

”Me todella edustamme kansaa”

Kansanidentiteetin rakennus ja populismin logiikka Timo Soinin Plokissa
vaalikaudella 2007-2011

Jaakko Petteri Salonen
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Poliittinen historia
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2018

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty
Valtiotieteellinen tiedekunta

Laitos – Institution – Department
Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos

Tekijä – Författare – Author
Salonen, Jaakko Petteri

Työn nimi – Arbetets titel – Title
"Me todella edustamme kansaa" - Kansanidentiteetin rakennus ja populismin logiikka Timo Soinin Plokissa vaalikaudella 2007-2011

Oppiaine – Läroämne – Subject
Poliittinen historia

Työn laji – Arbetets art – Level
Pro gradu -tutkielma

Aika – Datum – Month and year
Helmikuu 2018

Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
133

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Populismi on ollut viime vuodet todellinen politiikan trendisana. Poliittikaan on noussut suuri määrä erilaisia toimijoita, joita on kutsuttu populistisiksi. Populismia on käytetty erityisesti leimakirveenä ja julkisessa keskustelussa siitä on puhuttu todellisuutta yksinkertaistavana puhetapana. Populismin käsitteen määrittelyyn ovat osallistuneet tutkijoiden lisäksi media, populistien poliittiset vastustajat ja yhä enenevässä määrin myös populistit itse. Populismin käsitteen suuresta käytöstä huolimatta sen teoreettista määrittelyä koskeva kansainvälinen tutkimusperinne on saanut suomalaisessa tutkimuksessa vähän huomiota.

Tässä tutkielmassa perussuomalaisia tarkastellaan kansakeskeiseksi traditioksi nimetyn tutkimusperinteen näkökulmasta. Kansakeskeisen tradition mukaan populistit sanovat edustavansa valtaan oikeutettua kansaa. Kansan toiseuskuvana toimii aina jonkinlainen valtablokki: poliittinen tai taloudellinen eliitti. Tutkielman teoreettisena viitekehystenä toimii Jan-Werner Müllerin näkemys siitä, että kansa on aina populistien itse konstruoima eikä kansaa sellaisenaan ole olemassa. Müllerin mukaan populistit esittävät osan väestöstä koko todellisena kansana, ja tällä kollektiivilla tulisi heidän mukaansa olla yksinoikeus valtaan. Müller näkee, että kyseessä on eksklusiivinen representaatio, jossa vain ja ainoastaan populistilla on oikeus puhua kansan mandaatilla. Koska näkemys ei hyväksy muiden legitiimien näkemysten olemassaoloa, populismi on demokratian vastaista. Tässä tutkielmassa halutaan selvittää, miten ajatus yhdestä valtaan oikeutetusta kansasta on näkynyt perussuomalaisten teksteissä ja miten sen avulla on legitimoitu poliittista toimijuutta.

Tutkielman lähtökohtana on, että populismi on identiteettipoliittikkaa. Populistien on identifikaation keinoin luotava kansa-kollektiivia, johon osa äänestäjistä voi samastua. Populistinen identifikaatio on monesti rakennettu puolueen johtajan ja sen seuraajien välille. Siksi tässä tutkielmassa tarkastellaan perussuomalaisten silloisen puheenjohtajan Timo Soinin puhetta. Populistit ovat monesti onnistuneet mobilisoimaan äänestäjiä verkossa, minkä vuoksi tutkielman aineistoksi on valittu Soinin blogi eli Ploki. Tutkielman aikarajauksena toimii perussuomalaisten kaikkein menestyksekkäimmän mobilisaation vuodet eli "jyttyä" edeltänyt vaalikausi 2007-2011.

Blogissaan Soini vahvisti yksinkertaistettua demokratianäkemyä, joka hyväksyy vain kansan tahdon politiikan suuntaa ohjaavaksi muutosvoimaksi. Tarkasteluhetkellä politiikkaa johtivat Soinin mukaan kansasta irralliset byrokraatit ja eliitti. Soini asettikin vastakkain elitistisen - eli byrokraattisen - ja populistisen demokratian. Soini pyrki esittämään kansan tahdon yhtenäisenä näkemyksenä siitä, miten tulisi yhteiskunnassa järjestää. Soinille kansa voi tarkoittaa poliittista kansaa, tavallista kansaa, sorrettua kansaa tai suomalaista kansaa. Soinin kansakäsitys oli monesti samankaltainen kuin Veikko Vennamolla. Soinin kansa edusti Vennamon artikuloimia asioita, vaikka 2000-luvulla kansa asui erityisesti kaupunkien lähiöissä. Soinin suomalaista kansaa ei voida nähdä etnokulttuuriseksi kansakunnaksi.

Soinin retoriikassa kansan ulkopuoliseen eliittiin kuuluivat ainakin EU ja Brysselin eliitti, vanhat puolueet - lähinnä keskusta, kokoomus ja SDP - sekä vihreät. EU oli epädemokraattinen eikä hyväksynyt minkään kansan tahtoa. Brysselin eliitti oli yltäkylläisyydessä elävää eurooppalaista yläluokkaa. Vennamolta tuttu käsite vanhat puolueet - ja niistä etenkin keskusta ja SDP - olivat Soinin konstruktiossa pettäneet kansan. Ne olivat vielä joskus olleet kansan puolella mutta kääntäneet tälle vallanhimossa selkänsä. Kokoomus taas oli raharikkaiden puolue ja suosi globaalia pääomaa kansan kustannuksella. Vihreät oli Soinille hyvä identiteetin rakennustyökalu, koska myös se nousi luokkajaon ulkopuolelta mutta oli puolueena perussuomalaisten vastakohta. Vihreät olivat Soinin puheessa kansaa vihaavaa kaupunkielitiä, joka ajoi ilmastomuutoksen nimeen verhottua ilmastomafian salajuontia. Viimeinen viholliskuva oli aikaisempia abstraktimpi. Soini puhui suuresta rahasta ja myötäjuoksijoista, jotka tukivat valtaeliitin politiikkaa verhojen suojaissa.

Perussuomalaiset oli ainoana puolueena kansan asialla. Soinin identiteettipoliittisessa rakennuksessa perussuomalaiset esitettiin järjestelmän ulkopuolelta nousevana kansanliikkeenä, jonka tärkein tehtävä oli antaa kansalle ääni ja palauttaa tälle valta. Perussuomalaiset olivat tuiki tavallisia ihmisiä, mitä Soini korosti puhumalla heistä etunimillä. Soinin mukaan kansan pyrkimys nousta valtaan tulisi kuitenkin aiheuttamaan eliitin keskuudessa närkästyä. Eliitti pyrkiikin kaikin keinoin tukahduttamaan perussuomalaisten nousun. Puolueensa lisäksi Soini legitimoivat myös omaa asemaansa. Soini oli sanojensa mukaan aito kansanmies: livisniemen betonilähiössä varttunut jalkapalloa rakastava lihansyöjä. Toinen Soinin omaa johtajuutta legitimoiva keino oli nostaa hänet kauas kansan yläpuolelle - välillä Soini esittikin itsensä sotajohtajana, joka johti eturintamassa joukkonsa voittoon. Ajoittain Soini oli poliittinen profeetta, jota seuraamalla pelastus voisi olla mahdollinen. Soinin mukaan lopullinen voitto oli koittamassa vuoden 2011 eduskuntavaaleissa.

Timo Soinin kansanidentiteetin rakennus oli perussuomalaisten politiikkaa legitimoivaa retoriikkaa. Soini sisällytti kansaansa ne, joilta hän uskoi saavansa ääniä - ja saikin. Eliittiin Soini luki kaikki poliittiset vastustajansa - niin toimijat kuin asiat. Soini pyrki osoittamaan, että Suomessa kansan etu ei toteutunut ainoastaan sen vuoksi, että valta oli kansasta erillisen eliitin hallussa. Poliittikaan uskonsa menettäneille Soini tarjosi lupauksen paremmasta: parempi huomina oli mahdollinen, kunhan vain äänestäisi perussuomalaisia. Müllerin näkemys kävi Plokissa toteen, sillä Soinin mukaan puolueista vain perussuomalaiset oli kansan puolella ja muut sitä vastaan. Soini kuitenkin itse määritteli, kuka sai kuulua kansaan, ja mitä kansa milloinkin ajatteli.

Poliittikan oikeuttaminen kansan mandaatilla ajautui vaikeuksiin viimeistään silloin, kun perussuomalaiset meni hallitukseen keskustan ja kokoomuksen kanssa. Eksklusiivista representaatiota ja pelastuslupausta oli vaikea enää pitää yllä. Kansan merkitystä korostavan populismin määrittelyn näkökulmasta olisikin mielenkiintoista ulottaa tutkimus myös vuoden 2011 jälkeiseen aikaan. Mitä kansalle ja kansan todellisille edustajille kävi? Perussuomalaisten hajoaminen kesällä 2017 on herättänyt vähintään yhtä paljon kysymyksiä kuin antanut vastauksia.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

populismi - identiteettipoliittikka - perussuomalaiset - retoriikka - kansa - eliitti

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1. Perussuomalaisista tehty tutkimus.....	2
1.2. Lähtökohtana populismi	5
1.2.1. Populismin käsitteen tutkimustraditio	5
1.2.2. Populismin teoreettinen tarkastelu Suomessa.....	9
1.3. Oma näkökulma ja metodit	12
1.4. Käytetty aineisto ja rajaus	18
1.4. Tutkimuskysymykseen vastaaminen.....	23
2. Valta kuuluu kansalle!	25
2.1. Vox populi, vox dei	26
2.2. Populaaridemokratiaa, ei teknokratiaa	28
2.3. Kansalle annetut merkitykset	34
2.3.1. Kansa poliittisena subjektina	35
2.3.2. Kansa tavallisena	37
2.3.3. Kansa sorrettuna	40
2.3.4. Kansa suomalaisena	43
3. Eliitti kansanvallan tiellä.....	47
3.1. EU on kaikkien kansojen vastainen.....	48
3.1.1. EU ei hyväksy demokratiaa.....	48
3.1.2. Pyrsselin simpukansyöjät	52
3.2. Vanhat puolueet ja niiden kartelli	55
3.2.1. Vaalirahakohu korruption todisteena	62
3.2.2. Kun vasemmisto petti duunarit	65
3.3. Vihreät ja suuri ilmastohuijaus	72
3.4. Suuri raha ja myötäjuoksijat	80
4. Perussuomalaiset on kansan kanava	87
4.1. Vaihtoehtoliike järjestelmän ulkopuolelta	89
4.2. Daavid vs. Goljat	95
4.3. Kansa tarvitsee johtajan	99
4.3.1. Lihansyöjä lähiöstä eli Timo tuntee kansan ja kansa Timon	102
4.3.2. Vänrikki Koskela vai Raamatun Daniel	105
5. Tuomiopäivä	112
6. Päätelmät.....	115
Lähteet.....	127

1. Johdanto

"Populismi, tule takaisin!"

Näin kirjoitti Taloustutkimuksen tutkimusjohtaja Juho Rahkonen joulukuussa 2017. Rahkosen mukaan Timo Soinin lähtö Perussuomalaisen (PS) johdosta saman vuoden kesällä oli jättänyt suomalaisen populistipolitiikkaan miehenmentävän aukon, jota Jussi Halla-aho tai kukaan muukaan ei ollut täyttänyt. Suomalainen politiikka oli Rahkosen mukaan muuttunut tylsäksi. Se oli hänen mielestään nyt yhtä kiinnostavaa kuin "huoneenlämpöiseksi jäähtynyt, mausteeton linssimuhennos".¹

Populismi on ollut viime vuosina todellinen politiikan trendisana. Populismia on noussut idässä ja lännessä, pohjoisessa ja etelässä, vasemmalla ja oikealla. Populismista on puhuttu erityisen paljon *Brexiin*² ja Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin hallintoon liittyvissä yhteyksissä.

Populismi on heiluttanut totuttuja valtarakenteita myös Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden vaaleissa. Eurokriisiksi kutsutun Euroopan talouskriisin myötä useiden maiden parlamentteihin ja hallituksiin nousi poliittisia toimijoita, jotka kritisoivat Euroopan unionia ja vakiintuneiden valtapuolueiden harjoittamaa politiikkaa. Kukin puolueista tuntui nostavan oman kansansa monikansallisen yhteistyön edelle. Sama ajatussuunta raivasi entistä voimakkaammin tiensä myös Euroopan parlamenttiin. Jossain vaiheessa vaikutti jopa siltä, että koko totuttu järjestelmä olisi ollut romahtamassa.

Vuonna 2017 suunta tuntui muuttuvan. Alankomaissa, Ranskassa ja Saksassa kansallismieliset puolueet saivat aiempaa vahvempaa jalansijaa politiikassa mutta eivät kyenneet nousemaan maidensa suurimmiksi poliittisiksi voimiksi. Radikaalille muutossuunnalle oli isketty jarru.

Saman vuoden kesäkuussa Suomen populistinen hallituspuolue Perussuomalaiset valitsi puolueensa johtoon maahanmuuttokriittikkona tunnetuksi tulleen Jussi Halla-ahon, minkä seurauksena puolue hajosi kahtia. Tuntui olevan selvää, että pääministeri Juha Sipilän johtaman hallituksen olisi hajottava. Halluskriisi päättyi kuitenkin omituiseen ratkaisuun, kun perussuomalaisista loikanneiden perustama uusi puolue Sininen tulevaisuus³ hyväksyttiin Kansallisen kokoomuksen ja Suomen Keskustan hallituskumppaniksi. Kaikki entiset perussuomalaiset ministerit sattuivat kuulumaan vastaperustettuun eduskuntaryhmään.

Perussuomalaiset on puolueena äärimmäisen mielenkiintoinen. PS ryntäsi valtavalla voimalla suomalaisen politiikan eturiviin, pääsi hallitukseen ja sai vastuuta. Keskellä vaalikautta puolue

¹ Kaikki edellinen: Rahkonen, Juho (2017) Populismi, tule takaisin! Talouselämä. Julkaistu 11.12.2017. Osoitteessa <https://www.talouselama.fi/kumppaniblogit/taloustutkimus/populismi-tule-takaisin/d9e8bf25-9c29-3ed5-a997-06f592db5dee> [viitattu 20.1.2018].

² Yhdistyneen kuningaskunnan päätös jättää Euroopan unioni. Eroamista puoltanut kanta voitti kansanäänestyksen kesällä 2016.

³ Ennen puolueen perustamista ko. eduskuntaryhmä tunnettiin myös nimellä Uusi vaihtoehto.

vaihtoi johtoporrastaan, minkä seurauksena edellytyksiä hallitusyhteistyölle ei enää ollut. Kun vuoden 2015 eduskuntavaaleissa PS oli saanut 17,7 prosenttia kaikista äänistä, marraskuussa 2017 Helsingin Sanomien (HS) tilaaman haastattelututkimuksen mukaan perussuomalaisia olisi äänestänyt enää 8,7 prosenttia ja Sinistä tulevaisuutta 1,6 prosenttia äänestäjistä. Perussuomalaisten edelle olivat kolmen suurimman puolueen⁴ lisäksi kiilanneet Vihreä liitto ja Vasemmistoliitto.⁵

Tammikuun 2018 presidentinvaalien tulosten perusteella näyttää siltä, että nykyinen PS on vakiintunut keskisuureksi puolueeksi. Vaikuttaa myös siltä, että Jussi Halla-ahon ja presidenttiehdokas Laura Huhtasaaren PS selvisi puoluehajaannuksesta voittajana, ja Timo Soinin ja muiden ministerien *siniset* jäi pieneksi puolueeksi. Perussuomalaisten nopeat liikkeet ovat herättäneet kasvavaa kiinnostusta yhteiskunnassa - viime aikoina myös akateemisen tutkimuksen piirissä.

1.1. Perussuomalaisista tehty tutkimus

Perussuomalaiset perustettiin Suomen Maaseudun Puolueen (SMP) seuraajaksi vuonna 1995, kun SMP hajosi ensin sisäisten ristiriitojensa vuoksi ja lopulta haettiin talousvaikeuksien vuoksi konkurssiin. Perussuomalaiset pysyi kuitenkin melko pitkän tovin politiikan marginaalissa eikä herättänyt tutkijoiden piirissä erityisen suurta mielenkiintoa.

Kiinnostus perussuomalaisia kohtaan lisääntyi aina sitä mukaa, kun puolueen kannatus kasvoi. Vuonna 2003 PS kasvatti kansanedustajiensa määrän yhdestä kolmeen. Kolme vuotta myöhemmin vuoden 2006 presidentinvaaleissa puolueen puheenjohtaja Timo Soini sai ensimmäisellä kierroksella yli 100 000 ääntä. PS onnistui kasvattamaan saamaansa ääniosuutta myös eduskuntavaaleissa vuonna 2007, kunnallisvaaleissa 2008 ja europarlamenttivaaleissa 2009.

Todellinen kasvu perussuomalaisia koskevan tutkimuksen määrässä tapahtui vuonna 2011, kun PS saavutti eduskuntavaaleissa suurvoiton saamalla yli 560 tuhatta ääntä. Se tarkoitti reilua 19 prosenttia kaikista vaaleissa hyväksytyistä äänistä. 39:lla kansanedustajallaan perussuomalaisista tuli eduskunnan kolmanneksi suurin puolue. ”Jytty”⁶ johti tiedon ja selitysten tarpeeseen.⁷ Tiede vastasi kutsuun.

Tätä pro gradu -tutkielmaa kirjoitettaessa PS on ollut pidemmän aikaa suosittu tutkimuskohde etenkin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen piirissä. Perussuomalaisten kansallismielisyys ja poliittisesta valtavirrasta poikkeavat puhutavat suhteessa maahanmuuttoon ovat poikineet

⁴ Kansallinen Kokoomus, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue ja Suomen Keskusta.

⁵ Pohjanpalo, Olli (19.11.2017) Sdp:n kannatus lähestyy kokoomuksen suosiota – keskusta ja vihreät loivassa alamäessä. Helsingin Sanomat, Poliitiikka. Osoitteessa <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005455466.html> [viitattu 20.1.2018].

⁶ PS:n vaali-illan valvojisissa Timo Soini totesi: ”Jytty tuli”. Termin omaksui käyttöönsä erityisesti media. Sittemmin käsite on yleistynyt.

⁷ Näin asian on ilmaissut Wiberg, Matti (2011b) Saatteenksi. Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 1-9. 8-9.

erityisesti sellaisia tutkimuksia, joissa puoluetta on tutkittu äärioikeiston näkökulmasta.⁸ Oikeistonäkökulmaa on myös yhdistelty suomalaisen yhteiskunnan rakenteellisten tekijöiden tarkasteluun⁹ ja kansainväliseen vertailuun¹⁰.

Toinen yleinen tutkimusintressi on ollut ymmärtää, mistä perussuomalaisten kasvanut kannatus oikein kumpusi. Kannatusta selvittävässä tutkimuksessa on perinteisesti analysoitu perussuomalaisten äänestäjiä ja näiden mielipiteitä.¹¹ Esimerkiksi Juho Rahkonen on tarjonnut selitykseksi ihmisten kaipuuta *satumaatango-Suomeen*¹² ja tutkinut sitä potentiaalia, jonka suomalaisen työläisväestön rakenne voisi vielä perussuomalaisille tarjota¹³. Perussuomalaisten ja työväen suhdetta on tarkastellut myös Jussi Westinen¹⁴. Äänestäjärakenteen tarkastelun avulla on pyritty löytämään kannatusta valottavia tekijöitä ja sijoittamaan PS perinteiselle ideologiselle kartalle.

PS:n arvoja ja perussuomalaisuutta on tutkinut myös Tuukka Ylä-Anttila, joka on muun muassa tarkastellut perussuomalaisten sisäisiä suuntauksia¹⁵ ja yhdessä Eeva Luhtakallion kanssa puolueen naissuhdetta¹⁶. Perussuomalaisten kansallismielisyyttä ja rasismia

⁸ Mm. Rydgren, Jens (2007) The sociology of the radical right. *Annual Review of Sociology* 33, 241–262; Arter, David (2010) The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns. *Government and Opposition* 45 (4), 484–504; Kuisma, Mikko - Ryner, Magnus (2012) Third Way decomposition and the rightward shift in Finnish and Swedish politics. *Contemporary Politics* 18 (3), 325–342.

⁹ Kestilä, Elina (2005) Onko Suomen puoluekentässä tilaa radikaalioikeistolle? *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (4), 357–374; Westinen, Jussi (2014) True Finns. A shock for stability? Testing the persistence of electoral geography in volatile elections. *Scandinavian Political Studies* 37 (2), 123–148.

¹⁰ Hatakka, Niko - Niemi, Mari K. - Välimäki, Matti (2017) Confrontational yet submissive. Calculated ambivalence and populist parties' strategies in responding to racism accusations in the media. *Discourse & Society* 28 (3), 262–280; Arter, David (2012) 'Big bang' elections and party system change in Scandinavia. Farewell to the 'enduring party system'? *Parliamentary Affairs* 65, 822–844

¹¹ Esim. Lehtonen, Mikko (2006) 'What's going on?' in Finland. Employing Stuart Hall for a conjunctural analysis. *International Journal of Cultural Studies* 19 (1), 71–84.

¹² Rahkonen, Juho (2010) Satumaan tango soi taas. Mikä selittää perussuomalaisten rakettimaista nousua? *Yhteiskuntapolitiikka* 75 (5), 547–553.

¹³ Rahkonen, Juho (2011) Perussuomalaisten ruumiinavaus. Onko työväen protestipuolueen kannatus saavuttanut vielä ylärajaansa? *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (4), 425–435.

¹⁴ Westinen, Jussi (2016) Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla. Teoksessa Grönlund, Kimmo - Wass, Hanna (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriö, Helsinki, 249–272.

¹⁵ Ylä-Anttila, Tuukka (2014) Perussuomalaisten sisäiset poliittiset suuntauksset. Julkisen oikeuttamisen analyysi. *Politiikka* 56 (3), 191–209.

¹⁶ Luhtakallio, Eeva - Ylä-Anttila, Tuukka (2017) Contesting Gender Equality Politics in Finland. The Finns Party Effect. Teoksessa Bitza, Renate - Köttig, Michaela - Petö, Andrea (toim.) *Gender and Far Right Politics in Europe*. Palgrave Macmillan, New York, 29–48.

hyvinvointinationalismin näkökulmasta ovat puolestaan tutkineet Mikko Kuisma¹⁷, Niko Pyrhönen¹⁸ ja Suvi Keskinen¹⁹.

Myös vuoden 2011 eduskuntavaalit ovat saaneet erityisen paljon huomiota. Perussuomalaisten eduskuntavaalimenestystä on tutkittu muun muassa puolueen saaman mediajulkisuuden kautta.²⁰ Perussuomalaiset oli myös korostetun suuressa roolissa Sami Borgin toimittamassa *Muutosvaalit 2011* -teoksessa²¹, joka oli kolmas peräkkäinen kansallinen vaalitutkimus Suomen eduskuntavaaleista. Teoksessa oli neljän eri yliopiston tutkijoiden tekstejä. Artikkelit käsittelivät monia vaalien kannalta keskeisiä teemoja kuten äänestysaktiivisuutta²², puoluevalintaa²³, vaalikautta leimannutta vaalirahakohua²⁴ ja populismin yleismaailmallisen nousuun vaikuttavia tekijöitä²⁵.

Vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen julkaistiin myös Matti Wibergin toimittama *Populismi: Kriittinen arvio*²⁶, joka oli niinkään kokoelmateos suomalaisten tutkijoiden kirjoittamista artikkeleista. Teoksessa tarkasteltiin perussuomalaisten menestystä aiemmalle tutkimustraditiolle ominaiseen tapaan suomalaisen yhteiskunnan muutosten²⁷ ja perussuomalaisten äänestäjien rakenteen²⁸ näkökulmista.

Tämän graduprosessin aikana tapahtunut perussuomalaisten hajoaminen pitää varmasti omalta osaltaan huolen siitä, että puolue myös pysyy suosittuna tutkimuskohteena. Hajoamiseen johtaneesta prosessista onkin jo ehditty julkaista laajaa mediahuomiota herättänyt Lauri Nurmen *Perussuomalaisten hajoamisen historia*²⁹.

Perussuomalaisia koskevassa tutkimuksessa on keskitytty kysyntäpuolen tekijöiden selittämiseen. Populismin nousun syyksi on tarjottu milloin globalisaatiota, milloin teollisuuden alasajoa ja milloin liberalismiin loppua. Paljon vähemmän on kiinnitetty huomiota puolueiden rooliin toimijoina eli siihen, mitä poliitikot itse sanoivat tai tekivät edesauttaakseen kannatuksen kasvua.³⁰ Toki joitain tämänkaltaisia tutkimuksia on tehty.

¹⁷ Kuisma, Mikko (2013) "Good" and "Bad" Immigrants. The Economic Nationalism of the True Finns' Immigration Discourse. Teoksessa Aidan, McGarry - Bucken-Knapp, Gregg - Hinnfors, Jonas - Korkut, Umut (toim.) *The Discourses and Politics of Migration in Europe*. Palgrave MacMillan, New York, 93-108.

¹⁸ Pyrhönen, Niko (2015) *The True Colors of Finnish Welfare Nationalism. Consolidation of Neo-Populist Advocacy as a Resonant Collective Identity through Mobilization of Exclusionary Narratives of Blue-and-White Solidarity*. Väitöskirja, Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingin yliopisto.

¹⁹ Keskinen, Suvi (2013) Antifeminism and White Identity Politics. Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland. *Nordic Journal of Migration Research* 3 (4), 225-232.

²⁰ Pernaa, Ville - Railo, Erkki (toim.) (2012) *Jytky. Eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus*. Kirja-Aurora. Turun yliopisto, Turku.

²¹ Borg, Sami (toim.) (2012a) *Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita*. 16/2012.

²² Borg, Sami - Wass, Hanna (2012) Äänestysaktiivisuus, 97-115.

²³ Grönlund, Kimmo - Westinen, Jussi (2012) Puoluevalinta, 156-189.

²⁴ Mattila, Mikko - Sundberg, Jan (2012) Vaalirahoitus ja vaalirahakohu, 227-239.

²⁵ Paloheimo, Heikki (2012) Populismi puoluejärjestelmän vedenjakajana, 324-346.

²⁶ Wiberg (2011a).

²⁷ Toivonen, Timo (2011) Perussuomalaisten nousun taustoista, 82-93.

²⁸ Suhonen, Pertti (2011) Mistä perussuomalaiset tulevat? 61-81.

²⁹ Nurmi, Lauri (2017) *Perussuomalaisten hajoamisen historia*. Into Kustannus, Helsinki.

³⁰ Tämän on todennut myös Pyrhönen (2015), 89-90.

Koska jo mainitut Suvi Keskinen ja Niko Pyrhönen tarkastelivat tietynlaisten eksluusiota rakentavien puhetapojen roolia kannatuksen kasvun taustalla, heidänkin tutkimuksissaan toimijuuden merkitys oli tunnustettu. Myös Mari K. Niemi on tutkinut Perussuomalaisten toimijuutta artikkelissa, joka käsitteli Timo Soinin johtajuuden ja mediastrategioiden merkitystä vuoden 2011 vaalivoiton taustalla.³¹ Kiinnostavaa on, että kaikissa kolmessa edellä mainitussa tutkimuksessa (Keskinen, Pyrhönen ja Niemi) identiteetin käsitteellä oli keskeinen rooli. Identiteetti on tärkeä näkökulma myös tässä tutkimuksessa.

On mielenkiintoista, miten vähän perussuomalaisten toimijuutta - eli kannatuksen kasvun tarjontapuolta - on tarkasteltu populismin käsitteen kautta. Populismi on käsite, jota käytetään paljon ja jonka merkityksen suurin osa ihmisistä vähintään ajattelee tietävänsä.

Voi olla, että populismin käsitteen teoreettinen tarkastelu ei ole ollut perussuomalaisia koskevassa tutkimuksessa suosittu lähestymistapa juuri siksi, että populismin ja perussuomalaisuuden yhteys on koettu itsestään selväksi. Populismin käsite tarjoaa kuitenkin erittäin hedelmällisen teoreettisen viitekehyksen, jonka avulla perussuomalaisista voidaan oppia lisää. Jotta tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen voi ymmärtää, on syvennyttävä tarkemmin populismin teoreettista määrittelyä koskevaan tutkimusperinteeseen.

1.2. Lähtökohtana populismi

Populismin käsitteestä on käyty aktiivista keskustelua etenkin Euroopan tutkijapiireissä. Populismille on pyritty löytämään univeraalia määritelmää jo pitkään - yleensä tuloksetta. Yleisesti hyväksytyn määritelmän löytäminen on hankaloittanut entisestään se, että Euroopassa ja Yhdysvalloissa on monin tavoin erilaiset populismikäsitteet.³² Omassa tutkimuksessasi nojaan ensisijaisesti eurooppalaiseen traditioon.

Vaikka kaiken kattavaa populismin teoriaa ei ole olemassa, käsite on ollut akateemisen tutkimuksen suurennuslasin alla pitkään ja joistain populismiin keskeisesti kuuluvista teemoista ollaankin jo yhtä mieltä. Tutkijoiden määrittelyt poikkeavat melko radikaalisti julkisessa keskustelussa esiintyvistä populismin käyttötavoista, joten käsitteen tarkempi avaaminen on tarpeen.

1.2.1. Populismin käsitteen tutkimustraditio

Populismi on käsitteenä kiinnostava. Viime vuosina politiikan kentälle on noussut erittäin paljon liikkeitä, puolueita ja henkilöitä, joita on kutsuttu populistisiksi. Osa toimijoista on ottanut populistin leiman myös ilolla vastaan. Käsitteestä on nyt jo tullut keskeinen osa politiikkaa koskevaa julkista keskustelua.

³¹ Niemi, Mari K. (2012) Messenger or defender. Timo Soini's populist leadership and media strategies in winning the elections of 2011. *Research on Finnish Society* 5, 7-17.

³² Ks. Müller, Jan-Werner (2016) *What is Populism?* University of Pennsylvania Press, Philadelphia. 9.

Populistin käsitettä on käytetty erityisen paljon lyömäaseena. Populisteiksi on leimattu milloin minkäkinlainen toimija, joka haastaa vallitsevia valtarakenteita. Toimijoiden lisäksi myös asioita on nimitetty populistisiksi. Kutsumalla kilpailevaa poliittista argumenttia populistiseksi poliitikot ovat kyenneet vaientamaan vastustajien näkemyksiä esittämällä ne mahdottomiksi tai peräti järjettömiksi.

Julkisessa debatissa Cas Mudde on havainnut toistuvan kaksi eri tulkintaa. Ensimmäisen mukaan populismi on tunteisiin vetoava, yksinkertaistava puhetapa ja toisen mukaan opportunistinen politiikan teon tyyli, jossa pyritään maksimoimaan kannatus tekemällä äänestäjille mieluisia lupauksia sen sijaan, että etsittäisiin parasta kokonaisratkaisua.³³ Juha Herkman on havainnut, että suomalaisessa lehdistössä populismin käsitettä on käytetty vastaavalla tavalla. Yleisin käytötapa mediassa on hänen mukaansa ollut populismin kehystäminen äänestäjiä koskiseksi puhetavaksi ja ontoksi politiikaksi, jossa suosiota tavoitellaan puhumalla yhtä ja toimimalla toisin.³⁴ Jopa Lauri Nurmi käytti populismin käsitettä tähän tapaan perussuomalaisten hajoamista koskevassa kirjassaan. Nurmi kirjoitti: ”Populismi on parhaimmillaan ja pahimmillaan juuri sitä, mitä [PS:n Matti] Putkonen kuulijoilleen annostelee: hän valitsee mieleisensä faktat ja yhdistelee niitä todellisista syy-seuraus-suhteista piittaamatta.”³⁵ Todellisuudessa edellisen kaltaiset populismin määrittelyt ovat karkeita yksinkertaistuksia.

Populismia ovat tutkineet sadat tai tuhannet tutkijat, joten kaikkien populismin käsitteeseen tarttuneiden määrittelypyrkimysten esitleminen on mahdotonta. Avaan tässä luvussa sitä populismin määrittelyä koskevaa tutkimusperinnettä, jonka varaan oma pro graduni rakentuu. Kutsun sitä kansakeskeiseksi tutkimustraditioksi.

Akateemisissa piireissä populismia on pyritty määrittelemään ainakin 1950-luvulta lähtien. Edward Shills näki populismin turhautuneen väestönsä tunteiden purkauksena vallitsevaa hegemoniaa vastaan. Shillsin mukaan vihaiset ihmiset kaipasivat paluuta yksinkertaisempaan, ”esimoderniin” elämään. Ensimmäiset populismia koskevat määrittelyt olivat ensisijaisesti pyrkimyksiä ymmärtää Yhdysvalloissa silloin vaikuttanutta *mccarthyismia*.³⁶ Shillsin näkemyksistä sekä ajatus sorretun ja sortajan välisestä suhteesta että menneisyyden kaipuu vaikuttivat myöhemmin populismista tehtyihin määritelmiin.

Ensimmäisenä todellisena teoreettisena määrittelypyrkimyksenä on usein pidetty Ghita Ionescun ja Ernest Gellnerin vuonna 1969 toimittamaa teosta *Populism - Its Meanings and National Characteristics*³⁷. Teos perustui kaksi vuotta aiemmin London School of Economics (LSE) -yliopistolla järjestettyyn kansainväliseen konferenssiin, jossa oli ollut mukana yli 40

³³ Mudde, Cas (2004) *The Populist Zeitgeist*. Government and Opposition 39 (4), 541–563. 542.

³⁴ Herkman, Juha (2015) Pelkkää retoriikkaa? Populismin kehykset Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä. Media & viestintä 38 (2), 74-89. 83.

³⁵ Nurmi (2017), 48.

³⁶ Esim. Taggart, Paul (2000) *Populism. Concepts in Social Sciences*. Open University Press, Philadelphia. 11 tai Müller (2016), 17.

³⁷ Gellner, Ernest - Ionescu, Ghita (toim.) (1969) *Populism. Its Meanings and National Characteristics*. Weidenfeld and Nicolson, London.

tutkijaa. Konferenssin tarkoituksena oli nimenomaan määritellä populismi³⁸. Vaikka tutkijat löysivät lukuisia populistisille liikkeille ominaisia piirteitä - esimerkiksi Peter Wiles näki niitä olevan yhteensä 24³⁹ - yhdestä universaalista määritelmästä ei päästy yhteisymmärrykseen.⁴⁰

Jälkimarxilaisena pidetyn Ernesto Laclau'n erityisansioksi on mainittu se, että hän kehitti populismin teoreettista lähestymistapaa, jossa keskeisessä roolissa oli sorretun ja valtablokin välinen kamppailu. Vuonna 1977 Laclau julkaisi teoksensa *Politics and Ideology in Marxist Theory*⁴¹, jossa hän asetti *kansan*⁴² luokkataistelun kontekstiin. Kahdeksan vuotta myöhemmin Laclau kehitti näkemyksiään yhdessä silloisen puolisonsa Chantal Mouffen kanssa teoksessa *Hegemony and Socialist Strategy*⁴³, jossa olennaista oli ajatus radikaalidemokraattisen hegemoniakamppailun diskursiivisesta luonteesta. Laclau'n diskurssiteoreettista lähestymistapaa on kiitelty, mutta samalla sitä on kritisoitu siitä, että kielen huomioimisesta huolimatta Laclau'n eliitti-kansa-jaottelu nojasi luokkataistelun kaltaiseen rakenteelliseen ja itsestäänselvään eriarvoisuuteen.⁴⁴ Laclau'n näkikin kansan kamppailun luokkataistelun välittömänä seuraajana.

Margaret Canovan jatkoi populismin määritelmän etsimistä ja jakoi vuonna 1981 populismin poliittiseen ja agraariin populismiin.⁴⁵ Agraaripopulismin puhtaimpina ilmentyminä on usein pidetty Yhdysvaltojen 1800-luvun lopun *People's Party* -puoluetta ja Venäjällä hieman aiemmin vaikuttanutta, maalaiselämää romantisoivaa vallankumouksellista liikettä, narodismia. Jakoa on kuitenkin kritisoitu keinotekoiseksi sen takia, että todellisuudessa agraaria ja poliittista populismia ei voida erottaa toisistaan. Maaseudun ja sen väestön puolesta puhuvat liikkeet ovat nekin poliittisia.⁴⁶ Samassa teoksessa Canovan jakoi poliittisen populismin eri alatyyppeihin, joista yhtä hän kutsui *poliitikon populismiksi*. Canovan koosti poliitikon populismista erillisen artikkelin vielä vuonna 1984, jossa hän kutsui poliitikon populismia retoriseksi tyyliksi, jossa pyrittiin vetoamaan äänestäjiin käyttämällä hyväksi kansan käsitteen epämääräisyyttä.⁴⁷

Paul Taggart jakoi vuonna 2000 ilmestyneessä teoksessaan kaikille populistisille liikkeille yhteiset piirteet kuuteen eri ryhmään. Hän kuitenkin huomautti, että piirteiden esiintyminen vaihtelee, koska todellisuudessa jokainen populistinen liike on aina erilainen. Taggartin

³⁸ Konferenssi kulki nimellä *To Define Populism*.

³⁹ Wiles, Peter (1969) *A Syndrome Not a Doctrine. Some Elementary Theses on Populism*. Teoksessa Gellner - Ionescu, 166-179.

⁴⁰ Ks. esim. Taggart (2000), 15; Müller (2016), 7.

⁴¹ Laclau, Ernesto (2012) [1977] *Politics and ideology in Marxist theory: capitalism, fascism, populism*. Verso, Lontoo.

⁴² Huom. englannin *the people* - ei *nation*. Kansan käsitteestä enemmän luvussa 2.

⁴³ Laclau, Ernesto - Mouffe, Chantal (2001) [1985] *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd Edition. Verso, Lontoo & New York.

⁴⁴ Ks. esim. Stanley, Ben (2008) *The thin ideology of populism*. *Journal of Political Ideologies* 13 (1), 95-110. 95; Westlind, Dennis (1996) *Politics of Popular Identity. Understanding Recent Populist Movements in Sweden and the United States*. Lund University, Lund. 89

⁴⁵ Canovan, Margaret (1981) *Populism*. Harcourt Brace Jovanovich, Lontoo & New York.

⁴⁶ Esim. Laclau, Ernesto (2005) *On Populist Reason*. Verso, Lontoo & New York. 6.

⁴⁷ Canovan, Margaret (1984) 'People', *Politicians and Populism*. *Government and Opposition* 19 (3), 312-327. 313.

mukaan populismista olikin sen vuoksi lähes mahdoton tehdä minkäänlaista kokonaisvaltaista ja yleismaailmallista määritelmää.⁴⁸ Samassa teoksessa Taggart työsti Shillsin menneisyyden kaipuu -ajatusta edelleen ja muodosti näkemyksen *sydänmaasta*, joka oli hänen mukaansa jonkinlainen idealisoitu näkemys kansan menneisyydestä. Taggartin mukaan populismi nousi aina, kun sydänmaa koettiin uhatuksi.

Taggartin huomion siitä, että populismin käsitteestä on oikeastaan mahdoton tehdä minkäänlaisia universaalisti hyväksyttyjä yleistyksiä, ovat havainneet myös monet muut. Lähes kaikki populismin poliittiseen sisältöön tai ohjelmaan perustuneet määrittelypyrkimykset ovatkin törmänneet poikkeuksiin, ja kukin populistinen liike on osoittautunut ainutkertaiseksi. Tästä syystä jotkut ovat jopa kokonaan kyseenalaistaneet populismin käsitteen käyttökelpoisuuden. Kriitikkojen mukaan se on käsitteenä yksinkertaisesti niin avoin, ettei sen perusteella voida tehdä minkäänlaisia johtopäätöksiä.⁴⁹

Nykytutkimuksessa populismin poliittiseen sisältöön perustuvista määrittelypyrkimyksistä onkin suurelta osin luovuttu. Populismi on mieluummin nähty puhetavaksi tai logiikaksi, josta käsin populistit muodostavat poliittisia kannanottojaan. Populismin määritelmän jättäminen avoimemmaksi on vapauttanut tutkijat siitä päänvaivasta, jota populistiksi tulkittujen liikkeiden äärimmäinen moninaisuus aiheutti. Populismin tutkimusperinteen kehittymisen myötä Ernesto Laclau julkaisi uuden teoksen vuonna 2005, jossa hän määritteli populismin politiikalle tyypilliseksi logiikaksi, jossa hajanaisia ja keskenään heterogeenisiä vaatimuksia otetaan yhden liikkeen alle luomalla vastakkainasettelua ja siten tuottamalla ”meitä”. Tämän näkemyksen mukaan kaikissa populismin ilmentymissä on yhteistä ainoastaan se, että populistit rakentavat poliittista todellisuutta aina tietynlaisen sisäisen logiikan avulla.⁵⁰

Populismin tutkimuksen piirissä Laclauin ”me” on yleensä määritelty *kansaksi*. Kansan käsitteen avainroolin vuoksi populismi on monesti nähty ideologiaksi - sekin muodostaa oman tulkintansa ympäröivästä todellisuudesta ja yhteiskunnassa tapahtuvasta vallanjaosta omista avainkäsitteistään käsin. Michael Freedenin mukaan ideologian ydin muodostuu aina itsestäänselvistä käsitteistä, jotka ovat kyseenalaistamattomia.⁵¹ Margaret Canovan on todennut, että siinä missä sosialistille tällainen ydinkäsite on luokka tai liberalistille yksilö, populistille vastaava on kansa.⁵² Populismin rakentuminen kansan käsitteen ympärille onkin oikeastaan ainoa asia, joka yhdistää suurta osaa populimista tehtyjä määritelmiä.⁵³ Myös oma tutkimukseni perustuu kansan käsitteen keskeiseen rooliin.

Kansan käsitettä korostava ajatussuunta näkee, että koska kaikkien populististen liikkeiden yhteinen nimittäjä on ainoastaan kansan kaltainen epäselvä käsite, populismille ei edes voida löytää yhtä universaalista poliittista sisältöä. Esimerkiksi Ben Stanley on todennut, että

⁴⁸ Taggart (2000), 2 ja 66-70.

⁴⁹ Näin asian ilmaisee Stanley (2008), 95-96.

⁵⁰ Laclau, Ernesto (2005) *On Populist Reason*. Verso, Lontoo.

⁵¹ Freeden, Michael (1996) *Ideologies and Political Theory*. Oxford University Press, Oxford. 75-82.

⁵² Canovan, (1984), 312-313.

⁵³ Ks. esim. Taggart (2000), 91; Mudde (2004), 543; Heywood, Andrew (2012) *Political Ideologies*. An introduction. 5th Edition. Palgrave MacMillan, Hampshire & New York. 291.

populismi keskittyykin politiikassa kysymykseen *kuka*⁵⁴ kysymysten mitä, miksi tai miten sijaan.

Populismi ei kuitenkaan voi olla kokonaisvaltainen ideologia, koska sen ydinkäsitteistö ei riitä muodostamaan kaiken kattavia selitysmalleja ympäröivästä todellisuudesta. Populismia onkin kutsuttu *ohueksi ideologiaksi*, koska poliittisissa asiakysymyksissä se joutuu lainaamaan ajattelumalleja muilta.⁵⁵

Pelkän kansan käsitteen ympärille rakentuminen mahdollistaa suuren liikkumavaran, koska käsite on itsessään epämääräinen eikä aseta populistieja tiukasti yhteen muottiin. Populismia voidaan löytyä poliittisen oikeiston, vasemmiston tai keskustan piiristä, ja se on aina jokaisessa ympäristössä erilainen. Paul Taggart on tästä syystä sanonut, että populismilla on kameleonttinen luonne⁵⁶ - se vaihtaa väriään aina toimintaympäristönsä vaatimalla tavalla. Populismien kontekstisidonnaisuuden vuoksi sitä on hedelmällisintä tutkia tapaustutkimuksen kautta. Oma tutkimukseni perustuu suomalaiseen populismiin.

1.2.2. Populismien teoreettinen tarkastelu Suomessa

Suomessa populismien teoreettisesta määrittelystä ja populismien käsitteeseen sidotusta tutkimuksesta on olemassa jonkinlainen traditio. Lähtölaukauksena populismien tutkimukselle on pidetty Voitto Helanderin vuonna 1971 toimittamaa teosta *Vennamolaisuus populistisena joukkoliikkeenä*⁵⁷. Siinä Helander pyrki löytämään populistisille liikkeille yhteisiä ominaisuuksia ja rakentamaan populismista jonkinlaista prototyyppiä. Helanderin työ tarkasteli Veikko Vennamon perustamaa SMP:tä ja oli osaltaan suomalainen panos sille populismien määrittelyä koskevalle kiinnostukselle, jonka LSE:n tutkimuskonferenssi oli pari vuotta aiemmin laukaissut.

Siihen nähden, miten vilkasta eurooppalainen populismien teoreettista määrittelyä koskeva keskustelu on ollut, on kummallista, miten vähän suomalaiset tutkijat ovat osallistuneet siihen. Kuten aiemmin nähtiin, perussuomalaisia koskeva tutkimus on yleensä toteutettu muista näkökulmista. Kansakeskeisen tutkimustradition huomioon ottavalle tutkimukselle olisikin tilaa.

Populismien käsitettä koskeva kiinnostus on kasvanut suomalaisissa tutkijapiireissä aivan viime aikoina. Vielä vuonna 2011, kun PS saavutti yllättysvoittonsa eduskuntavaaleissa, politiikan tutkija Matti Wiberg totesi populismien olleen Suomessa pitkälti tutkimaton ilmiö. Populismista oli hänen mukaansa heitetty korkeintaan ”pika-arvioita”, joilta puuttui ”teoreettinen pohja”.⁵⁸ Wibergin silloin toimittama *Populismi - Kriittinen arvio* oli pyrkimys

⁵⁴ ”Populism -- focuses on the 'who' of politics.” Stanley (2008), 102.

⁵⁵ Esim. Stanley (2008), 99-100; Mudde (2004), 544; Abts, Koen - Rummens, Stefan (2007) Populism versus Democracy. Political Studies 55, 404-424. 408.

⁵⁶ Taggart (2000), 4.

⁵⁷ Helander, Voitto (toim.) (1971) Vennamolaisuus populistisena joukkoliikkeenä. Karisto, Hämeenlinna.

⁵⁸ Wiberg (2011b), 8-9.

avata populismin käsitettä ja tarjota kriittistä akateemista taustoitusta paljon keskustelua herättänyttä aiheeseen. Mutta - kuten Emilia Palonen ja Tuija Saresma ovat todenneet - teos lähestyi populismia hyvin perinteisestä politiikantutkimuksen näkökulmasta eikä siten tarjonnut itsekään voimakkaan teoreettista katsantokantaa.⁵⁹

Joitain populismin käsitteen tutkimustradition huomioon ottavia artikkeleita teoksessa kuitenkin oli. Ilkka Ruostetsaari tarkasteli tiettyjen populistisille liikkeille ominaiseksi nähtyjen sisältöjen ja kannanottojen määrällistä esiintymistä perussuomalaisten ohjelmissa.⁶⁰ Ruostetsaarelle populismi tarkoitti kuitenkin tiettyjen spesifien ohjelmallisten piirteiden löytymistä, eikä hän siis tarkastellut populismia sisäisen logiikan näkökulmasta. Ruostetsaaren kanssa hyvin samanlaista määrällisen esiintymisen tutkimusmenetelmää on käyttänyt Kimmo Makkonen valtio-opin pro gradu -tutkielmassaan⁶¹. Wibergin teoksessa perussuomalaisia populismin käsitteen kautta tarkasteli myös Rauli Mickelson, joka pyrki puolueen eri tekstien perusteella sanomaan jotain ”perussuomalaisesta ideologiasta”.⁶² Mickelson tutki artikkelissaan myös perussuomalaisten kielellistä itsemäärittelyä. Kielelliseen itsemäärittelyyn pureudutaan hieman myös tässä tutkimuksessa. Itsemäärittelyn huomioon ottaminen on tärkeää, sillä populismin käsitettä eivät yhteiskunnassa määrittele vain tutkijat tai populistien poliittiset vastustajat vaan yhä enenevässä määrin myös populistit itse.

Melko lähellä omia tutkimusintressejäni ovat olleet myös Tuula Vaarakallio, joka tutki perussuomalaisen retoriikan suhdetta parlamentaariseen demokratiaan⁶³, ja Erkki Vainikkala, joka tarkasteli populismin kansan ja demokratian suhdetta Ernesto Laclauin teorian pohjalta.⁶⁴ Hyvin paljon omaa tutkimustani muistuttava on ollut myös Heta Ojanperän pro gradu -tutkielma⁶⁵, mutta Ojanperä tutki perussuomalaisten sijaan SMP:n puheenjohtajan - Veikko Vennamon - kansakäsitystä. Ojanperän pro gradu toimii SMP:n ja PS:n vertailun mahdollistavana aineistona. Populismin teoriaa perussuomalaisiin on yhdistänyt myös Ainur Elmgren, joka tutki avoimuuden käsitystä perussuomalaisten populismissa.⁶⁶ Elmgren

⁵⁹ Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (2017b) Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jytkyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 13-43. 35.

⁶⁰ Ruostetsaari, Ilkka (2011) Populistiset piirteet vennamolais-soinilaisen puolueen ohjelmissa. Teoksessa Wiberg (2011a), 94-146.

⁶¹ Makkonen, Kimmo (2012) Populismimittari. Vuosien 2003, 2007 ja 2011 eduskuntavaalien vaaliohjelmien populistisuuden arviointi kvantitatiivisella sanastopohjaisella tekstianalyysimenetelmällä. Valtio-opin pro gradu -tutkielma, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.

⁶² Mickelson, Rauli (2011) Suomalaisten nationalistipopulistien ideologiat. Teoksessa Wiberg (2011a), 147-173.

⁶³ Vaarakallio, Tuula (2015) The Borderline between Parliamentary and Extra-Parliamentary Rhetoric. The Case of the Populist (True) Finns Party. Teoksessa Soininen, Suvi - Vaarakallio, Tuula (toim.) Challenges to Parliamentary Politics. Nomos, Baden-Baden.

⁶⁴ Vainikkala, Erkki (2015) Jako kahteen: Populismi kansan tekiänä ja demokratian peilinä. Ernesto Laclauin populismiteorian tarkastelua. Kulttuurintutkimus 32 (1), 3-17.

⁶⁵ Ojanperä, Heta (2000) Kyllä kansa tietää! Veikko Vennamon käsitys kansasta. Valtio-opin pro gradu -tutkielma, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto.

⁶⁶ Elmgren, Ainur (2014) The Nordic Ideal: Openness and Populism According to the Finns Party. Teoksessa Götz, Norbert - Marklund, Carl (toim.) The Paradox of Openness. Transparency and Participation in Nordic Cultures of Consensus. International Studies in Sociology and Social Anthropology 126, 91-119.

tarkasteli perussuomalaisia tekstejä - muun muassa puolueen pää-äänenkannattajaa *Perussuomalainen* -lehteä.

On melkein huvittavaa, että tämän graduprosessin aikana julkaistiin Emilia Palosen ja Tuija Saresman toimittama *Jätkät ja Jytkyt - Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*, jonka tutkimusrelevanssia teoksen toimittajat perustelevat sillä, ettei teos keskity vakiintuneen tutkimustradition tapaan tarkastelemaan perussuomalaisia oikeispopulisteina tai äänestäjien puoluevalinnan näkökulmasta, vaan on ensisijaisesti kiinnostunut siitä, miten perussuomalaiset itse loivat merkityksiä. Palonen ja Saresma sanovat myös, että populismin käsitteestä on toistaiseksi julkaistu Suomessa ainoastaan ”populismia ilmiönä” käsitteleviä kirjoja, mutta populistien retoriikkaan tai liikehdintään ei ole perehdytty. Palosen ja Saresman mukaan tilaa olisi sellaiselle tutkimukselle, joka yhdistäisi populismin teoreettisen lähestymistavan suomalaisten populististen liikkeiden tarkasteluun.⁶⁷

Täsmälleen samaan tutkimusaukkoon perustuu oman pro gradu -tutkielmani relevanssi. Suomessa ei ole juurikaan tehty tutkimuksia, joissa perussuomalaisten toimijuutta tarkasteltaisiin populistisen logiikan ja kielellisen konstruoinnin kautta. Tässä olemme Palosen ja Saresman kanssa täsmälleen samaa mieltä. Näkemyseromme syntyy kuitenkin siinä, miten määrittelemme populismin.

Palonen ja Saresma ymmärtävät populismin ”retoris-performatiivisena ilmiönä” ja haluavat erottaa sen tiukasti ideologiasta. Palonen ja Saresma sanovat selvästi, että eivät halua liittää populismia ”kansan tuottamiseen”, vaan tarkastelevat sitä mieluummin ”performatiivisena, merkitysyhteyksiä ja tunneperäistä samaistumista luovana retorisenä toimintana ja liikehdintänä”, jossa populistien tuottamaa ”me-kollektiivia” ei rajata sen tarkemmin.⁶⁸ Populismin löyhempi määrittely mahdollistaa retoriikan joustavan tarkastelun.

On huomioitava, että Palosen ja Saresman teos on toimitettu ja sisältää useiden eri kirjoittajien artikkeleita. Usean henkilön mukana olo toisi väistämättä erilaisia näkemyksiä ja keskenään ristiriitaisia käytötapoja. Palonen ja Saresma toteavatkin, että kirjan eri luvuissa analysoidaan populismiin liittyviä ilmiöitä ainoastaan ”yhteisen löyhän menetelmän puitteissa”⁶⁹. Kirjassa tarkastellaan perussuomalaisten retoriikkaa muun muassa vihapuheen⁷⁰ ja monikulttuurisuuteen liittyvän keskustelun⁷¹ näkökulmista ja tutkitaan esimerkiksi sitä, miten perussuomalaisia on kuvattu Helsingin Sanomissa.⁷²

⁶⁷ Palonen - Saresma (2017b), 35 ja 38.

⁶⁸ Koko edellinen: Palonen - Saresma (2017b), 16-18 ja 26.

⁶⁹ Palonen - Saresma (2017b), 32.

⁷⁰ Ruotsalainen, Maria (2017) ”Vihapuheen” nousu julkisessa keskustelussa. Teoksessa Palonen - Saresma (2017a), 181-198.

⁷¹ Ruotsalainen, Maria - Saresma Tuija (2017) Monikulttuurisuuskeskustelu Suvirrestä maahanmuuttajamyyttiin. Teoksessa Palonen - Saresma (2017a), 151-180.

⁷² Palonen, Emilia (2017a) Perussuomalaiset *Helsingin Sanomien* peilissä. Teoksessa Palonen - Saresma (2017a), 71-105.

Oman tutkimukseni teoreettinen lähtökohta taas pohjautuu juuri siihen tulkintaan, jonka mukaan populismissa on kyse kansan tuottamisesta. Kun ”meillä” tarkoitetaan kansaa, ajatus on väistämättä yhteydessä käsitykseen demokratiasta.

1.3. Oma näkökulma ja metodit

Oman tutkimukseni teoreettinen lähestymistapa perustuu siihen, että ”meidän” avulla määritellään demokratian oikeutettua vallankäyttäjää. Tällaista näkökulmaa on viimeaikaisessa populismin teoriaa koskevassa keskustelussa peräänkuuluttanut erityisesti Jan-Werner Müller (2016), jonka mukaan populismi tuottaa yhden ja yhtenäisen kansan, jota populistit sanovat yksin edustavansa. Populistien edustama kansa vaihtelee kontekstista toiseen, mutta kansan tuottamisessa on aina kyse toimijuuden legitimoinnista.⁷³

Kun pohdimme demokratiaa, ajattelemme, että valta perustuu siinä kansaan ja tämän tahtoon. Jo Ranskan kansalliskokouksen vuoden 1789 ihmis- ja kansalaisoikeuksien julistukseen kirjattiin, että kaiken vallankäytön tulee pohjautua kansaan. Pierre Rosanvallon on todennut, että tämä ajatus on demokraattisissa yhteiskunnissa nykyään niin itsestäänselvä, ettei kukaan uskaltaisi kyseenalaistaa sitä.⁷⁴

Jotta kansan tahdon voisi todella löytää, kansan täytyisi olla ajattelussaan yhtenäinen. Jos taas kansan tahtoja on monia, ajatus kansan määräysvallasta on epäselvä ja sen antama mandaatti kiistanalainen. Jo Jean-Jacque Rousseau’n ajatus *yleistahdosta* perustui siihen, että kansan tahtoja voisi olla vain yksi. Jan-Werner Müllerin mukaan *populismin logiikka* perustuu juuri tähän ajatukseen yhden kansan oikeudesta hallita. Demokratiasta on olemassa muunkinlaisia - ja yhteiskunnan moninaisuuden huomioon ottavia - tulkintoja, mutta populismi ei ole Müllerin mukaan niistä kiinnostunut.

Tutkimukseni yksi keskeinen lähtökohta on se, että koska populismi kamppailee kansan puolesta politiikan kentällä, populismi on aina *identiteettipolitiikkaa*. Tämän näkemyksen jakavat kanssani muun muassa Müller ja Dennis Westlind.⁷⁵

Identiteettejä voi olla joko yksityisiä tai kollektiivisia. Kollektiivi-identiteetti-ajatuksen muodostamisessa keskeisessä roolissa on ollut sosiaalisen identiteetin teoria, jonka kehittivät Henri Tajfel ja John Turner.⁷⁶ Kollektiivi-identiteetit perustuvat ryhmän jäsenten kokemaan yhteenkuuluvuuteen ja ajatukseen positiivisesta erottautumisesta. Kollektiivi-identiteetit voivat saada myös poliittisen ulottuvuuden, jolloin puhutaan *poliittisista identiteeteistä*. Poliittisen identiteetin erityispiirre on se, että se nousee aina julkiseen sfääriin, koska sillä on

⁷³ Müller (2016), 3.

⁷⁴ Rosanvallon, Pierre (2011) *Democratic Legitimacy. Impartiality, Reflexivity, Proximity*. Princeton University Press, Princeton & Oxford. 1.

⁷⁵ Müller (2016), 3 ja Westlind (1996), 1-5.

⁷⁶ Tajfel, Henri - Turner, John (1979) *An integrative theory of intergroup conflict*. Teoksessa Austin, William G. - Worchel, Stephen (toim.) *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Brooks/Cole, Monterey, 33-48. Ja myöhemmin Tajfel, Henri (1981) *Human groups and social categories*. Cambridge University Press, Cambridge.

oma näkemyksensä yhteiskunnassa vallalla olevista valtasuhteista. Siten poliittisissa identiteeteissä ei - monien muiden sosiaalisten identiteettien tavoin - ole kyse pelkästään ryhmytyimisestä vaan myös kamppailusta, joka on usein välttämätön edellytys valtasuhteiden muutokselle. Poliittiset identiteetit ovat siis identiteettejä, jotka eivät ainoastaan halua oman ryhmänsä ääntä kuuluviin vaan myös tunnustusta ja valtaa. Sitä ne pyrkivät saamaan osallistumalla poliittiseen valtataisteluun.⁷⁷

Identiteettipoliittikkaa on monenlaista. Identiteettipoliittikan tyypillisiksi ilmentymiksi on nähty 1960-luvulla nousseet sosiaaliset liikkeet kuten mustien kansalaisoikeusliike, feministinen liike, seksuaalivähemmistöjen liike ja ekologinen liike.⁷⁸ Poliittisia identiteettejä on kuitenkin ollut jo huomattavasti pidemmän aikaa. Pitkän aikaa ihmisen poliittista identiteettiä määritteli luokka.⁷⁹

Populismin identiteettipoliittinen kamppailu käydään kansan puolesta hegemonista valtaa vastaan. Tästä syystä populismin identiteettiä voidaan kutsua *kansanidentiteetiksi*. Kansanidentiteetti on yksi monesta ”me”-identiteetin muodosta.

Chantal Mouffen mukaan ”meidän” olemassa olo vaatii myös ”heidät”. Kukin yhteisö on riippuvainen tämän vastakkainasettelun ja ryhmien välisten rajojen säilymisestä.⁸⁰ Ilman toiseutta myös samuus menettää merkityksensä. Myös poliittiset identiteetit saavat muotonsa yhtä paljon vastakohtien määrittelyn kautta. Yhteisön ulkopuolella olevat täytyy määritellä erilaiseksi tai vieraaksi. Leonie Huddy on todennut, että pelkkien rajojen piirtämisen lisäksi ”heidän” tehtävänsä on symboloida myös sitä, mitä ”me” emme ole ja miksi emme halua tulla.⁸¹

Kansanidentiteetissä vastakkaisuutta edustaa jonkinlainen valtablokki tai eliitti. Kansa pohjautuvassa populismin tutkimustraditiossa kansan ja eliitin välisestä vastakkainasettelusta vallitsee laajahko konsensus.⁸² Eri mieltä ollaan kuitenkin siitä, kuuluuko eliitin käsite kiinteäksi osaksi populismin määritelmää, sillä sen olemassaolo perustuu joka tapauksessa siihen, että se on kansaan nähden vastakkainen.⁸³ Eliitin voisi siis yhtä hyvin pudottaa populismin määritelmästä pois. Eliitin kiinteää roolia populismissa on peräänkuuluttanut erityisesti Cas Mudde, jonka määritelmän mukaan populismi kertoo aina jotain kansan ja eliitin välisestä suhteesta.⁸⁴

Craig Calhounin mukaan identiteettipoliittinen tutkimusote on väistämättä moderni, sillä se hyväksyy ajatuksen todellisuuden konstruoidusta luonteesta. Identiteettejä koskeva

⁷⁷ Calhoun, Craig (1994) *Social Theory and the Politics of Identity*. Johdantoluku teoksessa Calhoun, Craig (toim.) *Social Theory and the Politics of Identity*. Blackwell, Oxford, 9-36. 21.

⁷⁸ Calhoun (1994), 22.

⁷⁹ Poliittisten identiteettien muutoksesta on kirjoittanut mm. Aronowitz, Stanley (1996) *The Politics of Identity. Class, Culture, Social Movements*. Routledge, New York & London.

⁸⁰ Mouffe, Chantal (2005) *The 'End of Politics' and the Challenge of Right-wing Populism*. Teoksessa Panizza, Francisco (toim.) *Populism and the Mirror of Democracy*. Verso, Lontoo & New York, 50-71. 57.

⁸¹ Huddy, Leonie (2001) *From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory*. *Political Psychology* 22 (1), 127-156. 145.

⁸² Esim. Taggart (2000), 100-105; Stanley (2008), 95; Mudde (2004), 543; Müller (2016), 2.

⁸³ Esim. Müller (2016), 2; Abts - Rummens (2007), 409.

⁸⁴ Mudde (2004), 543.

akateeminen keskustelu onkin Calhounin mukaan ominaista nimenomaan modernille tai postmodernille ajalle.⁸⁵

Oman tutkimukseni lähtökohta perustuu tälle jälkimodernille ajalle ominaiseen konstruktivistiseen ajatteluun. Pentti Alasuutari on kirjoittanut, että maailma ei koskaan näyttäydy meille sellaisenaan, vaan aina sen suhteen kautta, mikä meillä on tähän maailmaan. Alasuutarin mukaan todellisuus on ”läpikotaisin sosiaalisesti konstruoitunut, eli se on rakentunut merkitystulkinnoista ja tulkintasäännöistä, joiden nojalla ihmiset orientoituvat arkielämässään”.⁸⁶ Konstruktivistisen ajattelun hyväksyn tutkimukseni yleiseksi lähtökohdaksi.

Konstruoidun luonteensa vuoksi todellisuus on yhtä kuin ihmisten käsitys todellisuudesta. Ihmisen käsitys taas voi muuttua olosuhteiden muutosten myötä, tai - kuten Markku Hyrkkänen on huomauttanut - jopa ilman, että todellisuus ympärillä muuttuu. Käsitysten muutoksiin riittää se, että ihminen alkaa ajatella asioista eri tavoin.⁸⁷ Ihmisten ajatteluun voi myös vaikuttaa. Quentin Skinner on kirjoittanut, että ajatusten tai ideoiden historiaa ei sellaisenaan edes ole olemassa, vaan on vain olemassa historia siitä, miten käsitteitä on käytetty eri aikoina ja eri toimijoiden toimesta. Skinnerin mukaan käsitteitä tulisikin tarkastella ennen kaikkea debatin välineinä.⁸⁸ Skinnerin argumentti pohjautuu keskeisesti J. L. Austinin ja John Searlen kielifilosofiaan ja ajatukseen puhetoimituksesta, eli siihen, että sen lisäksi, että puhuja puhuessaan sanoo jotain, hän myös tekee jotain.⁸⁹ Puhe on viestinnän lisäksi asiantilojen tuottamista. Käsitteiden käyttöön sisältyy aina vallan aspekti.

Oman tutkimukseni kannalta keskeisessä roolissa on Kenneth Burken retoriikkateorian ajatus *identifikaatiosta*. Burkelle identifikaatio on retoriikan perusprosessi, jonka kautta koko sosiaalinen järjestys syntyy ja pysyy yllä. Burken mukaan retoriikka on ristiriitatilanteissa esiintyvä ilmiö, johon liittyy väkisininkin puolueellisuutta. Mikäli kaikki olisivat yhtä ja samaa, ei retoriikkaa tarvittaisi.⁹⁰ Retoriikka on Burkelle keino vaikuttaa muiden ajatteluun ja käännyttää muut oman ajatussuunnan puolelle.

Sosiaalinen konstruktio haastaa ajatuksen, jonka mukaan identiteetit olisivat luonnollisia ja pysyviä. Koska sen mukaan kaikki identiteetit ovat luotuja, ne eivät ole koskaan ongelmattomia. Identiteetti voisi aina olla myös toisenlainen.⁹¹ Identiteettien sosiaalinen rakentuminen on otettu tämän tutkimuksen teoreettiseksi lähtökohdaksi.

⁸⁵ Calhoun (1994), 9 ja 12.

⁸⁶ Alasuutari, Pentti (1994) Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere. 50-51.

⁸⁷ Hyrkkänen, Markku (2002) Aatehistorian mieli. Vastapaino, Tampere. 42.

⁸⁸ Skinner, Quentin (1999) Rhetoric and Conceptual Change. Finnish Yearbook of Political Thought 3. SoPhi 35. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 60-73. 62.

⁸⁹ Skinner, Quentin (2010) Visions of politics. Volume 1: Regarding method. Cambridge University Press, Cambridge & New York. 2.

⁹⁰ Burkesta on kirjoittanut Summa, Hilikka (1996) Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Palonen, Kari - Summa, Hilikka (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere, 51-84. 56-57.

⁹¹ Calhoun (1994), 12-14.

Jan-Werner Müllerin mukaan populismin kamppailu eroaa kaikista muista poliittisista identiteeteistä sen vuoksi, että sen konstruoima vastinpari on täysin fiktiivinen. Vaikka luokkatietoisuus ja luokkien kamppailu olivat nekin konstruoituja, luokat perustuivat Müllerin mukaan edes jonkinlaisiin empiirisesti havaittaviin asioihin. Hänen mukaansa populismin kansalle ja eliitille ei sen sijaan voida löytää minkäänlaisia perusteluita, vaan ne ovat käsitteinä tyhjiä.⁹² Dennis Westlind onkin kuvannut kansanidentiteettiä yhdeksi kaikkein epämääräisimmäksi poliittiseksi identiteetiksi.⁹³

Yves Meny ja Yves Surel ovat todenneet, että populismin epämääräisyys ei johdu pelkästään populismin itsensä monitulkintaisuudesta vaan myös sen avainkäsitteen - kansan - perustavanlaatuisesta problemaattisuudesta.⁹⁴ Kansakin on eräänlainen *kuviteltu yhteisö*. Benedict Andersonin mukaan kaikki yhteisöt, jotka ovat pieniä kyläyhteisöjä suurempia, ovat väistämättä kuviteltuja, koska yhteisön jäsenet eivät voi tuntea kaikkia muita sen jäseniä henkilökohtaisesti.⁹⁵

Craig Calhoun on painottanut, että vaikka identiteetit ovat konstruoituja, ei niiden merkitystä pidä vähätellä.⁹⁶ Calhounin toteamus oli ennen kaikkea kannanotto 1980-luvulla käytyyn keskusteluun kansakunnan perimmäisestä luonteesta. Keskustelu oli seurausta koko modernia tiedettä ravistelleesta modernismin ja essentialismin välisestä jännitteestä. Kansakuntaa koskevan keskustelun vastapuoliksi nähtiin modernistinen tai funktionalistinen koulukunta⁹⁷ ja nationalistinen kansakunnan luonnollisuutta korostava primordialismi. Keskustelua kiihdyttivät samoihin aikoihin jo edellä mainittu Benedict Andersonin näkemys kuvitelluista yhteisöistä sekä Eric Hobsbawmin ja Terence Rangerin ajatus *keksityistä perinteistä*⁹⁸. Vaikka kansakunnan konstruoitu luonne on akateemisen tutkimuksen piirissä nykyään jo laajasti hyväksytty - ja sen hyväksyy myös Calhoun - hän korostaa, ettei nationalismia voida sen johdosta kuitata vähäpätöiseksi tai turhaksi. Nationalismi ei hänen mukaansa menetä tehoaan, vaikka tutkijat osoittaisivat sen olevan tekaistua. Ihmiset ovat kansallisen identiteettinsä absoluuttisimmassa ilmentymissä jopa valmiita kuolemaan sen puolesta.⁹⁹ Identiteeteissä on siis voimaa.

Kansanidentiteetin voima perustuu näkemykseen, jonka mukaan valta on oikeutettua ainoastaan, kun se on kansan käsissä. Mutta - koska kansa on yhteisönä kuviteltu, eikä sen tahdosta voida päästä selvilleen - populistin on mahdollista tuottaa identifikaatiota oman

⁹² Müller (2016),

⁹³ Näin asian on ilmaissut Westlind (1996), 1.

⁹⁴ Mény Yves - Surel Yves (2002b) The Constitutive ambiguity of Populism. Teoksessa Mény Yves - Surel Yves (toim.) (2002a) Democracies and the populist challenge. Palgrave Macmillan, Lontoo, 1-21. 6.

⁹⁵ Anderson, Benedict (1991) Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. Revised edition, Verso, Lontoo & New York. 3-6.

⁹⁶ Calhoun (1994), 18-19;

⁹⁷ Jonka edustajaksi nähdään erityisesti Ernest Gellner. Tunnetuin aihepiirin teoksista lienee Gellner, Ernest (1983) Nations and Nationalism. Blackwell, Lontoo.

⁹⁸ Hobsbawm, Eric - Ranger, Terence (toim.) (1983) The Invention of Tradition. Cambridge University Press, Cambridge.

⁹⁹ Calhoun, Craig (1997) Nationalism. Open University Press, Buckingham. 11.

mielensä mukaan. Populismien identiteettipoliittinen kamppailu nojaakin ainoastaan *populistien omaan representaatioon todellisesta kansasta*. Siispä, poiketen Laclau alkuperäisestä näkemyksestä, jonka mukaan kansan ja valtablokin kamppailu oli suora jatkumo marxilaiselle luokkataistelulle, oman tutkimukseni näkökulma on se, että populistien artikuloima kansan ja eliitin välinen kamppailu perustuu siihen, millaiseksi populistit sen itse määrittää.

Todellisuudessa yhtä kansaa ei edes voi olla olemassa - onhan monimuotoisuus ihmisenä olemisen ehto, kuten Hannah Arendt on todennut.¹⁰⁰ Populismi konstruoikin kansan irrottamalla väestöstä osan ja esittämällä sen koko kansana.¹⁰¹ Claude Lefortin mukaan tämänkaltaisen ajattelu on väistämättä demokratian vastaista. Lefortin mukaan demokratiassa olennaista on, että vallan perusta on tyhjä paikka. Kansan tulee Lefortin mukaan olla ikuisesti epämääräinen ja puolueiden ainoastaan kilpailla sen edustamisesta.¹⁰² Populismi pyrkii kuitenkin täyttämään vallan ytimen omalla kansakäsityksellään. Tekemällä näin se kykenee osoittamaan, että kaikki muut tahot, jotka väittävät edustavansa kansaa, ovat valheellisia. Populistien kansaan kuuluu jo 100 prosenttia oikeasta kansasta, joten sen ulkopuolelle jääneet ovat vääriä todistajia ja siten moraalittomia.¹⁰³

Kansan tuottamisessa on kyse vallankäytöstä. Kun Palosen ja Saresman mukaan populismi perustuu siihen, että se rakentaa vastakkainasettelua politiikan kentällä tietyin performanssein ja esitystavoin, voidaan kysyä: eikö sitä tee joka ikinen poliittinen toimija? Poliittikkahan vaatii itsessään kilpailun ja vastakkainasettelun rakentamisen, koska edustuksellisessa demokratiassa mukana olevien toimijoiden on vakuutettava äänestäjät siitä, että juuri oma puolue on kaikista vaihtoehtoista paras.

Jan-Werner Müllerin kuvaamassa populistisessa logiikassa erityistä on se, että sen mukaan muita legitiimejä vaihtoehtoja ei ole olemassa. Jos poliittinen vallankäyttäjät ei kuulu kansaan, sillä ei myöskään ole oikeutta osallistua demokraattiseen päätöksentekoon tämän nimissä.¹⁰⁴ Müllerin mukaan tämä erottaa populismin konstruoiman identiteettipoliitiikan muista. Kun esimerkiksi Yhdysvaltain mustien kansalaisoikeusliike halusi värillisille perustuslaillisia oikeuksia, heidän sanomansa oli, että ”myös me kuulumme kansaan”. Populistien identiteetin muodostuksessa on puolestaan kyse siitä, että ”me - ja vain ja ainoastaan me - kuulumme kansaan”.¹⁰⁵

Oman tutkimukseni tarkoitus on selvittää, miten yllä kuvattu populistisen logiikan eksklusiivinen representaatio on näkynyt perussuomalaisen kielenkäytössä. Haluan tarkastella sitä, miten kansaa ja sen vastinparia on suomalaisessa populismissa tuotettu. Tutkielmani

¹⁰⁰ Hannah Arendtille erityisesti politiikka oli julkinen areena, jolla ihmisen monimuotoisuus jalostuu vapaaksi toiminnaksi. Ks. Arendt, Hannah (2002) *Vita activa: ihmisenä olemisen ehdot*. Alkuperäisteos ilmestyi vuonna 1958. Vastapaino, Tampere.

¹⁰¹ Laclau (2005), 81-82; Müller (2016), 21; Canovan, Margaret (2005) *The People. Key Concepts*. Polity Press, Cambridge. 88.

¹⁰² Lefort, Claude (1988) *Democracy and Political Theory*. Polity, Cambridge. 17-19 ja 224-135.

¹⁰³ Müller (2016), 19-20.

¹⁰⁴ Müllerin kanssa näkemyksen jakavat mm. Koen Abts ja Stefan Rummens. Ks. Abts - Rummens (2007), 419.

¹⁰⁵ Müller (2016),

näkökulman oivaltamiseksi on ymmärrettävä, että populistisen identiteetinrakennuksen tehtävänä ei ole ainoastaan taivuttaa äänestäjät omalle puolelle vaan myös delegitoimoida muut. Tällainen rakennus on väistämättä kaksiteräinen miekka: kun muilta kilpakumppaneilta viedään oikeutus edustaa, samalla vahvistetaan kuvaa siitä, että on itse ainoa todellinen kansan edustaja¹⁰⁶.

Koska kansan konstruoitu luonne on otettu tutkimuksen lähtökohdaksi, huomiota ei tarvitse kiinnittää siihen, minkälainen puolue PS äänestäjäkuntansa perusteella oli. Fokus voidaan sen sijaan kohdistaa rakennusprosessiin. Konstruointia on mahdollista tutkia, koska identiteetin muodostus ei ole automaattinen tai väistämätön tie. Kansan ilmestyminen vaatii aina polun, kuten Ernesto Laclau on todennut.¹⁰⁷ Polku ei kulje semioottista reittiä, vaan edellyttää toimintaa, josta jää väkisinkin jälkiä.

Polkua voidaan kulkea tietoisesti tai tiedostamattomasti. Kenneth Burkelle tiedostamattomien identifikaatioiden paljastaminen on kaikkein hedelmällisintä.¹⁰⁸ En tee itse erottelua siinä, mikä konstruktion osa on ollut tiedostettua ja mikä tiedostamatonta, koska toimijan tekstin tai puheen tuottamista edeltävistä ajatuksista ei kuitenkaan voida päästä täyteen varmuuteen, kuten Skinner on muistuttanut.¹⁰⁹

Kun tutkitaan, miten konstruointi tapahtuu, yllä käsitellyn populismin teoreettisen viitekehyksen lisäksi huomio on kiinnitettävä aktuaaliseen käsitteiden käyttöön. Käyttö sisältää aina tiettyjä erotteluja ja luokitteluja. Tulkinnan kannalta keskeistä on eritellä, miten luokitteluja käytetään, mitä asioita esitetään vastakohtiksi toisilleen ja mitä rinnastetaan keskenään.¹¹⁰

Kun luokitteluja rakennetaan, synnytetään väistämättä hierarkiaa. Burkelle kiinnostavinta on hierarkian käsitteen sijaan ajatus *hierarkisoimisesta* - siis hierarkiasta verbimuodossa. Hierarkisoiminen pitää sisällään ajatuksen, että luokittelut eivät ole mystisiä ja ikuisia vaan aina seurauksia toiminnasta. Koska identifikaatio on se, joka mahdollistaa hierarkkisten rakenteiden näkemisen, se on perusedellytys suostuttelun onnistumiselle.¹¹¹ Retoriikan avulla luotu identifikaatio on siksi tutkimukseni avain.

Kun identifikaatiota luodaan politiikan kentällä, olennaista on pitää mielessä politiikan luonne. Poliitikassa on kyse kilpailullisesta konfliktiasetelmasta, jossa tavoitteena on voittaminen. Tämä ei ainoastaan edellytä konfliktin ylläpitämistä vaan myös sen voimistamista. Poliittisen kilpailuasetelman voimistamista voidaan tutkia tarkastelemalla argumentaatiota.¹¹²

¹⁰⁶ Huom. välilyönti tarkoituksellinen. Käytän toistuvasti muotoa kansan edustaja silloin, kun en viittaa yksiselitteisesti kansanedustajan ammattinimikkeeseen.

¹⁰⁷ Laclau (2005), 110 ja 200.

¹⁰⁸ Summa (1996), 60.

¹⁰⁹ Skinner (2010), 99.

¹¹⁰ Palonen (1988), 30-31.

¹¹¹ Teoksessa Wess, Robert (1996) Kenneth Burke. Rhetoric, subjectivity, postmodernism. Cambridge University Press, Cambridge. 20-21 ja 200.

¹¹² Näin asian todennut Palonen (1988), 30-31 ja 44.

Argumenttien luomiin merkityksiin vaikuttavat väkisinkin kuulijan omat premissit eli kuulijasta riippuen viestin voi tulkita hyvinkin eri tavalla. Tämä on Chaïm Perelmanin retoriikatutkimuksen keskeinen argumentti.¹¹³ Mutta puhuja voi tehdä etukäteen tiettyjä päätelmiä siitä, mitkä lähtökohdat hänen yleisönsä hyväksyy. Kun puhuja tekee johtopäätöksiä, häneltä edellytetään valintaa, ja jokainen valinta on kannanotto jonkun puolesta ja jotain vastaan.¹¹⁴ Myös populistit tekevät valintoja, kun hän päättää, minkälaisia määritelmiä hän kansalle ja eliitille luo. Siksi - sen lisäksi, että halutaan ymmärtää, *miten* populistit määrittelee kansaa ja eliittiä - on relevanttia pohtia sitä, *miksi* hän tekee niin kuin tekee.

Täyttä varmuutta puhujan tekemistä valinnoista ei kuitenkaan voida saada, sillä puhujan motiivit edeltävät puheen tuottamista eikä niistä välttämättä jää jälkiä. Quentin Skinner kuitenkin korostaa, että myös puheen perusteella voidaan tehdä tiettyjä tulkintoja. Tutkija voi keskittyä löytämään puheesta illokuutioita eli niitä intentioita, joita puheen tuottajalla oli tuottamishetkellä. Skinnerin mukaan intentiot voidaan löytää puheesta itsestään.¹¹⁵ Koska puhujan valintoja ohjaavat intentiot eivät synny suljetussa järjestelmässä, vaan ovat yhteydessä niihin käsityksiin, joita keskustelun osapuolilla on, valintojen ymmärtämiseksi on pohdittava sitä kontekstia, jossa merkityksiä luotiin. Tutkimukseni fokus on toimijuudessa, mutta toimijuuden ymmärtämiseksi on pohdittava myös toimijan oletuksia kuulijakunnasta.

Koska populistiseen logiikkaan kuuluva kansan tuottaminen on riippuvainen siitä toimintaympäristöstä, jossa merkityksiä luodaan, kansanidentiteetin rakennuksen tutkiminen vaatii kontekstin tarkemman määrittelyn.

1.4. Käytetty aineisto ja rajaus

Perussuomalaiset on luonnollinen tutkimuskohde, mikäli populismiin liittyvää kansan konstruointia haluaa tutkia 2000-luvun Suomessa. Mahdollisimman hedelmällisen aikarajauksen löytäminen vaatii perussuomalaisten poliittisen historian tarkastelemista.

Kuten aiemmin nähtiin, PS perustettiin SMP:n raunioille vuonna 1995. Perustaminen tapahtui samana vuonna käytyjen eduskuntavaalien jälkeen, joten PS:n ensimmäinen kansanedustaja Raimo Vistbacka oli valittu SMP:n listoilta. Vistbacka uusi paikkansa neljä vuotta myöhemmin ainoana perussuomalaisten ehdokkaana. PS:n ensimmäisen kahdeksan toimintavuoden aikana puolueella oli ainoastaan tuo yksi kansanedustajapaikka.

Tilanne muuttui vuonna 2003, kun kansallismielisenä ja maahanmuuttokriittikkona esiintynyt entinen showpainija Tony ”Viikinki” Halme asettui ehdokkaaksi Helsingin vaalipiirissä. Halme sai eduskuntavaaleissa 38 prosenttia perussuomalaisten kaikista äänistä¹¹⁶ ja oli koko Suomen viidenneksi eniten ääniä saanut ehdokas. Halme jätti taakseen sellaisia tunnettuja poliitikkoja

¹¹³ Perelman, Chaïm (2007) [1996] Retoriikan valtakunta. Toinen painos. Vastapaino, Tampere.

¹¹⁴ Perelman (2007), 41-42.

¹¹⁵ Skinner (2010), 98-99.

¹¹⁶ Arter (2010), 487.

kuin Anneli Jäätteenmäki, Ben Zyskowitz, Heidi Hautala ja Mauri Pekkarinen.¹¹⁷ Halme-ilmion mukana eduskuntaan nousi ensimmäistä kertaa myös puolueen puheenjohtaja - silloin 40-vuotias Timo Soini.

Kolme vuotta myöhemmin - eli vuonna 2006 - Soini oli itse puolueensa presidenttiehdokkaana. Vaikka vaalien lopputuloksena Tarja Halonen valittiin jatkokaudeksi, vaalien merkitys oli perussuomalaisille käänteentekevä. Soinin räväkkä ja totutusta poikkeava esiintymistyyli tuli kampanjan aikana suomalaisille tutuksi erityisesti televisioitujen vaaliväittelyiden kautta. Merkittävän puoluenäkyvyyden lisäksi Soinin oma suosio koki räjähdysten, kuten Mari K. Niemi on todennut.¹¹⁸

Lisääntynyt kiinnostus realisoitui kasvuksi vuoden 2007 eduskuntavaaleissa, kun PS:n saama äänimäärä kaksinkertaistui edellisiin vaaleihin nähden. PS sai silloin eduskuntaan viisi kansanedustajaa. Todellinen läpimurto tapahtui lopulta eduskuntavaaleissa vuonna 2011, kun PS kasvatti edustajapaikkamääränsä viidestä 39:een.

Vuoden 2011 vaalivoitto on merkittävä tapaus suomalaisessa politiikan historiassa. Kyseessä on Suomen eduskuntavaalihistorian suurin kannatuksen kasvu sekä ääni- että paikkamäärältään¹¹⁹. Jopa SMP:n vaalivoitto vuonna 1970 jäi absoluuttisesti mitattuna selvästi tämän voiton jalkoihin. Kun PS:n saama kokonaisäänimäärä vuoden 2007 vaaleissa oli ollut noin 112 tuhatta, oli se neljä vuotta myöhemmin 560 tuhatta. On tärkeä huomioda, että vuonna 2011 perussuomalaisia äänestäneistä puolueen vanhoja äänestäjiä ei edes teoriassa voinut olla kuin viidennes.¹²⁰ Vaikka PS sai hyvän tuloksen myös vuonna 2015 - 38 paikkaa ja 17,7 prosenttia äänistä - oli puolueen kannatus jo nähnyt ylärajansa¹²¹.

Vuoden 2011 vaaleja voidaan siis pitää populistisen (ja poliittisen) mobilisaation kannalta erityisen merkittävänä. Kyseisissä vaaleissa jokainen muu eduskuntapuolue menetti kannatustaan sekä absoluuttisina äänimäärinä että ääniosuuksina¹²², vaikka yleinen äänestysvilkkaus nousi. Kotimaassa äänensä antoi 70,5 prosenttia äänioikeutetuista, mikä tarkoitti 2,6 prosenttiyksikön kasvua edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna. Äänestysinto nousi kaikissa Suomen vaalipiireissä Ahvenanmaata lukuunottamatta.¹²³

Jotain siis kävi. PS:n kannatuksen kasvu on Suomen poliittisessa historiassa niin ainutlaatuinen, että se herättää joukon kysymyksiä. Oman tutkimukseni kannalta mielenkiintoisinta on ymmärtää, mitä puolue itse teki kannatuksen kasvun eteen. Perussuomalaisen puolueen ohjelmia tutkinut Ilkka Ruostetsaari havaitsi jo vuonna 2011, että

¹¹⁷ Tilastokeskus (2007a) Eduskuntavaalit. Ääniharava - eduskuntavaaleissa 2003 eniten ääniä saaneet valitut ehdokkaat. Päivitetty 20.2.2007. Suomen virallinen tilasto. Osoitteessa http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_2007-02-20_tau_001.html [viitattu 19.12.2017].

¹¹⁸ Niemi (2012), 7.

¹¹⁹ Mikäli ottaa huomioon kaksien peräkkäisten eduskuntavaalien tulokset. Ensimmäisiä vaaleja vuonna 1907 ja SKDL:n läpimurtoa sodan jälkeen ei siis lasketa tässä mukaan.

¹²⁰ Tämän huomannut Sami Borg. Ks. Borg, Sami (2012b) Perussuomalaiset. Teoksessa Borg (2012a). 191-210. 197.

¹²¹ Vuodenvaihteen 2017-2018 näkökulmasta tarkasteltuna.

¹²² Borg, Sami (2012c) Johdanto. Teoksessa Borg (2012a), 17-25. 19-20.

¹²³ Borg - Wass (2012), 97-100.

PS:n antielitistinen retoriikka oli silloin saavuttanut määrällisen huippunsa. Ruotsetsaari totesi myös ”yhtenäinen kansa -retoriikan” vahvistuneen perussuomalaisen puolueohjelmissa koko 2000-luvun huipentuen vuonna 2011.¹²⁴ Vaikka Ruotsetsaari tutki useiden eri populismin yhdistettyjen piirteiden määrällistä esiintymistä puolueen ohjelmissa, tuli hän samalla vihjanneeksi, että kansan ja eliitin välisen vastakkainasettelun tuottaminen oli voimistunut juuri tuolloin.

Sekä kannatuksen kasvun että kansa-eliitti-retoriikan lisääntymisen vuoksi olen valinnut eduskuntavaalikauden 2007-2011 tutkimukseni aikarajaukseksi. Vuoden 2007 hallitusneuvottelujen tuloksena keskusta jatkoi pääministeripuolueena, mutta päähallituskumppanikseen se valitsi Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen (SDP) sijasta kokoomuksen. Hallituksen muut puolueet olivat vihreät ja Suomen ruotsalainen kansanpuolue (RKP). Pääministerinä jatkoi keskustan puheenjohtaja Matti Vanhanen, minkä vuoksi hallituksesta alettiin käyttää nimeä Vanhasen II hallitus. Perussuomalaiset jatkoi poliittista taivaltaan oppositiossa. Eduskuntavaalikausi 2007-2011 on kiinnostava, sillä silloin järjestettiin myös kunnallisvaalit lokakuussa 2008 ja europarlamenttivaalit kesäkuussa 2009, joten perussuomalaisilla oli useammat vaalit aikaa vaikuttaa äänestäjien käsityksiin.

Perussuomalaisen vaalimenestys on usein yhdistetty puheenjohtaja Timo Soiniin. Vaikka kaikkea menestystä ei varmastikaan voida hänen ansiokseen laittaa, ison osan voi. Soini sai itse vuoden 2011 vaaleissa 7,9 prosenttia kaikista vaaleissa hyväksytyistä äänistä¹²⁵, vaikka häntä pystyi äänestämään vain Uudellamaalla. Sami Borg ja Hanna Wass ovat todenneet, että perussuomalaisissa mobilisointivastuu oli kaikkia muita puolueita enemmän juuri puheenjohtajan kontolla. Vaalien alla Soini kiersikin Helsingin Sanomien mukaan 55 eri paikkakunnalla.¹²⁶ On mahdollista, että luku oli todellisuudessa vieläkin suurempi. Soini onnistui myös saamaan iltapäivälehdissä kaikista puoluejohtajista eniten palstatilaa - jopa enemmän kuin istuva pääministeri Matti Vanhanen.¹²⁷

Voimakas ja karismaattinen johtajuus on usein nähty populismin yhdeksi piirteeksi. Mutta, kuten käsitteen määrittelyosiossa nähtiin, johtajakeskeisyys ei ole vakiintunut osa populismin määritelmää. Karismaattinen johtajuus ja suora keskusteluyhteys populistijohtajan ja ”kansan”¹²⁸ välillä voi kuitenkin helpottaa populistisen sanoman purevuutta, kuten Cas Mudde on todennut.¹²⁹ Voimakas johtajuus on populismissa keino erottautua valtablokista. Populistipuolueen johtajakeskeisyys voi - paradoksaalista kyllä - luoda kuvaa muita puolueita demokraattisemmasta liikkeestä. Puolueen rakenne voi siis itsessään olla osa populistista sanomaa.¹³⁰

¹²⁴ Ruotsetsaari (2011), 110-113.

¹²⁵ Borg (2012c), 18.

¹²⁶ Borg - Wass (2012), 99.

¹²⁷ Niemi (2012), 10.

¹²⁸ Huom. Siis populistien itse konstruoiman kansan. Tästä eteenpäin esiintyy myös ilman korostuksia.

¹²⁹ Mudde (2004), 545.

¹³⁰ Westlind (1996), 92.

Dennis Westlind on nähnyt, että ideaalitalanteessa populistinen organisatorinen rakenne olisi suora linkki kansan ja johtajan välillä. Näin kansan tahdon ja sen sanansaattajan välillä ei olisi esteitä, ja kansa saisi kaikkein parhaiten äänensä kuuluville.¹³¹ Niko Pyrhösen mukaan tavanomaista suorempaa ja valtapuolueista poikkeavaa viestintää populistit ovat toteuttaneet erityisesti internetin välityksellä.¹³²

Myös Soini näki verkkoviestinnän tärkeäksi keinoksi saada kansan ääni kuuluviin. Soinin mukaan internet ja sosiaalisen median kanavat mahdollistivat valtablokin kontrollista vapaan viestinnän. Vuonna 2010 hän kirjoitti: ”Netti, plokkit, facebookit ja twitterit ohittavat vaaliteemojen sopivaisuutta kontrolloimaan pyrkivät vanhat voimat. Sieltä nousee vielä uusia vaaliteemoja.”¹³³

Timo Soinilla tällainen kanava oli *Ploki*, ja se toimii oman tutkimukseni aineistona. Ploki on Soinin blogi, jossa hän julkaisee näkemyksiään politiikasta. Joskus kirjoitukset käsittelevät arkisia ajanvietteitä kuten jalkapalloa, raveja, uskonasioita tai ystävien tapaamista. Plokin kirjoitukset ovat usein lyhyitä ja niissä käytetään monesti humoristista tyyliä. Ajoittain teksteistä voi havaita myös negatiivisia tunteita kuten tuohtumusta, surua tai pettymystä. Kesän 2009 jälkeen, kun Soini lähti Brysseliin europarlamentaarikoksi, hän julkaisi Plokissa myös ääni- tai videoleikkeitä. Niissä Soini tuotti puhetta joko radionauhuriin (*Radio Soini*) tai videokameralle (*Timo-TV*).

Soini on bloggaajana melko aktiivinen. Tarkastelujaksolla eli vaalikaudella 2007-2011 Soini julkaisi parhaimmillaan 22 kirjoitusta kuukaudessa (lokakuu 2008) ja harvimmillaan kolme (tammikuu 2009). Plokin tarkoista lukijamääristä ei valitettavasti ole tietoa. Vuoden 2007 eduskuntavaalien alla Soini mainitsi lukijoita olleen päivän aikana 1200.¹³⁴ Mikäli Soinin tekstejä on uskomisen, lukijamäärä kasvoi koko tutkimusjakson ajan.¹³⁵ Esimerkiksi kesäkuussa 2009 hän puhui jo ”tuhansista lukijoista”.¹³⁶ Tarkkoja lukijamääriä ei kuitenkaan pystytä vahvistamaan.

Kansanedustajien bloggaamista tutkineet Susanne Salmi ja Matti Wiberg ovat maininneet blogijulkaisemisen yhdeksi keskeiseksi piirteeksi henkilöityneisyyden. Blogi on luonteeltaan lähettäjäkeskeinen, ja bloggaaja tarkastelee asioita aina omasta näkökulmastaan. Tämä on kiinnostava aspekti Soinin oman kansakäsityksen levittämisen kannalta. Huomionarvoista on myös se, että monista muista blogeista poiketen Plokissa kirjoitusten alle ei voi jättää kommentteja, mikä entisestään korostaa sen lähettäjäkeskeisyyttä.

Johtaja-kansa-suhteen kannalta kiinnostava on myös Salmen ja Wibergin huomio siitä, että blogilla poliitikko voi viestiä nopeasti ja edullisesti ilman ”viestejä seulovien portinvartijoiden

¹³¹ Westlind (1996), 107.

¹³² Pyrhönen (2015), 33.

¹³³ Soini, Timo (TS) (22.7.2010) Vaaliteemoja. Ploki. Tästä lähtien viittaukset Plokiin osoitetaan lyhenteellä TS.

¹³⁴ TS (17.3.2007) Kovan päivän ilta ja iso kiitos.

¹³⁵ Soini totesi lukimäärän moninkertaistuneen esim. TS (23.10.2008) Perussuomalaiset noteerataan.

¹³⁶ TS (18.6.2009) Haikea päivä.

väliintuloa”. Tämän vuoksi blogit voivat toimia matalan kynnyksen poliittisen keskustelun areenoina.¹³⁷ Vaikka yhden blogin vaikutusta lopullisiin äänenestyspäätöksiin ei ole syytä ylikorostaa, kiinnostavaa on verkkojulkaisemisen kampanjointia desentralisoiva rooli. Kun kampanjointi pirstaloituu, siitä tulee vaikeammin hallittavaa. Tämä on ollut viimeisten vuosien aikana erittäin yleinen puheenaihe - erityisesti Yhdysvalloissa, kun Venäjän osuutta Donald Trumpin vaalivoittoon on selvitetty aina tuomioistuinportaissa asti. Blogit ja muut sosiaalisen median kanavat ovatkin poliittisen viestinnän tutkimuskohteina erityisen ajankohtaisia.

Verkkojulkaiseminen on noussut keskeiseksi osaksi politiikan tekoa. Malliesimerkkinä siitä, miten sosiaalinen media voidaan valjastaa tehokkaaksi osaksi vaalikampanjaa, on pidetty Barack Obaman vuoden 2008 presidentinvaalikampanjaa.¹³⁸ Myös Suomessa sosiaalisen median nousun voi ajoittaa samalle aikajaksolle eli tutkimukseni vuosiin 2007-2011. Kim Strandberg on todennut, että sosiaalisen median nousu suomalaisessa politiikassa nähtiin vuoden 2007 eduskuntavaalien yhteydessä. Tällöin blogeja oli 34 prosentilla ehdokkaista. Vuoden 2011 vaaleissa blogeja oli jo 60 prosentilla eduskuntapuolueiden ehdokkaista. Blogeja vieläkin yleisemmät julkaisemiskanavat olivat Facebook (93%) ja henkilökohtaiset verkkosivut (84%).¹³⁹ Blogien ja muiden verkkoviestintävälineiden lisääntyneen määrän ja alati kasvavan roolin vuoksi niihin olisi syytä kiinnittää enemmän huomiota myös akateemisen tutkimuksen piirissä. Kun verkkojulkaisuja käyttää tutkimuksen aineistona, on kuitenkin hyvä pitää mielessä Salmen ja Wibergin huomio siitä, että täysin kattavaa esitetystä kaikesta sivustolla julkaistusta materiaalista ei välttämättä saa, koska sivuston ylläpitäjä on voinut muokata tai poistaa tekstejä jälkikäteen.¹⁴⁰

Poliittisista blogeista ei ole Suomessa tehty kovin paljon tutkimusta¹⁴¹, ja tämä pätee myös Soinin Plokiin. Poliittisista blogeista pro gradu -tutkielman on tehnyt Petteri Puustinen¹⁴², joka tarkasteli blogeja imagonrakennuksen työkaluina. Soinin Ploki oli yksi Puustisen tarkastelemista blogeista. Plokia sivusi myös Rauli Mickelson perussuomalaisia tekstejä käsittelevässä artikkelissaan.¹⁴³ Mickelson ei syventynyt nimenomaisesti Plokiin, vaan käsitteli sitä yhtenä lähteenä muiden joukossa. Plokia on käyttänyt lähteenä myös Laura Parkkinen, jonka artikkeli Palosen ja Sarelman kirjassa käsitteli Timo Soinin uskonnollista retoriikkaa.¹⁴⁴

Oman tutkimukseni kannalta tärkeä lähtökohta on se, että tekstikin on teko siinä missä puhuttu kieli. Puheaktiteoriaa kirjoitettuun kieleen on soveltanut erityisesti Quentin Skinner.

¹³⁷ Salmi, Susanne - Wiberg, Matti (2014) Kansanedustajat bloggajina. Kaikki läsnä - kuka hyötyy? Poliitiikka. Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu, 56 (3), 244-253. 245-246.

¹³⁸ Strandberg, Kim (2012) Ehdokkaat, valitsijat ja sosiaalinen media vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Borg (2012a), 79-93. 81-82.

¹³⁹ Strandberg (2012). 82-85.

¹⁴⁰ Salmi - Wiberg (2014), 246.

¹⁴¹ Salmi - Wiberg (2014), 246.

¹⁴² Puustinen, Petteri (2011) Verkkokauppaa politiikan mielikuvilla - blogit parlamentaarikkojen imagonrakennuksen työkaluina. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

¹⁴³ Ks. Mickelson (2011), 164-167.

¹⁴⁴ Parkkinen, Laura (2017) Kaanaan kieli - pelastuksen politiikkaa ja saarnapuhetta. Teoksessa Palonen - Saaremaa (2017a), 273-298.

Plokin kaltaisella politiikan julkisella viestintäkanavalla on korostuneen toiminnallinen luonne. Kari Palonen on tutkinut poliittisten tekstien käyttöä tutkimusten aineistona ja todennut, että niissä argumentointi on ymmärrettävä sidotuksi henkilöiden tai ryhmien väliseen konfliktiasetelmaan. Palosen mukaan poliittisia tekstejä tulkitessa on pidettävä mielessä, että pienilläkin retorisisilla rakenteilla voi olla poliittinen ulottuvuutensa. Kun tekstissä ilmaistaan jokin kanta, on kysyttävä, keitä tällä kannalla vastustetaan ja keitä kannatetaan. Tätä on Palosen mukaan harvoin ilmaistu suoraan tekstissä, mutta se on yleensä epäsuorasti havaittavissa.¹⁴⁵ Myös Plokia on syytä tulkita poliittisen tekstin näkökulmasta - myös tapauksissa, joissa kirjoituksen aihe vaikuttaa epäpoliittiselta.

Olen ottanut huomioon kaikki Plokin tekstit vuoden 2007 eduskuntavaaleja edeltävästä päivästä (17.3.2007) vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeiseen päivään (18.4.2011). Päivän laajennukset molemmista päistä ovat siitä syystä, että näin kummastakin vaalista voidaan ottaa huomioon sekä ennakko-odotukset että vaalitulosten synnyttämät reaktiot.

Tarkasteluun on otettu kaikki tekstimuodossa oleva puhe. Siispä Soinin europarlamenttiaikoina julkaistuja video- ja ääninauhoitteita ei ole huomioitu. Mikäli teksti oli alun perin julkaistu puhemuodossa jossain muualla, mutta se oli sen jälkeen julkaistu Plokissa tekstinä, on se mukana tarkastelussa.

1.4. Tutkimuskysymykseen vastaaminen

Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen. Määrittelen sen seuraavanlaisesti:

Miten ajatus yhden valtaan oikeutetun kansan tuottamisesta näkyi Plokissa, ja millaiseksi Timo Soini kansaa ja sen viholliskuvia määritteli? Miten Soini legitimoiti tällä omaa ja puolueensa asemaa kansan ainoana todellisena edustajana?

Tulen ensiksi tarkastelemaan sitä, minkälaisia merkityksiä Soini antoi vallalle. Ensimmäinen käsittelyluku (eli luku kaksi) tutkii Soinin demokratiakäsitystä eli sitä, miten Soini puhui kansan tahdosta vallan ainoana legitimiinä perustana. Tämän tutkiminen on tärkeää siksi, että sen avulla Soini loi merkityspohjaa myöhemmälle poliittisten vastustajiensa delegitimoinnille ja oman asemansa legitimoinnille.

Tämän jälkeen pyrin löytämään tapoja, joilla Soini määritteli kansaa. Kun Soini käytti kansan käsitettä, hän loi sille merkityksiä muiden käsitteiden avulla. Ykseysajatus - eli se, että oli olemassa vain yksi todellinen kansa - on Müllerin mukaan osa kaikkia kansan käsitteen käyttötapoja. Sen lisäksi kansalle on kuitenkin luotava myös arvottavia kasvoja. Tällä Soini kykeni täyttämään epämääräisen käsitteen ja antamaan sille sisällön.

Seuraava eli kolmas luku kääntää huomion Soinin tuottamiin toiseuskuviin eli kansan ulkopuolisiin "heihin". Toiseuskuvien tehtävänä oli tuottaa identiteettipoliittista

¹⁴⁵ Palonen (1988), 30 ja 44.

vastakkainasettelua edustamalla kansan vastaisia voimia ja sitä, mitä kansa ei ainakaan edustanut. Määrittelemällä eliittiä Soini tuli samalla määrittelleeksi kansaa ja tämän rajoja.

Eliitin rakennusta koskevassa luvussa pyrin löytämään eliitille luotujen merkitysten lisäksi myös Soinin kirjoitushetken intentioita eli sitä, mitä hän pyrki kullakin puhetavallaan saavuttamaan. Luvussa käsitelty eliitin edustajat ovat löytöjä Plokista eli jo tutkimustuloksia itsessään. Koska eliitin määritelmä on mielivaltainen, Soini olisi voinut lukea siihen muitakin toimijoita. Järkevän rajauksen vuoksi luvussa on käsitelty ne toiseuskuvat, jotka olivat Plokissa selkeimmin esillä.

Neljäs luku käsittelee sitä, miten kansaa ja eliittiä konstruoimalla Soini ajoi perussuomalaisten omaa asemaa politiikan kentällä ja legitimoit sekä perussuomalaisia että itseään kansan todellisena edustajana. Sen jälkeen, kun Soini oli määritellyt kansan ja sen vastustajat, olennaista oli täyttää eliitin joukkoon luettujen puolueiden jättämä aukko. Luvussa tarkastellaan sekä sitä, miten Soini rakensi kuvaa perussuomalaisten fyysisestä läheisyydestä kansaan että sitä, miten Soini kuvasi perussuomalaiset moraalisesti eliittiä paremmaksi eli konstruoit perussuomalaiset taistelussa hyvän puolelle pahaa vastaan. Kuten luvussa nähdään, puolueensa lisäksi Soini vahvisti myös omaa johtajuuttaan. Joukkojen johtaminen oli Plokissa erittäin keskeinen teema.

Viimeinen käsittelyluku kohdistaa huomion mobilisaatioon ja siirtää identiteettipolittisen rakennusprosessin vuoden 2011 vaalien kontekstiin. Soinin Plokissa oli jatkuvasti esillä ajatus, että eliitin kansaa kohtaan toteuttamat sortotoimet olivat pian saamassa päätöksen. Rakentaessaan kuvaa kansaa odottavasta voitosta Soini käytti hyväkseen sekä taisteluun että uskontoon liittyvää retoriikkaa. Tästä syystä olen nimennyt luvun *Tuomiopäiväksi*.

Lopuksi tutkielman havainnot vedetään yhteen. Päätelmissä tutkimusaukkojen ja mahdollisen lisätutkimuksen esittelemisen lisäksi populistista logiikkaa ja sen kokemaa muutosta pohditaan myös tarkastelujakson jälkeisen ajan näkökulmasta. Kiinnostavan lisäaspektin kansan ja sen vihollisten kamppailuun tuo perussuomalaisten hajoaminen. Mitä populismille ja perussuomalaisten edustamalle kansalle kävi?

2. Valta kuuluu kansalle!

Kansan tuottaminen on voimakas väline poliittisessa kilpailussa. Ajatus kansasta vallan ultimaattisena lähteenä pohjautuu antiikin ajatteluun, mutta on Margaret Canovanin mukaan nykyisellään alkanut muovata ihmisten ajattelua 1400-luvun lopulta lähtien. Pitkään kansan ja vallan suhde oli kuitenkin epäselvä.¹⁴⁶ Se, että valta pohjautui kansaan, ei esimerkiksi ollut ristiriidassa monarkisen hallitusmuodon kanssa. Thomas Hobbes perusteli Englannin sisällissodan jälkeen vuonna 1651 julkaistussa *Leviathanissa*, että valtiot syntyivät ihmisten välisellä sopimuksella. Osana sopimusta ihmiset valtuuttivat suvereenin hallitsijan - esimerkiksi kuninkaan - ylläpitämään järjestystä. Sekä kuningas että valtuutuksen antanut kansa olivat toisistaan riippuvaisia.

Näkemyks, jonka mukaan vallan tulee aina ja kaikkialla pohjautua kansaan, vakiintui viimeistään valistusajattelun myötä. Todelliseksi poliittiseksi projektiksi ideaali toimeenpantiin Yhdysvaltain vallankumouksessa, jossa maan kirjava väestö mobilisoitiin hegemonista valtaa vastaan. Väestö voitti sodan ja onnistui luomaan uusia poliittisia instituutioita. Vuonna 1787 luotuun Yhdysvaltain perustuslakiin kirjattiin oletus yhdestä ja yhtenäisestä kansasta.¹⁴⁷ Perustuslain kolme ensimmäistä sanaa kuuluivat *We the People*. Pari vuotta myöhemmin toimeenpantu Ranskan suuri vallankumous pohjautui samaan ajatukseen suvereenista kansasta, jolla oli oikeus hallita itse itseään. Molemmat tapahtumat piirtyivät tiukasti ihmisten tajuntaan ja vakiintuivat kiinteäksi osaksi modernia ajattelua. Se, että ihmisjoukko pystyi kansan nimissä syrjäyttämään kokonaisia valtarakenteita, oli ilmiönä uusi. Kansan valtaan perustuneen ajatuksen nappasivat seuraavalla vuosisadalla eli 1800-luvulla nationalistiset liikkeet, joiden määrittelyissä kansa samastui kansakuntaan. Nationalistien mukaan jokainen kansakunta oli suvereeni ja tarvitsi oman valtion.¹⁴⁸

Valistusajattelu ja erityisesti Ranskan suuren vallankumouksen perintö rantautuivat 1800-luvulla myös Suomeen. Ilkka Liikasen mukaan kansa on siitä lähtien ollut suomalaisen poliittisen kulttuurin avainkäsitteitä. Ranskan vallankumouksen perintöä mukaillen kansa-retoriikan kaikupohjana on Suomessa toiminut juuri *kansansuvereniteettiperiaate*. Kansa-ajattelun vakiintumisen myötä oleelliseksi nousi kysymys kansan edustamisesta kollektiivisen toiminnan välityksellä.¹⁴⁹ Kansan ja perustuslakiajatuksen yhteys vakiintui Liikasen mukaan Suomessa viimeistään 1860-luvulla valtiopäivien avaamisen jälkeen. Vuoden 1869 valtiopäiväjärjestyksen kirjattiin johtoajatuksiksi se, että valtiopäivät edustivat Suomen kansaa. Tällöin kansa tuli Suomessa virallisesti määritellyksi poliittisen järjestelmän osapuoleksi.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Canovan (2005), 16.

¹⁴⁷ Näin todennut Canovan (2005), 26-27.

¹⁴⁸ Calhoun (1997), 69-71.

¹⁴⁹ Liikanen, Ilkka (2003) Kansa. Teoksessa Hyvärinen Matti - Kiurunmäki, Jussi - Palonen, Kari - Pulkkinen Tuija, Stenius Henrik (toim.) (2003a) Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria. Vastapaino, Tampere, 257-258. 262.

¹⁵⁰ Näin asian ilmaissut Liikanen (2003), 279-280.

Kansa ja valta kiinnitettiin tiukasti toisiinsa myös Suomen poliittisessa käsitteistössä. Näiden yhteys käynee parhaiten ilmi demokratialle luodusta suomenkielisestä vastineesta: *kansanvallasta*. Pauli Kettusen mukaan termi kansanvalta teki helpoksi demokratian mieltämisen juuri yhden ja kokonaisen kansatoimijan valtana. Tämä oli hänen mukaansa entistäkin helpompaa, kun kansa ja kansakunta lomittuivat poikkeuksellisen vahvasti yhteen, ja sana *kansalainen* taas viittasi suoraan kansan jäsenyyteen. Suomen kielessä käsitteet nivoutuivatkin yhteen aivan eri tavalla kuin vastaavat käsitteet esimerkiksi ranskassa, englannissa, saksassa tai ruotsissa.¹⁵¹

Ajatus kaiken vallan pohjautumisesta kansaan oli keskeistä myös Timo Soinin poliittisessa retoriikassa. Joulukuussa 2010 vain muutama kuukausi ennen eduskuntavaaleja Soini kirjoitti:

”Kansansuvereniteetti merkitsee ja tarkoittaa sitä, että vain ja yksinomaan kansalla, joka muodostaa oman, muista kansoista erillisen kansakunnan, on ikuinen ja rajoittamaton oikeus päättää aina vapaasti ja itsenäisesti kaikista omista asioistaan.”¹⁵²

Soinin kirjoituksesta näkyy ajatus, jonka mukaan kansan oikeudessa päättää ikuisesti ja rajoittamattomasti omista asioistaan, on kyse jostain tavallista suuremmasta. Kansan auktoriteetti oli Soinille pyhä.

2.1. Vox populi, vox dei

”Vox populi, vox dei eli kansan ääni, jumalan ääni. Tämä on populismin ydinsanoma.” Näin aloitti populismin määrittelyä koskevansa lukunsa Matti Wiberg.¹⁵³ Vaikka populismin ydinsanomaa ei välttämättä pysty tiivistämään yhteen toteamukseen, on väittämässä perää.

Margaret Canovan on todennut, että ajatus kansan suvereeniudesta nostaa sen kauas tavallisten ihmisten yläpuolelle. Kansan tahdossa on jotain erityislaatuista - myyttistä - josta sen voima kumpuaa. Usko siihen, että jossain on kansan kaltainen ultimaattinen ja yksiselitteinen vallan lähde, tuo Canovanin mukaan varmuutta ja turvaa hajanaiseen ja sattumanvaraiseen todellisuuteen. Usko kansaan ja tämän tahtoon on huomattavasti lohdullisempi selitysmalli kuin se, että enemmän tai vähemmän sattuman kaupalla yhteen lyöttäytyneiden yksilöiden ryhmä pyrkii huopaamaan eteenpäin päivittäisessä todellisuudessa niin hyvin kuin vain suinkin pystyy.¹⁵⁴

Usko kansan tahdon pyhyyteen asettaa kansan jumalalliseen asemaan. Kansalla on tällaisen ajattelun mukaan kaikki valta käsissään eikä kukaan voi tulla sanomaan sille, miten asioiden pitäisi olla.¹⁵⁵ Pierre Rosanvallon on todennut, että vallan on aina haluttu nähdä tulevan joko

¹⁵¹ Kettunen, Pauli (2008) Globalisaatio ja kansallinen me. Kansallisen katseen historiallinen kritiikki. Vastapaino, Tampere. 34 ja 80.

¹⁵² TS (2.12.2010) Vaalit kerrallaan.

¹⁵³ Wiberg, Matti (2011c) Mitä populismi on? Teoksessa Wiberg (2011a), 11-21. 11.

¹⁵⁴ Canovan (2005), 8 ja 138.

¹⁵⁵ Canovan, Margaret (1999) Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. Political Studies XLVII, 2-16. 11.

Jumalalta tai kansalta¹⁵⁶ - molemmat ovat pyhiä auktoriteetteja. Retoriikkaa tutkinut Chaïm Perelman on osuvasti kirjoittanut, että myöskään retoriikassa olennaista ei aina ole argumentti tai sen sisältö vaan joskus pikemminkin auktoriteetti itse. Perelmanin mukaan viime kädessä täysin kiistattomia voivat olla ainoastaan jumalallista alkuperää olevat auktoriteetit.¹⁵⁷ Kansan tahdon kyseenalaistamattomuus johtuukin juuri sen jumalalliseksi nähdystä luonteesta. Kansan tahto ei voi olla väärä.

Soinin retoriikassa kansan auktoriteetin pyhyys oli jatkuvasti läsnä. Kaiken tietävä kansa muun muassa mahdollisti asioille kasvun.¹⁵⁸ Soini viljeli myös jatkuvasti hokemaa ”kyllä kansa tietää”, joka oli perintöä Soinin oppi-isältä, SMP:n puheenjohtaja Veikko Vennamolta. Käyttämällä Vennamon tutuksi tekemää sanontaa Soini viestitti jatkuvuutta SMP:n kansan puolestapuhumiselle. Toteamus piti sisällään myös ajatuksen siitä, että kansa todella oli yksi, ja että sen tieto ja tahto olivat löydettävissä. Kansan tahdon tulikin ohjata kaikkea yhteiskunnallista päätöksentekoa. ”Kansan mielipide ei voi olla väärä”, Soini kirjoitti tammikuussa 2010.¹⁵⁹ Etenkin Rainer Knopff on painottanut, että populismi tulee nähdä uskonnon kaltaisena maailmankatsomuksena, jonka mukaan yhden - fraktioista vapaan - kansan tulee ohjata vallankäyttöä. Populismi on Knopffin mukaan parhaiten ymmärrettävissä *ykseysuskona*.¹⁶⁰

Soinin mukana suomalaisessa yhteiskunnassa oli kuitenkin tapahtunut jotain, minkä takia kansan tahto ei enää ohjannut politiikan suuntaa. Maailma oli Soinin mukaan alkanut mennä huonompaan suuntaan, minkä myös kansa ”vaistosi”¹⁶¹. Joulukuussa 2007 Soini pohti, miksi kansaa ei enää nykyisin kuunneltu. Hän kirjoitti: ”Kansa ei saisi olla se, joka nykyisin tietää. Minä olen toista mieltä. Kansa on aina tiennyt.”¹⁶² Maininta siitä, että kansa on aina tiennyt, osoitti kansan tietämyksen olleen kaikkivoipaa myös ajasta riippumatta.

Soinin retoriikasta voi havaita, ettei kansan tarvinnut edes tutustua käsittelyn kohteena olevaan asiaan, koska sillä oli asiasta jo viisain mahdollinen ymmärrys. Tämä erottikin perussuomalaisen populismin esimerkiksi suomalaisen kansallisuusaatteen isistä - aikansa älymystöstä, joka näki, että kansan kouluttaminen oli kansakunnan tulevaisuuden avain.¹⁶³ Cas Mudden mukaan sama erottaa populistit myös varhaisista sosialisteista, jotka halusivat kouluttaa työväkeä. Populistien mukaan kansalla valmiiksi oleva viisaus on jo kaiken hyvän lähde, joten heidän arvoihinsa tai elämäntyyliin ei tule kajota. Sen sijaan olennaista on

¹⁵⁶ Rosanvallon (2011), 1.

¹⁵⁷ Perelman (2007), 108.

¹⁵⁸ TS (26.1.2010) Oppia vaalikentiltä.

¹⁵⁹ TS 26.1.2010) Kontulan opetus.

¹⁶⁰ Knopff, Rainer (1998) Populism and the Politics of Rights: The Dual Attack on Representative Democracy. Canadian Journal of Political Science/Revue Canadienne de science politique 31 (4), 683-705. 698-703.

¹⁶¹ ”Maailma, EU ja Suomi menevät huonoon suuntaan. Kansa vaistoa tämän.” TS (26.1.2010) Kontulan opetus.

¹⁶² TS (13.12.2007) Vieläkö kansa tietää?

¹⁶³ Ks. esim. Saukkonen, Pasi (1999) Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipolitiikka. Tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta. Empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin teksteihin. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 219-223.

ainoastaan muuttaa kansan status nykyisessä järjestelmässä. Kansa olisi nostettava takaisin jalustalle.¹⁶⁴

Plokista voi huomata, että Soinin mukaan kansan viisaus kuului osaksi ihmisluontoa. ”Kyllä kansa totuuden tietää. Tieto ja tunto ovat osa ihmistä”, Soini kirjoitti helmikuussa 2009.¹⁶⁵ Koska kaiken kattava viisaus oli sidoksissa ihmisyyteen itseensä, sitä ei voinut hankkia lisää esimerkiksi kouluttautumalla. Viisaus oli Soinin mukaan selkeimmin läsnä ”kansan syvissä riveissä”, josta löytyi totuus.¹⁶⁶ Myös ajatus *kansan syvistä riveistä* oli peräisin Veikko Vennamolta. Soinin mukaan ainoa tapa, jolla viisautta pystyi kerryttämään, oli elämällä. Elämäkokemus olikin Soinin retoriikassa paras mahdollinen koulu ja sen varaan suomalaisen yhteiskunnan suunta tuli myös perustaa. Helmikuussa 2010 Soini totesi: ”Elämän opetus suomalaisissa olosuhteissa on käytännön ja arjen viisautta, jolla mennään eteenpäin.”¹⁶⁷ Matti Wiberg on todennut populistien oletettavan tavalliset ihmiset juuri käytännön viisauden haltijoiksi. Käytännön viisaudesta löytyy populistien näkemyksen mukaan kaikki ne välttämättömät kansalaishyveet, joita tarvitaan yhteisen edun ajamiseksi.¹⁶⁸

Olennainen osa kansan viisautta oli myös sen puhdas moraali. Plokissa kansan moraalinen viisaus oli parhaiten havaittavissa ”sydämen sivistyksenä”¹⁶⁹. Soinin mukaan sydämen sivistys oli nöyrää elämän viisautta ja siten kaikista suurinta tietoa. Kentältä löytyvästä sydämen sivistyksestä Soini oppi sanojensa mukaan parhaiten. Sen takia hän kiersikin mielellään kansan parissa.¹⁷⁰ Timo Soinin viljelemä sydämen sivistys tukee Jan-Werner Müllerin ajatusta, jonka mukaan populistit näkevät, että kansa on moraalisesti parempi kuin sen vastustajat.¹⁷¹ Soinin retoriikassa kansan ulkopuoliset tahot eivät jakaneet niitä arvoja ja hyveitä, jotka kuuluivat sydämen sivistykseen. Koska kansan jo olemassa oleva sivistys oli kaiken viisauden perusta, politiikka piti rakentaa vain ja ainoastaan sen varaan.

2.2. Populaaridemokratiaa, ei teknokratiaa

Kansanvallalle on annettu Suomen poliittisessa historiassa hyvin erilaisia merkityksiä. Matti Hyvärinen mukaan oikeastaan kaikki poliittiset puolueet ovat käyttäneet kansanvallan käsitettä. Hänen mukaansa poliittiset toimijat ovat asettaneet vastakkain myös käsitykset ”oikeasta” ja ”väärästä” kansanvallasta.¹⁷²

¹⁶⁴ Mudde (2004), 546-547.

¹⁶⁵ TS (8.6.2008) Todellinen työväenpuolue.

¹⁶⁶ TS (6.4.2008) Kentällä oppii.

¹⁶⁷ TS (25.2.2010) Soini sisäministeriksi.

¹⁶⁸ Wiberg, Matti (2011d) Mitä vikaa kansan tahdossa? Julkisen valinnan teoria ja kollektiivipreferenssin syklisyys. Teoksessa Wiberg (2011a), 22-60. 22.

¹⁶⁹ Ks. esim. (21.10.2008) Lopullinen läpimurto? tai TS (18.2.2009) Huipulla tuulee.

¹⁷⁰ TS (25.10.2008) Se on siinä.

¹⁷¹ Müller (2016), 25.

¹⁷² Hyvärinen, Matti (2003) 'The People's Power' (Democracy) as an Argument in Finnish Party Manifestos. Finnish Yearbook of Political Thought 7. SoPhi 79. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 36-67. 49.

Timo Soinille oikea demokratia tarkoitti kansan valtaa teorian vallan sijaan. Koska kansan tahto oli hänen mukaansa löydettävissä, sitä ei tarvinnut kuin toteuttaa. Poliitikkojen ja virkamiesten tehtäväksi jäikin ainoastaan tahdon toimeenpaneminen. Timo Soinille "teoriaherrat" olivat kansasta irrallisia toimijoita, jotka pyrkivät vaikuttamaan yhteiskunnassa ohi kansan tahdon. Soinin mukaan teoriaherroilla ei ollut minkäänlaista ymmärrystä todellisesta elämästä. Syyskuussa 2008 hän kirjoitti: "Teoriaherrat tunkevat ihmisiä talous- ja poliittisteoreettisiin muotteihin ymmärtämättä ihmisen arvoa ja ainutlaatuisuutta."¹⁷³

Vuoden 2007 syksyllä Soini totesi kansanvallan arvostuksen olevan rapisemassa, koska hallitus oli liiaksi kuunnellut "kirjaviisaita" eikä ymmärrystä ollut tästä syystä saavutettu.¹⁷⁴ Teoriaherrat olivat Soinin mukaan saaneet jalansijaa myös poliittisen järjestelmän sisältä. Esimerkiksi vuoden 2007 eduskuntavaalien jälkeen Soini kritisoi Matti Vanhasen johtamia hallitusneuvotteluita juuri siitä, että niissä oli "vahva teorian tuoksu".¹⁷⁵ Teoriaherroja löytyi myös kansanedustajien joukosta. Yksi teoriaherroista oli Soinin mukaan SDP:n Kimmo Kiljunen, joka oli "tunnettu suoran kansanvaalin synkkä vastustaja". Kiljunen oli hänen mukaansa "tyypillinen teoriaherratohtori, joka piut paut piittaa kansan syvien rivien mielipiteistä".¹⁷⁶ Tällaiset teoriaherrat kuvittelivat tietävänsä kansaa paremmin, mutta he olivat väärässä. Kansaa paremmin ei voinut tietää.

Soinin mukaan *teknokratiaa* eli tietoon perustuvaa asiantuntijavaltaa oli nähtävissä myös oikeuslaitoksen piirissä. Tämä kävi ilmi etenkin syksyllä 2007, kun oikeusministeriössä käytiin keskustelua oikeudenkäytön mahdollisista säästöistä. Soini kirjoitti:

"Mielestäni lautamiesten käytön vähentäminen olisi virhe. Vierastan aina teknokraattivaltaa, oli se miltä alalta tahansa. Oikeudenkäytön jättäminen pelkästään virkatuomareiden harteille olisi virhe. *Kansan ääntä ja oikeustajua tarvitaan.* Lautamiesjärjestelmää voi kehittää ja vaikka valintamekanismiakin muuttaa, mutta olennaista on, että oikeuslaitos ei jää pelkkien *ammattijuristien temmellyskentäksi*."¹⁷⁷

Soinin mukaan oli olemassa vaara, että oikeuslaitos jäisi kansasta irrallisten ammattilaisten pelikentäksi. Koska virkatuomarit olivat kansasta erillisiä, he eivät kysyneet samanlaiseen tuomionantoon kuin se. Siksi kansan harkintakykyä ja oikeudenmukaista päätöksentekoa tarvittiin myös tuomioistuimissa. Rainer Knopff on nähnyt, että vaikka tuomioistuinten tuomiot vastaisivat ihmisten yleistä oikeustajua, niiden käyttämä kieli poikkeaa totutusta. Jo tästä syystä populistit näkevät oikeuslaitoksen helposti kansan tahdosta irralliseksi.¹⁷⁸ Entistäkin suurempi vastakkainasettelu syntyy tapauksissa, joissa annetut tuomiot eivät vastaa ihmisten yleistä oikeustajua. Ilkka Ruostetsaaren mukaan PS:n vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmassa oikeuslaitosta kritisoitiin juuri siitä, että rikollisten lainturva oli

¹⁷³ TS (22.9.2008) Suuri raha ja sosialismi.

¹⁷⁴ TS (12.11.2007) Outo päivä.

¹⁷⁵ TS (10.4.2007) Hallitusohjelma.

¹⁷⁶ TS (7.1.2008) Näit irti presidentistä.

¹⁷⁷ TS (26.8.2007) Lautamiesjärkeä tarvitaan. Kursivoinnit lisätty.

¹⁷⁸ Knopff (1998), 700.

Suomessa korkealla tasolla toisin kuin ”tavallisten kansalaisten”. Ruostetsaaren mukaan perussuomalaiset vaativat ohjelmassa lainsäätäjiltä sellaisia tekoja, joilla kansalaisten oikeussuojaa olisi parannettu ja oikeustajua kunnioitettu.¹⁷⁹ Rikolliset eivät siis tämän näkemyksen mukaan kuuluneet tavalliseen kansaan. Myös Knopff on nähnyt, että populistit näkevät tuomioistuinvallan usein suojelevan kansan sijaan kansan vastaisia tahoja ja intressejä.¹⁸⁰

Populismin suhde instituutioihin on ylipäänsä ongelmallinen. Yhteiskunnassa valvovaa tai toimeenpanevaa virkaa toimittavat instituutiot voidaan nähdä rajoitteina kansan tahdon toteutumiselle yhteiskunnassa. Ja populistit ovat tässä suhteessa osittain myös oikeassa. Valtion roolin paisuessa luotiin useita järjestelyitä vastaamaan siitä, että julkisen vallan toimeenpano olisi mahdollisimman tehokasta ja oikeudenmukaista. Valtaa hajautettiin, keskuspankit itsenäistettiin ja uusia instituutioita syntyi tasapainottamaan valtaa. Kansan tahto oli näiden muutosten jälkeen yhä tärkeä osa demokraattista järjestelmää, mutta enää vain yksi demokratian pilari muiden joukossa. Jos kansan tahto oli ristiriidassa muiden demokratian elinten näkemysten kanssa, ei ollut missään nimessä itsestäänselvää, että sitä olisi noudatettu.¹⁸¹

Byrokratian paisuminen oli erityisen voimakasta toisen maailmansodan jälkeen, kun sodan toimet nähtiin osoituksena siitä, mitä kansan nostaminen kaiken muun yläpuolelle voisi sen karmeimmassa merkityksessä tarkoittaa. Canovan ja Müller ovat todenneet, että toisen maailmansodan tapahtumat loivat perustavanlaatuisia epäluuloja juuri kansansuvereniteettia kohtaan.¹⁸² Toisen maailmansodan jälkeen enemmistön tyranniaa rajoittavia vastapainoja luotiinkin myös kansainväliselle kentälle. Tällaisia rajoitteita olivat esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat (YK), kansainvälinen rikostuomioistuin ja enemmän tai vähemmän koko ihmisoikeusagenda. Myös Euroopan unioniin johtaneen integraatiokehityksen taustalla oli osittain pyrkimys rajoittaa kansan tahtoa.¹⁸³ Margaret Canovan on todennut, että Euroopassa toteutettuun instituutioiden uudelleenjärjestelyyn vaikutti vakaumus siitä, että ”liberaaleja periaatteita oli puolustettava kansalta”.¹⁸⁴

Pierre Rosanvallonin mukaan demokratian muutos vähensi hiljalleen myös vaalien merkitystä. Vaaleilla pystyi enää vaikuttamaan vain yhteen politiikan lohkoon, kun muita lohkoja hallinnoivat erinäiset byrokraatit, joita kansa ei ollut valinnut. Poliittinen legitimizeetti koki radikaalin monimuotoistumisen - kansan mandaatti ei ollut enää kaiken perusta, vaan *yleisen edun* puolesta pystyi puhumaan myös muilla keinoin. Muutos aiheutti Rosanvallonin mukaan hämmennystä, sillä perinteinen demokratian teoria ei ollut ottanut kantaa kansan tahdosta riippumattomiin instituutioihin eikä muodostanut niistä selkeää näkemystä. Demokratian

¹⁷⁹ Ruostetsaari (2011), 116.

¹⁸⁰ Knopff (1998), 683.

¹⁸¹ Meny - Surel (2002b), 10.

¹⁸² Canovan (2005), 85; Müller (2016), 94-95.

¹⁸³ Müller (2016) 94-95.

¹⁸⁴ Englanniksi: ”that liberal principles need to be defended against the people.” Canovan (2005), 85-86.

dualismiin - eli siihen, että kehityksen suuntaa voivat ohjata sekä vaaleilla valitut että vaaleilla valitsemattomat tahot - ei osattu suhtautua. Rosanvallan mukaan onkin uskomatonta, miten vähän käsityksemme demokratiasta on tähänkään päivään mennessä muuttunut, vaikka toimintaympäristö on täysin eri.¹⁸⁵

Canovan näkee demokratian dualismin kahtena erilaisena tulkintana siitä, mikä demokratian todellinen tehtävä on. Hän kutsuu tulkintoja demokratian kaksiksi kasvoiksi. Yhtäällä ajatellaan, että demokratia pohjautuu ainoastaan siihen, että kansa on vallan ainoa legitiimi auktoriteetti, ja pelastus on taattu, kun valta on sen käsissä. Ensimmäinen tulkinta on Canovan mukaan romantisoitu näkemys yhteiskunnasta, jossa ei ole eriarvoisuutta, ja jossa valta on pyhää. Hän kutsuu tätä puolta demokratian pelastukselliseksi kasvoiksi (*redemptive face*). Toisaalla taas nähdään, että demokratia on hallintomuoto, jonka ensisijainen tehtävä on tasapainottaa eturistiriitoja ja institutionalisoida erimielisyydet poliittisen päätöksenteon piiriin. Puolueet, etujärjestöt ja lobbaaminen ovat luontainen tätä järjestelyä.¹⁸⁶ Jälkimmäinen tulkinta painottaa pelastuskäsityksen sijaan mahdollisimman rationaalisesti organisoitua yhteiskuntaa. Canovan kutsuu tätä demokratian pragmaattiseksi kasvoiksi (*pragmatic face*). Koska populistinen todellisuustulkinta peräänkuuluttaa monismia ja näkee demokratian ennen kaikkea kansan pyhän auktoriteetin näkökulmasta, se hyväksyy ainoastaan ensimmäisen tulkin.

Populistien ongelmallinen suhtautuminen instituutioihin on saanut monet tutkijat kiinnostuneeksi näiden suhteesta edustukselliseen demokratiaan. Rousseau ja Hobbesin kansan suvereniteettiin pohjautuvat ajatukset eivät olleet olleet kannanottoja edustuksellisen demokratian järjestämisestä. Varhaisten demokratian määrittelyjen näkökulmasta kansan tahtoa ei edes voinut tavoittaa edustuksellisen toiminnan kautta.¹⁸⁷ Bernard Manin on sanonut, että edustajien ja edustettujen välillä onkin aina ja väistämättä kuilu, eivätkä edustajat voi koskaan sataprosenttisella varmuudella sanoa Yhdysvaltain perustuslain toteamusta *We the People*.¹⁸⁸ Maija Setälän mukaan Rousseau näkikin demokratian toimivan ainoastaan pienemmissä yhteisöissä.¹⁸⁹

Jotkut populismin tutkijat ovat nähneet populismin juuri edustuksellisen demokratian vastaisena.¹⁹⁰ Myös Timo Soinin teksteistä voi hyvin havaita, että hän kannatti suoran toiminnan lisäämistä kansanäänestysten muodossa. Välillä hän jopa samasti demokratian tarkoittamaan kansanäänestyksiä.¹⁹¹ Koska Soinin mukaan kansan toteuttamat äänestykset olivat kaikkein puhtain demokratian muoto, hän järjesti jopa oman ”kansanäänestyksensä” Kirkkonummen yöpäivistysten säilyttämisestä Kirkkonummen torilla vuoden 2008

¹⁸⁵ Koko edellinen: Rosanvallan (2011), 4-11.

¹⁸⁶ Canovan (1999), 10-11.

¹⁸⁷ Esim. Koen - Rummens (2007), 416; Canovan (2005), 107.

¹⁸⁸ Teoksessa Canovan (2005), 107.

¹⁸⁹ Setälä, Maija (1998) Referendum, Agenda-Setting and Models of Democracy. Finnish Yearbook of Political Thought 2. SoPhi 22. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 147-174. 148.

¹⁹⁰ Esim. Meny - Surel (2002b), 5.

¹⁹¹ Ks. TS (10.9.2007) Sosiaalisuutta ja demokratiaa.

vappupäivänä. Paikalla oli Soinin mukaan vähintään 200 osallistujaa. Hän käytti itse tapahtuneesta nimeä kansanäänestys.¹⁹²

Vaikka Soini selvästi kannatti suoraan demokratiaan liitettyjä toimintatapoja, ei Plokin perusteella voida sanoa, että hän olisi ollut edustuksellisen demokratian vastainen. Pikemminkin päinvastoin. Esimerkiksi tasavallan presidentti edusti Soinin mukaan kaikista parhaiten kansaa juuri siksi, että hänet oli valittu suorilla kansanvaaleilla. Presidentti nautti tästä syystä aina kansan luottamusta.¹⁹³

Soinin mukaan oli olemassa oikeaa ja väärää demokratiaa. Soini puhui ”todellisesta demokratiasta”, jonka piilotettuna vastinparina toimi siis ”näennäinen” demokratia. Soini asetti todellisuuden ja ilmiön vastakkain, kuten Chaïm Perelman on tämänkaltaista retoriikkaa kutsunut.¹⁹⁴ Soinin mukaan ”todellinen kannatusmittaus” nähtiin aina vaaleissa.¹⁹⁵ Cas Mudde on todennut, että populistit eivät halveksi edustuksellista demokratiaa itsessään - toimivathan hekin samaisen järjestelmän puitteissa. Populistit eivät kuitenkaan hyväksy mitä tahansa edustusta, vaan he haluavat *todellista edustusta*, jossa päättäjien voidaan oikeasti nähdä edustavan kansaa.¹⁹⁶ Tämä näkemys kävi hyvin ilmi myös Plokista. Edustuksellisuus oli Soinin mukaan täysin hyväksyttyä niin kauan kuin kansanedustajat olivat oikeasti kansan edustajia.

Timo Soinille todellinen demokratia tarkoitti populistista demokratiaa eli *populaaridemokratiaa*. Populistinen demokratiakäsitys hyväksyy edustuksellisuuden, mutta ei demokratian toista puolta eli sitä, jota Soini kutsui teknokratiaksi tai byrokratiaksi. Populaaridemokratian käsite liittää yhteen kansan tahdon ja populismin ja osoittaa, että nimenomaan populismi on kansan puolella byrokraatteja vastaan. Populistinen demokratiakäsitys kävi hyvin ilmi myös perussuomalaisten vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmasta, jossa sanottiin:

*”Perussuomalaiset kannattavat populistista eli kansan suosioon perustuvaa demokratiakäsitystä elitistisen eli byrokraattisen demokratiakäsityksen sijaan. Populistisen demokratiakäsityksen mukaan kansalaiset haluavat valita edustajikseen henkilöitä, joiden kanssa heillä on asioista saman näkemykset tai mielipiteet ja jotka kykenevät yhdistämään kansaa erilaisten eturyhmäpyrkimysten paineessa. Elitistisessä demokratiakäsityksessä taas painotetaan byrokraattista asiantuntijuutta vallanlähteenä kansan näkemysten ja mielipiteiden sijaan.”*¹⁹⁷

Ilkka Ruostetsaari on todennut, että elitistinen demokratiakäsitys on perussuomalaisten itse luoma viholliskuva. Perussuomalaisten demokratiakäsitykseen sisältyy keskeisesti asiantuntijavallan kritiikki.¹⁹⁸ Soinin mukaan elitistisessä demokratiakäsityksessä ”niin

¹⁹² TS (1.5.2008) Perussuomalaisten kannatus nousee.

¹⁹³ TS (7.1.2008) Näpit irti presidentistä.

¹⁹⁴ Perelman (2007), 170.

¹⁹⁵ TS (5.4.2011) Nyt alkaa todellinen kannatusmittaus.

¹⁹⁶ Mudde (2004), 560.

¹⁹⁷ Perussuomalaiset (2011) Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma 2011. 6. Kursivoinnit lisätty.

¹⁹⁸ Ruostetsaari (2011), 114.

sanottu asiantuntija tietää mikä sinulle on muka parasta” ja jatkoi: ”Minä olen sitä mieltä, että Kyllä kansa tietää!”¹⁹⁹ Tuula Vaarakallio on kuvaillut perussuomalaisten demokratiakäsitystä jonkinlaiseksi edustuksellisuuden ihanteeksi, ”jonka mukaan kansanedustuslaitoksen pitäisi olla vähintään pienois- tai peilikuva kansasta, jollei jopa identtinen kansan oletettujen mielipiteiden kanssa”.²⁰⁰

Ményn ja Surelin mukaan populistien riisutussa demokratiakäsityksessä demokratia tarkoittaakin ”kansan valtaa ja ainoastaan kansan valtaa”.²⁰¹ Populistien demokratiakäsitys on karkean yksinkertaistettu mutta sitä tukevat yhteiskunnan demokratiaa koskevat diskurssit, joissa demokratiasta puhutaan ikään kuin se olisi juuri kansan tahdon puhdasta toteuttamista. Ajatustamme demokratiasta yksinkertaistavat myös *kyllä tai ei* -vastausvaihtoehtoihin riisutut kansanäänestykset, ja se täysivaltainen mandaatti, jonka koemme niiden antavan. Mustavalkoajatteluun pohjautuva näkemys kansan tahdosta kävi erityisen hyvin ilmi Yhdistyneen kuningaskunnan EU-jäsenyydestä järjestetyn kansanäänestyksen yhteydessä, kun äänestyksen lopputulokseksi nähtiin, että ”Ison-Britannian kansa päätti” jättää unionin. Todellisuudessa eroamisen puolesta äänesti 51,9 prosenttia äänestäneistä.

Enemmistön onkin usein nähty olevan paras mahdollinen osoitus kansan tahdosta. Rosanvallon on ranskalaista demokratiakäsitystä koskevassa tutkimuksessaan kuitenkin todennut, että näkemyksestä, jonka mukaan enemmistön perusteella voitaisiin todella tehdä johtopäätöksiä koko kansan mielipiteestä, luovuttiin jo 1800-luvun lopulla, kun ryhmäsidonnaiset ristiriidat ja eriävät intressit nousivat äänioikeuden laajentumisen myötä politiikan foorumeille. Kun poliittiseen päätöksentekoon nousi keskenään voimakkaasti kilpailevia intressejä, demokratia alettiin nähdä aiempaa enemmän eturistiriitoja tasapainottavaksi yhteiden asioiden hoitamiseksi, eli hallintomuodoksi, jota Canovan kutsui demokratian pragmaattisiksi kasvoiksi.²⁰² Populistinen demokratiakäsitys ei ole kuitenkaan huomionnut muutosta vaan painottaa kansan ainoan oikean tahdon toteuttamista.

Matti Wiberg on todennut, että populistinen tulkinta demokratialle on mielivaltainen ja sisällöllisesti merkityksetön. Todellisuudessa mitään kansan tahtoa ei voida identifioida, vaan se on parhaimmillaankin epämääräinen.²⁰³ Näkemyksen problemaattisuudesta huolimatta kansan tahdon toteuttamiseen pohjautuva demokratia-ajattelu on elossa ja voi hyvin. Kansa ja sen tahto tuntuvat käsitteinä itsestäänselviltä, vaikka todellisuudessa ne ovat selviä ainoastaan niin kauan kuin niitä ei määritellä.

Jan-Werner Müller on sanonut, että populistit täyttävät demokratian ytimen omalla kansakäsityksellään. Müllerin mukaan populistit tekevät näin kansan käsitteestä käsinkosketeltavan. Populistit ikään kuin palauttavat kansalle muodon.²⁰⁴ Kansan käsitteen

¹⁹⁹ TS (20.12.2009) Vihreiltä meni vaalivaltti.

²⁰⁰ Vaarakallio, Tuula (2017) Perussuomalaisten kaksoispuhe. Teoksessa Palonen - Saresma (2017a), 199-217. 204.

²⁰¹ Meny - Sural (2002b), 8-9.

²⁰² Rosanvallon (2011), 2-3.

²⁰³ Wiberg (2011d), 42.

²⁰⁴ Müller (2016), 72.

määrittelyvaikeuksien vuoksi myös populistit joutuvat kuitenkin usein käyttämään käsitettä siten, ettei selkeitä rajoja voida siitä löytää. Jotain kansasta voidaan kuitenkin päätellä, sillä juuri sen tuottamiseen perustuu populismin menestys. Timo Soinin kansalle antamiin merkityksiin onkin tutustuttava tarkemmin.

2.3. Kansalle annetut merkitykset

Claude Lefortin mukaan *todellinen kansa* on irrotettava kaikkien kansalaisten muodostamasta kokonaisuudesta.²⁰⁵ Toisin sanoen yksi väestönosa täytyy esittää koko kansana. Ernesto Laclau on todennut, että tämä mahdottoman ykseyden tuottaminen onnistuu nimeämisen kautta - kansan käsitteelle on annettava merkityksiä liittämällä se muihin käsitteisiin. Näin äärimmäisen heterogeenisyyden keskelle voidaan luoda yhtenäisyyttä.²⁰⁶

Margaret Canovanin mukaan kansan käsitteeseen on jäänyt kummitelemaan antiikin Rooman *populus*-sanon kaksoismerkitys. Populuksella voitiin viitata joko tavalliseen kansaan eli *plebeia*-kansalaisiin erotuksena patriiseista tai koko poliittiseen kokonaisuuteen, johon kuuluivat kaikki päätöksenteon piirissä olleet ihmiset.²⁰⁷ Englannin kansaa vastaava *people* on vähintään yhtä monitulkintainen. Sen lisäksi, että sillä voidaan viitata poliittiseen kokonaisuuteen ja tavalliseen kansaan, käsitteellä voidaan tarkoittaa myös ihmisiä yleisesti, mikäli se esitetään ilman määräistä artikkelia. Canovanin mukaan populistit käyttävät yleensä englanninkielistä *the people* -käsitettä kolmella eri tavalla. Ensimmäisellä käytötavalla viitataan *kansaan yhtenäisenä*. Yhtenäisen kansan vastakohtina toimivat pirstaleisuus ja monimuotoisuus. Toinen käytötapa on Canovanin mukaan *meidän kansa*. Tämä käytötapa sisältää usein kansallismielisen latauksen ja lähentyy kansakunnan merkitystä. Kolmas käytötapa on *tavallinen kansa* vastakohtana koulutetulle ja kosmopoliitille eliitille.²⁰⁸ Myös Jan-Werner Müller on havainnut samat kolme käytötapaa.²⁰⁹

Poliittinen suomen kieli poikkeaa monista muista eurooppalaisista kielistä siinä, että sitä on systemaattisesti luotu. 1800-luvun ensimmäisen puoliskon loppuun saakka suomea ei käytetty juuri lainkaan poliittisessa tai hallinnollisessa toiminnassa, koska vakiintuneena kielenä toimi ruotsi. Laajemman kansallisen heräämisen aallon myötä myös Suomessa alettiin luoda suomenkielistä poliittista käsitteistöä. Luomistyöhön ryhtyi 1840-luvulta alkaen joukko suomalaisen sivistyneistön jäseniä. Kielen omaperäisyys haluttiin säilyttää, joten lainasanojen omaksumista vältettiin ja kaikille tärkeimmille poliittisille käsitteille luotiin suomenkieliset vastineet. Osana tätä prosessia syntyivät muun muassa sellaiset käsitteet kuin kansa, kansakunta ja kansalainen.²¹⁰

²⁰⁵ Englanniksi *“to be extracted from”*. Teoksessa Müller (2016), 20.

²⁰⁶ Laclau (2005), 108 ja 119.

²⁰⁷ Canovan (2005), 11-14.

²⁰⁸ Canovan (1999), 5.

²⁰⁹ Müller (2016), 22.

²¹⁰ Hyvärinen Matti - Kiurunmäki, Jussi - Palonen, Kari - Pulkkinen Tuija, Stenius Henrik (2003b) Johdanto. Teoksessa Hyvärinen et al. (2003a), 1-17. 14-15.

Matti Hyvärisen mukaan suomen kielen kansa sisältää sekä englannin käsitteen *people* että kreikan käsitteen *demos* merkitykset. Näistä *demos* sisältää Hyvärisen mukaan ensimmäistä enemmän tavallisen kansan merkityksen. Hyvärinen toteaa, että suomen kansa kattaa kuitenkin vielä *demostakin* laajemman joukon. Suomenkielisen kansan erityispiirre on hänen mukaansa myös se, ettei se tee eroa käsitteiden *folk* ja *people* välillä. Suomen kansa onkin kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen laaja ja voi tarkoittaa koko väestön lisäksi äänestäjiä, tavallista kansaa tai etnistä tai kielellistä kokonaisuutta. Tästä syystä suomenkielinen vastine istuu harvinaisen hyvin kansan tuottamisen ympärille rakentuvaan populismin logiikkaan.²¹¹

Suomalaista populismia tutkinut Ilkka Ruostetsaari on maininnut, että kansa esiintyy populistisessa puheessa juuri niillä kolmella tavalla, jotka Canovanin esittäminä nähtiin.²¹² Ruostetsaari on kuitenkin todennäköisesti käyttänyt havaintonsa pohjana englannin kieleen pohjautuvaa luokittelua, eivätkä hänen johtopäätöksensä siten perustuisi suomenkieliselle kontekstille tyypillisiin käyttötapoihin. Irtaudun itse hieman Canovanin kolmen käyttötavan määritelmästä. Ensiksi siitä syystä, että yhtenäinen kansa on hankala nähdä muista kansan tyypeistä irralliseksi. Oli Timo Soinin kansalle antama merkitys millainen tahansa, kyseisessä asiayhteydessä Soini esitti sen koko valtaan oikeutettuna todellisena kansana. Kansan yhtenäisyys syntyi toiseuden kontekstista ja siitä kamppailusta, johon se silloin asetettiin. Siksi puhun yhtenäistä kansaa mieluummin *kansasta poliittisena subjektina*. Kun Soini puhui kansasta poliittisena subjektina, kansa esiintyi aktiivisen toimijan - ja passiivisen uhrin sijaan ympäristöään aktiivisesti tarkkailevan ja ohjailevan poliittisen tuomarin - roolissa.

Tavallisen kansan Canovan taas näki yleensä taloudellisen tai poliittisen eliitin sortamaksi. Mutta koska todellisessa käytössä kaikki kansan merkitykset esiintyvät päällekkäin, rinnakkain tai keskenään sekaisin, voin turvautua siihen, että luokittelu on aina muutenkin käsitteen pakotettua pilkkomista. Tämän takia olen itse erotellut toisistaan *tavallisen* ja *sorretun* kansan. Erottelu mahdollistaa molempien käyttötapojen tarkastelun erikseen, mikä on lukijan kannalta selkeämpää. Viimeinen Soinin kansalle antama merkitys oli Canovanin meidän kansaa mukaillen *Suomen kansa*.

2.3.1. Kansa poliittisena subjektina

Kun Soini puhui kansasta poliittisena subjektina, kansa näyttäytyi kaikkivoipana politiikan seuraajana, joka istui sivussa, seurasi, arvioi ja teki johtopäätöksiä. Tämän jälkeen kansa teki päivitetty ratkaisunsa, ja politiikka pyöri taas seuraavan vaalikauden. Tämänkaltaisella puhetavalla Soini vahvisti ajatusta, että hänen demokratiakäsityksessään kansan valta-asema oli jatkuvasti mielessä. Kun muut poliitikot pitivät asemaansa itsestään selvytenä, Soini muisti kenellä valta viime kädessä oli. Soini tiesi myös kertoa, että kansa seurasi kaikkien poliitikkojen

²¹¹ Hyvärinen (2003), 37-38.

²¹² Ruostetsaari (2011), 135.

toimia tarkasti: "[k]ansa puhuu politiikkaa ja on kiinnostunut siitä", Soini kirjoitti elokuussa 2010.²¹³

Mielenkiintoista tässä kansakäsityksessä on, että Soini tuntui aina itse tietävän, mitä kansa kulloinkin ajatteli. Kun eduskunnassa käsiteltiin syksyllä 2007 Vanhasen II hallituksen budjettia, Soini arvioi kilpailevan oppositiopuolueen SDP:n toimintaa. Vaikka Eero Heinäluoma oli Soinin mielestä esiintynyt varsin hyvin, tuomio oli kova: "Sosialistien nykyretoriikalla ei kansaa hurmata."²¹⁴ Samaan budjettiin Soini esitti itse lukuisia muutoksia ja totesi, että muutoksista tullaan äänestämään sen vuoksi, että "kansaa saa tietää, mitä mieltä kukin kansanedustaja esitetystä ehdotuksesta on".²¹⁵

Soini osasi myös kertoa, että kansa halusi voimakkaan presidentin²¹⁶, ja että kansan mielestä PS:n oppositiopolitiikka oli kaikista onnistuneinta²¹⁷. Ja kun oikeusministeri Tuija Brax ilmoitti heinäkuussa 2010, että oikeusministeriö tekisi selvityksen sukupuolineutraalista avioliittolaista, Soini tiesi myös, että sukupuolineutraali avioliitto ja "homoruummutus" eivät kiinnostaneet kansaa pätkääkään.²¹⁸ Kansan tahdon kehittymistä Soini seurasi etenkin gallupeista ja päivitti aina tietojaan Plokiin. Intohimoisesta mielipidemittausten seuraamisesta huolimatta Soinilla oli kuitenkin hyvin tiedossa, että gallupit eivät kertoneet koko totuutta. Jos PS jäisi vaalien alla liiaksi seuraamaan gallupeja, puolue olisi auttamatta myöhässä. Soinin mukaan paras kansan tahdon mittari olikin kansan parissa tehdyt empiiriset havainnot. Blogikirjoituksessaan *Äänestysinto nousee* hän kirjoitti:

"Oma käsitykseni perustuu pitkään kokemukseen ja henkilökohtaiseen palautteeseen sekä jatkuvaan keskusteluun suomalaisten kanssa. Mitään gallup-tietoa äänestysaktiivisuuden noususta ei ole julkaistu. Luotan poliittiseen vaistooni."²¹⁹

Soinin kansa muokkasi mielipidettään aina sen perusteella, miten poliitikot ja puolueet olivat käyttäytyneet. Kansa kuunteli erityisen tarkasti puolueen puheenjohtajien puheita. Kun niin sanottu Stasi-lista herätti syksyllä 2007 suomalaisessa yhteiskunnassa paljon keskustelua, Soini toivoi kaikkien eduskuntapuolueiden puheenjohtajien ottavan kantaa listan julkistamisen puolesta ja perusteli toivettaan sillä, että "kansaa varmasti kiinnostaa puoluejohtajien kanta".²²⁰ Toinen vaalikauden 2007-2011 suurista puheenaiheista oli valtavaa mediakiinnostusta herättänyt vaalirahakohu, jonka keskiöön joutui erityisesti keskustan puheenjohtaja ja Suomen pääministerinä vuoteen 2010 asti toiminut Matti Vanhanen. Kun Vanhanen oli jälleen kerran antamassa asiasta lausuntoa, Soini totesi: "Vanhanen puhuu

²¹³ TS (27.8.2010) Mitta on täyttymässä.

²¹⁴ TS (19.9.2007) Budjettipuheita.

²¹⁵ TS (28.12.2009) Täydellinen budjetti?

²¹⁶ TS (7.1.2008) Näpit irti presidentistä.

²¹⁷ TS (4.7.2010) Iso uutinen, pieni uutinen.

²¹⁸ TS (22.7.2010) Vaaliteemoja. Mielenkiintoista on, että Jussi Halla-aho on todennut, että nimenomaan Timo Soini piti perussuomalaisten sisällä suurta ääntä avioliittolaista, vaikka Halla-ahon mukaan asia oli vähämerkityksellinen PS:n kannattajakunnalle. Ks. Nurmi (2017), 26-28.

²¹⁹ TS (5.9.2010) Äänestysinto nousee.

²²⁰ TS (3.9.2007) Stasi-lista julkiseksi.

huomenna. Suosittelen totuutta, sillä nyt on kansa kuulolla.”²²¹ Ja kuten aiemmin tutkimuksessa on jo nähty, kaikkietävä kansa sai tietää totuuden puhui poliitikko totta tai ei. Kertomalla totuuden itse poliitikolla oli kuitenkin mahdollisuus säilyttää kasvonsa.

Puhetavassa, jossa kansa esiintyi poliittisena subjektina, kaikki politiikka oli kansan tuomiosta riippuvaista. Kansan tuomarin rooliin keskittyvä käyttötapa voimistui aina vaalien alla. Silloin Soini muisti huomauttaa, että ”kaikki valta Suomessa” oli äänestäjillä.²²² Vuoden 2011 vaalien lähestyessä Soini piti myös mielessä, että hän oli itsekkin Euroopan parlamentissa ainoastaan ”kansan antamalla äänillä”.²²³ Kun Soini lopulta ennakoi vaaliasetelmia, hän muistutti kansaa vielä kerran siitä, kenellä valta oli. Huhtikuun 14. päivänä Soini kirjoitti:

”Sunnuntaina kantaa kysytään kaikilta. Uurnasta löytyy totuus. Neljäksi vuodeksi. -- Näissä eduskuntavaaleissa tehdään historiaa. Perussuomalaiset saavat vaaleissa merkittävän kannatuksen. Kuinka suuren? Se on kansan käsissä – siis demokratiassa parhaassa mahdollisessa harkinnassa.”²²⁴

2.3.2. Kansa tavallisena

Kansan merkitys tavallisena kansana juontaa Canovanin mukaan juurensa romantiikan aikakaudelta, jolloin taiteessa ja kulttuurissa ihailtiin autenttisuutta.²²⁵ Poliitiikan kielenkäytössä tavallinen kansa asettui yleensä yläluokkaa tai herrasväkeä - säätyjaossa aatelista - vasten. Tuija Saresman mukaan perussuomalaisten tavallinen kansa esitettiin usein tasa-arvon kehyksessä ja asetettiin taloudellista eliittiä vastaan. Taloudellista tasa-arvoa on perinteisesti pidetty suomalaiselle yhteiskunnalle erityisen ominaisena piirteenä, ja taloudellisen yhdenvertaisuuden hyödyntäminen on ollut Saresman mukaan keskeistä myös Timo Soinin retoriikassa.²²⁶

Soinin kansan käsitteen käyttö tavallisen kansan merkityksessä oli peräisin Veikko Vennamolta, joka asetti vastakkain herrat ja maaseudun *unohdetun kansan*. Emilia Palonen on sanonut, että Soinin ajattelun perustana on muutenkin ollut vahva usko siihen, mitä SMP aikoinaan edusti.²²⁷ Plokissa SMP:n perintö välittyi kaikkein voimakkaimmin vaikutusvaltaisia herroja vastaan asetetun tavallisen ja hyveellisen kansan merkityksessä.

Paul Taggartin mukaan populismi palvoo kansaa erityisesti sen vuoksi, että kansaan liitetään tiettyjä hyveitä. Taggart mainitsee tällaisiksi hyveiksi ahkeruuden, vaatimattomuuden ja sen, että kansa tekee aina kuuliaisesti oman osuutensa ja maksaa veronsa.²²⁸ Myös Vennamo etsi suomalaiseen kansanluonteeseen kuuluvia hyveitä. Hänelle hyveet löytyivät ensisijaisesti

²²¹ TS (28.12.2009) Puheenjohtajan osa.

²²² TS (31.7.2010) Kataisen vihreä lempipuolue.

²²³ TS (27.3.2010) 11 323 päivää politiikkaa.

²²⁴ TS (14.4.2011) Rohkene voittaa vaalit - äänestä Perussuomalaisia.

²²⁵ Canovan (2005), 48.

²²⁶ Saresma, Tuija (2017) Populismien tasa-arvo. Teoksessa Palonen - Saresma (2017a), 109-132. 114.

²²⁷ Palonen, Emilia (2017b) Timo Soinin populismin perusta 1988-2017. Teoksessa Palonen - Saresma (2017a), 221-247. 225.

²²⁸ Taggart (2000), 92-93.

suomalaisesta maalaisväestöstä ja näiden perinteisistä tavoista. Maalaisväestölle ominaisiksi piirteiksi Vennamo luki ennen kaikkea rehellisyyden ja työteliäisyyden.²²⁹ Laura Parkkinen on nähnyt, että Vennamon kuvailema kansa oli hyvin samanlainen kuin Runebergin *Saarijärven Paavossa* tai Topeliuksen *Maamme* -kirjassa.²³⁰

Topeliuksen kansakäsityksessä olennaista oli se, että aateli ei kuulunut kansaan. Aateli piittasi Topeliuksen mukaan vain omista säätyeduistaan eikä välittänyt yhteisestä hyvästä. Topelius kiisti tämän vuoksi aatelin oikeuden esiintyä kansan nimissä. Aatelin ja kansan välillä vallitsi hänen mukaansa ikuinen jännite. Kansan käsitteellä Topelius tarkoitti ennen kaikkea suomalaista talonpoikaistoa.²³¹ Talonpoikaistoa ihannoivissa kansankuvauksissa vaiettiin säätyhierarkiassa talonpoikien yläpuolella olevien lisäksi myös suuresta väestönosasta sen alapuolella: työläisväestöstä, torppareista ja maata omistamattomasta köyhälistöstä.²³²

Suomalaisten kansankuvauksien tiivistä kiinnittymistä maaseudun väestöön ei voida pitää kummallisena. Suomalainen yhteiskunta oli korostetun maaseutuvaltainen aina sotien jälkeiseen maaltamuuttoon saakka. Vielä vuonna 1950 noin puolet ammatissa toimivasta väestöstä sai toimeentulonsa maataloudesta. Kaupungeissa asui silloin vain kolmannes suomalaisista.²³³ Rakenteellisten syiden lisäksi - ja osittain myös niiden vuoksi - suomalaisen kansan tiivis yhteys maaseutuun näkyy myös kielessä. Vaikka demokratia syntyi antiikin kaupunkivaltioissa - ja esimerkiksi italian kielessä kansalaisuuden käsite on yhdistetty juuri urbaaniin elämään ja kaupunkiväestöön - Suomessa kansan käsite on alusta lähtien nivoutunut tiukasti agraariyhteiskuntaan. 1700-luvulla - eli jo ennen suomalaisen poliittisen käsitteistön luomista - Daniel Juslenius oli rekisteröinyt suomen kielen käytössä sanat *cansa*, *cansainen* ja *maamies*, joilla viitattiin sekä agraariin rahvaaseen että saman valtakunnan alueella eläneisiin henkilöihin. Myös kansa-sanana johdannainen kansakunta voitiin alun perin ymmärtää sukukuntana tai kylänväkenä. Henrik Stenius on todennut, että koska Pohjoismaissa demokratiaan liitettyjen vapauksien ja oikeuksien alkuperä oli vanhoissa talonpoikaisyhteiskunnissa, myös kansalaishyveet ymmärrettiin talonpoikaisina hyveinä.²³⁴

Leonie Huddyn mukaan identifikaatiota rakennetaan usein ryhmää ideaalisesti edustavan prototyypin avulla.²³⁵ Topeliukselle tällainen prototyyppi oli *Maamme* -kirjan *Matti*. Matti oli

²²⁹ Ojanperä (2000), 42-43.

²³⁰ Parkkinen, Laura (2015) "Kyllä kansa tietää" – Veikko Vennamon poliittinen retoriikka. Kielikello 1/2015. Kotimaisten kielten keskus. Osoitteessa <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1555> [viitattu 29.12.2017].

²³¹ Ahtiainen, Pekka - Tervonen, Jukka (1992) Muokattavia alamaisia vai ajattelevia kansalaisia? Historiallinen aikakauskirja 4. Kansakunnan muisti ja menneisyys, 318-330. 319 ja 322. Aatelistosta viholliskuvana on tehty myös väitöskirja. Ks. Vuorinen, Marja (2011) Kuviteltu aatelismies: aatelius viholliskuvana ja itseymmärryksenä 1800-luvun Suomessa. Väitöskirja, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

²³² Saukkonen (1999), 225.

²³³ Tilastokeskus (2007b) Väestönkehitys itsenäisessä Suomessa - kasvun vuosikymmenistä kohti harmaantuvaa Suomea. Päivitetty 5.12.2007. Osoitteessa <https://www.stat.fi/tup/suomi90/joulukuu.html> [viitattu 29.12.2017].

²³⁴ Edelliseen viitteeseen asti: Stenius, Henrik (2003) Kansalainen. Teoksessa Hyvärinen et al. (2003a), 312-360. 312-313 ja 322.

²³⁵ Huddy (2001), 144.

kärsivällinen, Jumalaa pelkäävä, utterta, uhrautuva ja sitkeä mies. Hämmäläisenä Matti oli toki hieman itsepintainen, hidasluontoinen, vaitelias ja juro mutta aina rehellinen, uskollinen ja luotettava.²³⁶ Hyvin samanlainen oli Veikko Vennamon konstruoiman kansan prototyyppi.

Yhteiskunta, jossa Timo Soini ja perussuomalaiset pyrki murtautumaan politiikkaan, oli hyvin erilainen kuin pahimman maaseudun autoioimisen ja peltojen paketoimisen aikainen Suomi, jolloin läpimurron teki SMP. Soinin Suomi oli kaupungistunut, jälkiteollinen yhteiskunta. Tämän vuoksi myöskään Soinin tavallista kansaa edustava prototyyppi ei voinut olla sama.

Mutta koska SMP ja Vennamon ideologinen oppi olivat Soinille tärkeitä, hän piti saman perinnön myös omassa retoriikassaan. Soinille tavallista kansaa edusti parhaiten ”henkinen pienviljelijä”. Syyskuussa 2008 hän kirjoitti:

”Itse asiassa henkinen pienviljelijä pärjää parhaiten. Itsenäinen, omavarainen, monitaitoinen, perhe- ja sukukeskeinen, riskin hajauttaja, oman perunamaan pitäjä ja Luojansa tunteva ja tunnustava ihminen pystyy huolehtimaan itsestään ja muista.”²³⁷

Soinin mukaan henkinen pienviljelijä pärjäsikin parhaiten myös nyky-yhteiskunnassa, jossa rahan valta käveli ihmisen vallan ylitse. Maailma oli Soinin mukaan muuttunut yhtiöiden maailmaksi, jossa pelin henki oli selvä: ”Lekalla leukaluihin ja selkäranka sirkkeliin.” Soini kuitenkin näki, että hänen perusarvoiksi kutsumiensa henkisen pienviljelijän hyveet kantaisivat pitkälle eikä niitä siksi tullut unohtaa. Oli vielä koittava päivä, jolloin taitoja tarvittaisiin. Soinin mukaan henkisen pienviljelijän täytyi osata yhtä ja toista ja ”pitää perunamaansa ja istuttaa se omenapuu vaikka kuinka potuttaisi”.²³⁸

Pasi Saukkosen mukaan kollektiivi-identiteettien tuottamisessa olennaisessa roolissa ovat tila- ja aikaulottuvuus. Tilaulottuvuus viittaa vastakkainasettelun vahvistamiseen ja siihen, että ”meitä” tuotetaan toiseuden määrittämisen kautta. Aikaulottuvuudella hän puolestaan viittaa tapaan, jolla ajan kulumisesta haetaan perusteita yhteisön olemassaololle ja keskeisten ominaisuuksien jatkuvuudelle. Saukkosen mukaan aikaulottuvuus suuntautuu useimmiten menneisyyteen.²³⁹ Näkemys identiteettien aikaulottuvuudesta on hyvin lähellä Hobsbawmin ja Rangerin ajatusta keksityistä perinteistä. Hobsbawm näkee perinteiden keksimisen tapana, jolla pyritään luomaan jatkuvuutta menneisyyden kanssa. Nykyisyyden ja menneisyyden välille rakennettu silta on hänen mukaansa aina kuvitteellinen mutta alkaa tuntua todelliselta symbolisen ja rituaalisen toiston kautta. Perinteiden keksiminen on Hobsbawmin mukaan vastaus uusiin tilanteisiin ja muuttuneisiin olosuhteisiin.²⁴⁰

Populismissa aikaulottuvuuden ja keksittyjen perinteiden roolia on korostanut erityisesti Paul Taggart, jonka mukaan populismin konstruoima kansa lähtee liikkeelle silloin, kun idealisoitu sydänmaa koetaan uhatuksi. Soinille sydänmaa oli ennen kaikkea hyveellisen ja tavallisen

²³⁶ Saukkonen (1999), 208.

²³⁷ TS (22.9.2008) Suuri raha ja sosialismi.

²³⁸ Koko edellinen TS (19.9.2008) Lekalla leukaluihin.

²³⁹ Saukkonen (1999), 49.

²⁴⁰ Hobsbawm - Ranger (1989), 1-5.

kansan edustama yhteiskunta, jossa suuri raha ja muut moraalittomat toimijat eivät olleet vielä vallassa. Vaikka Soinin vihollinen oli monin tavoin eri kuin Vennamon, Soini esitti oman kansansa kamppailun suorana jatkumona sille kamppailulle, jota Vennamo oli käynyt ensiksi sodanjälkeisen asutustoiminnan ja myöhemmin maaseudun väestön puolesta puhumisen keinoin. Soini puhui SMP:n perinnöstä näin:

”Ihminen on tärkein, ei valta mahtavuus. Pienomistus on kansan turva. Asutustoiminta ja omien kotien hankinta sinetöivät demokratian voiton Suomessa. Kansaa jakava kiihotus ja meille vieraat tuontiaatteet eivät saaneet voittoa – ei väkivallalla, eikä äänestyslipulla. Maan hiljaiset voittivat Suomen meille.”²⁴¹

Soinin yhteiskunnassa tavallisen kansan edustajia löytyi myös kaupungin lähiöistä. Lähiöissä asuivat nykyiset *maan hiljaiset*, jotka elivät elämänsä päivästä toiseen kunniallisesti ja ilman turhaa meteliä. Lähiöiden ihmiset kävivät töissä, olivat ahkeria ja omasivat kovan moraalin. Soini painotti, että lähiöissä asumisesta huolimatta he olivat yhtä arvokkaita kuin muutkin.²⁴² Lähiöiden Matit eivät myöskään kumartaneet ketään. Soinin mukaan tämän oli jo osoittanut yksi lähiöiden mies, Tony Halme, joka ”tiesi, mitä betonilähiöissä ajatellaan. Hän ei kysynyt lupaa mielipiteilleen kaapinpäältä huutajilta tai vanhoilta puolueilta.”²⁴³

Tavallista kansaa edusti erittäin hyvin myös 2000-luvun pienviljelijä eli *pienyrittäjä*. Pienyrittäjäyys kuului Soinin mukaan samaan joukkoon kuin perhe, uskonto, rehellisyys, kova työnteko ja vakiintuneet perinteet.²⁴⁴ Pienyrittäjäyys oli Soinin mukaan aina epäitsekästä ja osoitus todellisesta ahkeruudesta. Blogikirjoituksessaan *Ajatuksia Kokoomuksesta* Soini totesi:

”Suuri raha, suuryhtiöt ja suurisuiset jupit ovat viime aikoina epäonnistuneet täydellisesti. Kun he epäonnistuvat, kansa maksaa. Kun pienyrittäjä epäonnistuu, hän maksaa itse. Moni pienyrittäjä varmasti miettii täysin vapaan markkinatalouden ’autuutta’ tarkasti.”²⁴⁵

2.3.3. Kansa sorrettuna

Timo Soinin sorretun kansan tärkein piirre oli, että se oli aina uhrin roolissa. Myös kansa sorretun kansan merkityksessä oli perua Veikko Vennamolta. Vennamon vuoden 1968 presidentinvaalien vaaliteemana oli nimenomaan ollut ”unohdetun kansan puolesta vallan väärinkäyttöä vastaan”.²⁴⁶ Vennamolle unohdettu kansa oli ensisijaisesti ollut maaseudun kansa, jonka asiaa kukaan ei enää politiikan kentällä ajanut.

Kuten Vennamolla myös Soinilla sorretti kansa oli läheisessä yhteydessä tavalliseen kansaan. Kansa oli sorretussa asemassa osittain juuri sen tavallisuuteen liitettyjen luonteenpiirteittensä

²⁴¹ TS (28.10.2007) Asutustoiminta oli suurtyö.

²⁴² TS (28.9.2008) Lähiöissä muhii muutoksen siemen.

²⁴³ TS (14.10.2010) Puheenjohtajan palsta.

²⁴⁴ TS (4.6.2010) Populismi - politiikan moniottelija. Kyseisen lainauksen sisältämiä viholliskuvia käydään tarkemmin läpi luvussa 3.4.

²⁴⁵ TS (8.5.2009) Ajatuksia Kokoomuksesta.

²⁴⁶ Ojanperä (2000), 23.

vuoksi. Jo Vennamon retoriikassa kansaa oli kyetty höynäyttämään siitä syystä, että se oli hyväuskoinen ja rehellinen ja halusi voida luottaa muihin.²⁴⁷ Topeliuksen Matin tavoin myös Vennamon kansa oli ajoittain yksinkertainen. Soinilla kansan yksinkertaisuus näkyi parhaiten siinä, että Soinin mukaan "[k]ansalle oli puhuttava kansan kielellä. Suoraa puhetta ja selkeitä tosiasioita."²⁴⁸ Soinin puheissa kansan kielen lähtökohtana tuli olla kansan viisauden pohjana ollut "arkijärki" eikä mikään "harmaa teoria".²⁴⁹

Dennis Westlind näkee, että populistien kansa viittaa ensisijaisesti sorrettuihin massoihin. Hänen mukaansa sorretty kansa on populistisessa puhetavassa yksi ja yhtenäinen blokki. Yhtenäinen on Westlindin mukaan myös sortava poliittinen establismentti eli eliitti, joka on kansasta erillinen.²⁵⁰ Vaikka tässä näkemyksessä eliitti asetetaan juuri sorrettua kansaa vastaan, se ei tarkoita, että sorrettuna täytyisi olla aina tavallinen kansa ja sen vastinparina jonkinlainen taloudellinen tai poliittinen yläluokka. Jos vastakkain olisivat aina hegemoninen väestönosa ja sorretut massat, asetelma olisi hyvin lähellä Ernesto Laclau'n alkuperäistä 70-luvulla muodostamaa rakenteelliseen eriarvoisuuteen liittyvää populismikäsitystä. Kuten seuraavassa luvussa nähdään, Soini antoi myös eliitille monenlaisia merkityssisältöjä, eikä sitä suinkaan voitu aina nähdä varakkaana yläluokkana.

Soinin sorretty kansa oli usein pieni, ja se oli joutunut suuremman ja voimakkaamman tahon kämmenen alle. Esimerkiksi mahtava "markkinoiden epäjumala" ei pitänyt Soinin mukaan siitä, että "pieni ihminen saisi lehden luettavakseen joka päivä".²⁵¹ Edellisen lainauksen tapaan *ihminen* toimitti välillä kansan virkaa ja korosti tällöin kansan pienuutta suhteessa mahtavampiin voimiin.²⁵² Joskus ihminen sai myös toisenlaisen merkityksen, kun Soini viittasi sillä kristilliseen lähimmäiseen. Tämä kävi ilmi etenkin Kauhajoen kouluampumisten jälkeen, kun Soini julkaisi Plokissa tekstin *Yksinäinen mieli sairastuu*. Siinä hän totesi: "Jokainen *ihminen* on ainutkertainen, vanhempiensa lapsi. -- Yhteiskuntamme suurin haaste kysyy nyt huutamalla, kykenemmenkö olemaan enemmän läsnä, ja lähempänä lähimmäisiämme?"²⁵³

Kansan uhrius kävi Plokissa usein ilmi veronmaksajan merkityksessä. "Kansa maksaa" olikin ilmaus, jota Soini käytti monesti ja erilaisissa yhteyksissä. Veronmaksaja joutui siirtämään "kovalla työllä ansaitsemansa veromarkat"²⁵⁴ milloin Kreikkaan, milloin Brysseliin ja milloin ilmastotalkoisiin. Soinin mukaan oli tärkeä ymmärtää, että vero oli aina vero, vaikka herrat yrittäisivätkin sitä muuksi naamioida. Soini muistutti, että "[o]n vain veroja, jotka kansa maksaa".²⁵⁵

²⁴⁷ Ojanperä (2000), 43.

²⁴⁸ TS (27.2.2010) Kyllä kansa tietää!

²⁴⁹ TS (13.10.2008) Perussuomalaisten salaisuus.

²⁵⁰ Westlind (1996), 100.

²⁵¹ TS (3.2.2008) Ajatuksia istuntovapaan päättyessä.

²⁵² Samankaltainen käyttötapa myös kirjoituksessa: TS (7.9.2007) Häkämies höyrähti.

²⁵³ TS (24.9.2008) Yksinäinen mieli sairastuu. Kursivointi lisätty.

²⁵⁴ Kyllä: Soini käytti tässä yhteydessä muotoa "markat". Myös markka-Suomi oli Plokissa eräänlainen idealisoidun menneisyyden symboli. TS (4.5.2010) Rosvot kiinni!

²⁵⁵ TS (31.7.2010) Kataisen vihreä lempipuolue.

Sorretti kansa ei halunnut maksaa turhia veroja, koska se oli monesti köyhä. Myös tässä käyttötavassa kansalle annetut merkitykset olivat lähellä Vennamon maaseudun unohdettua kansaa - myös köyhä kansa oli keino rakentaa jatkuvuutta. Kun Vennamon mukaan Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL) ja keskusta olivat unohtaneet 1960-70-luvun vaihteessa "kansan syvät rivit"²⁵⁶, Soinin mukaan politiikassa edelleen vaikuttanut keskusta jatkoi samalla tappolinjalla. Elokuussa vuonna 2008 Soini kirjoitti: "Kepu kokousti Kajaanissa. Ei mitään uutta nälkämaalla. Kepu on jo Kekkosen ajoista hoopottanut Kainuun köyhää kansaa."²⁵⁷ Soini asetti vastakkain myös linnan juhlien jälkeen taksijonojen pituuksista valittaneet "kokoomusrouvat" ja leipäjonoissa seisovan köyhän kansan. "Mukavampaa siellä kuitenkin on kuin leipäjonossa, joten voimia kestää moista epäkohtaa", Soini toivotti.²⁵⁸

Ero Vennamon unohdettuun kansaan oli se, että Vennamolle siihen eivät kuuluneet tehdastyöläiset²⁵⁹, kun taas Soinille työläisväestö oli keskeinen osan sitä. Soinin mukaan juuri se tavallinen kansa, joka asui kaupunkien lähiöissä, oli politiikassa laiminlyöty. Kiinnostavaa on myös se, että Soinin sydänmaassa "duunareista" oli vielä pidetty huolta toisin kuin nykyisessä kylmässä rahan valtaamassa maailmassa. Lisäämällä kaupungin työläiset romantisoituun menneisyyskuvaansa Soinin tavallaan rakensi erottelua SMP:n edustaman menneisyyden kanssa. Tammikuussa 2009 Soini kirjoitti:

"Nyt on duunarimiestä ikävä. Maa syöksyy alaspäin, savupiippuja kaatuu, puuta ei ja teräksen hehkua kaivataan. Mörökölleiksi leimattujen perusteellisuuden rautakourien, raksatyömiesten, paperi- ja puutyöläisten ja muiden kunnon duunareiden tähti nousee."²⁶⁰

Määrittelemällä kansa koskemaan myös työläisväestöä Soini laajensi kansanidentiteetin rakennuksensa SMP:n kannattajapohjaa laajempaan väestöryhmään. Vaikka Vennamokin oli onnistunut laajentamaan SMP:n kannattajakuntaa viljelijöistä muihin ammattiryhmiin, Soini toi kansansa myös Suomen suurimpiin kaupunkeihin. Soini ei kuitenkaan sulkenut SMP:n entisiä kannattajia kansan määritelmästä ulos, joten hän tuotti rajoja, jonka sisään mahtuivat molemmat. Margaret Canovan on kutsunut *catch-all* -politiikaksi strategiaa, jossa kansan käsitteen rajoja taivuttamalla pyritään mahdollistamaan kansan sisään mahdollisimman laajat väestöosat.²⁶¹ Catch all -politiikka ei kuitenkaan ole populismin välttämätön piirre, kuten Jan-Werner Müller on todennut. Rajojen rakentaminen riippuu siitä, minkälaisia väestönosia populistit haluaa mobilisoida.²⁶² Soinikaan ei pyrkinyt sisällyttämään kansaansa koko Suomen väestöä, kuten luvussa kolme havaitaan. Hänkin oli valmis jättämään tietyt ryhmät kansan ulkopuolelle.

²⁵⁶ Ks. Ojanperä (2000), 39.

²⁵⁷ TS (22.8.2007) Huonoa politiikkaa, hyvää palvelua.

²⁵⁸ TS (9.12.2007) Muutama ajatus.

²⁵⁹ Ojanperä (2000), 31.

²⁶⁰ TS (31.1.2009) Duunarimiehen paluu.

²⁶¹ Canovan (1984), 322.

²⁶² Müller (2016), 16.

2.3.4. Kansa suomalaisena

Viimeinen, Soinin usein kansalle antama merkitys, oli Suomen kansa. Suomi ja suomalaisuus ovat alusta alkaen olleet keskeisessä roolissa perussuomalaista ideologiaa, kuten puolueen nimestä voi jo päätellä. David Arter on sanonut, että näkemys *oikeanlaisesta suomalaisuudesta* onkin hallinnut kaikkea perussuomalaisen puolueen kirjallisuutta.²⁶³

Myös ajatus suomalaisesta kansasta pohjautuu 1800-luvun puolivälin vuosiin, kun Suomessa luotiin edustuksellista poliittista järjestelmää. Kun 1860-luvulla säätyvaltiopäivät aloittivat toimintansa, kieliriidat politisoituivat. Ahtiainen ja Tervonen ovat sanoneet, että tällöin Yrjö Koskinen loi kansan käsitteelle uuden merkityksen. Koskinen puhui ”Suomen kansasta”, joka ”halusi itselleen oman erillisen historiansa”. Koskiselle Suomen kansa tarkoitti ennen kaikkea suomen kieltä puhuvaa kansaa. Suomen kansan asiaa pystyivät hänen mukaansa ajamaan ne, jotka olivat omaksuneet ”suomen kielen ja mielen”.²⁶⁴ Henrik Stenius on nähnyt, että tästä syystä myös kansalaisuutta koskeva diskurssi vastasi Suomessa ensisijaisesti siihen, mitä oli olla suomalainen. Tämä suuntasi Steniuksen mukaan keskustelua siihen, missä ”todellinen kansa” oli.²⁶⁵ Kansan käsite ja suomalaisuus kiinnittyivät tiukasti toisiinsa.

Ei voida sanoa, että Timo Soinin Suomen kansa olisi Koskisen tavoin tarkoittanut ainoastaan suomenkielistä kansaa. Soini pyrki myös tuomaan tämän selväsanaisesti esiin: ”Totean nyt selvästi, että minulla ei ole mitään äidinkielenään ruotsia puhuvaa suomalaista vastaan.”²⁶⁶ Hän painotti useamman kerran myös sitä, että PS:n ruotsin kieltä koskevat poliittiset kannanotot eivät kohdistuneet ruotsinkielisiin ihmisiin vaan ainoastaan koulujen ruotsipakkoa vastaan. Syyskuussa 2010 Soini kirjoitti: ”Perussuomalaiset vastustavat pakkoruotsia. Meitä on väitetty jopa vihaavan ruotsinkielisiä suomalaisia. Se ei ole totta. Emme vaan hyväksy pakkoruotsia Suomessa.”²⁶⁷

RKP ei kuulunut Soinin retoriikassa merkittävimpien kansan toiseuskuvien joukkoon - todennäköisesti sen takia, ettei PS kilpaillut RKP:n kanssa samoista äänestäjistä eikä RKP:ta delegitimoiva retoriikka ollut tästä syystä tarpeen. Mutta RKP:kin sai Plokissa jonkin verran palstatilaa. Soini puhui RKP:n rikkaasta ”ankkalammikosta”, jonka rahahanat olivat ehtymättömät, ja joka teki mitä vain pysyäkseen hallituksessa.²⁶⁸ Retoriikassaan Soini pyrki erottelemaan RKP:n ja ruotsinkielisen väestön toisistaan. Ehkä osittain myös sen vuoksi, että Soini arveli RKP:n kritisoimisen herättävän epäilyjä suomenkielisen väestön suosimisesta. Elokuussa 2009 Soini kirjoitti: ”RKP:n kritisoiminen leimataan tietenkin populismiksi ja fennomaniaksi.”²⁶⁹ Mielenkiintoista olisi nähdä, poikkeaisivatko Suomen kansan käyttötavat

²⁶³ Arter (2010), 502.

²⁶⁴ Ahtiainen - Tervonen (1992), 323.

²⁶⁵ Stenius (2003), 356-357.

²⁶⁶ TS (10.10.2009) Den är ju Fonden.

²⁶⁷ TS (9.9.2010) Perussuomalaiset - aikaansa edellä.

²⁶⁸ Ks. esim. TS (10.10.2009) Den är ju Fonden ja TS (11.8.2009) Ankkalammikon tuet 18 000 000 markkaa.

²⁶⁹ TS (11.8.2009) Ankkalammikon tuet 18 000 000 markkaa.

esimerkiksi Sampo Terhon retoriikassa. Sen selvittäminen ei kuitenkaan ole oman tutkimukseni tehtävä.

Kansan merkitys suomalaisena korostui etenkin niissä puheissa, joissa Soini asetti kansan ulkovaltojen kanssa vastakkain. Kansa sai Suomen kansan merkityssisällön esimerkiksi, kun Soini puhui maanpuolustuksesta²⁷⁰ tai EU:sta. Soini muun muassa kirjoitti ”Suomen kansan oikeutetusta EU-tyytymättömyydestä”²⁷¹ ja siitä, miten ”Suomen kansa tilasi harhaan johdettuna EU:n itselleen”²⁷². EU:sta puhutessa Soini viittasi usein myös ”meidän itsemääräämisoikeuteen” ja tarkoitti silloin nimenomaan Suomen kansan itsemääräämisoikeutta. Poliittinen kansa sai siis suomalaiset kasvot silloin, kun se asetettiin valtionrajojen ulkopuolisia toimijoita vasten - Suomen kansa oli suvereeni ulospäin. Itsenäisyyspäivänä 2009 Soini kirjoitti: ”Suomalaiset haluavat päättää itse omista asioistaan. Itsenäisyys lähtee halusta olla itsenäinen. Tämä palo *meillä suomalaisilla on.*”²⁷³ Euroopan unionia vastaan asettaessa myös *muut kansat* saivat Suomen tavoin kansallisen ja itsenäisyyteen oikeutetun kansan merkityksen. Soini puhui esimerkiksi ”Irlannin kansasta”²⁷⁴ tai ”Sveitsin kansasta” ja totesi samassa tekstissä, että ”[j]okainen valtio saakoon itsenäisesti päättää näistä asioista”.²⁷⁵

Margaret Canovanin mukaan meidän kansa voi lähentyä nationalismia, jolloin toiseuskuvan virkaa toimittavat nykypäivänä erityisesti maahanmuuttajat. Myös Soinin teksteissä ”me” esiintyi ajoittain suomalaisen kansakunnan merkityksessä. Kansan samastaminen kansakuntaan perustuu 1800-luvun poliittisiin kamppailuihin, kun ajatus siitä, että kukin kansakunta oli oikeutettu omaan valtioonsa, yleistyi. Monarkioiden luhistuessa kansat vaativat itsemääräämisoikeutta. Kun poliittisten kollektiivien määrittely - eli se, kuka kuului kansaan ja oli täten oikeutettu valtaan - tuli ajankohtaiseksi, keskeistä oli määrittää myös se, kuka ei kuulunut joukkoon. Calhounin mukaan kansakunnan rajat nähtiin näissä keskusteluissa loogisimmaksi rajojen määrittäjäksi, koska kansakunnat oli alettu nähdä primordiaalisiksi eli luonnollisiksi, ikuisiksi ja itsestäänselviksi. Kun kansat muodostuivat territoriaalsiin ja kulttuuriperinnöllisiin ominaisuuksiin nojaten, ja yhden rajatun kansan tahto nousi politiikan perimmäiseksi periaateksi, yksinvaltioiden lisäksi epäilyttäviksi muuttuivat myös vieraan valtion edustajat.²⁷⁶

Calhounin kuvailema mentaliteetin muutos sijoittui 1800-luvun valtiollisen legitimoimisen kontekstiin, jossa uudet, itsenäistyvät (tai hallintomuotoaan muuttavat) valtiot pyrkivät löytämään toiminnalleen ja olemassaololleen perusteita. Kun samat puhuvat ulottaa 2000-luvun Suomeen - kontekstiin, jossa valtion olemassaolo on ollut jo kauan turvattu - entiset ”vieraan vallan edustajat” ottavat helposti valtion alueella olevien ulkomaalaisten roolin. Kun

²⁷⁰ Esim. TS (23.10.2007) Asevelvollisuus.

²⁷¹ TS (20.10.2007) En lähde EU-vaaliehdokkaaksi.

²⁷² TS (26.8.2007) Lautamiesjärkeä tarvitaan.

²⁷³ TS 6.12.2009) Itsenäisyyden asia ei vanhene koskaan. Kursivoini lisätty.

²⁷⁴ TS (4.11.2009) Taivaan mannaa Irlantiin.

²⁷⁵ TS 8.12.2009) Minareetit.

²⁷⁶ Calhoun (1997), 69-75.

ulkomaalaiset tai luonnolliseksi nähdystä kansakunnasta poikkeavat ihmiset joutuvat "todellisen kansan" epäluulon kohteeksi, retoriikka saa helposti äärioikeistolaisiksi luokiteltuja piirteitä.

Soinin puheissa kansakunta-retoriikka näkyi muun muassa suomalaisten keskinäisen solidaarisuuden peräänkuuluttamisena. Hän esimerkiksi totesi "meidän" pärjäävän, kun vain "pidämme väestämme ja maastamme huolta".²⁷⁷ Kun koulujen juhliin liittyen käytiin keskustelua kristilliseen uskoon pohjautuvan suvivirren laulamisesta, Soini kirjoitti: "Suomalainen suvivirren veisaaminen kouluissa ei kelpaa sekään kaikille. Pääasia on, että se kelpaa *meille suomalaisille*."²⁷⁸ Tällä Soini vahvisti kuvaa, jonka mukaan suvivirttä koskevassa julkisessa keskustelussa vastakkaisella puolella olisivat olleet ei-suomalaiset - ikään kuin "me suomalaiset" olisimme kaikki olleet asiasta yhtä mieltä. Tällaisilla puhetavoilla Soini tietoisesti tai tiedostamattomasti yhdisti kansanidentiteetin rakennuksensa *kansallisen identiteetin* kanssa.

Heinäkuussa 2010 Soini avasi näkemyksiään siitä, että maan tapoja tulee kunnioittaa. Hän kuitenkin korosti, että sama maan tapojen kunnioitus koski myös ulkomailla oleskelevia suomalaisia. Mutta kun retoriikam sijoittaa suomalaisen politiikan kontekstiin, vaikutus oli tuskin molemmin puolin yhtä suuri. Soini kirjoitti:

"Olen sitä mieltä, että maassa pitää elää maan tavalla. -- Meillä on omat tapamme, historiamme ja perinteemme. Niistä pidetään myös kiinni. Tuon tämän kannan suoraan ja suomeksi sanottuna esiin myös vaalien välillä. Maassa maan tavalla – koskee myös suomalaisia."²⁷⁹

Vaikka Soinin Suomen kansa asettui vieraita valtoja ja ajoittain myös maahanmuuttajia vasten, ei voida sanoa, että Soinin kansa olisi ensisijaisesti ollut suomalaiskansallinen tai sisältänyt voimakkaan nationalistisia piirteitä. Silloin, kun Soini käytti kansaa suomalaisen kansakunnan merkityksessä, selvää ei myöskään ollut se, ketkä siihen saivat kuulua. Esimerkiksi, kun itä-helsinkiläisen Myllypuron yhdeksäsluokkalaisten kävivät Soinin luona eduskuntavierailulla, Soini kirjoitti vierailun herättämistä ajatuksista Plokiin ja sanoi: "Nämä ysluokkalaisten todella todistivat taas, että *meillä on hyvä tulevaisuus kansakuntana*."²⁸⁰ Tällaisten puhetapojen perusteella ei voida päätellä, että Soinin kansakunnan määritelmä olisi ollut etnisesti rajautunut. Toki on huomattava se, että juuri jättämällä kansakunnan määrittelyn avoimeksi hän jätti tilaa monille erilaisille tulkintoille. Plokinkin lukijakunta muodosti Suomen kansasta varmasti monenlaisia ja keskenään ristiriidassa olevia tulkintoja. Esimerkiksi PS:n nykyisen puheenjohtajan, Jussi Halla-ahon, ja monien hänen seuraajiensa kansakäsitys olisi varmasti poikennut siitä, mitä Soini pyrki puheillaan saavuttamaan.

Olennaista on huomata myös se, että Suomen kansa asettui ajoittain myös muita suomalaisia vasten. Esimerkiksi syksyllä 2007, kun Soini koki Matti Vanhasen II hallituksen pettäneen

²⁷⁷ TS (3.11.2009) Pirullista peliä.

²⁷⁸ TS (5.11.2009) Krusifiksi. Kursivointi lisätty.

²⁷⁹ TS (7.7.2010) Maassa maan tavalla.

²⁸⁰ TS (19.4.2007) Törsärihallitus ja plussaa nuorisolle. Kursivointi lisätty.

vaalilupauksensa vanhusten- ja terveydenhuollon kuntoon laittamiseksi, Soini totesi Vanhasella olleen jo monta tilaisuutta sanoa Suomen kansalle, että nämä asiat eivät todellisuudessa puolueita kiinnostaneet.²⁸¹ Soini puhui myös Suomen kansan näkevän keskustan hallituspolitiikan läpi. Tällaisissa käyttötavoissa kaikkietävään ja kaiken näkevään poliittiseen kansaan liitettiin myös suomalaisen kansan merkitys. Kansan tahto ja suomalaisuus yhdistyivät myös presidentin valtaoikeuksia koskevassa keskustelussa, kun Soini kirjoitti: ”Suomen kansa haluaa turvata Tasavallan Presidentille todelliset valtaoikeudet. Miksi vanhat puolueet eivät hyväksy *kansan tahtoa*.”²⁸²

Kansan käsitteen käyttö Suomen kansan merkityksessä oli tyypillistä myös Veikko Vennamon retoriikassa. Vennamon kansan käsitteen käyttöä tutkinut Heta Ojanperä on sanonut Vennamon legitimoineen puolueensa toiminnan ja olemassaolon yleisimmin juuri Suomen kansalla. Vaikka käsite sisältää ajatuksen eksklusiosta, ei sen käyttötavoissa ollut Ojanperän mukaan havaittavissa voimakkaan nationalistisia piirteitä. Vennamon puheissa Suomen kansan rinnakkaispareina toimivat muun muassa *väestö* tai *väki*, ja Suomen kansa sai usein myös unohdetun ja köyhän kansan merkitykset.²⁸³ Mutta - kuten on jo todettu - 1970-luvun Suomi oli sekä väestörakenteeltaan että kulttuuriltaan erilainen kuin 2000-luvun Suomi. Siksi on ilmiselvää, että Suomen kansa tarkoitti eri aikojen kuulijakunnille erilaisia asioita.

Kuten Soini kansan käsitteen käytöstä voi havaita, kansalle annettu merkitys sai erilaisen muodon riippuen siitä, ketä vastaan se milloinkin asetettiin. Monesti useat eri käyttötavat lomittuivat myös yhteen, ja kansan oli mahdollista olla samaan aikaan sorrettu, hyveellinen ja suomalainen. Koska merkitysten muodostaminen ja sisällön täyttäminen omilla tulkinoilla tapahtui viime kädessä kuulijan omista todellisuuskäsityksistä käsin, kansanidentiteetin konstruointiin vaikuttivat myös aikaan ja paikkaan sidotut toiseuskuvat. Siksi onkin tarkasteltava sitä, ketkä asetettiin Soinin kansaa vasten ja pohdittava miksi näin oli.

²⁸¹ TS (21.11.2007) Vanhanen horisee.

²⁸² TS (12.11.2009) Entä jos...? Kursivointi lisätty.

²⁸³ Ojanperä (2000), 28-36.

3. Eliitti kansanvallan tiellä

Eliitti on yksi populismin peruskäsitteistä, koska jokainen kollektiivi-identiteetti vaatii ryhmän ulkoreunoille piirretyt rajat. Eksluusio on tarvittava komponentti myös kansan rakennuksessa. Paul Taggart on sanonut, että populistit ovatkin usein varmempia siitä, keitä he eivät ole kuin siitä, keitä he ovat.²⁸⁴ Todellisuudessa samuus ja toiseus kulkevat käsi kädessä - kansaa ei ole ilman eliittiä eikä eliittiä ilman kansaa. Tämän vuoksi käsitteitä ei edes ole mahdollista käsitellä täysin toisistaan erillisinä. Kuten kansan määrittelyä koskevassa luvussa nähtiin, kansan esittely kertoo väistämättä jotain myös eliitistä. Samoin tässä luvussa toistuvat aiemmin käsitellyt kansalle annetut merkitykset.

Eliitillekään ei voida löytää yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, vaan senkin sisältö muodostuu siinä toimintaympäristössä, jossa sitä rakennetaan. Eliitin määrittelyä koskevat valinnat riippuvat ensisijaisesti siitä, mitä sen tuottamisella halutaan saavuttaa. Kontekstisidonnaisuutensa takia eliittiä voi olla konservatiivista tai liberaalia, vasemmistolaista tai oikeistolaista. Eliitin keskeisin määrittäjä onkin Ben Stanleyn mukaan ainoastaan se, että se on kansaan ja tämän etuun nähden vastakkainen.²⁸⁵

Koska eliitti saa merkityksensä siitä puheesta, jossa sitä tuotetaan, eliitin jäljille pääsemiseksi on perehdyttävä Soinin eliitin käsitteellistämiseen eli siihen, minkälaisissa asiayhteyksissä ja minkä muiden käsitteiden avulla hän sitä määritteli. Tässä luvussa huomataan, että Timo Soinin eliittiin kuuluivat yleensä ne tahot, joita vastaan PS taisteli politiikan kentällä. Eliittiä edustivat myös muut sellaiset ilmiöt tai toimijat, joista Soini halusi erottautua. Viholliskuvia oli monenlaisia, mutta tähän lukuun olen valinnut ne, jotka olivat Plokissa selkeimmin läsnä. Tarkasteluun olisi siis voinut sisällyttää muitakin tahoja.

On olennaista ymmärtää, että kansan viholliskuvat riippuvat myös siitä, keneltä perussuomalaiselta kysyy. Kuten jo kansaa koskevassa luvussa tuotiin esille, kansalle annetut merkitykset - tai ainakin niiden painotukset - olisivat todennäköisesti olleet hyvin erilaiset, mikäli tarkastelun kohteena olisi ollut esimerkiksi Jussi Halla-aho tai hommafoorumilla mobilisoidut perussuomalaisten jäsenet. Koska tarkastelun kohteena on Timo Soini, eliitin edustajat olivat ennen kaikkea vastinpareja edellisessä luvussa esitellyille kansan määritelmille.

Plokin kaikeista selkeimpiin toiseuskuviin kuuluivat EU, Suomen politiikan kentän perinteiset puolueet eli *vanhat puolueet* ja perussuomalaisten antiteesi eli vihreät. Teksteissä toistui myös abstraktimpi kansanvastainen taho, jonka voi parhaiten nähdä salaisina tai erityisinä intresseinä.

²⁸⁴ Taggart (2000), 94.

²⁸⁵ Stanley (2008), 103.

3.1. EU on kaikkien kansojen vastainen

Euroopan unioni oli Timo Soinille pimeys ja Brysseli sen ydin. Vaalikauden 2007-2011 kirjoituksissa Soini loi EU:sta kuvaa pahuuden ilmentymänä. Brysselissä ei pelkästään tuotettu turhia ja elämää rajoittavia direktiivejä, vaan sieltä koordinoitiin kaiken kattavaa globaalia pahuutta. Soinin mukaan pimeys oli Brysselissä niin totaalista, että sinne voi hukkoa kuka tahansa: jopa Olli Rehn - mukava savolaismies.²⁸⁶ Pelkkä lausahdus ”missä EU, siellä ongelma” toistui tutkimusjakson aikaisissa blogikirjoituksissa yhteensä 20 kertaa.²⁸⁷

Soinin EU-eliitti oli toiseuskuvana erityisen mielenkiintoinen, koska globaalina eliittinä se sortoi monenlaisia kansoja ja usein samaan aikaan. EU olikin toiseuskuvana monia muita monimuotoisempi ja vaikeammin analysoitava. EU:ta koskevat puhutavat poikkesivat voimakkaasti myös Veikko Vennamon kansa-retoriikasta, mikä osoittaakin hyvin sen, että kansanidentiteetin konstruointi on aikaan sidottua. Soinin EU:ta koskevissa puheissa myös kansa sai merkityksensä riippuen siitä, millaiseksi Soini EU-eliitin siinä yhteydessä kuvasi. Osuva esimerkki useasta kansan merkityksen sekoittumisesta oli Soinin Turkin mahdolliseen EU-jäseneyteen liittyvä toteamus: ”Herrat ovat puolesta ja kansa vastaan. Ja kansalta ei kysytty. Ei miltään kansalta.”²⁸⁸

Kansojen päällekkäisyys oli hyvin havaittavissa myös europarlamenttivaalien alla huhtikuussa 2009, kun Soini kirjoitti: ”Nykyinen EU on eliitin pelipalju. *Kansalaista* ei kuunnella. EU-valta on yksin eliitin johtamaa eikä sillä ole laajaa kannatusta. Eurooppa ja *eurooppalaiset kansat* piirteineen ovat arvokkaita.”²⁸⁹ Tällaisissa käyttötavoissa Soini asetti EU:ta vasten sekä kansan yksittäisen jäsenen - kansalaisen - että usean eurooppalaisen kansan.

Vaikeaselkoisuudestaan huolimatta voidaan sanoa, että EU sai Plokissa kansaa tai kansoja sortavana toimijana kahdenlaiset kasvot. Ensimmäinen oli kasvoton ja globaali järjestelmä, joka ei hyväksynyt demokratiaa eikä kansojen suvereniteettia ja pyrki alistamaan kaikki kansat oman määräysvaltansa alle. Toinen oli ylensyönyt Brysselin eliitti, joka oli kaukana tavallisesta ja hyveellisestä kansasta. Brysselin eliitti oli yläluokkaa - 2000-luvun monikansallinen versio kansan vastaisesta aatelistosta.

3.1.1. EU ei hyväksy demokratiaa

Soinin teksteissä yksi EU:n perimmäisistä ongelmista oli se, ettei se perustunut kansan tahtoon. Plokissa EU ei kuitenkaan tyytynyt olemaan pelkästään epädemokraattinen, vaan se oli myös antidemokraattinen. Sen lisäksi, että EU-eliitti ei halunnut kuunnella kansaa, se teki tämän tahdosta aktiivisesti pilkkaa.²⁹⁰

²⁸⁶ TS (2.2.2009) Muurahainen soppatykissä.

²⁸⁷ Esim. TS (25.9.2007) Tilatukioikeuden muutos tai TS (4.5.2010) Rosvot kiinni!

²⁸⁸ TS (29.9.2010) Kansainvälistä politiikkaa.

²⁸⁹ TS (18.4.2009) Tavoitteena Rökälevoitto. Kursivointi lisätty.

²⁹⁰ TS (26.5.2009) Perussuomalainen vaihtoehto.

Kun Soini tuotti EU:sta kansan viholliskuvaa, hän toi selväsanaisesti esiin kansojen suvereniteetin:

*"En hyväksy EU-valtaa Suomen Eduskunnan ylitse. Katson, että jokaisella kansalla on oikeus päättää itsenäisesti omista asioistaan. Tässä on syytä kerrata kansansuvereniteetin periaate, joka on toimivan demokratian kulmakivi."*²⁹¹

Näissä yhteyksissä EU oli saanut Craig Calhounin aiemmin esittämän vieraan vallan edustajan viitan ylleen. EU:lla ei tämän näkemyksen mukaan olisi ollut mitään oikeutta päättää itsenäisen kansan asioista. Margaret Canovan on nähnyt EU:n heikkouden olevan juuri se, että ajatus *eurooppalaisesta kansasta* jäi alun perin pienen perustajajoukon visioksi eikä tarinaa yhdestä kansasta onnistuttu koskaan tuomaan yleiseurooppalaiselle tasolle. Kansainvälisessä kontekstissa kansojen rajat jäivät yleensä kansakuntien rajoiksi. Canovan huomauttaa, että yhden eurooppalaisen kansan luominen olisi kyllä mahdollista, mutta kollektiivi-identiteettien tarvetta eksluusiolle eurooppalainen kansakaan ei pystyisi välttämään. Canovan siis näkee, että myös Euroopan olisi luotava maanosan ulkopuolisia (tai sisäisiä) viholliskuvia, jolloin kamppailu siirtäisi kansojen väliset rajat uuteen paikkaan.²⁹²

Siispä kun Soinin teksteissä EU tunki nenänsä "meidän" asioihin²⁹³, kyseessä oli kansallisen itsemääräämisoikeuden piiriin kuuluvat asiat. EU oli uhka Suomen kansan itsenäisyydelle. EU:n rooli kansojen itsemääräämisoikeutta riistävänä toimijana oli hyvin tiedossa jopa venäläisillä, kuten Soini kolmeen eri kertaan muistutti vuoden 2007 blogikirjoituksissaan.

*"Kävin viime eduskuntakaudella Venäjän Duumassa. Delegaatioissamme joku kysyi, että koska Venäjä liittyy EU:n jäseneksi? Vastaus oli, että me olemme suvereeni ja itsenäinen maa. Miksi liittyisimme? Tätä vastausta kannattaa hetki miettiä."*²⁹⁴

Suomen itänaapuria Soini käytti muutenkin hyväkseen Euroopan unionia koskevassa retoriikassaan, kun hän rinnasti EU:n Neuvostoliittoon. Soini esimerkiksi kirjoitti: "Bryssel ja EU ovat korvanneet NKP:n ja Moskovon."²⁹⁵ Soini puhui myös "eurostoliitosta" ja "eurooppalaisesta suunnitelmataloudesta" ja antoi näin ymmärtää, että EU oli kaukana demokraattisesta ja markkinaliberaalista järjestelmästä. Soini totesikin, että "Euroopan unioni muistuttaa vuosi vuodelta edesmennyttä itäistä serkkuaan".²⁹⁶

Soinin mukaan myös Suomi oli suomettunut EU:n kainalossa täysin samalla tavalla kuin se oli aikoinaan ollut Neuvostoliiton suuntaan. Kaikki muu oli nyky-tilanteessa samaa paitsi "määräasema".²⁹⁷ Soinin mukaan myös media oli jälleen suomettunut. Kun vuonna 2007

²⁹¹ TS (9.2.2010) EU-komissaarit hallitsevat meitä. Kursivointi lisätty.

²⁹² Canovan (2005), 51-57.

²⁹³ Esim. "EU tunkee nenänsä yhä useampaan asiaamme." TS (19.10.2007) EU-eliitin lasinkilistelyt.

²⁹⁴ TS (2.5.2007) Viron tilanteesta. Saman anekdootin Soini kertoi hieman muunneltuna myös blogijulkaisuissa Presidenttifoorumi (9.5.2007) sekä Putin ja me ja ne (2.10.2007).

²⁹⁵ TS (2.11.2007) Huomaako kukaan?

²⁹⁶ TS (26.4.2010) Eurostoliitto ja Neuvostoliitto.

²⁹⁷ TS (2.11.2007) Huomaako kukaan?

uutisissa puhuttiin EU:n 50-vuotisjuhlista, Soinin mukaan kyse oli propagandasta eikä tiedonvälityksestä ja ”samanlaista oli Suomessa YYA-vuosipäivien aikaan”.²⁹⁸

Sen lisäksi, että tämänkaltaisilla puhetavoilla Soini loi erottelua EU:n ja demokratian välille, hän loi kuvaa jatkuvuudesta. PS:n kamppailu oli seuraava erä Vennamon ja SMP:n kamppailussa presidentti Urho Kekkosta ja kommunismia vastaan. Vaikka EU ei - eikä ulkovallat yleisesti - ollut ollut osa Vennamon retoriikkaa, Soini istutti EU:n samaan kansan taistelun kontekstiin, millä hän loi perinteitä. Jatkuvuuden rakentaminen oli myös tapa kosiskella SMP:n entistä kannattajakuntaa. Europarlamenttivaalien alla kesäkuussa 2009 Veikko Vennamon poika Pekka Vennamo julkaisi yllättäen Ylen sivuilla kirjoituksen, jossa hän sanoi isänsä kääntyvän haudassaan, mikäli tietäisi, minkälaista politiikkaa PS tämän nimissä ajoi. Pekka Vennamo totesi isänsä olleen ”EU-jäsenyyden innokas kannattaja”.²⁹⁹ Soini kuitenkin kuittasi kritiikin nopeasti kirjoittamalla: ”Minulta on tiedusteltu mielipidettä Pekka Vennamon viimeaikaisista puheista. Se on tämä: ne ovat entisen poliitikon jorinoita.”³⁰⁰ Soinin menneisyydestä haettuun legitimitettiin ei mahtunut jatkuvuutta kyseenalaistavaa tarinaa.

Viimeinen tarvittava todiste siitä, että EU oli kansojen itsemääräämisoikeuden vastainen, oli Soinin mukaan tapa, jolla EU:n perustuslaki - myöhemmältä nimeltään Lissabonin sopimus - runnottiin läpi. Tämä osoitti Soinin mukaan EU-demokratian olevan sitä, että kyllä merkitsee kyllä ja ei merkitsee, että äänestetään uudestaan niin kauan, että vastaus on kyllä.³⁰¹ Joulukuun 16 vuonna 2008 julkaistu blogikirjoitus *Pieni Irlanti Nagani otsalla* oli osuva esimerkki siitä, miten Soini puhui EU:n demokratiasuhteesta.

”Tämä on ’EU-demokratiaa’ pahimmillaan. -- Sopimuksen nimi muutettiin, keskeinen sisältö pysyi samana ja katso ihmettä: Se oli ’eri sopimus’ ja sitä ei enää alistettu kansanäänestykseen. Sillä kansa voi ’äänestää väärin’ -- Tämä on Nagani otsalla ’demokratiaa’.”³⁰²

Tässä todellisen demokratian vastaisessa *näennäisdemokratiassa* - eli kansan tai kansojen tahdon alistamisessa - EU:lla oli Soinin mukaan käytettävissään massiivinen valvontakoneisto. Valvontakoneisto pakotti Irlannin typeränä ja tyhmänä pidetyn kansan äänestämään uudelleen ja tällä kertaa ”oikein”. Uusintäänestys kertoi Soinin mukaan siitä, että EU-eliitit ”eivät halua demokratiaa” vaan vakautta ja ”oman valtansa säilymistä”.³⁰³ Lissabonin sopimukseen ja Irlannin kansan kohtaloon viitattiin Plokissa useasti. Kyseessä oli Soinin mukaan ”suurhuijaus”, jonka ”ensimmäinen uhri oli totuus”³⁰⁴. Samankaltainen näkemys siitä, että EU hyväksyy vain itselleen mieluisen totuuden, oli Margaret Canovanin mukaan ollut monissa piireissä esillä jo vuonna 1999, kun Itävallan vapauspuolue (FPÖ) oli voittanut

²⁹⁸ TS (25.3.2007) EU 50-vuotta.

²⁹⁹ Uusi Suomi (US) Vennamon poika Perussuomalaisista: ”Veikko pyörisi haudassaan.” Julkaistu 5.6.2009. Osoitteessa <https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/62560-vennamon-poika-perussuomalaisista-%E2%80%9Dveikko-pyorisi-haudassaan%E2%80%9D> [viitattu 1.1.2018].

³⁰⁰ TS (6.6.2009) Poliittisen ilmaston muutos.

³⁰¹ TS (16.12.2008) Pieni Irlanti Nagani otsalla.

³⁰² TS (16.12.2008) Pieni Irlanti Nagani otsalla.

³⁰³ TS (4.10.2009) Tässä EU, missä demokratia?

³⁰⁴ TS (18.10.2007) Suurhuijaus Portugalissa.

maansa parlamenttivaalit, ja vaalien jälkeen tehdyn hallitusratkaisun perusteella EU asetti Itävallan boikottiin. Toimenpide nähtiin Canovanin mukaan osoituksena siitä, että EU ei hyväksy kansan tahtoa.³⁰⁵

Soinin mukaan se, ettei EU sietänyt toisinajattelijoita, tarkoitti, että George Orwell oli jälleen ajankohtainen.³⁰⁶ Kyseisenlainen representaatio samasti EU:n ja *Vuonna 1984* -teoksen totalitaarisen valvontayhteiskunnan. Epäselväksi tosin jäi, kuka toimitti nyky-yhteiskunnassa ajatuspoliisin virkaa. Dennis Westlindin mukaan retoriikka, jossa *vox populi* on pakolla vaiennettu valtaapitävän eliitin toimesta, on tärkeä osa populistisen sanoman purevuutta.³⁰⁷ Juuri demokratian tukahduttamisella Soini delegitimoi vastustajiaan.

EU:n kansan tahtoa tukahduttavaa luonnetta korostaakseen Soini rinnasti EU:n jopa Pohjois-Koreaan.³⁰⁸ Chaïm Perelmanin retoriikkatutkimuksessa vertailu tarkoittaa aina kahden asian harkittua liittämistä samaan luokkaan. Tällä pyritään Perelmanin mukaan esittämään vertailun kohteena olevat asiat samankaltaisiksi, joten vertailukohteen valinta vaikuttaa lopputulokseen.³⁰⁹ Vaikka kuulijayleisön omat käsitykset vaikuttivat siihen, miten he Soinin merkityksenannot lopulta tulkitsivat, Soini todennäköisesti pystyi olettamaan, että demokraattisuus ei ollut se merkitys, jonka Plokin lukijat Pohjois-Koreaan liittivät.

EU:n epädemokraattisuudessa oli Soinin mukaan kyse puhtaan moraalittomuuden lisäksi myös EU:n vääristyneestä demokratiakäsityksestä. EU ei Soinin mukaan ollut demokratia aikaisemmin esitetyn populaaridemokratian merkityksessä, vaan se perusti politiikkansa kansasta riippumattomiin tahoihin. Soini totesi tarkastelujakson aikana useamman kerran, että ”EU ei ole demokratia vaan byrokratia”.³¹⁰ Hän myös tarkensi, että EU oli ”byrokratiataivas”, joka jatkoi verorahojen törsäystä ja ”turhanpäväisten direktiivien laadintaa”.³¹¹ Jälkimmäinen puhetapa toistui vuoden 2009 europarlamenttivaalien alla.

Eurooppalaisia lainsäätäjiä Soini kuvasi monikansallisiksi teknokraattituomareiksi, jotka ”istuvat oikeutta peruukit päässä kaukana Luxemburgissa päättämässä Suomen susista ja autoveroista”³¹². Lainsäätäjät olivat siis sekä Suomen kansasta että todellisen kansan arkijärjestyksestä vieraantuneita teknokraatteja. He olivat siinä mielessä myös poliittisen kansan vastaisia, että heidän tahtonsa määräsi yhteiskunnan kehityksen suunnan kansan puhtaan ja kaikkitietävän tahdon sijaan.

EU-byrokratiassa mielenkiintoista on se, että siinä Soinin inhoama byrokraattinen valta yhdistyi monikansalliseen, vieraaseen valtaan. EU oli tästä syystä vielä epädemokraattisempi

³⁰⁵ Canovan (2005), 83.

³⁰⁶ TS (2.10.2009) Oma työ ratkaisee Perussuomalaisissa.

³⁰⁷ Westlind (1996), 30.

³⁰⁸ TS (22.7.2010) Vaaliteemoja.

³⁰⁹ Perelman (2007), 87-88.

³¹⁰ TS (25.3.2007) EU 50-vuotta. Kyseinen lause toistui tarkastelujakson aikana yhteensä kolmessa eri blogikirjoituksessa. Sen lisäksi Soini totesi kaksi kertaa: ”EU ei ole demokratia, eikä demokraattisesti hallittu”.

³¹¹ Sanasta sanaan samassa muodossa: TS (16.4.2009) EU rakentuu hiekalle ja TS (26.5.2009) Perussuomalainen vaihtoehto.

³¹² TS (26.8.2007) Lautamiesjärkeä tarvitaan.

kuin kotimaan eliitti. EU-eliitillä oli normaalejakin byrokraatteja vähemmän mandaattia puhua Suomen tavallisen kansan asioista. Soini pyrki korostamaan EU-teknokraattien tietämättömyyttä kansan syvien rivien eli ”meidän asioista” puhetavoilla, joilla hän teki nämä naurunalasiksi. Syksyllä 2007 Soini kirjoitti:

”Miten tunturissa sitten metsästetään? No käytetään EU:n kakkosluokaksi leimaamia käyriä kurkkuja bumerangina!! Buhahhaa. Mikään EU:n valistuskampanja ei korvaa tämän pelleilyn aiheuttamaa mielikuvavahinkoa kansan syvissä riveissä.”³¹³

Soinin retoriikassa kansan valta ja EU:n valta asetettiin tiukasti vastakkainen. Paul Taggartin mukaan tämänkaltaiset poliittista todellisuutta yksinkartaistavat puhetavat johtavat väkisinkin poliittisen debatin kaksinapaistamiseen.³¹⁴ Vaikka populistiseen logiikkaan kuuluu yhtenäisen kansan rakennus, todellisuudessa narratiivi vahvistaa päinvastaista todellisuuskäsitystä, koska yhtenäinen kansa vaatii yhden ja yhtenäisen vihollisen. Tämänkaltaisen *hajota ja hallitse* -lähestymistapa oli erityisen selkeästi havaittavissa Donald Trumpin vaalikampanjan retoriikassa. Myös virkaanastujaispuheessaan 20. tammikuuta 2017 Trump puhui samaan aikaan ”meistä” Amerikan kansan tai kansakunnan merkityksessä ja siitä, miten kyseiseen päivään asti valtaa oli pitänyt käsissään pieni kansasta irrallinen Washingtonin eliitti (joka oli sekin amerikkalainen). Trumpin mukaan virkaanastujaispäivä muistettaisiin päivänä, jolloin Amerikan kansa sai jälleen vallan.³¹⁵

Taggartin mukaan kaksinapaistaminen luo väistämättä kuvaa politiikasta, jossa vastakkain ovat hyvä ja paha.³¹⁶ Hyvän ja pahan välinen kamppailu näkyi Soinin teksteissä erityisen hyvin juuri EU:ta koskevissa kannanotoissa, eivätkä Plokin lennokkaat puhetapa ja lyhyet lausahdukset myöskään vähentäneet tällaisen ajatusrakenteen syntymistä. Kaksinapaistamista loivat etenkin Soinin lukuisat rinnastukset ja erottelut. ”EU:lle, kuten muillekin diktatuureille on naurettava päin taulaa”, Soini kirjoitti joulukuussa 2008.³¹⁷

3.1.2. Pyrrsselin simpukansyöjät

EU ei ollut ainoastaan epädemokraattinen kansansuvereniteetin tai populaaridemokratian vastaisena, vaan se oli myös pienen, viattoman ja tavallisen ihmisen vastainen. EU - niin abstrakti toimija kuin se onkin - oli siis osa tavallista kansaa vasten asettuvaa eriarvoista yläluokkaa. Laclaun hegemoniseen valtablokkiin oli siis Soinin puheessa mahdollista kuulua rakenteellisen yläluokan lisäksi myös EU:n kaltainen poliittinen yhteisö.

³¹³ TS (17.9.2007) Ulkopolitiikkaa ja omia muistoja aiheesta.

³¹⁴ Taggart (2000), 112.

³¹⁵ Trump, Donald (20.1.2017) Virkaanastujaispuhe. The White House. The Inaugural Address. Osoitteessa <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/> [viitattu 31.12.2017].

³¹⁶ Taggart (2000), 113.

³¹⁷ TS (28.12.2008) EU – Eroon Unionista. Kursivointi lisätty.

Soini rakensi EU:sta kuvaa toimijana, joka systemaattisesti alisti pientä, viatonta ihmistä suuren pääoman ja muiden eliitin intressien kustannuksella. Soini esimerkiksi osoitti, että EU:n maataloustukijärjestelmä palveli jo valmiiksi varakasta eliittiä eikä hyödyttänyt tavallista, ahkeraa ihmistä. ”Hollannin kuningashuone saa EU- tukia 3,3 miljoonaa euroa. Onko tämä oikein? Ei ole. Tuet kuuluvat perheviljelmille, eivät kruunupäille ja suurfirmoille.”³¹⁸ Myös EU:n kilpailulainsäädäntö oli Soinin mukaan organisoitu siten, että se mahdollisti yrityskaupat ainoastaan, kun se hyödytti suurta, yksityistä pääomaa. Kun Kemira myytiin Suomessa ”eläkeyhtiölle ja yksityiselle rahasuvulle”, Soini pohti:

”Tätä voisi kutsua suunatuksi kaupaksi ja kauppahan se kannattaa, mutta kenelle? Tämä panee kyllä pienen ihmisen kysymään, että miten tällainen kauppa on mahdollista, kun jokainen terveyskeskuksen lattiakin pestään vasta tarjouskilpailun jälkeen? Missä on EU:n kilpailulainsäädäntö?”³¹⁹

Soinin mukaan EU-herrat kuuluivat pääoman puolelle tavallista kansaa vastaan. EU oli siis jonkinlainen herrakerho, jota pienen ihmisen huolet eivät hetkauttaneet. Soinin Plokissa EU oli eliittivetoinen järjestelmä, jossa ”kansalaista ei kuunnella”³²⁰. Kun Soini tuotti EU:sta kuvaa *tavallisen kansan* vastaisena, on mielenkiintoista pohtia, kuka tavalliseen kansaan kuului. Ajoittain Plokista sai käsityksen, että tavallinen kansa pystyi olemaan myös valtioiden rajat ylittävä köyhän ja sorretun väestön kokonaisuus, joka taisteli yhdessä rintamassa monikansallista sortoa vastaan. Margaret Canovanin mukaan tällaisella globaalilla kansojen solidaarisuudella on paljon yhtäläisyyksiä entisen vasemmistolaisen työväenluokkasolidaarisuuden kanssa.³²¹ Vasemmiston luokkanarratiivissa vastassa oli omistava luokka eli pääoma. Soinille EU-eliitti kuului samaan blokkiin.

Globaalin tavallisen kansan vastainen EU-eliitti oli Soinin eliiteistä kaikkein vaikeaselkoisin. Koska Soinin kansan identiteettipoliittisen kamppailun konstruointi tapahtui yhtäaikaisesti sekä kansallisella että ylikansallisella tasolla, eliitin menestyksekkäs piirtäminen vaati tasapainottelua. Jos asiaa pysähtyy ajattelemaan, Brysselin eliitin oli koostuttava ainakin unionin 27 jäsenvaltion³²² edustajista ja mukana oli myös suomalaisia. Soini ei muutenkaan halunnut kuvata EU-eliittiä pelkästään ulkomaalaisuuteen viittaavilla puhetavoilla, koska kansa oli tässä merkityksessä tavallinen kansa Suomen kansan sijaan. Mutta myös EU-eliitti vaati jonkinlaisen prototyypin, jotta siitä oli mahdollista saada kiinni. Kun EU-eliitin visualisoi, siitä tuli käsin kosketeltava.

Soinin kuvaama EU-eliitti oli hyvin syötettyä *Pyrsselin*³²³ väkeä, joka kävi yltäkylläisissä pidoissa ja nosti niissä maljoja kansasta saamansa voiton kunniaksi ja tämän rahoilla. Samalla

³¹⁸ TS (26.5.2009) Perussuomalainen vaihtoehto.

³¹⁹ TS (7.9.2007) Häkämies Höyrähti.

³²⁰ TS (18.4.2009) Tavoitteena Rökäleivoitto.

³²¹ Canovan (1984), 316.

³²² Tarkastelujaksolla 2007-2011 EU:ssa oli 27 jäsenvaltiota. Kroatia liittyi mukaan vasta vuonna 2013. Yhdistynyt kuningaskunta on myös mukana luvuissa, koska EU-eroa ei ollut (eikä ole) vielä toimeenpantu.

³²³ Soini käytti Brysselistä usein muotoa *Pyrsseli*. *Pyrsseli* toistui etenkin yhteyksissä, joissa Soini kuvasi EU:ta ivallisesti.

lailla kuin Marxille omistavan luokan pääoma oli riippuvainen työntekijän työpanoksen tuottamasta lisäarvosta, Soinin retoriikassa EU-herrasväen pidot olivat riippuvaisia EU-kansalaisten tottelevaisuudesta. Jos todellista kansaa edustavat sorretut massat olisivat ryhtyneet kapinaan, EU-eliitin pidot olisivat päättyneet äkkiä. ”Brysselin lasilinnonjojen speditkin noteeraisivat Suomen. Heidän simpukka-annoksensa runsaus tulisi suoraan riippuvaiseksi suomalaisesta kansanäänestyksestä”, Soini kirjoitti syksyllä 2007.³²⁴

Edellisessä viittauksessa oleva *lasilinnan* käsite toistui Plokin EU-eliittiä koskevissa kirjoituksissa. Kun tavallista kansaa kohdeltiin väärin, Pырsselin ”vätykset istuvat lasilinnassaan”.³²⁵ On vaikea sanoa, viittasiko Soini lasilinnalla yhdysvaltalaisen kirjailija-toimittaja Jeannette Wallsin samannimiseen, vuonna 2005 julkaistuun omaelämäkertaan, jossa Walls kertoo lapsuudestaan kodissa, jossa vanhemmat laiminlöivät lapsiaan ja karsastivat työntekoa ja normaaleja elämäntapoja tavoitelleessaan omia boheemeja haaveitaan.³²⁶ Joka tapauksessa Soinin retoriikassa Brysselin lasilinnossa asuvat EU-herrat keskittyivät kansan edun ajamisen sijaan laskoitteluun, lasinkilistelyyn ja hienoihin belgialaisiin - tavallisen kansan arkirutiineista poikkeaviin - tapoihin kuten simpukansyöntiin. Kansalle EU-eliitti tyytyi tarjoilemaan vanhaa velliä uudelta menulta³²⁷ - paitsi EU:n 50-vuotispäivänä, jolloin EU-herrojen lisäksi kakkua sai myös kansa. ”Ainakin Berliinissä”, Soini lisäsi.³²⁸ Soinin EU-herran prototyyppi oli yltäkylläisyydessä elävä, korruptoitunut ja hyveellisestä elämästä vieraantunut. Konstruointi oli lähellä *fat cat* -retoriikkaa, jota ainakin Perussuomalainen -lehdessä on käytetty.³²⁹

Selkeästi kuviteltavien kasvojen antaminen kansasta erilliselle Pырsselin elitiille muodostui hankalammaksi, kun Soini lähti lopulta useiden kieltäytymisten jälkeen³³⁰ itse ehdolle kesäkuussa 2009 pidetyissä europarlamenttivaaleissa. Tällöin yhden ja yhtenäisen EU-eliitin kuvaamiseen liittyvät sisällöt vähenivät, vaikka aiempaan esitellyn demokratiavajeen kritiikki säilyikin tiiviinä osana EU:sta rakennettua viholliskuvaa. Voidaankin nähdä, että tässä kansan käsitteen joustavuus ja mukautuvuus osoitti hyötynsä.

Kun Soini alkoi itse vaikuttaa Brysselissä kesästä 2009, EU-eliitin määrittelyt tarkentuivat ja viitan saivat yllään erityisesti komissaarit, joilla ei ollut kansan mandaattia, mutta olivat siitä huolimatta kriittisessä roolissa EU:n poliittisessa päätöksenteossa. Komissaarit olivat Soinin mukaan EU-teknokratian jatkeita. Joskus komissaarit ja teknokratia saivat täysin toisiinsa sulautuneet merkitykset, kun Soini rinnasti käsitteet toteamalla lakialoitemonopolin olevan ”vaaleissa valitsemattomalla komissiolla *eli teknokraateilla*”.³³¹ EU-parlamentin jäsenet - mukaan lukien Soini itse - puolestaan olivat kansan valitsemia ja siitä syystä tämän

³²⁴ TS (25.11.2007) Mielenkiintoinen EU-tutkimus.

³²⁵ TS (7.9.2007) Häkämies Höyrähti.

³²⁶ Ks. Walls, Jeannette (2014) *Lasilinna*. Bazar, Helsinki.

³²⁷ TS (13.12.2007) Vielä kansa tietää?

³²⁸ TS (25.3.2007) EU 50-vuotta.

³²⁹ Ks. Elmgren (2014), 104.

³³⁰ Esim. TS (20.10.2007) En lähde EU-vaaliehdokkaaksi ja TS (27.1.2009) EN lähde ehdolle EU-parlamenttiin.

³³¹ TS (16.4.2009) EU rakentuu hiekalle. Kursivointi lisätty.

oikeutettuja edustajia. Tammikuussa 2010 Soini julkaisi blogissaan tekstin *Mikä se on, keitä he ovat?* jossa EU:n epädemokraattisuus yhdistettiin nimenomaan komissaarien valtaan.

"Maksat meille enemmän kuin saat.
Me hallinnoimme ja hallitsemme sinua.
Sinun elämäsi tulee paremmaksi.
Mikä se on? Euroopan Unioni!

Sinä et saa valita heitä. Sinä et voi erottaa heitä.
Sinun edustajasi Euroopan Parlamentissa eivät saa asettaa heitä ehdolle.
Sinun edustajasi Euroopan Parlamentissa eivät voi erottaa heitä.
Keitä he ovat? He ovat Euroopan Unionin uudet komissaarit."³³²

Plokissa yksi keskeinen Euroopan unionia koskeva argumentti oli se, ettei EU-eliitti toiminut koskaan täysin yksin. Pyrsselin valta ei olisi voinut ulottua jäsenvaltioiden ruohonjuuritasolle ilman paikallista apua. Tässä EU:n käsikassarana toimi kunkin jäsenmaan kansallinen eliitti. Lissabonin valheen varaan rakentuvan sopimuksenkin allekirjoittivat aikoinaan EU-herroja kumartavat "EU-vasallit".³³³

3.2. Vanhat puolueet ja niiden kartelli

Kansan käsitteen käyttötavasta riippuen sen viholliset tulivat myös Suomen sisältä. Plokissa kotimaan eliitin virkaa toimittivat ennen kaikkea vanhat puolueet. Vanhoihin puolueisiin kuului vuosina 2007-2011 useimmiten eduskunnan kolme suurinta puoluetta eli keskusta, SDP ja kokoomus.

Kotimaan kontekstissa kansa erosi yleensä kansakunnasta. Ilkka Liikanen onkin huomauttanut, että kansan käsitettä ei ole suomalaisessa käyttökontekstissa yhdistettävä ainoastaan etnistä yhdenmukaisuutta ajavien liikkeiden käsitteistöön. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö kansan käsite olisi myös kansallisuusajattelun ja kansakunnan rakennuksen keskeisiä työkaluja, mutta että kansan käsitteellä on myös huomattavasti laajempi ja monisyisempi merkitys. Liikasen mukaan sen sijaan, että kansan käsitteellä olisi vain vahvistettu valtarakenteita, sillä on edustuksellisen poliittisen taistelun myötä myös haastettu niitä.³³⁴ Plokissa vallanpitäjien haastaminen kansan tahdon nimissä oli vanhoja puolueita koskevan puhutavan avain.

Vanhoja puolueita koskevassa retoriikassaan Soini tukeutui jälleen vennamolaiseen traditioon. Käsite "vanhat puolueet" oli esiintynyt jo SMP:n edeltäjän, Suomen Pientalonpoikien Puolueen (SPP), vuoden 1959 ohjelmassa.³³⁵ Veikko Vennamolalle juuri vanhat eli muut puolueet olivat olleet kansan selkeimmät vastustajat. Konteksti, jossa Soini ja PS toimivat, oli kuitenkin myös tässä suhteessa eri. Vennamolalle vanhoihin puolueisiin kuului kiinteästi myös SKDL³³⁶, kun taas

³³² TS (28.1.2010) Mikä se on, keitä he ovat? Kursivointi lisätty.

³³³ TS (18.10.2007) Suurhuijaus Portugalissa.

³³⁴ Liikanen (2003), 258 ja 279-280.

³³⁵ Ruostetsaari (2011), 128.

³³⁶ Ojanperä (2000), 79.

Soinin aikana puoluetta ei sellaisenaan enää ollut olemassa. Pieneksi puolueeksi kuihtunut vasemmistoliitto ei yleensä esiintynyt Soinin vanhoja puolueita koskevissa teksteissä. Mahdollisesti siitä syystä, että se ei ollut mukana vaalikaudella 2007-2011 toimineissa Matti Vanhasen tai Mari Kiviniemen hallituksissa eikä sen vuoksi sen valta-asemaa tarvinnut samalla lailla haastaa. Vasemmistoliittoa sivutaan kuitenkin lyhyesti tämän tutkimuksen luvussa 4.2.2, koska se oli Soinille äänestäjäarakenteensa johdosta merkittävä kilpakumppani.

Kansallisen kamppailun kontekstissa eliitti oli este todellisen kansan tahdon - tai kansan tahdollisen tahdon - toteutumiselle. Ja sekä kansa että sen tahto olivat asioita, jotka Soini itse tuns. Vanhat puolueet asettuivat Soinin puheissa sekä poliittista kansaa että tavallista kansaa vasten. Vanhat puolueet olivatkin yksi kansan sortajista.

Soinin vanhoja puolueita koskevan retoriikan keskeisin argumentti oli, että kansanvalta ei Suomessa toteutunut, koska valta oli kansasta erillisen eliitin hallussa. Poliitiikka oli Soinin mukaan valjastettu kansan yhteisen edun sijasta eliitin omien intressien ajamiseen. Vaikka puolueita oli kolme, vanhoja puolueita koskevassa retoriikassa ne sulautuivat usein yhdeksi. Dennis Westlind on todennut, että "meidän" tavoin myös "heidän" täytyy olla yksi ja yhtenäinen blokki, minkä vuoksi eliitin sisäiset rajat on todellisuutta tuottavassa puheessa hälvennettävä.³³⁷ Populistinen tulkinta muodostaakin näin heterogeenisestä ja äärimmäisen pirstaleisesta todellisuudesta yksinkertaistetun näkemyksen kahden toisilleen vastakkaisen, mutta sisäisesti yhtenäisen osapuolen - kansan ja valtablokin - välisestä kamppailusta.

Yksi keskeinen delegitimaation keino Soinin retoriikassa oli, että vanhat puolueet edustivat Brysselin intressejä. Tällaisissa teksteissä Soini puhui Suomen kansasta, johon valtapuolueet periaattessa kuuluivat. Mutta kotimaan valtaeliitti oli unohtanut oman kansansa ja alkanut kumartaa vieraita herroja. Tavallaan EU näyttäytyi kaiken pahan alkuna myös tässä retoriikassa.

EU oli Soinille enemmän tai vähemmän kaikkien vihollisten johtaja ja vanhat puolueet sen käskyläisiä. Tämän Soini toi selvästi esiin kysymällä alkuvuonna 2008, mikä EU oikein on. Hänen vastasi omaan kysymykseensä: "Se on järjestelmä, jossa punasilmäiset tekevät päätöksiä Brysselissä, joita sinisilmäiset Helsingissä toteuttavat."³³⁸ Lyömällä kaikki ne, joita vastaan PS taisteli, yhteen kansan vastaiseen blokkiin Soini kykeni delegitimoimaan poliittiset vastustajansa kerralla.

Vanhojen puolueiden ja demokratian vastaisen EU:n tiivistä yhteen lyöttämistä Soini vahvisti puhetavoilla, joissa hän esitti vanhat puolueet EU:n nöyristelevinä mallioppilaina, jotka nielivät kaikki erimielisyytensä ja tekivät niin kuin opettaja käski. Kun Lissabonin sopimus toi EU:lle presidentin ja ulkoministerin, Soinin mukaan hallitus "hyrisi tyytyväisyyttään, kun se saa mitä *ei ole* halunnut". Samassa kirjoituksessa Soini totesi hallituksen EU-selonteon olevan

³³⁷ Westlind (1996), 118.

³³⁸ TS (26.2.2008) Kantolan keksi ja Popsin nakit.

”kritiikitön, yltiöoptimistinen ja EU-jäsenyyttä ylistävä katsaus Suomen mallioppilaslinjaan EU:ssa”.³³⁹

Plokin vanhojen puolueiden EU-suhtautumista koskevassa puheessa Soini vei PS:n poliittisilta kilpakumppaneilta uskottavuuden argumentoimalla, ettei vanhoilla puolueilla ollut selkärankaa tai omanarvontuntoa. Suomen kansalaisten valitsevat sinisilmäiset edustajat eivät Soinin mukaan olleet uskaltaneet tai edes viitsineet pitää omiensa puolta EU:ssa, minkä vuoksi Suomen kansan etu ei kansanvälisillä foorumeilla voinut edes teoriassa toteutua. Soini totesikin, että Suomesta oli vanhojen puolueiden toiminnan johdosta tullut EU:n ”unohdettu kansa”.³⁴⁰ Näin hän laajensi Vennamolta tutun *unohdetun kansan* käsitteen koskemaan koko Suomen valtion alueella olevaa väestöä. Soinin mukaan kyseessä oli jo pitkään kestänyt ilmiö, ja Suomen hallitukset olivat hänen mukaansa vuodesta toiseen maanneet ”pitkittäin ja oikosenaan” EU-byrokraattien edessä ja myöhemmin markkinoineet tappioitaan torjuntavoittoina.³⁴¹

”Suomen maatalousministeri aneli Pырsselin hyvinsyötetyn eliitin pakeilla polvet ruvella lupaa maksaa viljelijöille suomalaisten veronmaksajien pussista 141-tukea. Tulos oli tuttu. Kolmasosa rahoista meni – torjuntavoitto tuli! Tämä on niin hieno VOITTO, että kutsukaamme vuorollamme jokainen suomalainen tämä Voitto kotiimme kaffelle.”³⁴²

Soinin mukaan ajoittain kotimaan eliitti pyrki jopa tarkoituksellisesti piilottamaan kansalta totuuden, jottei tämä olisi ymmärtänyt asioiden oikeaa laitaa. Yllä olevan sitaatin 141 miljoonan euron suuruiseen EU-maksuun liittyen Soini totesi, että Suomen ”EU-mieliset herrat” olivat käyttäneet paljon aikaa ja suunnittelua, jotta tuo ”paljastava pykälä saataisiin ’piilotettua’ jotenkin”. Toistaiseksi eliitin luovuus ei ollut kuitenkaan täysin riittänyt, sillä summa löytyi valtion budjettikirjasta.³⁴³

Samankaltaista Euroopan unioniin liittyvää totuuden peittelyä oli vanhojen puolueiden toimesta toteutettu jo 1990-luvulla, kun kansa oli Soinin mukaan ”manipuloitu” äänestämään yhtä *oikeaa vaihtoehtoa*. Vaikka äänestäjien selkeä enemmistö - 56,9% - oli äänestänyt liittymisen puolesta, tulosta ei Soinin mukaan voinut pitää oikeutettuna kansan tahdon ilmauksena, sillä kansa oli äänestänyt painostuksen alaisena. Soini vei näin oikeutuksen koko EU-jäsenyydeltä.

Soinin suhtautuminen EU-kansanäänestyksen tulokseen on räikeässä ristiriidassa aiemmin nähdyn kanssa, eli sen, että Soini kannatti kansanäänestysten lisäämistä, koska niiden tulos oli hänen mukaansa paras mahdollinen osoitus kansan tahdosta. Jan-Werner Müller onkin todennut, että koska populismin kansa perustuu populistien omaan esitykseen kansasta, myös *kansan todellinen tahto* perustuu ainoastaan populistien esitykseen siitä. Müllerin mukaan populistit yleensä hyväksyvät gallupien tai äänestysten tuloksen vain silloin, kun ne tukevat

³³⁹ TS (26.5.2009) Perussuomalainen vaihtoehto. Ensimmäisen sitaatin kursivointi lisätty.

³⁴⁰ TS (29.9.2007) Miesten juttu.

³⁴¹ TS (26.9.2007) EU vei sokerin suusta

³⁴² TS (27.11.2007) Torjuntavoitto ja poliittinen puhe.

³⁴³ TS (4.10.2007) 141 miljoonaa.

populistien omia päämääriä ja representaatiota.³⁴⁴ Syksyllä 2007 Soini kirjoitti: ”Kansa sai manipuloituna kerran äänestää EU-jäsenyydestä ja se oli siinä.” Hänen mukaansa EU-jäsenyydestä olisikin järjestettävä uusi kansanäänestys.³⁴⁵ Tästä voi havaita, että kun Soini kiritisoi aiemmin EU:ta siitä, että se vaati kansanäänestysten uusimista niin kauan, kunnes ”oikea kanta” voitti, Soini syyllistyi itse samaan.

Mielenkiintoista on, että Soinin EU-jäsenyyttä koskeva näkemys maltillistui tarkastelujakson aikana. Ruostetsaari on todennut, että kun vuoden 2007 eduskuntavaaliohjelmassa PS vaati vielä Suomen eroa EU:sta, vuoden 2011 ohjelmassa suoranaista vaatimusta ei enää ollut.³⁴⁶ Plokissa sama muutos näkyi siten, että vuoden 2009 vaalikampanjoinnin aikaan Soini ei vaatinut enää uutta kansanäänestystä vaan ”vähemmän EU:ta, mutta parempaa EU:ta”.³⁴⁷

Vanhat puolueet peittelivät Soinin mukaan EU-maksujen ja kansanäänestyksen lisäksi totuutta myös EU-perustuslain yhteydessä. Suomessa ei Soinin mukaan ollut tarvittu samanlaista aivopesua kuin Irlannissa, koska itsenäisen päätösvallan luovuttamista ”kolhoosi-EU:lle” ei ollut edes alistettu kansanäänestykseen.³⁴⁸ Tämä oli Soinin mukaan ollut selvä osoitus siitä, että Suomen eliitti pyrki kaikin keinoin pitämään totuuden kansalta piilossa. Eliitti jopa ”piilotti” asiasta käydyn eduskuntakeskustelun torstai-iltaan, jotta sitä ei olisi voitu televisioida.³⁴⁹

Kaikkeen vanhoja puolueita koskevaan kritiikkiin sisältyi loppujen lopuksi yksi ajatus: *vaihtoehdottomuus*. Vaikka Suomen olisi kuulunut olla kansanvalta ja asioista voida käydä avoimia keskusteluja, Suomessa hallittiin tosiasiaa yhden totuuden politiikalla. ”Suomessa saa olla mitä mieltä tahansa paitsi eri mieltä”, Soini kirjoitti toukokuussa 2010.³⁵⁰ Sama oli käynyt hyvin ilmi jo syksyllä 2007, kun hoitajien palkoista ja Suomen hyvinvointipalvelujen turvaamisesta oli tehty välikysymys. Soini kuvasi hallituksen hermostunutta suhtautumista näin: ”Ajankohta oli väärä. Allekirjoittajat oli väärä. Asia, johon puututtiin ei ollut väärä, mutta siihen ei olisi saanut puuttua.”³⁵¹ Soinin mukaan Suomen politiikassa oli paljon asiakysymyksiä, joihin ei olisi saanut koskea. Kansalle tärkeät asiat olivat valtaapitäville tabuja, koska niiden tuominen julkisuuteen olisi asettanut herrat kiusalliseen valoon. Siksi vaikeneminen oli vanhoille puolueille ainoa vaihtoehto.

Vaihtoehdottomuus johtui Soinin mukaan Suomen poliittisessa järjestelmässä vallalla olleesta status quosta. SDP, kokoomus ja keskusta olivat tottuneet omaan valta-asemaansa eikä nykyisen järjestelyn keinuttaminen ollut näiden intressien mukaista. Kyse oli politiikan kartellista, jossa keskinäisellä sopimuksella ylläpidettiin näennäistä kilpailuasetelmaa. Tällaisissa yhteyksissä Soini puhui ”Tupusta, Hupusta ja Lupusta”, jolla hän viittasi kaikkien

³⁴⁴ Müller (2006), 29-32.

³⁴⁵ TS (18.10.2007) Suurhuijaus Portugalissa.

³⁴⁶ Ruostetsaari (2011), 124.

³⁴⁷ TS (26.5.2009) Perussuomalainen vaihtoehto.

³⁴⁸ TS (24.3.2008) Paluu politiikkaan.

³⁴⁹ TS (10.4.2008) EU:n perustuslaki.

³⁵⁰ TS (20.5.2010) Telia-Demokratiaa.

³⁵¹ TS (3.10.2007) Välikysymys.

olevan samannäköisiä, samanlaisia ja jopa saman perheen jäseniä. Soinin mukaan vanhat puolueet olivatkin ainoastaan ”näennäisvaihtoehtoja toisilleen”. Soini tarkensi, että Suomen politiikassa kaksi vanhoista puolueista oli kerrallaan hallituksessa, ja oppositiossa vuorollaan oleva odotti kieli pitkällä seuraavia vaaleja, koska tiesi pääsevänsä silloin takaisin valtaan.³⁵² ”Tupu, Hupu ja Lupu-puolueet ovat käytännössä yhtä ja samaa. Kaksi kerrallaan pussauskopissa ja yksi tuulikaapissa odottamassa vuoroaan”, Soini kirjoitti elokuussa 2008.³⁵³

Soini kutsui vanhojen puolueiden peliä myös poliittiseksi teatteriksi.³⁵⁴ Hänen mukaansa vanhat puolueet puhuivat merkityksettömistä asioista, jotta ulospäin olisi vaikuttanut siltä, että puolueet tekisivät jotain. Soini kuitenkin näki tämän savuverhon läpi. Kaikkein lyhin vaalikauden 2007-2011 blogikirjoituksista oli Soinin arvio vanhojen puolueiden puheenjohtajien televisioväittelystä vuoden 2008 kuntavaalien alla. Blogiteksti oli kokonaisuudessaan seuraavanlainen: ”MTV3 keskustelutti eilen illalla Juttua, Mattia ja Jyrkiä. Vanhoilla puolueilla ei ollut uutta sanottavaa.”³⁵⁵

Paul Taggartin mukaan poliittisten järjestelmien kritisointi todelliselta kansalta suljetuksi järjestelmäksi, jossa poliittista päätöksentekoa hallitsevat korruptoituneet, epädemokraattiset kartellit, on ominaista nimenomaan *uuspopulististen puolueiden* retoriikalle.³⁵⁶ Uuspopulismilla Taggart viittaa populistisiin liikkeisiin ja puolueisiin, jotka ovat nousseet vanhaa poliittista konsensusta haastamaan ilmaantuneiden uuden politiikan edustajien³⁵⁷ jättämästä perinnöstä. Tällaisia populistipuolueita on noussut 1980-90-luvulta alkaen. Sekä uusi politiikka että uuspopulismi kritisoivat toisen maailmansodan jälkeisen poliittisen konsensuksen itsestänselvyyksiä ja valtapuolueiden vakiintunutta asemaa.³⁵⁸

Heikki Paloheimon mukaan poliittisen järjestelmän kritisoiminen kartellimaiseksi on ollut vieläkin helpompaa Suomen kaltaisessa konsensusdemokratiassa, jossa (enemmistö)hallitusta on ollut muodostamassa useampi puolue yhdessä.³⁵⁹ Eikä Soinin tuottama kuva kartellista edes ollut täysin hatusta temmattu. Viimeinen Suomen hallitus, jossa ei ollut ollut kahta kolmesta valtapuolueesta, oli ollut Mieltusen vuosien 1975-76 kolmas hallitus, jossa mukana olivat olleet keskusta, RKP ja Liberaalinen kansanpuolue (LKP). Sen jälkeen hallituksessa oli aina ollut kaksi vanhoista puolueista, ja etenkin vuoden 1987 jälkeen, kun kokoomus pääsi lopullisesti poliittisesta paitsiostaan, varsin sekalaisin kokoonpanoin. Vuoden 1987 muutoksen tiedosti jopa Soini itse, kun hän totesi vanhojen puolueiden menon olleen tasaisempaa juuri vuodesta 1987 lähtien. ”Kukin vuorollaan on ollut ulkona. Nyt on ulkona SDP ja kokoomus ja Keskusta käyttäytyvät ikään kuin heidän valtansa olisi ikuista.”³⁶⁰

³⁵² Molemmat sitaattit: TS (16.5.2010) Vanhojen puolueiden anatomia.

³⁵³ TS (11.8.2008) Paljon tapahtuu.

³⁵⁴ TS (18.12.2007) Täydellinen budjetti.

³⁵⁵ TS (2.10.2008) Vanhojen puolueiden vaalikeskustelu.

³⁵⁶ Taggart (2000), 100.

³⁵⁷ Uuden politiikan edustajiksi on usein nähty 1960-70-luvulla vanhan luokkajaon ulkopuolelta nousseet poliittiset liikkeet mm. vihreä liike, feministinen liike ja pasifistinen liike.

³⁵⁸ Taggart (2000), 73-75.

³⁵⁹ Paloheimo (2012), 329.

³⁶⁰ TS (16.5.2010) Vanhojen puolueiden anatomia.

Soinin retoriikka puri erityisesti siksi, että Suomessa oli samana ajanjaksona vallinnut laaja puoluepoliittinen konsensus tietyistä asiakysymyksistä. Kuten Tapio Raunio on osoittanut, puolueiden välillä oli ollut vähän näkemyseroja esimerkiksi EU:sta. Valtapuolueiden virallisista linjauksista poiketen kansalaisten suhtautuminen Euroopan unioniin oli ollut jakautuneempaa. Raunio mukaan oli selvää, että Suomen kansalaiset asennoituivat integraatioon huomattavasti varautuneemmin kuin puolueet ja maan poliittinen johto. Integraatiokysymyksessä Suomessa vallinnut puolueiden kannattajien ja näiden edustajien välinen mielipidekuilu oli Raunio mukaan ollut yksi EU:n jäsenvaltioiden suurimpia.³⁶¹

Soini siis tarjosi sitä, mitä osa äänestävästä väestöstä oli pidemmän aikaa halunnut. Ernesto Laclau on kirjoittanut, että populistien sanoma puree erityisen hyvin juuri silloin, kun se asettaa politiikassa vallalla olevan status quon ja ihmisten keskuudessa olleet totetutumattomat vaatimukset vastakkain.³⁶² EU-kriittisyyden olemassaolosta huolimatta on kuitenkin turha olettaa, että kyseessä olisi ollut yhtenäisen kansan ainut tahto, kuten Soini asian pyrki esittämään. Keväällä 2009 toteutetun eurobarometrin mukaan 52 prosenttia suomalaisista piti EU-jäsenyyttä hyvänä asiana.³⁶³

Mari K. Niemi on todennut, että perinteisille puolueille on osoittautunut hankalaksi vastata sellaisiin politiikan asiakysymyksiin, johon vasemmisto-oikeisto-akseliin perustuneen politiikan ei perinteisesti täytynyt ottaa kantaa. Niemen mukaan tällaisia kysymyksiä ovat olleet EU:n lisäksi ainakin ilmastonmuutos ja maahanmuutto.³⁶⁴ Vaikka EU-kriittisyys ei ollut päässyt perinteisten puolueiden virallisiin linjauksiin saakka, se oli aiheuttanut erimielisyyksiä puolueiden sisällä. Tapio Raunio mukaan EU:ta koskevat mielipide-erot olivat olleet voimakkaimmat juuri keskustan, kokoomuksen ja SDP:n sisällä.³⁶⁵ Näiltä oli siis mahdollista saada EU-kriittisiä äänestäjiä perussuomalaisiin.

Euroopan unionia koskevan retoriikkansa Soini kohdisti erityisesti keskustaan, jonka äänestäjäkunnassa oli perinteisesti ollut voimakasta EU-kriittisyyttä. Toukokuussa 2009 eurovaalikampanjoinnin aikoihin Soini muun muassa totesi, että ”Suomen EU-jäsenyyden ratkaisi Keskusta ja Esko Aho”. Perelmanin mukaan toimijoita koskevat puhettavat sisältävät yleensä jatkuvuuden ulottuvuuden - henkilöä tai ryhmää pidetään vastuussa myös aiemmista teoistaan.³⁶⁶ Vastuun kantamisesta Soini mielellään muistutti EU-kriittisiä kannanottoja torilla meuhkaavia kepulaisia. ”Sanoin hänelle, että kukas Suomen siihen EU:iin vei? Ka vei kuka vei, kuului vastaus. Se oli siinä sillä kertaa.”³⁶⁷ Itse asiassa keskustan EU-mielisyys löytyi Soinin

³⁶¹ Raunio, Tapio (2011) Missä EU, siellä ongelma. Populistinen Eurooppa-vastaisuus Suomessa. Teoksessa Wiberg (2011a), 197-220. 198.

³⁶² Laclau (2005), 127.

³⁶³ Eurobarometri 71 (2009) Kansalaismielipide Euroopan unionissa. Kansallinen raportti, Suomi. 3. Osoitteessa http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb71/eb71_fi_fi_exec.pdf [viitattu 9.2.2018].

³⁶⁴ Niemi (2012), 8.

³⁶⁵ Raunio (2011), 198.

³⁶⁶ Perelman (2007), 104.

³⁶⁷ TS (12.5.2009) Kepun kuulat karkaavat. Tosin Soini kertoi vastaavan tarinan jo vuonna 2007. Silloin kyseinen keskustelu oli käyty 1990-luvulla satakuntalaisessa Kepu-talossa. ”Ka vai, kuka vei” - vastauksen antoi tällöin talon emäntä. Ks. TS (27.9.2007) Kyllä vai ei.

mukaan jo puolueen nimestä, kuten hän huomautti vuonna 2007: "Mitä Kepu on ilman konsonantteja? - EU!"³⁶⁸

Siinä missä EU ei ollut noussut valtiotason politiikassa puolueita jakavaksi aiheeksi, Elina Kestilä kirjoitti jo vuonna 2006 - eli juuri tämän tutkimuksen tarkastelujakson kynnyksellä - että maahanmuuttopolitiikka ei ollut missään vaiheessa edes saanut jalansijaa valtapuolueiden poliittiselta agendalta.³⁶⁹ Väitöskirjassaan maahanmuuttokeskustelua tutkinut Niko Pyrhönen on havainnut, että verkkofoorumeilla, joilla foorumien lukijoita mobilisoitiin perussuomalaisen jäseniksi, argumentointiin paljon juuri siten, että maahanmuuttopolitiikka oli ollut koskematon aihe valtapuolueiden kartellin ja näiden poliittisen korrektiuden vuoksi.³⁷⁰

Liiallisen poliittisen korrektiuden ja siitä johtuvan vähemmistön suojelun kritisoinnin onkin nähty olevan keskeinen osa länsimaisten uuspopulististen puolueiden mobilisaatiota.³⁷¹ Vaikka Soini ei kansa-retoriikassaan juurikaan samastanut kansaa suomalaiseen etniskulttuuriseen kansakuntaan, myös hän käytti maahanmuuttoa poliittisena kysymyksenä, jolla hän pyrki todistamaan, että vanhat puolueet olivat ylläpitäneet kansan vastaista vaihtoehtottomuutta. Toukokuun 16. vuonna 2010 julkaistussa blogitekstissä *Vanhoiden puolueiden* anatomia Soini kirjoitti: "Maahanmuuttoasioissa kaikki vanhat puolueet ovat hukassa. Kukaan ei uskalla olla mistään mitään mieltä."³⁷² Mielenkiintoista on, että täsmälleen samanlaista puhetapaa Soini oli käyttänyt myös viimeisessä blogikirjoituksessaan ennen edellisiä, vuoden 2007 eduskuntavaaleja, kun hän oli kehottanut ihmisiä käyttämään äänioikeuttaan.

"Vanhat puolueet vetävät yhtä köyttä mm. sellaisissa kansalaisia kuohuttavissa asioissa kuin Suomen EU-politiikassa, varallisuusveron poistossa, taitetun indeksin pitämisessä voimassa, puoluetuen nostossa, oopperan tuhlailumenoissa ja häikäilemättömän optiosaalituksen hyväksymisessä. Maahanmuuton ja sosiaalisen sekä alueellisen eriarvoistumisen ongelmistakaan eivät vanhojen puolueiden edustajat halua puhua."³⁷³

Plokista voi havaita, että vanhat puolueet olivat Soinin mukaan valmiita ylläpitämään nykyistä näennäisdemokratiaa myös siksi, ettei heillä ollut tavalliseen kansaan liitettyjä hyveitä. Vanhoiden puolueiden edustajat eivät kuuluneet rehellisyyttä, vaatimattomuutta ja uskollisuutta vaalivaan kansaan. Kun Soini puhui ensin vanhoista puolueista ja käänsi sen jälkeen puheen itseensä, hän totesi ettei selkäranka ollut kaupan eikä "tehty seteleistä".³⁷⁴ Tällä hiljaisella vastakkainasettelulla Soini yhdisti seteliselkärankaisuuden vanhoihin puolueisiin ja rakensi heistä vastamallin. Perelman tarkoittaa vastamallilla sellaista retoriikkaa, jolla

³⁶⁸ TS (15.8.2007) Poliittisesta syksystä tulee ärhäkkä.

³⁶⁹ Kestilä, Elina (2006) Is There Demand for Radical Right Populism in the Finnish Electorate? *Scandinavian Political Studies* 29 (3), 169-191. 188.

³⁷⁰ Pyrhönen (2015), 159.

³⁷¹ Ks. esim. Canovan (2005), 87; Mudde (2004), 554.

³⁷² TS (16.5.2010) Vanhoiden puolueiden anatomia.

³⁷³ TS (17.3.2007) Sisulla ja sydämellä loppuun saakka.

³⁷⁴ TS (4.9.2008) Vanhat puolueet ketkuilevat.

osoitetaan, ettei missään nimessä haluta muistuttaa vertailuun asetettua henkilöä.³⁷⁵ Tässä tapauksessa setelit ja selkärangat kertoivat sekä siitä, että Soini oli itse rehellinen että siitä, että vanhat puolueet eivät olleet sitä. Myös seteliselkärankaisuus oli peräisin Veikko Vennamon retoriikasta. Vennamo käytti käsitettä vuonna 1972, kun SMP:n eduskuntaryhmä hajosi kahtia, ja kansanedustajien enemmistö perusti uuden, Suomen Kansan Yhtenäisyyden Puolueen (SKYP). Vennamon mukaan kyse oli seteliselkärankaisuudesta eli siitä, että eduskuntaryhmästä eronnut enemmistö havitteli puoluetukea itselleen.

Ben Stanley on todennut, ettei vastakkainasettelun rakentaminen eliittiin nähden rakennu pelkästään eliitin valta-asemaan liittyvien argumenttien varaan, vaan myös eliitin edustamien intressien ja identiteettien tuomitsemiseen. Stanleyn mukaan populistisessa retoriikassa eliitti edustaa jo lähtökohtaisesti kansalle vieraita arvoja. Kun tavalliseen kansaan liitetyt arvot ovat positiivisia, eliitin edustajat esitetään johdonmukaisesti negatiivisessa yhteydessä.³⁷⁶ Ainur Elmgren on nähnyt, että perussuomalaisten retoriikassa todelliset kansan jäsenet eivät koskaan käyttäytyisi Suomen nykyisen eliitin tavoin, vaikka pääsisivätkin valtaan.³⁷⁷ Plokistakin voikin havaita, että juuri itsekkyyks ja piittaamattomuus yleisestä hyvästä oli kaiken pahan takana. Itsekkyyks oli syynä myös vanhojen puolueiden EU-kannanmuodostuksiin: ”Uratietoinen ihminen on AINA EU:n kannalla, koska katsoo yksityisen etunsa sitä vaativan”, Soini kirjoitti vuonna 2007.³⁷⁸

Vielä parempi osoitus eliitin ahneudesta oli keväällä 2008 alkanut vaalirahoitusta koskenut kohu. Huomio vaalirahoituksen ympärillä kesti kauan ja oli leimallinen piirre koko vaalikautta 2007-2011 värittäneelle politiikkaa koskevalle keskustelulle. Myös Soini otti kohusta kaiken irti ja käytti sitä todisteena suomalaisen valtaeliitin korruptiosta. Soinin vaalirahoitusta koskenut kirjoittelu toimi hyvänä esimerkkinä siitä, miten kansaa, eliittiä ja näiden välistä vastakkainasettelua konstruoidaan kontekstista nostetuin merkityksenannoin. Korruption yhdistäminen eliitin käsitteeseen oli erityisen helppoa vuosina 2008-2011.

3.2.1. Vaalirahakohu korruption todisteena

Niin sanotussa vaalirahakohussa oli kyse lukuisten poliitikkojen saamista rahalahjoituksista vuoden 2007 eduskuntavaalien alla. Vyyhti lähti liikkeelle toukokuussa 2008, kun keskustan silloinen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Timo Kalli ilmoitti Ylen A-Studio -ohjelmassa jättäneensä ilmoittamatta kampanjansa taustalla olevia rahoittajia, koska ilmoittamatta jättämisestä ei ollut säädetty rangaistusta. Soini reagoi Kallin ulostuloon nopeasti ja puhui välittömästi laajemmasta, eduskuntapuolueiden systemaattisesta pimeään rahan vastaanottamisesta ja enteili, että Kallin liikkeelle laskema lumipallo tulisi paljastamaan

³⁷⁵ Perelman (2007), 126-127.

³⁷⁶ Stanley (2008), 105.

³⁷⁷ Elmgren (2014), 104.

³⁷⁸ TS (26.8.2007) Lautamiesjärkeä tarvitaan.

vanhojen puolueiden rahoituspohjasta paljon sellaisia salaisuuksia, jotka oli siihen asti haluttu pitää kansalta piilossa. Blogitekstissään *Kepulaista lainkuuliaisuutta* Soini kirjoitti:

”Kalli on nyt ajanut Kobran kolostaan, eikä se möngi sinne takaisin ennen kuin Kalli on kiekunut eli tuo mystinen rahoittaja on selvinnyt. -- Oli surkuhupaisaa katsoa, kun Eduskunnassa yleensä karvamikkiin mielellään puhkuvat kansanedustajat pakoilivat asian kommentointia. Lumipallo on liikkeellä ja syytä onkin. -- Kallille ja kepulaisille tiedoksi, että tämä pyykki ei ennen ole pesty kuin lain vaatima selvyys on saatu. Tämän selvityksen sivutuotteena selviää muutamien muunkin kansanedustajan vaalirahoitus. Karvamikkiä pakoilleetkin pääsevät vielä ääneen ja kuviin.”³⁷⁹

Kuten edellinen blogiteksti antaa ymmärtää, Soinin vaalirahoitusta koskevien kirjoitusten kohteeksi joutui eniten Suomen Keskusta. Suomalaisen lehdistön vaalirahakohua koskeva kirjoittelu pyöri muutenkin keskustalaisten poliitikkojen ympärillä, kuten Joonas Laitinen on pro gradu -tutkielmassaan osoittanut.³⁸⁰ Timo Kallin antaman lähtölaukauksen ja keskustan pääministeripuolueaseman lisäksi tähän vaikutti myös se, että vaalirahoituksen suurimman huomioon kohteeksi joutui yhdistys nimeltä Kehittyvien maakuntien Suomi ry (KMP). Myöhemmin selvisi, että KMP oli perustettu loppuvuodesta 2006 keskustan puoluesihteerin Jarmo Korhosen työhuoneessa.

KMP jakoi vaalirahaa yhteensä lähes puoli miljoonaa euroa ja sen takana oli joukko vaikutusvaltaisia liike-elämän ihmisiä kuten Tokmanni-ketjun Kyösti Kakkonen ja Maskun kalustetalosta ja Ideaparkeista tuttu Toivo Sukari.³⁸¹ Yhdistyksen tukirahoja jakoivat eteenpäin Nova-konsernin Tapani Yli-Saunamäki ja Arto Merisalo, jotka pääministeri Matti Vanhanen oli tavannut vaaleja ennen tammikussa 2007 ja toisen kerran pian vuoden 2007 vaalien jälkeen.³⁸² Yllä mainittu keskustan kolmikko - Kalli, Korhonen, Vanhanen - joutuikin suurimman mediahuomion kohteeksi.³⁸³ Vanhanen luopui puolueen puheenjohtajan ja pääministerin tehtävistään myöhemmin saman vaalikauden aikana.

Soinin mukaan vaalirahakohun paljastama ”kepulainen lainkuuliaisuus” ei käynyt päinsä.³⁸⁴ Kepulaisella lainkuuliaisuudella Soini rakensi ajatusta keskustalaisesta moraalista ja ajattelutavasta, joka poikkesi tavallisesta. Plokissa Soini puhuikin paljon kepulaisuudesta itsestään ja käytti tätä adjektiivina kuvaamaan tietynlaista toimintaa. Soini ei yleensä tarkentanut, mitä hän sillä tarkoitti, vaan jätti sen lukijalle itselleen pääteltäväksi. Tällaista arvoituksellisuutta Soini käytti muutenkin paljon kirjoituksissaan. Soini esitti

³⁷⁹ TS (13.5.2008) *Kepulaista lainkuuliaisuutta*.

³⁸⁰ Laitinen, Joonas (2011) *Vaalirahoituskohu* Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Keskisuomalaisen pääkirjoituksissa. Journalistiikan pro gradu -tutkielma, viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, 96.

³⁸¹ Sullström, Heidi (9.2.2012) *Vaalirahaskandaalien äiti Kehittyvien maakuntien Suomi nyt käräjillä*. YLE uutiset, Kotimaa. Osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-5054862> [viitattu 2.12.2017].

³⁸² Kaarto Hanna - Laitinen, Joonas - Muukka, Anter - Pietiläinen, Tuomo - Pohjanpalo, Olli (22.6.2009) *Pääministeri tapasi vaalirahoittajat toistamiseen virka-asunnossaan*. Helsingin sanomat, Kotimaa. Osoitteessa <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004661052.html> [viitattu 2.12.2017].

³⁸³ Laitinen (2011), 90.

³⁸⁴ TS (13.5.2008) *Kepulaista lainkuuliaisuutta*.

vastakkainasettelua rakentavia kysymyksiä, jotka hän jätti avoimeksi tokaisemalla esimerkiksi: ”Tiedät kyllä, kun vähän mietit.”³⁸⁵

Keskustaa koskeissa puhetavoissaan Soini rinnasti yksilön ryhmään ja toisin päin. Vanhasen, Korhosen ja kumppanien lisäksi *keskustalaisuutta* edusti hänen mukaansa hyvin myös Paavo Väyrynen. Soini kysyikin, kuka voisi olla ”kepulaisempi kuin Paavo Väyrynen?”³⁸⁶ Kepulaisuus oli Soinin teksteissä piirre, josta ei myöskään voinut päästä eroon. Kesäkuussa 2008 hän sanoi: ”Kepu on kepu vaikka kirnuvoissa paistaisi. Paavo Väyrynen on tästä oiva esimerkki.”³⁸⁷

Vaikka keskusta sai Plokin vaalirahakohua käsittelevissä kirjoituksissa ylleen suurimman syyllisen viitan, kritiikiltä eivät säästyneet muutkaan vanhat puolueet. Esimerkiksi jo mainittua KMP:n vaalirahaa olivat saaneet keskustalaisten lisäksi myös useat kokoomuslaiset, kolme sosiaalidemokraattia, yksi RKP:lainen ja yksi vihreä.³⁸⁸ Yves Meny ja Yves Surel ovat sanoneet, että liberaaleissa demokratioissa esiin nousseet puolueiden rahoitukseen ja muunlaiseen korruptioon liittyvät poliittiset skandaalit ovat edesauttaneet poliittisen legitimitietin kriisin syntymistä. Skandaalien perusteella populistit ovat voineet jopa jonkinlaisella uskottavuudella argumentoida, että koko poliittinen järjestelmä on mätä.³⁸⁹

Systeemin korruptiota painottava argumentointi oli vahvasti läsnä Soinin retoriikassa. Hän kutsui vaalirahakohua ”vanhojen puolueiden vaaliraharappioksi”³⁹⁰ ja totesi kaikkien vanhojen puolueiden olleen samassa veneessä³⁹¹. Soinin mukaan viimeistään nyt oli selvää, että Suomen politiikassa ”raha sahaa”. Sotkun ainoa mahdollinen seuraus olisi oltava täysin avoin ja läpinäkyvä rahoitus.³⁹² Soini myös kysyi, tuliko vanhojen puolueiden korruptio yllätyksenä, ja siten ilmaisi, että hänelle se ei tullut. Ainur Elmgren on havainnut, että perussuomalaisen diskurssin mukaan vaalirahakohu ainoastaan vahvisti sen, minkä perussuomalaiset jo tiesi.³⁹³ Nyt kun vihdoinkin ”mätä pursui”³⁹⁴, Soinia harmitti ainoastaan se, että skandaali oli vienyt politiikalta uskottavuuden. Syyskuussa 2009 hän kirjoitti:

”Vaalirahaskandaali saa yhä surkuhupaisampia piirteitä. Minua ei naurata. Koko politiikan uskottavuus on romahtanut. Fariselainen käsien pesu rehottaa. Yksi toploka toisensa jälkeen ’palauttaa’ rahoja Novan konkurssipesään. Tietämättömiä ja taitamattomia poliittisia päättäjiä on tien täydeltä. Kukaan ei tiedä mitään, eikä muista mitään. Demokratiamme on dementikkojen käsissä. Uudet eduskuntavaalit olisivat paikallaan. Niitä ei tule. Miksi? Porvarihallituksella ei ole sen enempää rahaa kuin selkärankaa.”³⁹⁵

³⁸⁵ Ko. esimerkki: TS (5.10.2008) Aikataulussa ollaan.

³⁸⁶ TS (19.1.2010) Paavo Väyrynen, miksi?

³⁸⁷ TS (17.6.2008) Paavo Väyrysen takinkäyntö.

³⁸⁸ Sullström (9.2.2012).

³⁸⁹ Teoksessa Canovan (2005), 80-81.

³⁹⁰ TS (24.9.2010) Kovat lukemat.

³⁹¹ TS (20.7.2009) Perussuomalaisten haasteet.

³⁹² TS (2.7.2009) Kolme päivää Pyrsselissä.

³⁹³ Elmgren (2014), 109.

³⁹⁴ ”Mätä pursuaa. Finni on vasta puhkaistu, tavaraa riittää.” TS (15.5.2008) Mätä turskahti.

³⁹⁵ TS (20.9.2009) Rahat ja selkäranka puuttuvat.

Vaalirahakohua käsittelevässä retoriikassa vanhoista puolueista puhuttiin usein yhtenä blokkina, mutta ajoittain Soini purki blokin osiin myös kokoomuksen ja SDP:n kohdalla. Kokoomuksen setelistä tehty selkäranka tosin oli jo kansalla tiedossa. Koska kokoomus kävi kerjuulla suuren rahan yhtiöissä, sillä oli Soinin mukaan säännöllinen karkkipäivä. Kokoomus sai myös ”nallekarkkeja” Björn Wahlroosilta, joka oli tukenut sen edellistä eduskuntavaalikampanjaa 75 tuhannella eurolla. ”Kokoomuksen rahasampo onkin nalle”, Soini totesi elokuussa 2009. Mutta ”[t]ässähän ei ole mitään laitonta, hokee Katainen. Ei mitään laitonta, ei mitään laitonta, ei mitään laitonta!”³⁹⁶

Kokoomuksen kansasta poikkeava moraali oli Soinin mukaan tuttua tavaraa, ja kaikille olikin selvää, että kokoomus jos joku ”tuntee tien Suomen kansan takataskulle”.³⁹⁷ Tällaisilla rinnastuksilla Soini pystyi delegitimoimaan kokoomuksen ilman suurempaa politiikan sisältöön pohjautuvaa argumentaatiota. Soinin mukaan kaikki kyllä ymmärsivät, mitä hän tarkoitti, kunhan vain miettivät asiaa. PS ei erityisesti kilpaillut kokoomuksen kanssa samoista äänestäjistä talouspolittisissa asioissa, joten Soinille oli edullista delegitimoida kokoomus suurpääomaan liittyvillä argumenteilla. Kokoomus oli helppo sulkea kansan ulkopuolelle liittolaistensa ja rappiollisen moraalin vuoksi. Rahaeliitti ei kansasta piitannut.

Kokoomusta kiinnostavampaa oli Soinin vaalirahakohun käsittely SDP:hen liittyen. SDP:n ammattiyhdistysliikkeeltä saamat tuet olivat Soinin retoriikassa verrattavissa keskustan ja kokoomuksen saamaan rahoitukseen. Soini vaatikin SDP:ltä vastauksia ja uskoi SDP:n rahoituspohjasta löytyvän ”yhtä paljon mätää” kuin kahden muun vanhan puoleen taustalta.³⁹⁸ Kun SDP ei itse paljastanut, mitä kaikkea puoleen rahoituksen taustalta löytyi, Soini totesi notkean vastuunpakoilun rehottavan. Vasemmiston toiminta vaalirahoituskeskustelun yhteydessä oli hänen mukaansa selkeä osoitus sosialismista ilman selkärankaa.³⁹⁹ Soini kirjoitti: ”Seuraavaksi suolestetaan SDP:n särki. -- Luvut pöytään SDP!”⁴⁰⁰

3.2.2. Kun vasemmisto petti duunarit

SDP:n toiminta oli osoitus sen rappiosta. Kuten muillakin kansan viholliskuvilla, myös SDP:llä osasyypä entisten työväen edustajien toimintaan oli Euroopan unionissa. Sekä SDP että vasemmistoliitto myötäilivät nykyään kaikessa olennaisessa EU:ta.⁴⁰¹ Timo Soini totesi SDP:n jo kokonaan unohtaneen, että äänet tulevat kotimaasta.⁴⁰²

Takinkäännon syy tuntui olevan sama kuin muussakin korruptiossa: taustalla olivat kansasta poikkeava moraali ja oman edun tavoittelu. Vuonna 2007 Soini kirjoitti vappua ja sen entistä työväenluonnetta pohtivan kirjoituksen *Hallitus ja vappu*, jossa hän totesi työväestön rivien

³⁹⁶ TS (9.8.2009) Kokoomus kylpee kyhnysskandaalissa.

³⁹⁷ TS (26.4.2007) Kokoomus konttaa.

³⁹⁸ TS (22.4.2009) Vasemmiston tukirahoihin selvyttä.

³⁹⁹ TS(20.9.2009) Rahat ja selkäranka puuttuvat.

⁴⁰⁰ TS (10.8.2009) Seuraavaksi suolestetaan SDP:n särki.

⁴⁰¹ TS (7.9.2009) Uusintavaalit.

⁴⁰² TS (8.11.2009) SDP:n ahdinko.

olevan nykypäivänä kovin harvat. Tähän liittyen Soini jatkoi: ”Ihmehän se olisi, jos joukot innolla marssisivat EU:n lihapatojen ääressä turvonneiden leipäpappisocialistien jalkojen juureen globalisaation autuutta kuuntelemaan.”⁴⁰³

Plokista käy vahvasti ilmi, että vasemmisto oli eliitti-innostuneisuudessaan unohtanut Suomen kansan lisäksi tavallisen kansan. Soinin mukaan vasemmisto oli vieraantunut kansasta ja tämän murheista, eivätkä siten työväki ja sen *niin sanotut edustajat* enää olleet toistensa kaltaisia. SDP:n puoluesihteerin Mikael Jugnerin mukaan Soini totesi, että ”tuntuma kansaan ei synny avoautossa istumalla.”⁴⁰⁴ Soinin mukaan kansasta vieraantuneilla sosiaalidemokraateilla ei ollut enää oikeutta edustaa työväkeä. Koska SDP:n edustajat eivät tunteneet kansaa, kansan tahto ei voinut heidän kauttaan toteutua. Soini kehotti demareita käymään enemmän kansan parissa, koska he voisivat oppia sieltä jotain.⁴⁰⁵

Soinin vasemmistopuolueita koskeva retoriikka sisälsi ajatuksen petoksesta. Vasemmistopuolueet olivat hänen mukaansa pettäneet kansan ja siirtyneet eliitin puolelle. Yves Mény ja Yves Surel ovat todenneet, että petoksen ajatus on keskeinen osa populismia. Petokseen liittyvän näkemyksen mukaan eliitti kääntää vallanhimossaan kansalle selkänsä ja alkaa yhteisen hyvän ajamisen sijaan väärinkäyttää valta-asemaansa.⁴⁰⁶

Vasemmiston petturuutta ei Plokin perusteella voinut ajoittaa vaalikautteen 2007-2011, vaan kyseessä oli pidempiaikainen ja perusteellisempi kehitys. Vasemmiston keltasta putoaminen ei myöskään ollut ainoastaan SDP:n tai vasemmistoliiton ongelma, vaan kyseessä oli koko Euroopan laajuinen ilmiö. ”Miksi vasemmisto sen paremmin Suomessa kuin Euroopassakaan ei puolusta työmiestä?”, Soini kysyi Strasbourgissa pitämässään puheessa marraskuussa 2009. Soini julkaisi puheen myös Plokissa.⁴⁰⁷

Soinin näkemys siitä, että koko eurooppalainen vasemmisto oli unohtanut ”työmiehen” eli työväen, on läheisessä yhteydessä ajatukseen *kolmannesta tiestä* eli siitä, että vasemmisto siirtyi kohti poliittista keskustaa entisen kahtiajakoon perustuneen luokkayhteiskunnan asteittaisen murtumisen myötä. Patrick de Vosin mukaan siirtymä alkoi 1980-luvulla yleisen yhteiskunnallisen keskiluokkaistumisen ja keynesiläisen talouspolitiikan kriisin seurauksena. Kyseessä oli suurten työväenpuolueiden ja oikeastaan koko sosiaalidemokraattisen ideologian modernisointi vastaamaan yhteiskunnan muuttuneita realiteetteja.⁴⁰⁸ Tässä vaiheessa kaikille poliittisille puolueille oli alkanut olla selvää, että poliittiset järjestelmät rakennettaisiin markkinatalouden ehdoilla. Kapitalistisen järjestelmän ei enää tarvinnut perustella olemassaoloaan, vaan siitä tuli yleisesti hyväksytty ja itsestäänselvä malli.⁴⁰⁹

⁴⁰³ TS (27.4.2007) Hallitus ja vappu.

⁴⁰⁴ TS (21.3.2011) Oppia vaalikentiltä.

⁴⁰⁵ TS (24.4.2009) Kansan parissa oppii.

⁴⁰⁶ Mény - Surel (2002b), 12.

⁴⁰⁷ TS (24.11.2009) Strasbourg, Kööpenhaminan ilmastomuutoksen valmistelu (keskustelu).

⁴⁰⁸ de Vos, Patrick (2005) Right-wing Populism and the Radical Centre. Explaining the Electoral Growth of the Vlaams Blok in Belgium. Teoksessa Howarth, David - Torfing, Jacob (toim.) Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance. Palgrave Macmillan, Lontoo, 190-210. 199.

⁴⁰⁹ Aronowitz (1992), 47; Mudde (2004), 555.

Kolmas tie liittyy läheisesti Francis Fukuyaman tunnettuun ajatukseen *historian lopusta*⁴¹⁰. Fukuyaman mukaan länsimainen liberalismi oli voittanut kylmän sodan kilpailun ja sen myötä maailmanhistoriaa ohjannut ideologioiden välinen kamppailu oli tullut päätökseensä. Liberaalidemokratian ja markkinatalouden hegemonialle ei enää ollut todellisia haastajia, kun taas aiemmin - historian loppuun asti - ideologista kamppailua oli hallinnut oikeiston ja vasemmiston eriävät maailmankuvat. Vaikka molemmissa ideologioissa perimmäinen ongelma oli ollut sama - markkinoiden ja valtion välisten suhteiden järjestäminen - ratkaisuksi ne olivat tarjonneet kahta vastakkaista näkemystä.⁴¹¹

Ideologioiden taistelun hylkääminen muutti de Vosin mukaan politiikan vaihtoehdottomaksi, sillä poliittisessa debatissa ei enää ollut puolueita selkeästi erottavia ideologisia kysymyksiä. Poliitikasta tuli rationaalista ja asiantuntijuuteen perustuvaa, ja puolueiden väliset rajat hämärtyivät. Luokkaidentiteetit olivat muuttuneessa poliittisessa tilanteessa kriisissä, kun äänestäjät eivät enää tunnistanee omiaan.⁴¹² Peter Mair näkee juuri tämän kehityksen kriittisenä uuspopulististen puolueiden esiinmarssille. Kun perinteiset puolueet lähenivät toisiaan eikä äänestyspäätöksiä määrittänyt yksinomaan luokka, ihmisten puoluesitoutuminen väheni. Puoluesitoutumisen väheneminen taas avasi uusia mahdollisuuksia vaihtoehdottomuutta ja valtapuolueita kritisovalle retoriikalle, jossa tyytymättömiä äänestäjiä pyrittiin saamaan perinteisten puolueiden takaa protestipuolueiden äänestäjiksi.⁴¹³ Valtapuolueita oli mahdollista kritisoida aivan uudella tavalla.

Soinin väheksyi SDP:n roolia työväen ja pienen ihmisen puolustajana. Soinin mukaan sosialisteille järjestelmä oli ihmistä tärkeämpi.⁴¹⁴ Samassa veneessä olivat hänen mukaansa SAK:n ”saapasnahkatornin” sormia heristelevät sedät.⁴¹⁵ Näin ei kuitenkaan aina ollut ollut, vaan joskus vasemmisto oli vielä pitänyt huolta omistaan. Vaikka Soini ei itse ollut koskaan pitänyt sosialismista - ja sanoutuikin aatteesta voimakkaasti irti - hän arvosti työväenpuolueiden menneisyyttä. Esimerkiksi ”asevelisosialistien” ansioksi Soini mainitsi sen, että sotien jälkeen kommunismi nujertui työpaikoilla. Sosialistien avulla demokratia oli voittanut pakkovallan.⁴¹⁶ Soini kuitenkin painotti, että ”eilinen ei nyt enää riitä”.⁴¹⁷ Toimijuuteen sisältyvä jatkuvuuden ulottuvuus ei siis pätenyt näin päin. Nykyään työväenpuolueiksi itsensä esittävät olivat ”täysin hukassa”.⁴¹⁸

⁴¹⁰ Fukuyama kirjoitti ensin *historian lopusta* esseen vuonna 1989 ja myöhemmin työsti ajatuksistaan kirjan *The End of History and the Last Man* (1992). Suomeksi julkaistu Fukuyama, Francis (1992) *Historian loppu ja viimeinen ihminen*. WSOY, Helsinki.

⁴¹¹ Heywood, Andrew (2012). 341.

⁴¹² de Vos (2005), 202 ja 222.

⁴¹³ Mair, Peter (2002) *Populist Democracy vs. Party Democracy*. Teoksessa Mény - Surel (2002a), 81-98. 88.

⁴¹⁴ TS (10.9.2007) Sosiaalisuutta ja demokratiaa.

⁴¹⁵ ”Eikös SAK:n saapasnahkatornista taas sedät rynnänneer heristelemään sormeja, että järjestelmä on ihmistä tärkeämpi. TS (18.8.2007) Kisoissa ja kokouksessa.

⁴¹⁶ TS (8.11.2009) SDP:n ahdinko.

⁴¹⁷ TS (10.9.2007) Sosiaalisuutta ja demokratiaa.

⁴¹⁸ TS (24.4.2009) Kansan parissa oppii; TS (16.5.2010) Vanhojen puolueiden anatomia.

Matti Hyvärinen on yhdistänyt kansanvallan käsitteen käytön työväenpuolueen tutkimukseen. Hyvärisen mukaan *kansanvaltaistamisen* retoriikka oli pitkään ollut keskeinen osa SDP:n sanomaa. Kansanvaltaistaminen tarkoitti SDP:ssä vastakohtaa porvarilliselle dominanssille eli tavallisen ja sorretun kansan puolesta puhumista.⁴¹⁹ Kansainvaltaistamisella SDP halusi varmistaa, että myös tavallinen kansa kuului poliittisen kansan piiriin. Kansan käsitteellä oli siis keskeinen rooli luokkaideologioiden välisessä mittelössä.

Hyvärisen mukaan 1980-90-luvun vaihteessa kansanvalta vaihtui vasemmiston retoriikassa *kansalaisten valtaan* - eli yhden kansan sijaan vasemmisto alkoi korostaa monimuotoisuutta. Kun Hyvärinen kirjoitti kansanvallan käsitteen käyttöä koskevan artikkelinsa vuonna 2003, hän totesi, että kansan merkitys yhtenä, yhtenäisenä toimijana oli oikeastaan kokonaan hävinnyt suomalaisesta poliittisesta käytöstä. Puhetavan viimeisenä lipunkantajana oli Hyvärisen mukaan toiminut SMP. Samana ajanjaksona kansa oli menettänyt ison osan myös tavalliseen kansaan liitetystä merkityksistään.⁴²⁰ Hyvärisen havainnot viestivät, että kansan käsitteen käyttöä koskenut siirtymä jätti sekä populistiseen logiikkaan kuuluvan yhden, yhtenäisen kansan että vasemmiston ja keskustan unohtaman tavallisen kansan edustajan paikat tyhjiksi, mikä raivasi Suomessa tilaa nimenomaan työläis- ja maalaisväestöä mobilisoivalle populistiselle retoriikalle.

Soinin mukaan työväenliikkeessä oli vielä joitain arvostettavia asioita ja ihmisiä. SDP:n harhatie tosin oli ajamassa viimeisetkin tolkun miehet pois. Blogitekstissään *Lihansyöjien lähtö* Soini kirjoitti:

”SDP on kriisissä. Lihansyöjien lähtö iskee suonta puolueesta. Siis mitä? Olen aina arvostanut perusdemaria, joka ei vouhota, eikä vatuloi. -- Nyt yksi kentällinen SDP:n aateliala jättää eduskuntatyön – vapaaehtoisesti. Reijo Laitinen, Reijo Kallio, Lauri Kähkönen, Tero Rönni ja Antti Kalliomäki siirtyvät vilttiketjuun. Menetys on SDP:lle tuntuva. SDP ei ole tällä hetkellä perinteisessä kannattajakunnassaan kovin uskottava ja kun tukipylväät lähtevät niin työväentalot huojuvat. Tunnen ylläolevan viisikon henkilökohtaisesti; tolkun miehiä, lihansyöjiä. *Edustamansa kansan* näköisiä. Olen varma, että moni näiden miesten äänestäjistä ei enää äänestä SDP:tä. Puolue ei riitä, jos henkilö ei täsmää. Mistä löytyvät uudet Laitiset ja Kähköset? Luottopakit. *Kun ei ole luottoa, kansa antaa pakit*. SDP:ssä ei arvosteta *peruspuurtajaa, eikä duunarimiestä*. AY-liikkeen parhaita poikia painetaan niskasta alas.”⁴²¹

SDP:n kriisi johtui Soinin mukaan pitkälti siitä, että duunarien ja perusihmisten puolustamisen sijaan SDP oli alkanut keskittyä työläisväestölle toisarvoisiin kysymyksiin kuten feminismiin ja homoparien adoptio-oikeuteen.⁴²² Soinin mukaan tällainen ”punavihreä vouhotus ei myy, kun tehdassalien ovet paukkuvat”.⁴²³ Soini uskoi, että SDP:n vuoden 2007

⁴¹⁹ Hyvärinen (2003), 45-47.

⁴²⁰ Hyvärinen (2003), 64.

⁴²¹ TS (20.4.2010) Lihansyöjien lähtö. Kursivoinnit lisätty.

⁴²² TS (29.3.2008) Veto ja työntö.

⁴²³ TS (8.11.2009) SDP:n ahdinko.

eduskuntavaalitappio johtui juuri siitä, että puolue oli unohtanut ”karvaperseduunarit”. Kun Soini kommentoi asiaa blogissaan, hän jatkoi:

”Minulle sopii, että SDP jatkaa nykyisellä *feministejä nöyristelevällä linjalla*, jää meille tilaa enemmän. Selvyiden vuoksi sanon, että arvostan naisia suuresti ja olen tasa-arvon kannattaja – mutten telaketjufeminismin lisäarvon kannattaja. Perussuomalaiset naiset ovat upeita, he eivät tarvitse höyhenikseen miesten mollaamista.”⁴²⁴

Yllä mainitut femismi ja miesvastaisuus toistuivat Soinin SDP:tä, vasemmistoliittoa ja vihreitä koskevissa kirjoituksissa. Näin Soini rakensi kuvaa, jonka mukaan vasemmistopuolueet olivat hylänneet ennen kaikkea työläisväestöön kuuluvan miehen. Soini pyrki siis nappaamaan vasemmistopuolueilta miespuolisia äänestäjiä. Soini ei kuitenkaan sulkenut naisia kokonaan tasa-arvonäkemyksestään ulos, minkä voi havaita yllä olevan kaltaisista ”arvostan naisia suuresti ja olen tasa-arvon kannattaja” -toteamuksista. Feministiksi itsensä kokevat jäivät kansan määrittelyn ulkopuolelle, mutta sitä äänestäjäkuntaa PS ei koskaan pyrkinytkään tavoittamaan. *Äijänäkökulman* korostamiselle voidaan löytää perusteita, kun tarkastellaan perussuomalaisten äänestäjärakennetta. Juho Rahkonen kirjoitti vuonna 2010, että perussuomalaisten kannatus pohjautui voimakkaasti juuri miesten ääniin. PS:n kannattajista oli silloin miehiä kaksi kolmasosaa. Rahkonen totesi, että sen vuoksi miesnäkökulmaa voitiin pitää yhtenä perussuomalaisuuden piirteinä.⁴²⁵

Jens Rydgren on todennut, että populistipuolueiden yksi strategia on ollut ottaa haltuunsa sosiokulttuurinen diskurssi, jonka perinteiset puolueet hylkäsivät keskittyessään taloudellisiin perusteluihin. Pelkän rationaalisuuden varaan rakennetut argumentit olivat lisääntyneen äänestysliikkuvuuden lisäksi voimistaneet kulttuurista epävarmuutta.⁴²⁶ Lihansyönti ja miesnäkökulma liittyivät osaltaan juuri tähän kulttuuriseen epävarmuuteen ja Soinin pyrkimykseen tuoda varmuutta luokkaidentiteettien jättämään tyhjiöön. Kun Samuel Huntington näki 1990-luvulla kulttuurien kamppailun muodostuvan maapallon eri kulttuuripiirien väliseksi⁴²⁷, perussuomalaiset valjasti kulttuuridiskurssin keskeiseksi osaksi myös kansallista identiteettipoliittista kamppailua. Miehisyyden korostaminen nimenomaan identiteettipoliittisena keinona on aihe, josta ovat kirjoittaneet Urpo Kovala ja Jyrki Pöysä.⁴²⁸ Perussuomalaisten äijyydestä nähdään enemmän luvussa viisi.

SDP:n eksyneisyyden Soini näki ajoittain huvittavana. Sosiaalidemokraatteja kävi jopa sääliksi. Kun SDP:ssä etsittiin väistyvälle puolueenjohtaja Eero Heinäluomalle seuraajaa, Soini totesi ehdolla olevan ”yhdeksän tunaria”.⁴²⁹ Toisessa kirjoituksessa Soini pohti, pitäisikö tilalle valita

⁴²⁴ Edelliseen viitteeseen asti: TS (23.3.2007) Vapaata-aikaa ja näkemys SDP:stä. Kursivointi lisätty.

⁴²⁵ Rahkonen (2010), 551 ja 549.

⁴²⁶ Ks. Kuisma - Ryner (2012), 336.

⁴²⁷ Hieman Fukuyaman jälkeen Huntington kirjoitti ajatuksistaan artikkelin ja myöhemmin kirjan ”Clash of Civilizations and the Remaking of World Order” (1996). Suomeksi Huntington, Samuel P. (2003) Kulttuurien kamppailu ja uusi maailmanjärjestys. Terra Cognita, Helsinki.

⁴²⁸ Kovala, Urpo - Pöysä, Jyrki (2017) Jätkä ja jytky populistisena retoriikkana ja performanssina. Teoksessa Palonen - Saresma (2017a), 249-271. 267-269.

⁴²⁹ TS (26.2.2008) Kantolan keksi ja Popsin nakit.

pätevä vai demari. Demari valitaan, hän jatkoi, ja muilla ei ole oikeutta äänestää. ”Vaikka olisi pätevä”, Soini täydensi.⁴³⁰ Kun yhtään pätevää ehdokasta ei löytynyt, Soini ilmoitti varmuuden vuoksi, ettei ollut itse käytettävissä. Syynä oli hänen mukaansa ”väärä puolue”.⁴³¹ Tällaisilla puhetavoilla Soini loi sosiaalidemokraateista kuvaa yksinkertaisina ja epäpätevinä poliitikkoina. Tunarien varaan ei suomalaisen yhteiskunnan päätöksentekoa kannattanut laskea. Soini muistutti useaan kertaan, että politiikka oli kova laji, ja keulilla pärjäsivät vain ammattilaiset.⁴³²

”SDP:tä käy jo vähän surku. Vaikka demari mitä tekee, se alkaa naurattamaan. Kesäkokouksesta mieleen jäi mölkynheitto, joka ei sekään oikein sujunut. Demarit voisivat ajaa rahayksikön muutosta eurosta demariksi. Yksi demari olisi sata tunaria. Kymmenellä tunarilla saisit kossupullon ja yhdellä demarilla saisit kymmenen kossua. Kymmenen kossun mäyräkoira olisi sitten sossu.”⁴³³

Soinin mukaan yhtä pihalla oli vasemmistoliitto. Vasemmistoliittolaiset Soini jakoi kahteen kategoriaan. Hän totesi puolueen ytimen muodostuvan ”[1] entisistä (miksei nykyisistäkin) kommunisteista ja [2] punavihreistä arvoporukoista”.⁴³⁴ Ensimmäiseen kategoriaan sisältyntä *kommunismien leimaa* Soini käytti usein vasemmistoliittoa koskevissa kirjoituksissaan. Soinin tarkoitus oli delegitimoida vasemmistoliittoa muistuttamalla Plokin lukijoita puolueen entisestä Neuvostoliitto-myönteisyydestä - vasemmistoliitto oli ollut Suomen kansan suurimman vihollisen puolella. Vaikka Neuvostoliittoa ei 2000-luvulla enää ollut olemassa, ja vasemmistoliittokin oli jo kauan sitten irtautunut kommunismista, Soini asetti puolueen vastuuseen entisistä teoistaan. Helmikuussa 2009 hän kirjoitti: ”Muistanhan minä Neuvostoliiton, YYA-juhlat, rauhanmarssit, kommunistit ja niiden myötäilijät. Niin muuttuu maailma. Monet entiset kommunistit istuvat vasemmistoliittolaisina eduskunnassa. Ilman häpeän punaa.”⁴³⁵ Tämänkaltaista kommunistisen menneisyyden käyttämistä delegitimaation keinona on käytetty erityisesti entisen neuvostoblokin maissa - esimerkiksi Puolan Kaczynskin kaksosten Laki ja oikeus -puolueen (PiS) retoriikassa.⁴³⁶

Toinen leimaava kategoria, johon Soini vasemmistoliittolaiset asetti, olivat punavihreyteen liittyvät arvot. Tämän esiin nostaminen kietoutui jo aiemmin mainittuun kulttuuridiskurssin valtaamiseen. Kun koko vasemmisto oli yhdessä rintamassa alkanut korostaa monimuotoisuutta ja arvoliberalismia, työläisväestöä edustanut arvokonservatiivisempi kenttä jäi vapaaksi. Monimuotoisuuden vastinparina toimii ykseys, joten samalla Soinin kulttuuriin pohjautuvat argumentit loivat kuvaa homogeenisestä yhtenäiskulttuurista, jota kansasta erillinen eliitti pyrki romuttamaan. Juuri kansan ykseyden ja yhtenäisyyden kriittisen roolin vuoksi populismi on usein vihamielinen monimuotoisuutta kohtaan. Populismin

⁴³⁰ TS (15.8.2007) Poliittisesta syksystä tulee ärhäkkä.

⁴³¹ TS (19.2.2008) Päädemari hakusessa.

⁴³² TS (27.11.2007) Torjuntavoitto ja poliittinen puhe.

⁴³³ TS (15.8.2007) Poliittisesta syksystä tulee ärhäkkä.

⁴³⁴ TS (11.2.2009) Vasemmistoliitto hermostuu.

⁴³⁵ TS (27.2.2009) Neuvostoliitto.

⁴³⁶ Ks. Rupnik, Jacques (2007) From democracy fatigue to populist backlash. *Journal of Democracy* 18 (4), 17-25.

antipluralistista puolta ovat painottaneet erityisesti Cas Mudde ja Jan-Werner Müller. Heidän mukaansa liberalismiin keskeisesti kuuluva yksilöllisyyden ja monimuotoisuuden hyväksyntä muodostaa uhan populismin kansan ykseyttä vaalivalle todellisuuskäsitykselle, ja populistien onkin siitä syystä aina vastustettava sitä.⁴³⁷

Vasemmistoliiton punavihreyttä Soini korosti sillä, että puolue oli unohtanut tavallisen kansan vaihtaessaan "Marxin Puutarhakirjaan". Vaikka puolueen tuoreessa puheenjohtajassa, Paavo Arhinmäessä, oli Soinin mukaan potentiaalia, se ei riittänyt, koska "linja ei vakuuta".⁴³⁸ Soini totesikin, että Paavo Arhinmäellä oli niin iso vuori kiivettävänä, että siinä todella kysyttiin "Karhu-tossuilta pitoa".⁴³⁹ Liittämällä urbaaniin muotiin liittyvän merkkietoisuuden vasemmistoliiton puheenjohtajaan Soini entisestään voimisti käsitystä, jossa kaupunkien liberaaleista piireistä tulleet vasemmistopoliitikot olivat vieraantuneet työväestä eivätkä enää kelvanneet tämän edustajiksi.

Vasemmistoliiton delegitimoiminen entisen työväenluokan edustajana oli Soinille merkityksellistä siitä syystä, että juuri vasemmistoliiton ja perussuomalaisten äänestäjäkunnat olivat Suomen puolueista kaikkein työväenluokkaisimmat.⁴⁴⁰ Puolueet kilpailivat siis osittain samoista äänestäjistä. Vaikka PS irtautui sosialismista ja vasemmistolaisuudesta ylipäänsä, Soini vastaanotti innolla Yleisradion helmikuussa 2009 tilaaman tutkimuksen tuloksen, jonka mukaan PS oli Suomen "todellinen työväenpuolue".⁴⁴¹ Soini kirjoitti asiasta nopeasti blogiinsa ja totesi: "YLEn Perussuomalaisia koskeva tutkimus on ollut pahanpäiväinen järkytys ahdasmieliselle vasemmistolle. Ajatella, että Suomen todellinen työväenpuolue on Perussuomalaiset."⁴⁴² Kiinnostavaa on, että työväen oli vasemmistolta pyrkinyt nappaamaan aiemmin myös kokoomus, kun vuonna 2006 Sauli Niinistön presidentinvaalikampanjan tunnus oli ollut "työväen presidentti".

Soinin mukaan Ylen tutkimuksen tulos ei ollut mikään yllätys, sillä olihan PS "tavallisten ihmisten puolue -- Suomessa ja suomalaisia varten". Soini jatkoi tutulla lausahduksella: "Kyllä kansa totuuden tietää."⁴⁴³ Reaktio uutiseen oli hyvä osoitus siitä, miten PS oli Soinin mukaan kaikkien *todellisen kansan* merkitysten puolestapuhuja: tavallisten ihmisten, suomalaisten ja sen kansan, joka tiesi totuuden. Perussuomalaisten oli mahdollista olla työväenpuolue, sillä se sisälsi viittauksen tavallisen ja sorretun kansan puolustamiseen. Juho Rahkonen on todennut perussuomalaisten äänestäjäarakenteen perusteella, että PS on "uudenaikainen työväenpuolue, joka irtisanoutuu sosialistisesta ajattelusta".⁴⁴⁴ Puolueen äänestäjäarakenteen perusteella myös työläisyys oli mahdollista nähdä osaksi perussuomalaisuutta.

⁴³⁷ Mudde (2004), 543-544; Müller (2016), 3 ja 20.

⁴³⁸ Molemmat edelliset: TS (16.5.2010) Vanhojen puolueiden anatomia.

⁴³⁹ TS (12.7.2009) Pari viikkoa Eurooppaa.

⁴⁴⁰ Esim. Rahkonen (2010), 552; Kuisma - Ryner (2012), 336.

⁴⁴¹ YLE (18.2.2009) Perussuomalaiset on Suomen todellinen työväenpuolue. Yle uutiset. Osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-5724908> [viitattu 1.1.2018].

⁴⁴² TS (20.2.2009) Hyvää oppositio politiikkaa.

⁴⁴³ TS (19.2.2009) Todellinen työväenpuolue.

⁴⁴⁴ Rahkonen (2010), 552.

Timo Soinin kotimaan eliittiä rakentavassa retoriikassa toistui myös eräs toinen vanhojen puolueiden ulkopuolinen kansan unohtanut puolue. Kyseessä oli huomattavasti SDP:ta, kokoomusta ja keskustaa pienempi Vihreä liitto. Kun elokuussa 2010 Soini analysoi kansan syvien rivien mitan olevan täynnä, hän kirjoitti:

”Mitta alkaa olla täynnä. Mitä ja miksi? Vaaliraharappio, Kreikka-poskettomuudet, maahanmuuttopolitiikan epäkohdat, ’kuntauudistus’, pienyrityksien kokemaa byrokratia, naurettavat EU-säännökset ja työväestön unohtaminen. Nämä ovat toptenissä. Yksi on ylitse muiden. Uusin vouhotus ja suuri pötköys on ’vihreä verouudistus’.”⁴⁴⁵

3.3. Vihreät ja suuri ilmastohuijaus

Vihreä agenda oli yksi Plokin selkeimmistä kansan viholliskuvista. Vihreä agenda kulki politiikassa usein ilmastonmuutoksen nimellä, jonka varjolla oikeutettiin milloin minkäkin näköistä politiikkaa. Soini kutsui ilmastonmuutosta ”nykyajan megatarinaksi”⁴⁴⁶ ja uudeksi uskonnoksi, jolla oli ”omat opinkappaleet, oma papisto ja helvettikin varattuna niille, jotka ovat vääräuskoisia”⁴⁴⁷. Soini rakensi näkemystä, jonka mukaan ilmastonmuutos oli pelkkä fasadi, jonka takana vaikuttivat muut intressit. Soini vaatikin, että asioista puhuttaisiin niiden oikeilla nimillä: ”Katainen puhuu vihreitä myötäillen vihreistä veroista, vaikka sellaisia ei ole olemassakaan. On vain veroja, jotka kansa maksaa.”⁴⁴⁸ Suomen puoluepolitiikassa vihreää agendaa edusti Soinin ideologinen arkkihollinen eli vihreät.

Vihreät oli yksi selkeimmistä viholliskuvista Plokissa. Rauli Mickelsonin on todennut vihreiden olleen perussuomalaisten tärkein vastustaja eliitin ja EU:n lisäksi.⁴⁴⁹ Mutta - kuten tässä luvussa huomataan - vihreitä ei tarvitse nähdä muusta eliitistä irralliseksi. Sillä, että vihreät ei ollut vanha puolue, ei loppujen lopuksi ollut väliä. Plokissa vihreistäkin tuli kiinteä osa samaa yhtenäistä valtablokkia, joka oli kansaan nähden vastakkainen. ”[K]ansalle paljastuu, että kaikki vanhat puolueet ja Vihreät ovat EU-politiikasta samaa mieltä”, Soini kirjoitti huhtikuussa 2009.⁴⁵⁰

Siinä missä keskusta, SDP ja vasemmistoliitto kilpailivat perussuomalaisten kanssa samoista äänestäjistä, vihreät oli Soinille hyvä vihollinen siksi, että se oli perussuomalaisten antiteesi. Perussuomalaisten ja vihreiden kannattajat olivat harvoista asioista samaa mieltä.⁴⁵¹ Mickelson on todennut osuvasti, että ”Soinille vihreät ovat erittäin tärkeä *perussuomalaisen identiteetin rakennustyökalu*, puolue joka on kaikessa erilainen kuin perussuomalaiset”.⁴⁵²

⁴⁴⁵ TS (27.8.2010) Mitta on täyttymässä

⁴⁴⁶ TS (1.10.2010) Ilmastosta ja intistä.

⁴⁴⁷ TS (20.10.2009) Kööpenhaminan historiallinen puhallus.

⁴⁴⁸ TS (31.7.2010) Kataisen vihreä lempipuolue.

⁴⁴⁹ Mickelson (2011), 157.

⁴⁵⁰ TS (18.4.2009) Tavoitteena rökälevoitto.

⁴⁵¹ Rahkonen (2010), 551.

⁴⁵² Mickelson (2011), 157. Kursivointi lisätty.

Plokin teksteistä voi havaita, että etäisyyden korostaminen vihreisiin oli keskeinen osa kansanidentiteetin rakennusta. Vihreät oli helppo asettaa selväsanaisesti kansan rajojen ulkopuolelle, koska heidän kannattajakunnastaan Soini ei kuitenkaan olisi saanut ääniä. Soini korosti perussuomalaisten ja vihreiden vastakohtaisuutta muun muassa kirjoittamalla: ”En ole koskaan ymmärtänyt vihreitä, eivätkä he minua. Tästä meillä on yhteisymmärrys.”⁴⁵³ Soini tarkensi näkemyksiään puolueiden perustavanlaatuisesta erilaisuudesta blogikirjoituksessaan *En ole minkään sortin vihreä*, jossa hän kirjoitti:

”Yhteiskunnassa ristiriidat ovat paitsi työn ja pääoman välisiä niin myös uuden politiikan välisiä. Tämän *uuden politiikan vastinpari* on perussuomalaisuus ja vihreys. Uskon, että tämä akseli nousee politiikassa merkittäväksi. -- Perussuomalaisuus on vaihtoehto vihreille.”⁴⁵⁴

Vastakkainasettelun rakentamisen lisäksi Soinin teksti sisälsi toisenkin tärkeän huomion: molemmat puolueet olivat hänen mukaansa ”uutta politiikkaa” eli kumpusivat luokkaan perustuneen poliittisen jaon ulkopuolelta. PS:n ja vihreiden välisessä kamppailussa kyse ei siis ollut perinteisestä vallasta vaan siitä, kuka onnistuisi nousemaan valtaan vanhan politiikan valtarakenteiden murentumisen jälkeen. Vastakkain eivät uudessa kamppailussa olleet työ ja pääoma vaan kulttuuri ja arvot. Molempien - vihreiden ja uuspopulististen liikkeiden - on nähty nousevan juuri siitä luokkaidentiteettien jättämästä tyhjiöstä, josta aiemmin oli puhetta.⁴⁵⁵ Tämä tekee PS:n ja vihreiden identiteettipoliittisesta kamppailusta erityisen mielenkiintoisen ja muista poikkeavan.

Soini korosti etäisyyttä vihreisiin kaikessa. Plokissa vihreät näyttäytyivät tavallisesta kansasta vieraantuneena *urbaanina eliittinä*. Vihreät olivat Helsingin herroja, joiden elinpiiri ja -tavat poikkesivat merkittävästi kansasta. ”Vihreät kumppanit eivät illanvietoissa vanhoista iskulauseista kokoomusta muistuttele. Boheemi porvari ja vihreä liberaali mahtuvat samaan pöytään juomaan punaviiniä taustamusiikkinaan ratikoiden kolina.”⁴⁵⁶ Edellinen lainaus samasti vihreät ja kokoomuksen ja käytti symbolisena merkitsijänä raitiovaunua. Raitiovaunu toistui usein vihreitä käsittelevissä teksteissä.⁴⁵⁷

Kenneth Burken metonymiassa abstraktit asiat ilmaistaan jonkin toisen, käsin kosketeltavan asian kautta.⁴⁵⁸ Koska eliitti on käsitteenä epäselvä ja ontto, sille rakennetaan sisältöä juuri raitiovaunun kaltaisten symbolien kautta. SMP:lle olisi riittänyt jo pääkaupunki Helsingin yhdistäminen kansan toiseuskuviin. Mutta koska PS halusi äänestäjiä myös kaupungeista, eliitin samastaminen kaupunkiasumiseen ei olisi ollut mielekäästä. Soinin konstruktiossa tavallisen kansan edustajia oli nimenomaan kaupunkien lähiöissä.

Helsingin kantakaupungissa toimivan raitiovaunun valitseminen eliittiä tuottavaksi symboliksi oli Soinille itse kaupunkia tai kaupunkilaisuutta järkevämpää. Raitiovaunuverkoston läntiset

⁴⁵³ TS (18.6.2008) Lomille lomps.

⁴⁵⁴ TS (15.11.2009) En ole minkään sortin vihreä. Kursivointi lisätty.

⁴⁵⁵ Vihreät: esim. Huddy (2001), 127. Uuspopulistit: esim. de Vos (2005), 204.

⁴⁵⁶ TS (7.10.2007) Kokoomus ja KD

⁴⁵⁷ Ks. esim. TS (27.7.2009) Vihreä vaihtoehto?

⁴⁵⁸ Summa (1996). 54.

osat ovat Helsingissa kokoomuksen ydinaluetta ja idässä - Pitkänsillan pohjoispuolella - sijaitsevat kaupunginosat vihreiden ja arvoliberaalin vasemmiston keskeistä kannatusaluetta. Helsingin ulkopuolella raitiovaunuja taas ei ole lainkaan⁴⁵⁹. Soini todennäköisesti kykeni oletamaan, että niiltä, joiden tapoihin kuului punaviinin juominen raitiovaunuverkoston varrella - tai jotka muuten identifioituivat kyseiseen ryhmään - ei ollut tulossa kovinkaan paljon ääniä. Heidät oli tästä syystä mahdollista sulkea kansan ulkopuolelle, lukea eliitin jäseniksi ja tuottaa toiseuden kautta erottelua. Tuija Saresma on kirjoittanut, että PS onkin jaotellut ihmisiä juuri "perusduunareihin" ja "elitistisiin city-vihreisiin". Plokissa näistä vain ensimmäiset kuuluivat kansaan.⁴⁶⁰

Ernesto Laclau on todennut, että populistisessa logiikassa kansan äärimmäinen heterogeenisyys tuottaa populistiselle retoriikalle haasteita. Kansa kollektiivina lakkaa olemasta, mikäli kansan ja eliitin välinen raja katoaa. Siksi kansaa, eliittiä ja niiden välistä eroa ei tule määritellä liian tarkasti. Populistisen puhutavan kieli ja siihen valituksi tulleet sanat ja kuvat vaativatkin Laclau mukaan aina tietyn asteen epätarkkuuden.⁴⁶¹ Laclau on todennut kansan yhdistämisen tapahtuvan "hajanaisella maaperällä" ja on nähnyt, että populistin on siksi pyrittävä parhaansa mukaan "tasapainottelemaan todellisuudessa, joka heilahtelee".⁴⁶² Raitiovanun kaltaisten symbolien ja muiden - usein piilotettujen - merkitysten avulla on mahdollista ratkaista kansan tuottamiseen liittyviä haasteita.

Helsingin hienostokuplassaan vihreät eivät olleet tietoisia tavallisen kansan huolista ja murheista. Silti se halusi Soinin mukaan kontrolloida tavallisten ihmisten elämää. Koska vihreät ei tuntenut kansan elintapoja, se keskittyi politiikassaan täysin epäolennaisiin asioihin. Tätä turhuuksista paasaamista Soini kutsui "vihreäksi vouhotukseksi". Vihreät keskittyivät milloin ruuhkamaksuihin, milloin kasvisruoan pakkokokeiluihin, milloin turkistarhaukseen ja milloin ryhävalaisiin. Vihreälle vouhotukselle oli Soinin mielestä nyt "iskettävä tulppa".⁴⁶³

Soini vei vihreiltä maton alta jopa ympäristönsuojeluun liittyvissä kysymyksissä. Siinä missä kokoomus oli Soinin mukaan "puolueeton ja fiksu" valinta, vihreät oli "ympäristöystävällinen".⁴⁶⁴ Soinin mielestä vihreiden ilmastonuojelullinen paasaaminen oli pohjimmiltaan tekopyhää.

"Vihreät keräävät sakkomaksuja lentämisestä. Vähemmän tavallinen duunari otsonikerrosta lentämällä on ohentanut, kun feministikonferensseissa mailmalla matkannut vihreä 'älykkö'. Minusta duunarilla on oikeus Kanarian saarten lomaan, kun hän itse matkansa maksaa."⁴⁶⁵

⁴⁵⁹ Tampereelle tullaan rakentamaan raitiovaunulinja, mutta tämän tutkielman kirjoittamishetkellä se ei vielä ole käytössä.

⁴⁶⁰ Saresma (2017), 114-115.

⁴⁶¹ Laclau (2005), 96 ja 118.

⁴⁶² Englanniksi "Radically heterogenous social terrain" ja "it tries to operate performatively within a social reality which is -- fluctuating." Laclau (2005), 98 ja 118.

⁴⁶³ TS (18.2.2009) Vihreää vouhotusta kasvisruokapäivästä.

⁴⁶⁴ TS (8.5.2009) Ajatuksia Kokoomuksesta.

⁴⁶⁵ TS (1.9.2009) Oikeus Kanarian saarten lomaan.

Vihreiden luonnonsuojelu perustui teeskentelyyn ja haluun kontrolloida muiden elämää, kun taas perussuomalaisille luonnonsuojelu oli itsestäänselvää. PS:n ei tarvinnut olla minkäänlainen vihreä puolue ymmärtääkseen, että ympäristöstä oli kannettava vastuu. Olihan kuitenkin ihminen ”osa luontoa”, kuten Soini totesi.⁴⁶⁶

Plokissa Soini tuotti mielikuvaa, jossa vihreiden holhous kumpusi siitä, että he kuvittelivat olevansa muita parempia. Soinin mukaan vihreät eivät luottaneet kansaan vaan halusivat sanella totuuden omasta norsunluutornistaan⁴⁶⁷ käsin. Vihreät olikin puolue, joka koostui ylimielisistä eliitin edustajista. Ylimielisyyteen perustuvalla argumentilla oli pohjansa, kun sen asetti vihreiden ja perussuomalaisten kannattajien rakennetta vasten. Pertti Suhonen on osoittanut, että koulutustason suhteen juuri vihreiden ja perussuomalaisten äänestäjäkunta olivat kaikkein kauimpana toisistaan. Kun PS:n kannattajista lähes kaksi kolmasosaa oli suorittanut korkeintaan alemman keskiasteen ammatillisen tutkinnon, vihreiden kannattajista yli puolet oli suorittanut joko yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon. PS:llä vastaava osuus oli 15 prosenttia.⁴⁶⁸ Siitä myös yllä olevan lainauksen ”vihreä älykkö”.

Tiedon ja tavallisuuden - teorian ja arkiviisauden - asettaminen vastakkain perustui populaaridemokratian ja byrokratian välisen vastakkainasettelun lisäksi myös populismin ykseyskäsitykseen. Pierre Bourdieun kulttuurisen luokkateorian mukaan luokkajaon jälkeisenä jälkiteollisena⁴⁶⁹ aikana kulttuurista ja koulutuksesta oli tullut yksilön yhteiskunnallisen aseman määrittävä tekijä.⁴⁷⁰ Koulutusta ja tiedonkeruuta painottava ajattelumalli on kuitenkin ongelmallinen populistisen kansakäsityksen näkökulmasta, jonka mukaan kansa on jo täydellistä ja sen tieto kaikkein puhtainta viisautta. Kuten aiemmin nähtiin, koulutuksella tai tutkinnoilla ei populistisen todellisuuskäsityksen mukaan voinut kehittyä. Kun Soinin mukaan tieto ja tunto olivat osa ihmistä, ”[p]unavihreät tinttarat” taas ”tietävät totuuden ilman tietoa.” Punavihreyteen liittyvä paremmuudentunto näkyi Soinin mukaan myös mediassa, joka luuli ymmärtävänsä PS:n kuntavaalimenestyksen salaisuuden. Soini kirjoitti, että ”on aivan turhaa odottaa mitään katumusharjoituksia punavihreän ajatusmaailman läpitunkemilta kolumnisteilta, joiden ennakkoluuloisuus ja *muka tieto* huutaa taivaaseen asti.”⁴⁷¹

Paremmuudentunnossaan vihreät ei halunnut kansan tahdon toimivan politiikan ylimpänä auktoriteettina. Vihreät oli siis Soinin retoriikassa demokratian vastainen. Kesällä 2008 Soini kysyi: ”Miksi vanhat puolueet ja vihreät eivät luota Suomen kansaan?”⁴⁷² Soini tiesi epäluottamuksen johtuvan siitä, että ”[v]ihreä elitismi pitää Suomen kansaa tyhmänä”. Rahvaan halveksunnassaan vihreät haaveilivat ihanneyhteiskunnasta, jossa ei olisi ollut

⁴⁶⁶ TS (18.2.2010) Vihreää vouhotusta kasvisruokapäivästä.

⁴⁶⁷ Soini käytti norsunluutornin termiä sanomalla ”vihreät hyökkäävät norsunluutornistaan”. TS (10.8.2010) Kateudesta vihreät vihreät

⁴⁶⁸ Suhonen (2011), 68.

⁴⁶⁹ Usein puhutaan myös *postindustrialismista*.

⁴⁷⁰ Teoksessa Alasuutari (1994), 60-61.

⁴⁷¹ Molemmat edelliset: TS (1.11.2008) Perussuomalaisilla ei ole kiire mihinkään. Kursivointi lisätty.

⁴⁷² TS (30.5.2008) Pyykki pyörii.

”läskiniskaisia taksikuskeja, eikä tupakoivia siivoojia saati turkistarhaajia ja ralliautoilijoita”.⁴⁷³ Ja jotta vihreät olisivat päässeet toimeenpanemaan utopiansa rakentamista, he pyrkivät korvaamaan kansanvallan asiantuntijavallalla, jossa teorianherrat ja muut eliitin kätyrit määräävät, mitä mieltä yksilöiden tulee olla ja mitkä mielipiteet ovat hyväksyttäviä. Soinin retoriikka oli jälleen orwellilaista. Vihreiden yhteiskuntakäsityksessä isoveljen virkaa toimittivat ”niin sanotut asiantuntijat”⁴⁷⁴.

Paul Taggart näkee, että populistit havaitsevat nykyisissä demokratioissa salaliittoon viittaavia toimenpiteitä, joilla pyritään pitämään valta pois kansan käsistä. Näillä salaliitoilla on Taggartin mukaan keskeinen rooli populistien kannattajakunnan mobilisaatiossa. Salaliittojen voima piilee siinä, että koska viholliskuvien antidemokraattiset toimet tapahtuvat piilossa eikä niitä voi nähdä, niitä ei voi myöskään todistaa vääräksi.⁴⁷⁵ Ajatus salaliitoista oli voimakkaasti läsnä perussuomalaisten teksteissä. Ilkka Ruostetsaaren mukaan koko perussuomalaisten vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelman voi nähdä salaliittoteoriaksi siksi, että siinä eliitti kuvattiin yhdellä mielellä ajattelevaksi viholliseksi, joka pyrki kumoamaan kansanvallan eliitin demokratiakäsitykseen kuuluvalla asiantuntijavallalla.⁴⁷⁶

Soini vei vihreitä koskevissa kirjoituksissa kumousajatuksen melko pitkälle. Kirjoituksessaan *Vihreiltä meni vaalivaltti* Soini totesi, että vihreiden asiantuntijavallan istuttamisella tavoiteltava ”jätkidemokraattisen yhteiskunnan synty” oli kansanvallalle ”todellinen uhka”.⁴⁷⁷ Samassa joulukuussa 2009 julkaistussa kirjoituksessaan Soini petasi puolitoista vuotta myöhemmin pidettävien eduskuntavaalien asetelmaa. Tulevissa vaaleissa olisi Soinin mukaan kyse kahden vastakkaisen yhteiskuntajärjestelmänittelöstä:

”Perussuomalaiset pitävät huolen siitä, että eduskuntavaaleissa omalle ajattelulle, jota voi myös toisinajatteluksi kutsua on kanava. Seuraavista eduskuntavaaleista tulee todellinen linjavaali, jossa perussuomalaiset ja vihreät iskevät yhteen. *Kansanvalta ja ns. asiantuntijavalta iskevät yhteen*, eikä ole enää ollenkaan varmaa, että vihreät ovat itsestäänselvä hallituspuolue.”⁴⁷⁸

Uuden politiikan kahdella vaihtoehdolla oli siis täysin vastakkaiset näkemykset siitä, miten valta tulisi yhteiskunnassa järjestää. Kun luokkajakoon pohjautuneessa poliittisessa järjestelyssä oikeisto ja vasemmisto tarjosivat vastakkaiset ratkaisuvaihtoehdot yhteiskunnan perustavanlaatuisiin ongelmiin, Soini näki populismin ja vihreän agendan välillä samanlaisen mittelön. Kun PS tarjosi ratkaisuksi demokratiaa - vihreät jotain muuta.

Vihreiden itsekkäälle oman edun tavoittelulle oli myös löydettävissä syynsä: *järjestelmä*. Vaihtoehtoliikkeenä aloittanut vihreät oli tässä vaiheessa muuttunut pysyväksi osaksi valtarakennetta ja pettänyt äänestäjänsä. Kun Soini kirjoitti, ettei vihreä liike ollut ”enää”

⁴⁷³ Molemmat edelliset: (10.8.2010) Kateudesta vihreät vihreät.

⁴⁷⁴ TS (30.12.2009) Vihreiltä meni vaalivaltti.

⁴⁷⁵ Taggart (2000), 105-106.

⁴⁷⁶ Ruostetsaari (2011), 114.

⁴⁷⁷ TS (30.12.2009) Vihreiltä meni vaalivaltti.

⁴⁷⁸ TS (30.12.2009) Vihreiltä meni vaalivaltti. Kursivointi lisätty.

vaihtoehtoliike⁴⁷⁹, hän antoi ymmärtää, että se oli joskus ollut sitä. Vihreistä oli Soinin mukaan tullut nyt Suomen kovin ryhmäkuripuolue. ”Koijärvelta koipussiin. Siinä on koko vihreän teologian summa”, Soini kirjoitti joulukuussa 2008.

Plokin perusteella takinkäännön pystyi parhaiten ajoittamaan Vanhasen II hallitukseen menoon kevään 2007 eduskuntavaalien jälkeen. Tällöin PS:n kanssa oppositiossa ollut vihreät liittyi pesunkestävään porvaririntamaan keskustan, kokoomuksen ja RKP:n seuraksi. Hallituksen muodostamisen jälkeen Soini totesi Matti Vanhasen päätyneen ”porvarihallitukseen vihreällä ekomerkillä”. Se, että vihreät myi sielunsa, ei ollut Soinin mukaan mikään yllätys vaikkakin lievä pettymys. Hän sanoi: ”En ole vihreistä huolissani, sillä tässä hallitushingussa paljastui puolueen boheemi porvariluonto. Kyse on itse asiassa liberaalipuolueesta, jolla on kasvissyöjän kidukset.”⁴⁸⁰ Kun vallan huumassa tapahtuneeseen takinkääntöön liitettiin vielä aiemmin mainitut vihreiden paremmuudentunto ja puolueen kansan halveksunta, sanoma oli voimakas:

”Vallassa marinoituneen, maailman ydinvoimamyönteisimmässä hallituksessa istuvat hurskastelijat, linjasivat eduskuntaryhmänsä kokouksessa, että tärkeintä eivät ole työttömyys, energiapolitiikka, työ ja sen tekeminen vaan suomalaisen perusihmisen haukkuminen. Hän kun äänestää väärin! Vihreät. Voitte olla varma, että viestinne meni perille.”⁴⁸¹

Takinkäännön tematiikka oli vihreitä koskevissa kirjoituksissa jatkuvasti läsnä. Kun Soini kritisoi sitä, ettei EU-perustuslaista järjestetty vuosina 2007-2008 lainkaan kansanäänestystä, hän totesi rappion olleen Suomessa suuri. ”Vihreät ovat takinkäännön keulapurje. Kun ministeriauton huuma tavoitti puolueen, jäi kansanäänestys historiankirjoituksen osaksi.”⁴⁸² Mustista ministeriautoista puhuttiin muissakin vihreitä käsittelevissä yhteyksissä. Vihreiden mustan ministeriauton takapenkille unohtuivat muun muassa lähiöiden ihmiset⁴⁸³ samoin kuin mekkalan pitäminen hallituspuolueiden vaalirahasotkuista⁴⁸⁴.

Vaikka Soinilla ei ollut koskaan ollut vihreiden kanssa mitään yhteistä, aiemmin vihreät oli sentään näyttänyt vanhojen puolueiden vieressä vaihtoehdolta. Nyt, kun se pääsi hallitukseen, se muuttui muiden korruptoituneiden valtapuolueiden kopioksi. Paul Taggartin mukaan sen lisäksi, että populistit näkevät politiikan pelikentän korruptoituneeksi, he näkevät sen myös korruptoivaksi.⁴⁸⁵ Poliitiikan korruptio voi periaatteessa viedä kenet tahansa. Poliitiikassa olikin ”tärkeintä pitää ajatukset rehellisinä”, kuten Soini moneen kertaan muistutti.⁴⁸⁶

⁴⁷⁹ TS (27.7.2009) Vihreä vaihtoehto?

⁴⁸⁰ TS (4.4.2007) Vanhasen porvarihallitus.

⁴⁸¹ TS (10.8.2010) Kateudesta vihreät vihreät.

⁴⁸² TS (3.7.2008) Kesämietteitä. Kursivoinnit lisätty.

⁴⁸³ TS (28.9.2008) Lähiöissä muhii muutoksen siemen.

⁴⁸⁴ TS (3.6.2008) Pyykki pyörä II.

⁴⁸⁵ Taggart (2000), 3.

⁴⁸⁶ Toteamus ”tärkeintä on pitää ajatukset rehellisinä” toistuu eri kirjoitusasuissaan tarkastelujakson aikana yhteensä 10 kertaa. Ks. esim. TS (28.12.2009) Puheenjohtajan osa tai TS (19.11.2008) Ei pidä provosoitua.

Vihreät poliitikot olivat takinkäännessään unohtaneet omien vaihtoehtohiippariensa lisäksi koko Suomen kansan. Vihreät oli siis rahvaan halveksuntansa lisäksi nyt myös epäisänmaallinen. Tämä kävi ilmi erityisesti EU:ta ja ilmastoa koskeissa yhteyksissä. EU ja ilmastopolitiikka kulkivat usein myös käsi kädessä. Vihreiden epäisänmaallisuutta rakentavissa kannanotoissa keskeinen sanoma oli se, että vihreiden ilmastopolitiikka oli ajamassa suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin rappiotilaan. Vihreitä tämä ei kuitenkaan haitannut, sillä se oli ”fedarilistinen liike”, joka ”avoimesti kyseenalaistaa kansallisen suvereniteetin”.⁴⁸⁷ EU-politiikassaan vihreät olivat valmiita pettämään *oman kansansa*.

”Vihreät militantit väittävät suomalaisen metsäteollisuuden tuhoavan Euroopan viimeiset erämaat. He ovat vaatineet ostoboikottiuhilla eurooppalaisia lehtitaloja ja kirjapainoja vaihtamaan suomalaisen neitseellisestä kuidusta valmistetun paperin kierrätyskuitupohjaiseksi, vaikka se on huomattavasti saastuttavampaa ja usein alunperin epäeettisesti tuotettua.”⁴⁸⁸

Vihreät sai Soinin teksteissä epäisänmaallisen merkityksen jopa siinä, että se ajoi pääkaupunkiseutujen kouluihin viikottaista kasvisruokapäivää. Tai, kuten Soini asian esitti, ”puolue haluaa viedä koululaisilta pääkaupunkiseudulla yhtenä päivänä viikossa lihavaihtoehdon lautaselta”. Soinin mukaan vihreät kitisijät olisivat voineet olla tyytyväisiä siihen meitä *meillä Suomessa* oli. ”Minä olen”, Soini lisäsi.⁴⁸⁹ Vihreistä poiketen perussuomalaisten ”ykköstavoite on suomalaisen työn teettäminen ja tekeminen Suomessa. Tämä hyvinvoinnin takaava perustotuus on vihreiden mielestä tyhjänpuhumista ja humpuukia. -- *Perussuomalaiset luottavat Suomen kansaan*.”⁴⁹⁰

Vihreät olivat ylimielisyyden ja urbaanin elitismin lisäksi välillä myös yksinkertaisia ja hyväuskoisia. Heinäkuussa 2010 Soini julkaisi tekstin *Kataisen vihreä lempipuolue*, jossa Soini kertoi Jyrki Kataisen käyttävän vihreiden turhamaisuutta täydellisesti hyväkseen. Vihreät eivät Soinin mukaan kestäneet oppositiossa oloa, koska olivat omasta mielestään sinne liian viisaita. Vihreät olivatkin valmiita tekemään mitä tahansa pysyäkseen hallituksessa. Soini totesi: ”Vihreät on harmiton hallituskumppani Kokoomukselle. Räksytyksen hoitaa puisto-osasto, vihreät. Lempipuolue.”⁴⁹¹

Ajatus vihreistä kokoomuksen puisto-osastona toistui Plokissa usein. Vihreät olivat turhia touhutätejä, joita kukaan ei ottanut tosissaan. Joskus vihreät oli ”vanhojen puolueiden hyväuskoinen puudeli”⁴⁹² ja joskus näiden ”De Stöda, tukipuolue”⁴⁹³. Jälkimmäinen viittasi ruotsinkielisyyden lisäksi RKP:lta totuttuun toimintamalliin. Vihreät olikin ”uusi RKP” - eli puolue, jolle ”kaikki käy, kunhan hallituspaikat säilyvät”⁴⁹⁴.

⁴⁸⁷ TS (27.7.2009) Vihreä vaihtoehto?

⁴⁸⁸ TS (8.7.2010) Suomalaista työtä puolustettava.

⁴⁸⁹ Molemmat viittaukset TS (18.2.2010) Vihreää vouhotusta kasvisruokapäivästä.

⁴⁹⁰ TS (10.8.2010) Kateudesta vihreät vihreät. Kursivointi lisätty.

⁴⁹¹ TS (31.7.2010) Kataisen vihreä lempipuolue.

⁴⁹² TS (21.5.2008) Presidentti on tarpeen.

⁴⁹³ TS (25.9.2009) Vanhojen puoluiden tukipuolue Vihreät?

⁴⁹⁴ TS (11.12.2008) Ryhmäkuripuolue Vihreät.

Näissä yhteyksissä vihreät oli melko kaukana aiemmin esitetystä teknokratiaa vaivihkaa istuttavasta eliittipuolueesta, joka pyrki viemään vallan pois kansalta. Toisinaan punavihreät räksyttäjät vain kiillottivat ”poliittisen yläluokan kengät”⁴⁹⁵. Vaikka tällaiset puheet eivät tukeneet ajatusta vihreiden salaperäisistä kumoushaaveista, myös ne romuttivat vihreiden uskottavuutta kansan oikeutettuina edustajina. Poliitiikassa ”touhutädeistä” ei ollut kansalle mitään hyötyä. Tällaisilla puheilla Soini petasi oman asemansa myöhempää legitimointia.

Soinin retoriikassa ilmastonmuutos ei kuitenkaan kytkeytynyt vain kotimaan valtaeliitin omien intressien ajamiseen, vaan se oli osa laajempaa ilmastohuijausta, jota ohjasi *globaali ilmastomafia*. Kunkin maan vihreät ajoivat kansallisilla ja kansainvälisillä foorumeilla tämän keskusjohtoisen ilmastomafian etua. Blogitekstissä *Ilmastonmuutos kelpaa mihin vain* jopa EU:n nykyinen olemassaolo oikeutettiin ilmastonmuutoksella, kun maailman menestynein rauhanprojekti ei enää riittänyt.⁴⁹⁶

Soini tuotti ilmastonmuutoksesta aktiivisesti kuvaa eliitille ovelana keppihevosenä, koska se oli poliittisena asiakysymyksenä tabu, jota ei voinut kritisoida. Ilmastonmuutos muistutti siinä maahanmuuttoa, että myös sitä koskeva politiikka oli yhdensuuntaista valtapuolueiden vaihtoehdottomuuden ja liiallisen poliittisen korrektiuden vuoksi. Ilmastonmuutoksen suojissa pystyi siksi toimimaan vaivihkaa.

Todellisuudessa ilmastonmuutokseen liittyi valtava määrä intessejä ja siinä oli kyse ennen kaikkea vallankäytöstä. ”Ilmastonmuutoksella pelottelu kiihtyy. Siinä asiassa kannattaa seurata rahaa. Kuka hyötyy? Kuka saa lisää valtaa? Ketkä hallitsevat? Mikä on kriitikkojen kohtalo ja kohtelu?”⁴⁹⁷ Määrällisesti ilmastomafiaan viittava kirjoitus oli huipussaan Kööpenhaminan ilmastokokouksen tienoilla joulukuussa 2009.

”Ilmastomafia suunnittelee historian suurinta puhallusta Kööpenhaminan kokouksessa. Ilmastomafia on hyväuskoisten vihertävien poliitikkojen avustuksella siirtämässä useita satoja miljardeja euroja kehittyneiden maiden verovaroja kehitysmaissa toimiville, suuria voittoja tuoville, ylikansallisille yrityksille ja kehitysmaiden valtiollisille yrityksille ns. ilmastomaksuna.”⁴⁹⁸

Ilmastomafia ei ollut ainoa verhojen suojissa liikkunut taho, vaan politiikassa vaikutti myös muita piilossa toimivia intressejä. Mahtavinta ja vaikutusvaltaisinta kansallista ja kansainvälistä politiikkaa ohjaavaa voimaa Soini kutsui ”suureksi rahaksi”. Suuren rahan lisäksi yhteiskunnallista päätöksentekoa ohjailivat erilaiset ”myötäjuoksijat”. Molempien toiminta tuki osaltaan kansan vastaista toimintaa. Vaikka PS ei joutunut suoraan kilpailemaan niitä vastaan, nekin olivat kansanvallan vastaisia tahoja. Niillä ei olisi ollut mitään oikeutta ohjailla politiikkaa.

⁴⁹⁵ TS (13.10.2009) Tarastin file on nyt pöydällä.

⁴⁹⁶ TS (11.20.2009) Ilmastonmuutos kelpaa mihin vaan

⁴⁹⁷ TS (31.12.2009) Uusi vuosi tuo isoja muutoksia.

⁴⁹⁸ TS (20.10.2009) Kööpenhaminan historiallinen puhallus.

3.4. Suuri raha ja myötäjuoksijat

Paul Taggart näkee, että populistien mukaan kansan tahdon toteutumista eivät estä ainoastaan korruptoituneet valtapuolueet, vaan myös erilaiset yhteiskunnassa vaikuttavat salaiset intressit.⁴⁹⁹ Cas Mudde mukaan tällaisten intressien nähdään ulottavan lonkeronsa politiikkaan muun valtaeliitin kautta.⁵⁰⁰ Siten myös nämä näkymättömät toimijat muodostuvat kiinteäksi osaksi samaa kansan vastaista blokkia.

Ainur Elmgrenin mukaan PS:n vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelma rakensi kuvaa konfliktista, jossa toisella puolella oli kansa ja toisella poliittinen establismentti yhdessä kansainvälisten kapitalistien kanssa. Samaa vihollisjoukkoon Elmgren luki lisäksi kansasta vieraantuneet intellektuellit.⁵⁰¹ Plokin retoriikassa vastaavan voi parhaiten nähdä *suuren rahan* ja poliittisen vallan yhteenliittymänä. Suuri raha toimi Soinin mukaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla ja ohjaili maailmanpolitiikan suuntaa ilman yhdenkään kansan mandaattia. Joskus tuntui jopa siltä, että juuri suuri raha oli perimmäinen syy kaikkeen aiemmin esitettyyn vaihtoehdottomuuteen. Marraskuussa 2009 Soini kirjoitti: ”Maailmanlaajuinen suuri raha hokee yhden vaihtoehdon politiikkaa.”⁵⁰²

Plokista voi saada vaikutelman, että suuri raha tuki kaikkien päättäjien politiikkaa Suomessa ja muualla. Laaja-alaisessa poliittisen järjestelmän korruptiossa suuri raha oli siis maksava osapuoli. Kun suuri raha turvasi valtapuolueiden vallassa pysymisen, vastapalkkioksi establismentti ajoi sen edun mukaista politiikkaa. Suuren rahan suojelusta nauttivat Soinin mukaan ainakin EU⁵⁰³, ”suuren rahan tuomarit”, jotka ”istuvat lampaannahka päässä ökypalkalla”⁵⁰⁴ ja ryvettyneet vanhat puolueet eli ”palkkapaimenet”, jotka tarjosivat ”maksettua mielipidettä”⁵⁰⁵.

Vanhoista puolueista suuren rahan asialla oli ennen kaikkea kokoomus. Tämä kävi Plokista erittäin selkeästi ilmi. Soini puhuikin usein ”suuren rahan kokoomuksesta”⁵⁰⁶. Erotuksena keskustaan ja SDP:hen, kokoomus tiedettiin raharikkaiden puolueeksi. Eikä se ”totisesti ole itseään kieltänyt”, Soini totesi vuonna 2009.⁵⁰⁷

Soinin mukaan Vanhasen II hallituksen budjetissa suuri raha oli ”erityissuojeluksessa”⁵⁰⁸ eikä vähiten siksi, että valtiovarainministerinä toimi Jyrki Katainen, joka tunnettiin myös nimellä ”Jyrki-boy”. Joskus Soini kutsui Kataista myös ”kulissi-Kataiseksi” - tämä siksi, että kokoomuksen politiikka oli taitavasti naamioitua. Poliittikka oli huonoa mutta palvelu hyvää,

⁴⁹⁹ Taggart (2000), 93, 105-106.

⁵⁰⁰ Mudde (2004), 561.

⁵⁰¹ Elmgren (2014), 97.

⁵⁰² TS (3.11.2009) Pirullista peliä.

⁵⁰³ ”Se [EU] nauttii kaikkien Euroopan hallitusten, työntekijä- ja työnantajajärjestöjen, suuren rahan ja pankkipiirien -- tukea, eikä silti pärjää.” TS (20.12.2010) Jakovara, Kestävyysvaje ja Poliittinen lukutaito.

⁵⁰⁴ TS (7.7.2010) Maassa maan tavalla - koskee myös suomalaisia.

⁵⁰⁵ TS (3.5.2009) Viisi viikkoa vaaleihin.

⁵⁰⁶ Esim. TS (29.4.2010) Hei, me kuristetaan omistajakuljettajia.

⁵⁰⁷ TS (13.10.2009) Tarastin file on nyt pöydällä.

⁵⁰⁸ TS (28.8.2009) Suuri raha erityissuojeluksessa budjetissa.

kuten Soini kertoi elokuussa 2007.⁵⁰⁹ Samaan teatteriin kuului Soinin mukaan se, että kokoomus esiintyi köyhien parhaana ystävänä, vaikka todellisuus oli päinvastainen. Näkihän totuuden jo juppikokoomuksen puoluekokouksista, jotka olivat pelkkää ”hyväosaisten hyminää”. Oppia teatteriin oli Soinin mukaan haettu Amerikasta asti. Kesällä 2008 hän kirjoitti: ”Amerikan oppi näkyi lavastuksessa, Katainen puhui keskellä väkeään. Oikeassa yläkulmassa hänen jutuilleen hymyili kaunis punaiseen pukeutunut vaalea nainen.”⁵¹⁰ Eurovaalien kampanjoinnissa sama jatkui - Soini kysyi, mistä tunnistaa kokoomuslaisen vaalitorilla? ”Kaikki ovat kammanneet tukkansa ja hymyilevät ryhmänä joka suuntaan”.⁵¹¹

Kaiken tämän teatterin ja ”jyrkibojittelun” keskellä Kataisen todellinen luonne oli jäänyt monilta huomaamatta. Soini kertoi, että Katainen oli taitavan peittelyn suojissa voinut keskittyä budjetin valmisteluun, jonne suurta rahaa myötäilevät linjaukset oli saatu kirjattua ilman, että moni huomasi. Lopullisessa budjetissa näkyikin selvästi Kataisen kädenjälki, joka oli ”taattua porvarin politiikkaa”.

”Hyväosaiset ensin ja muille sitten jos riittää. Kokoomus on ottanut kepeästä niskalengin. Talouspolitiikka on Kataisen sanelemaa ja vielä taitavasti läpivietyä. Esimerkiksi veronalennusten kohdistaminen kaikkiin tuloluokkiin kasvattaa eniten suurituloisten pottia -- Tämä merkitsee sitä, että jos taantuma tulee ja muut kevennykset jäävät tekemättä ovat suurituloiset ja suuri raha JO saaneet osansa. Ei kai Soini ole ainoa, joka tämän on havainnut? Miksi SDP ja Kepu ovat hiljaa?”⁵¹²

Vaikka Katainen oli taitava toimimaan kulissien takana ja muilta piilossa, oli hän puolueensa näköinen - ”[j]opa järkyttävällä tavalla”.⁵¹³ Keväällä 2008 hallitukseen liittyi Kataisen avuksi toinen ehta kokoomuslainen - Alexander Stubb. Soinin mukaan Stubb oli erikoinen kaveri, sillä hänen kanssa oli kiva keskustella. Soini kuitenkin tiedosti Stubbin taustan. ”Stubb on oikea sileäkätinen. Hänessä on sileäkätisen hahmo ja mieli”, hän kirjoitti.⁵¹⁴

Suuren rahan vaikutusvalta suomalaisessa yhteiskunnassa kävi ilmi monista ympärillä tapahtuvista asioista. Kun Stora Enso oli vuonna 2008 sulkemassa Kemijärvellä ollutta tehdastaan, Soinin mukaan vastakkain olivat raha ja ihminen.⁵¹⁵ Hänen mukaansa tähän kysymykseen rahan vallasta hallitus joutuisi vastaamaan.⁵¹⁶ Kemijärven tehtaan lakkautus oli Soinin mukaan todiste siitä, että ”mukamas maaseudun etua ajava keskusta” oli vaihtanut ihmisen lopullisesti pääomaan.⁵¹⁷ Soini näkikin, että ”Kemijärvestä tuli ikoni taistelussa ahneutta ja *kasvotonta rahaa* vastaan”.⁵¹⁸

⁵⁰⁹ Edelliseen viitteeseen asti: TS (22.8.2007) Huono politiikkaa, hyvää palvelua.

⁵¹⁰ Edelliseen viitteeseen asti: TS (15.6.2008) Juppikokoomus on kaikkien kaveri.

⁵¹¹ TS (8.5.2009) Ajatuksia Kokoomuksesta.

⁵¹² Koko edellinen: TS (1.8.2008) Puolueemme, Kataisen sanelu ja täti-Eulaalia.

⁵¹³ TS (28.12.2009) Puheenjohtajan osa.

⁵¹⁴ TS (4.4.2008) Stubbin paras päivä.

⁵¹⁵ TS (10.9.2008) Lekalla leukaluihin.

⁵¹⁶ TS (10.1.2008) StoraEnso ja Kemijärven tehdas.

⁵¹⁷ TS (16.2.2008) Keskusta hukkuu Kemijärveen.

⁵¹⁸ TS (20.2.2008) Kemijärvi on uusi Koijärvi. Kursivointi lisätty.

Soinin argumentissa keskeistä oli juuri suuren rahan kasvottomuus. Kasvottomuus liittyi olennaisesti aiemmin esitettyyn Taggartin näkemykseen siitä, että salaliittoja ei voida todistaa vääriksi, koska niitä ei näe. Kasvottoman rahan toiminta oli samasta syystä vaikea alistaa kansan tahdon ohjattavaksi. Margaret Canovan on todennut, että populismi on vihamielinen kaikkia kasvottomia taloudellisia voimia kohtaan.⁵¹⁹ Tämä johtuu Canovanin mukaan siitä, että sen lisäksi, ettei sellaisille voimille ole oikeutta osallistua demokraattiseen päätöksentekoon, niiden toiminta nähdään myös uhkana tavallisen kansan elintavoille ja taloudelliselle turvalle.⁵²⁰ Koen Abts ja Stefan Rummens ovat nähneet, että populistisessa logiikassa talouseliitti nähdään usein hyveellisestä tavallisesta kansasta poikkeavaksi. Poliitiikkaa ohjaileva talouseliitti ei ole kiinnostunut yhteisestä hyvästä, vaan haluaa käyttää valta-asemaansa ainoastaan omien etujensa ajamiseen. Ja talouseliitin etu on aina kansan edun vastainen.⁵²¹

Näkemyks hääkäilemättömästä talouseliitistä sisältää populistisen mobilisaation kannalta monta kiinnostavaa aspektia. Ensiksi: talouseliitin ja tavallisen kansan asettaminen vastakkain muistuttaa vasemmistolaista sortoretoriikkaa. Tällainen vastakkainasettelu on hyvin lähellä Laclau alkuperäistä populistikäsitystä, jossa vastakkain olivat hegemoninen blokki ja sorretut kansanrivit. Koska vasemmisto ei enää puhunut sorrettujen kansanrivien puolesta, perussuomalaisen oli tehtävä se. Kansasta erillisen ja sen vastaisen tahon osallistuminen politiikkaan oli väistämättä myös demokratian vastaista. Talouseliitti olikin uhka myös kansan poliittiselle auktoriteetille. Ja koska suuri raha nähtiin antidemokraattisuutensa lisäksi usein globaaliksi voimaksi, se oli myös Suomen kansan vastainen. Ja koska Soini tuotti kuvaa, jonka mukaan suuri raha toimi yhteistyössä kaikkien valtapuolueiden kanssa, hän kykeni esittämään kilpakumppaninsa *kaikenlaisten kansojen* vastaisiksi. Retoriikka suuntautui koko vallitsevaa järjestelmää vastaan, millä Soini kykeni luomaan tilaa sellaiselle poliittiselle voimalle, jonka nähtiin tulevan järjestelmän ulkopuolelta. Kuten seuraavassa luvussa nähdään, perussuomalaiset oli tällainen vaihtoehto.

Vuoden 2017 näkökulmasta mielenkiintoista on, että Soini näki myös Espoon päätöksen metroradan rakentamisesta⁵²² johtuvan suuresta rahasta. Kyseessä oli Soinin mukaan täysin järjetön päätös, sillä bussijärjestelmä oli jo toimiva ja toisella puolella oli joka tapauksessa meri. Soini avasi lukijoilleen päätöksen taustoja: ”Ei Espoon metropäätökselle ole mitään liikenteellisiä perusteita. Kyse on siitä, että grynderit ovat 30 vuotta ostaneet maata metrovarausten varrelta. Suuri raha haluaa omansa. Perusteina papatetaan ilmastonmuutosta ja kestävästä kehitystä.”⁵²³ Ilmastomafian tavoin myös suuri raha verhosi omat intressinsä tuttuun keppihevosten taakse. Metropäätös oli Soinin mukaan niin alhainen temppu, että

⁵¹⁹ Canovan käyttää englannin muotoa ”impersonal”. Canovan (1984), 327.

⁵²⁰ Canovan, Margaret (2002) Taking politics to the people: Populism as the ideology of democracy. Teoksessa Mény - Sured (2002a), 25-44. 32.

⁵²¹ Abts - Rummens (2007). 418.

⁵²² Espoon länsimetro aloitti toimintansa loppuvuodesta 2017 eli samaan aikaan kuin tätä pro gradu -tutkielmaa kirjoitettiin.

⁵²³ Koko edellinen TS (16.1.2008) Metro ja Espoon Sähkön myynti.

metrosta tuli päätöksen myötä "Espoon EU".⁵²⁴ Koska Euroopan unionin merkitys oli tässä vaiheessa Plokin lukijoille niin selvä, se kelpasi hyvin rinnastuksen vastinpariksi.

Tutkimuksen kohteena olevalla aikavälillä kaikkein selkein osoitus suuren rahan ja politiikan liitosta oli syksyllä 2008 yhdysvaltalaisen investointipankki Lehman Brothersin kaatumisesta liikkeelle lähtenyt globaali talouskriisi. Soini avasi näkemyksiään kriisin synnystä seuraavan vuoden toukokuussa näin: "Finanssikriisi on kansainvälisen kokoomuspolitiikan tulos. Money talks, bullshit walks. Sitä on rahan valta." Tästä liitosta joutui Soinin mukaan kärsimään ahkera, viaton ja hyveellinen kansa. "Suuri raha, suuryhtiöt ja suurisuiset jupit ovat viime aikoina epäonnistuneet täydellisesti. Kun he epäonnistuvat, kansa maksaa."⁵²⁵ Kansan ulkopuolisiin "heihin" kuuluivat siis myös suuryhtiöt ja jupit. Tällaisilla merkityksenannoilla Soini rakensi jälleen kansan rajoja - ne jotka ajoivat suuryhtiöiden asiaa, jäivät kansan ulkopuolelle.

Soinin teksteissä talouskriisin häpeällisin seuraus oli se, että poliittinen eliitti päätti kaikkialla pelastaa ihmisen - eli tavallisen kansan - sijaan pankit ja pankkiirit. Soinin mukaan eliitti päätyi tekemään niin, koska pankit kuuluivat sen kanssa samaan järjestelmään eikä siksi niiden kaatumista voinut sallia. Eliitin jäsenten intressit olivat yhteen kiedotut, eivätkä pankkiiritkaan kuuluneet kansaan. Soinin mukaan täsmälleen samalla lailla oli toimittu 1990-luvun laman aikana. Lokakuun 2008 loppupuolella Soini kirjoitti:

"Sanoin Eduskunnassa, että puhutaan pankkien pelastamisesta ja järjestelmästä. Ihmiset tässä pitää pelastaa. Viimeksi 1990-luvun alussa pelastettiin pankit ja tyhjennettiin velalliset. Monet ihmiset menettivät omaisuutensa ja mielenterveytensä, mutta 'järjestelmä' pelastui..."⁵²⁶

Järjestelmän pelastaminen oli Soinin mielestä huutava vääryys. Kansa joutui maksamaan, vaikka talousvaikeudet eivät olleet sen syytä. Syy oli Soinin mukaan yksin eliitissä - tarkemmin sanottuna kaikissa eliitin edustajissa ja sidosryhmissä, kuten Soini asian toi esille toukokuussa 2010 blogikirjoituksessaan *Rosvot kiinni!*

"Kreikan talouskriisi ei ole mikään vulkaaninen purkaus! Se ei ole force majeure-tilanne. Talouskriisi on ahneiden, rasvaisten optio- ja etusaalistajien, pankki- ja pörssipelurien, omahyväisten EU-byrokraattien, kelvottomien valvojien ja korruptoituneiden poliitikkojen aikaansaannos. Mikä tässä on sinun roolisi? SINÄ MAKSAT!"⁵²⁷

Koska suuri raha oli viholliskuvana äärimmäisen abstrakti, sille on vaikeampi antaa tarkempia kasvoja. Selvää kuitenkin on, että se toimi samalla puolella EU:n, vihreiden ja perinteisten valtapuolueiden kanssa.

Sen verran voidaan sanoa, että suuri raha oli itsekin subjekti; Soini käytti suuren rahan käsitettä usein aktiivisessa muodossa. Soini kirjoitti esimerkiksi: "Suuri raha *puhuu* aina

⁵²⁴ TS (21.4.2008) Metro saa maksaa mitä vaan.

⁵²⁵ Molemmat viittaukset TS (8.5.2009) Ajatuksia Kokoomuksesta.

⁵²⁶ TS (23.10.2008) Perussuomalaiset noteerataan. Kursivointi lisätty.

⁵²⁷ TS (4.5.2010) Rosvot kiinni!

vastuusta ja siitä, että velvoitteet pitää hoitaa. Olen samaa mieltä. Tämä koskee myös suurta rahaa ja pankkeja.”⁵²⁸ Näin Soini erotteli suuren rahan ja pankit toisistaan.

Mielenkiintoista on, että vaikka suuri raha oli kaikkialle lonkeronsa ulottava kansan vastainen toimija, myös sen takana toimi ihmisiä. Soini kirjoitti: ”Suuren rahan vallasta saamme taas kantapääoppia Ameriikan raitilta. Ei opi *ahne ihminen* mitään. Ahne on kylläinen vasta sitten kun turpa on täynnä multaa. Säännöllisin määräajoin hölmöt erotetaan heidän rahoistaan.”⁵²⁹. Ihmisen erottaminen tavallisesta kansasta ei ollut Plokissa yleistä. Yleensä rahan valta ei ollut osa ihmisyyttä, kuten seuraavasta tekstistä voi havaita: ”[y]hteiskunnan valta on yhtä epäinhimillistä kuin rahan valta”. Sekä yhteiskunnan valta että rahan valta asettivat järjestelmän ihmisen edelle.⁵³⁰

Suuren rahan lisäksi poliittista valtablokkia tukivat myös muut epämääräiset toimijat, joista Soini käytti monesti nimitystä *myötäjuoksijat*. Myötäjuoksijoita oli sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Muoto ”vanhat puolueet myötäjuoksijoineen” toistui Plokissa usein.⁵³¹ Välillä Soini puhui myös ”EU:n myötäilijöistä”⁵³². Myötäilijän ja myötäjuoksijan käsitteiden käyttö yleistyi selvästi jytkyä ennen vuosina 2010-2011. Margaret Canovan on nähnyt tämänkaltaisen *valtablokin tukijat* -retoriikan tuottavan kuvaa yhteiskunnasta, jossa toimii lukuisia sellaisia kansan vastaisia tahoja, joiden ajatellaan hyötyvän nykyisestä vallanjaosta, ja joilla ei siksi ole intressejä horjuttaa vallalla olevaa status quota. ”Eliitin asiakkaat” hyötyvät Canovanin mukaan vallitsevan establismentin tuottamista palveluista ja toiminnoista, joita rahoittaa tavallinen ja ahkera kansa. Eliitin asiakkaiden intressien mukaista on tukea vaihtoehdottomutta mahdollisimman pitkään.⁵³³

Plokista voi havaita, että myötäjuoksijoiden joukkoon kuului ainakin media. Kun huhtikuussa 2011 juuri ennen eduskuntavaaleja Soini kirjoitti Portugalin heikentyvästä taloustilanteesta, hän totesi EU:n sisäpiirin olevan ”pelosta kankeana”. Soinin mukaan pelko oli tarttunut ”EU:n myötäilijoihin kautta unionin” ja jatkoi, että erityisen mielenkiintoista kyseisessä tilanteessa oli ”median pullasorsamainen EU-eliitin myötäily”.⁵³⁴ Ajoittain Soini taas esitti median myötäjuoksijoista erillisenä mutta kuvasi sen osaksi samaa rintamaa. Joulukuussa vuonna 2010 kirjoituksessa *Jakovara, Kestävyysvaje ja Poliittinen lukutaito* Soini totesi: ”Vanhat puolueet myötäjuoksijoineen *sekä valtalehdistö* toitottavat viikosta toiseen [että Timo Soinia voi äänestää vain Uudellamaalla].”⁵³⁵

Joskus suuri raha, media ja valtapuolueet sulautuivat kaikki yhteen joukkoon. Näin tapahtui esimerkiksi kirjoituksessa, jossa Soini kommentoi marraskuussa 2007 julkaistua tutkimusta suomalaisten EU-asenteista. Soini asetti siinä eliitin eri edustajat Suomen kansan kanssa

⁵²⁸ TS (17.9.2008) Pankin pakkopykälä. Kursivointi lisätty.

⁵²⁹ TS (22.9.2008) Suuri raha ja sosialismi. Kursivointi lisätty.

⁵³⁰ TS (22.9.2008) Suuri raha ja sosialismi.

⁵³¹ Esim. TS (10.2.2010) Perustuslakikomitea pimahti tai TS (20.12.2010) Jakovara, Kestävyysvaje ja Poliittinen lukutaito.

⁵³² TS (7.4.2011) Pelkoa ja piirikierrosta.

⁵³³ Canovan (2002), 32.

⁵³⁴ Kaikki edelliset viittaukset TS (7.4.2011) Pelkoa ja piirikierrosta.

⁵³⁵ TS (20.12.2010) Jakovara, Kestävyysvaje ja Poliittinen lukutaito. Kursivointi lisätty.

vastakkain: "[Tutkimuksen] Tulos ei hirveästi yllätä, mutta on se poliittisen, taloudellisen ja mediaeliitin kannalta nolo. Kritiikitön EU-tuputtaminen ei vaan uppoa laajemmin Suomen kansaan."⁵³⁶

Joskus eliitin asiakkaina toimivat jopa rikolliset. Marraskuussa 2009 Soini pohti:

"On suoraan kysyttävä, että onko hallitus ja sen myötäjuoksijat suoranaisesti houkutelleet perusteettomia turvapaikanhakijoita Suomeen? Onko hallitus ollut tukemassa kansainvälistä rikollisuutta, kun ihmissalakuljettajat ovat suuria summia vastaan salakuljettaneet turvapaikanhakijoita Suomeen? Näihin kysymyksiin hallitus myötäjuoksijoinen joutuu vastaamaan."⁵³⁷

Rikollisiin liittyen Abts ja Rummens ovat todenneet, että kansan toiseuskuvat voivat rakentua kahteen suuntaan. Viholliset voivat olla yhteiskunnallisessa hierarkiassa joko kansan yläpuolella - kuten taloudellinen tai poliittinen eliitti - tai sen alapuolella - kuten rikolliset, "muut hyötyjät" ja ulkomaalaiset.⁵³⁸ Vaikka rikolliset ovat harvoin etuoikeutetussa asemassa, heidät on helppo sulkea rajojen ulkopuolelle kansasta poikkeavan moraalinsa vuoksi. Ainur Elmgren on arvellut, että rikolliset joutuvat populistisen retoriikan kohteeksi usein myös luottamussyistä. Koska kaikessa laillisessa poliittisessa organisoitumisessa - huolimatta epäluottamuksesta vallanpitäjiä kohtaan - usko lakiin ja aktivismin hyväksyttiin keinoihin on kyettävä säilyttämään, Elmgren näkee, että poliisin ja armeijan kaltaiset instituutiot nähdään helpommin kansalle läheisiksi. Kolikon kääntöpuolena armeijan ja poliisin vihamiehet sulautuvat poliittisten vastustajien kanssa samaan joukkoon.⁵³⁹

Yksikään esitellyistä toiseuskuvista ei kuulunut Soinin todelliseen kansaan. Jos ne olisivat kuuluneet, kansa olisi ollut hajanainen, moninainen ja epätäydellinen. Kari Palosen mukaan ykseysajattelu on politiikan vastaista ajattelua, sillä hajanaisuus ja eri eturyhmäoikeuksien ajaminen kuuluvat osaksi poliittista taistelua.⁵⁴⁰ Oikeutettujen kilpailevien argumenttien tunnustaminen ei kuitenkaan mahdu populistiseen logiikkaan. Jos populistit hyväksyisivät politiikkaan oikeutetun väestön äärimmäisen heterogeenisyyden, heidän pääpointtinsa - eli kansan tahto politiikan ylimpänä periaattina ja populistit itse sen edustajina - menettäisi merkityksensä. Koko populistiselta politiikalta vietäisiin tällöin oikeutus.

Ernesto Laclau näkee, että juuri pirstaleisen todellisuuden yhtenäistäminen on populistin kaikkein tärkein tehtävä. Jos populistit haluaa oikeuttaa toimintansa, hänen on pyrittävä "homogenisoimaan heterogeeniset massat".⁵⁴¹ Tämä ei todellisuudessa ole mahdollista, mutta "[k]ielen valta on mielen valtaa", kuten Soini on itsekin todennut.⁵⁴²

Pierre Rosanvallonin mukaan todellisuuden pirstoutuminen luokkataistelun ja demokratian merkityksen muutoksen myötä loi kriisin. Ainoat oikeat maailmankuvat romuttuivat ja yhden

⁵³⁶ TS (25.11.2007) Mielenkiintoinen EU-tutkimus.

⁵³⁷ TS (22.11.2009) Turvapaikkaluksusta Euroopan tasolla.

⁵³⁸ Hyötyjät englanniksi "beneficiaries". Abts - Rummens (2007), 418.

⁵³⁹ Elmgren (2014), 107.

⁵⁴⁰ Palonen (1988), 31.

⁵⁴¹ Laclau (2005), 159-160.

⁵⁴² TS (2.11.2007) Huomaako kukaan?

historian sijaan todellisuus alkoi koostua "useista erillisistä historioista"⁵⁴³. Rosanvallonin mukaan viimeistään 1980-luvulla yleistyi ajatussuunta, jonka mukaan tärkeää oli pyrkiä huomioimaan yhteiskunnan kaikkien yksilöiden edut erikseen. Rosanvallonin mukaan kehityssuunta aiheutti sen, että yhteiskuntia alettiin aiempaa korostuneemmin tarkastella vähemmistöjen kautta. Vähemmistöt eivät uuden näkemyksen mukaan olleet enää "pienempi lukumäärä", jonka pitäisi alistua enemmistön tahtoon, vaan niistä tuli yhteiskunnalliseen kehitykseen vaikuttavia yksiköitä.⁵⁴⁴

Sama näkemys oli havaittavissa myös Soinin kirjoituksissa. Syyskuussa 2009 hän kirjoitti:

"Kaiken maailman ns. vaihtoehtohiipparit puhuvat aina oikeuksistaan, eivätkä tunne velvollisuuksia. Entäs jos enemmistö heräisi? Lihansyöjät, heteroseksuaalit, armeijan käyneet miehet, avioliitossa olevat naiset jne nousevat barrikaadeille, että nyt minä asetan itseni etusijalle. Herranen aika sitä paheksunnan tulvaa."⁵⁴⁵

Yllä olevan sitaatin "enemmistö", oli Soinin mukaan se todellinen kansa, joka oli täydellistä ja kaikkietävää mutta oli tullut petetyksi. Nykyinen valta perustui kansan tahdon sijaan fraktioihin ja eliitin intressien ajamiseen. Koska kansa oli sellaisenaan olemassa ja sen tahto oli mahdollista korottaa yhteiskunnan korkeimmaksi muutosvoimaksi, ainoa, mitä tarvittiin, oli kansan statuksen muuttaminen yhteiskunnassa. Tähän kansa tarvitsi edustuksellisen demokratian järjestelmään osallistuvan puolestapuhujan - kansan äänelle tarvittiin kanava. Timo Soini pystyi tarjoamaan tämän. Todellisen kansan puolueen nimi oli Perussuomalaiset - englanniksi the *True Finns*⁵⁴⁶ eli todelliset suomalaiset.

⁵⁴³ Englanniksi "rather a series of separate histories". Rosanvallon (2011), 4.

⁵⁴⁴ Koko kappale: Rosanvallon (2011), 2-8.

⁵⁴⁵ TS (1.9.2009) Oikeus Kanarian saarten lomaan.

⁵⁴⁶ Myöhemmin pelkkä *Finns Party*.

4. Perussuomalaiset on kansan kanava

Pasi Saukkonen kirjoitti vuonna 2003, että koska suomalaisen yhteiskunnan muutos oli ollut nopea ja perustavanlaatuinen, mutta politiikkaan ei ollut noussut yhtään identiteettiä painottavaa poliittista voimaa, pitkällä tähtäimellä tällä voisi olla vakavia seurauksia poliittisen järjestelmän legitimitetille ja yhteiskunnalliselle vakaudelle. Saukkosen mukaan suomalainen yhteiskunta oli edellisen kahden vuosikymmenen aikana muuttunut vain vähän erilaisuutta hyväksyvästä yhteiskunnasta poliittista, taloudellista ja sosiaalisesta monimuotoisuutta syleileväksi yhteiskunnaksi.⁵⁴⁷ Perussuomalaisten kaltaisen puolueen nousulle oli siis kysyntää jo kauan ennen vuotta 2011.

Kuten tässä tutkimuksessa on nähty, Eric Hobsbawmin mukaan keksityt perinteet ovat vastauksia uusiin ja muuttuneisiin tilanteisiin.⁵⁴⁸ Vastaavasti Paul Taggart näkee, että populismi nousee politiikan foorumeille kriisin seurauksena - oli kriisi kuviteltu tai ei.⁵⁴⁹ Timo Soinin retoriikasta voidaan päätellä, että perussuomalaiset nousi politiikkaan puolustamaan kansan etua, koska muut poliittiset voimat olivat kokonaan unohtaneet tämän. Se, minkälainen kriisi aiheutti PS:n valtavan kannatuksen kasvun juuri vuonna 2011, on loppujen lopuksi spekulatiota ja väistämättä epävarmaa. Plokissaan Soini tuotti merkityksenantoja ainakin talouskriisiin, EU:n vaikeuksiin, vaalirahakohun tuottamaan epäluottamukseen, arvojen muutokseen, eriarvoistumiseen, globalisaatioon ja Saukkosen yllä viittaamaan suomalaisen yhteiskunnan monimuotoistumiseen liittyen. Kriisejä oli sekä pitkä- että lyhytaikaisia.

Oli ympäristössä tapahtuneiden muutosten painoarvo millainen tahansa, vaalikaudella 2007-2011 Soini kykeni enemmän tai vähemmän vakuuttavasti luomaan kuvaa, jonka mukaan PS - ja ainoastaan PS - oli kansan puolella. Jo vuoden 2007 eduskuntavaalien äänimäärän kasvu oli Soinin mukaan ”liikuttanut kansan syviä rivejä”⁵⁵⁰ ja ollut osoitus siitä, että kansa osoitti luottamusta juuri perussuomalaisia kohtaan⁵⁵¹. Soinin mukaan PS oli kuitenkin ollut kansan asialla jo huomattavasti pidemmän aikaa.

”Perussuomalaisten murtumatonta perustaa on rakennettu vuodesta 1995 ja olen ollut puheenjohtajana vuodesta 1997. On kynnetty, kylvetty, kasteltu ja *kansa on antanut kasvun*. Itämisäika oli vuosia, pintakasvu on ollut nopeutuvaa, mutta juuriin perustuvaa. Muistan millaista on politiikan korpitaipaleella. Ketjumme oli harva, mutta murtumaton.”⁵⁵²

Soinille juuri perussuomalaisille annettu populistin leima kertoi siitä, että se oli kansan asialla. Soini puhui ”kansaa puolustavasta populistisesta näkemyksestä”⁵⁵³ ja siitä, että ”[p]opulismin perusoppi on ihmisen asettamista suuren rahan ja yhteiskunnan vallan edelle”.⁵⁵⁴ Kuten

⁵⁴⁷ Saukkonen (2003), 132-134.

⁵⁴⁸ Hobsbawm - Ranger (1983), 1-5.

⁵⁴⁹ Taggart (2000), 4.

⁵⁵⁰ TS (22.3.2007) Tunnelmia eduskunnasta.

⁵⁵¹ TS (14.6.2007) Meiltä vaaditaan yhä enemmän.

⁵⁵² TS (18.8.2008) Jankutus yhden miehen puolueesta. Kursivointi lisätty.

⁵⁵³ TS (3.2.2008) Ajatuksia istuntovapaan päättyessä.

⁵⁵⁴ TS (22.9.2008) Suuri raja ja sosialismi.

tiedetään, Soini on itse innokas populismia koskevan tutkimuskirjallisuuden lukija; teki hän oman pro gradu -tutkielmansakin⁵⁵⁵ SMP:n populismista. Kaikille populismista kiinnostuneille Soini suositteli Margaret Canovanin ja Peter Wilesin kirjoituksia.⁵⁵⁶

Soinin tavoin monet muutkin populisteiksi leimatut ovat viime aikoina ottaneet leimakirveen ilolla vastaan. Heille populismiksi leimautuminen on tarkoittanut juuri sitä, että heidän voidaan nähdä ajavan kansan etua.⁵⁵⁷ Ilkka Ruostetsaaren mukaan perussuomalaiset tunnustautui puolueena populistiseksi ensimmäisen kerran vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmassa - tosin Soini oli puheenjohtajana tehnyt sen aiemmin.⁵⁵⁸ Kesäkuussa 2010 Soini julkaisi tekstin *Populismi - politiikan moniottelija*, jossa hän kirjoitti:

”Käytännön kokemuksen ja tutkimuksen kautta tiedän ja tunnen populismin. Populismi on aina kansaan ja paikkaan sidottua. Populistin ja populismin arvomaailmalle on luonteenomaista perheen, uskonnon, rehellisyyden, kovan työnteon, pienyrityksyyden, vakiintuneiden perinteiden ja oman yhteisön arvostaminen ja puolustaminen. Populismi ja populistit vastustaa korruptiota ja byrokratiaa, suurta rahaa, suuria yksiköitä, yhteiskunnan ja järjestöjen ylisuurta valtaa, vanhoja puolueita ja hyvien tapojen vastaista rappiota. Populististen liikkeiden keskeisimpään käsitearsenaaliin kuuluu kansa, jonka tahtoa populistiset liikkeet katsovat edustavansa. Kansa koostuu yhteisöissä asuvista ihmisistä.”⁵⁵⁹

Soini siis määritteli populismille ominaisiksi piirteiksi juuri ne asiat, joiden puolesta tai joita vastaan hän ja PS politiikassa taistelivat. Soinillekin populismin peruskäsite ja -yksikkö oli kuitenkin aina ja kaikkialla *kansa*. Hän ei tosin itse määrittelyt sitä konstruoiduksi - luonnollisista syistä.

Vaikka populistiseen näkemykseen kuuluu, että vallassa oleva eliitti on kansasta erillistä, ja politiikka muuttuisi paremmaksi, mikäli kansan todelliset edustajat pääsisivät valtaan, ongelmalliseksi populisteille muodostuu usein se, miten he kykenevät erottautumaan eliitistä toimiessaan näiden kanssa samassa järjestelmässä. Saadaakseen valtaa ja voidakseen ajaa kansan identiteettipoliittista kamppailua yhteiskunnassa populistien on osallistuttava poliittiseen taistoon sen saman edustuksellisen järjestelmän kautta, joka on heidän mukaansa läpeensä korruptoitunut. Muusta valtablokista erottautuminen on kuitenkin tärkeää, jotta populistipuolue voi esittää olevansa ainoana poliittisena toimijana kansan puolella. Erottautumiseen on välineitä.

⁵⁵⁵ Soini, Timo (1988) *Populismi - politiikkaa ja poltinmerkki: SMP:n roolinmuutos*. Valtio-opin pro gradu -tutkielma, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

⁵⁵⁶ TS (4.6.2010) *Populismi - politiikan moniottelija*.

⁵⁵⁷ Taggart (2000), 8; Müller (2016), 10; Stanley (2008), 101.

⁵⁵⁸ Ruostetsaari (2011), 97.

⁵⁵⁹ TS (4.6.2010) *Populismi - politiikan moniottelija*.

4.1. Vaihtoehtoliike järjestelmän ulkopuolelta

Dennis Westlind näkee populistiset liikkeet liikkeiksi, jotka ovat rakentuneet kansanidentiteetin varaan.⁵⁶⁰ Populistinen liike ajaa Westlindin mukaan populistien itse konstruoimaan kansaan identifioituvien ihmisten asemaa yhteiskunnassa. Jo pelkkä ajatus *liikkeestä* on populistille keino rakentaa erottelua. Paul Taggartin mukaan populistille on tärkeää erottautua valtapuolueista organisatoristen rakenteiden ja toimintatapojen avulla. Jos populistit kykenevät esittämään itsensä spontaaniin mobilisaatioon perustuviksi kansanliikkeiksi, he onnistuvat erottautumaan voimakkaasti institutionalisoituneista ja hierarkkisista perinteisistä puolueista.⁵⁶¹ Tämä oli Soinin identiteettipoliittisessa rakennuksessa keskeistä. Perussuomalaisten lisäksi samankaltaista erottelua on rakentanut esimerkiksi Vihreä liitto, joka pyrki pitkään esittämään itsensä poliittisen puolueen sijaan 1980-luvun vihreän liikehdinnän aatemaailmaa jatkavaksi liikkeeksi.

Soinin retoriikassa PS esitettiin kansalle avatuksi vapaaksi kanavaksi, jonka kautta kaikki saivat tuoda näkemyksiään esille. Perussuomalaiset ei siis ollut mikään ammattilaisten temmellyskenttä tai uraohjusten rekrytointikanava vaan tuiki tavallisten, hyväntahtoisten ja hyväsydämisten ihmisten liike, jonka kautta yhteisiin asioihin voitiin vaikuttaa. Perussuomalaiset oli Soinin mukaan ”realististen ihmisten puolue”, ja he tekivät ”politiikkaa jalat maassa”.⁵⁶² Syksyllä 2008 hän kirjoitti:

”Suurin osa ehdokkaistamme on ensimmäistä kertaa ehdokkaana. He haluavat tehdä jotakin yhteiseksi hyväksi ja aloittaneet sen laittamalla itsensä alttiiksi ja likoon. Hyvyys ei ole maailmasta mihinkään kadonnut. Näin monissa silmissä elämän halun ja huomioon ottamisen palon. Olemme oikealla asialla. Perussuomalaisten kautta moni ääni ja mielipide tulee kuulluksi ja huomioon otetuksi.”⁵⁶³

Soini rakensi erottelua kilpakumppaneihinsa myös korostamalla PS:n muista poikkeavaa puoluerakennetta. Perussuomalaiset oli Soinin mukaan ollut perustamisestaan lähtien ”suoran jäsendemokratian puolue”, jossa äänioikeus oli kaikilla jäsenmaksun maksaneilla. Kun muut puolueet kävivät keskustelua puheenjohtajien valitsemistavoista, Soini totesi: ”Sitä isot perässä mitä perussuomalaiset edellä. -- Tervetuloa Perussuomalaisten perässähihtäjiksi.”⁵⁶⁴

PS oli Soinin mukaan demokraattisen puoluepolitiikan edelläkävijä - modernin ja läpinäkyvän suoran demokratian ja matalan kynnyksen poliittinen puolue. Perussuomalaisten avoimuutta tarkastellut Ainur Elmgren on todennut, että PS korosti olevansa avoin demokraattinen vaihtoehto, joka toivotti kaikki rehelliset ja rakentavat voimat tervetulleiksi mukaan toimintaansa.⁵⁶⁵ Paul Taggartin mukaan populistisen puolueen ulospäin näkyvä avoimuus voi toimia todisteena siitä, että muiden puolueiden on oltava korruptoituneita, koska niiden

⁵⁶⁰ Westlind (1996), 1.

⁵⁶¹ Taggart (2000), 75.

⁵⁶² TS (30.4.2009) Vappupuhe.

⁵⁶³ TS (29.9.2008) Ilta Helsingissä.

⁵⁶⁴ TS (17.1.2008) Jäsenvaali.

⁵⁶⁵ Elmgren (2014), 98.

toimintaan ei ole yhtä helppo osallistua. Valtapuolueiden suljettu puoluerakenne viestittää, että politiikkaan toden totta tarvitaan vaihtoehtoja.⁵⁶⁶

Ben Stanleyyn mukaan kansan ja eliitin välisen erottelun vahvistamiseen kuuluu, että populistit luovat kuvaa siitä, että he ovat *fyysisesti* kansaa lähempänä. Populistisen liikkeen jäsenet eivät siis kuulu yhteenkään eliittiin - ei akateemiseen, poliittiseen, taloudelliseen tai kulttuuriseen - vaan tavalliseen ja hyveelliseen kansaan ja ovat myös tämän kaltaisia.⁵⁶⁷ Soinille fyysisen läheisyyden korostaminen oli erittäin keskeinen osa sitä konstruktiota, jolla hän osoitti perussuomalaisten olevan kansan puolella. Soinille kyse oli myös muista poikkeavasta luonteesta ja moraalista. Vuonna 2007 hän kirjoitti:

"On tärkeätä, että kunnialliset ja kunnolliset ihmiset osallistuvat päätöksentekoon muutenkin kuin äänestäjinä. Politiikka, sekä valtakunnallinen että paikallinen, on liian arvokasta jätettäväksi kaikkea kestävien psykopaattien ja asioita ymmärtämättömien toplokasten temmellyskentäksi."⁵⁶⁸

Soinin mukaan perussuomalaiset oli "henkilökohtainen, ihmisen kokoinen ja ihmiselle hyvä".⁵⁶⁹ PS ei myöskään hokenut suuruutta tai kauneutta, vaan "tavallisten ihmisten asioita ihmisten ehdolla".⁵⁷⁰ Perussuomalaiset erotti muista puolueista myös se, etteivät he perustaneet näkemyksiään harmaaseen teoriaan tai kylmiin tilastoihin vaan "kansaan, syviin riveihin".⁵⁷¹ Soinin mukaan perussuomalaiset olivat kansan tavoin arkijärjen käyttäjiä.

Sen lisäksi, että PS tarjosi asiantuntijuuden ja teorian rinnalle kansalle ominaista maalaisjärjen käyttöä, myös heidän todellisuudentajunsa oli parempi. Perussuomalaiset tiesi, "kuten myös Suomen kansa, että politiikassa eivät tarikurit pärjää."⁵⁷² Siksi perussuomalaiset eivät "rakentaneet pilvilinnoja"⁵⁷³, vaan tarjosivat "arkijärjen läpitunkemaa politiikkaa, jossa asiat pistetään tärkeysjärjestykseen, työ kunniaan ja perhe arvoonsa".⁵⁷⁴ Cas Mudden mukaan yksi keskeinen syy populismin suosion taustalla on lupaus ihmisten tavallisten arkiongelmien ratkaisemisesta. Ja jotta nämä ongelmat voidaan ratkaista, päättäjien täytyy ymmärtää tavallisten ihmisten elämää ja siihen liittyviä huolia.⁵⁷⁵

Perussuomalaiset eivät - toisin kuin kaikki muut puolueet - olleet menettänyt tuntumaa kansaan ja tämän elintapoihin. Puolueen tavallisuus näkyi Soinin mukaan parhaiten PS:n puoluekokouksissa, joissa kiteytyi koko perussuomalaisuuden ydin.

"*Me todella edustamme kansaa ja saamme valtuutuksen toimintaamme omilta joukoiltamme. Puoluekokouksesta saa voimaa. Siellä tavataan tuttuja ja luodaan linjaa. Perussuomalaisten puoluekokoukset ovat persoonien väriloistoa, jossa*

⁵⁶⁶ Taggart (2000), 75.

⁵⁶⁷ Stanley (2008), 105.

⁵⁶⁸ TS (13.4.2007) Kunnallispolitiikka.

⁵⁶⁹ TS (4.9.2008) Hyviä hetkiä.

⁵⁷⁰ TS (22.2.2008) Perussuomalaiset vahvistuu.

⁵⁷¹ TS (8.6.2008) Viiden prosentin puolue.

⁵⁷² TS (1.11.2008) Perussuomalaisilla ei ole kiire mihinkään.

⁵⁷³ TS (17.9.2008) Pankin pakkopykälä.

⁵⁷⁴ TS (1.11.2008) Perussuomalaisilla ei ole kiire mihinkään.

⁵⁷⁵ Mudde (2004), 558-560.

ihminen ja selvä suomen kieli ovat kunniassa. Poliittiset toimittajat tulevat mielellään juuri perussuomalaisten puoluekokouksiin, koska siellä on vielä aitoa kansanjuhlan ilmettä ja olemusta. Puhe tulee suoraan sydäimestä ja selvällä suomen kielellä.”⁵⁷⁶

Soinin mukaan perussuomalaisten luonteeseen kuuluivat kaikki ne piirteet, jotka olivat tavallisen kansan prototyypille ominaisia. Perussuomalaiset olivat nimensä mukaisesti ”tavallisia suomalaisia” eli myös ”[i]tsenäisiä ja itsepäisiä”. Tavallisuuteen kuului myös se, etteivät he olleet täydellisiä eivätkä sellaisiksi edes halunneet tulla. Perussuomalaisten kansanliikkeen tehtävänä oli saada täysin tavallisten ja keskenään tasa-arvoisten ihmisten ääni kuuluville. ”Siinä on tehtävä ja tarkoitus”, Soini kirjoitti.⁵⁷⁷ Perussuomalaiset oli Soinin mukaan ”aitojen ihmisten puolue” eli ”lihansyöjien luottopuolue”.⁵⁷⁸ Lihansyönnillä hän rakensi erottelua aiemmin kritisoimaansa punavihreään suuntaukseen, jossa kansalle vieraat tavat olivat päässeet vallalle arvoliberaalin ”city-eliitin” keskuudessa.

Perussuomalaisten tavallisuutta ja inhimillisyyttä Soini korosti puhumalla puolueen jäsenistä etunimillä. Kun Soini kertoi matkoistaan maakunnissa, hän kirjoitti usein tähän tyyliin: ”Kotona ollaan. Hieno päivä. Tapasin Juutisen Erkin ja monta muuta. Kyytimiehinäni toimivat Oinosen Pentti, Juottosen Ismo ja Ålanderin Erkki. Tänään oli taas hyvä päivä, aatteen miehille ja naisille.”⁵⁷⁹ Perussuomalaisten yksittäisen jäsenet olivat myös monin tavoin Topeliuksen Matin kaltaisia: vaatimattomia ja nöyriä. Perussuomalaiset oli Soinin mukaan täynnä sellaisia arjen sankareita, jotka eivät koskaan päässeet parrasvaloihin eivätkä edes välittäneet ylimääräisestä huomiosta. Perussuomalaiset tekivät mieluummin työnsä kuten asiaan kuului ja palasivat sen jälkeen koteihinsa. Huhtikuussa 2008 Soini kirjoitti parrasvaloista sivuun jääneestä Alposta [Lintula]. ”Alpo on niitä miehiä, jotka ovat mahdollistaneet SMP:n ja Perussuomalaisten tarinan. Ilman *Alpoja* ei olisi minulla puoluetta, jota johtaa.”⁵⁸⁰ Soinin mukaan perussuomalaisia erottikin muista puolueista juuri se, että heillä ”kaikkia omia asioita ei toivoteta julkisuudessa”.⁵⁸¹ Puhumalla tavallisista ihmisistä ja jakamalla tavallisten arjen sankarien kohtaloita Soini rakensi erottelua siihen kasvottomaan koneistoon, jota vanhat puolueet edustivat. Kuten aiemmin nähtiin, vanhat puolueet - ja etenkin kokoomus - välittivät poliittista sisältöä enemmän teatterista ja kulissien ylläpitämisestä, koska niiden suojissa nykyistä järjestelmää voitiin ylläpitää. Perussuomalaisia tällainen turhuus ei kiinnostanut.

Miesvaltaisuuden keskellä Soini kertoi tarinoita myös perussuomalaisista naisista, jotka olivat hänen mukaansa ”ihania” ja ”upeita”⁵⁸². Soini esimerkiksi kertoi aina ihailleensa naisjärjestön silloisen puheenjohtajan Marja-Leena Leppäsen ”vilpittömyyttä, sitkeyttä ja uskollisuutta”.⁵⁸³ Soinin mukaan perussuomalaisten naiset - ”Marja-Leenat, Aulit, Pirkot, Mariat, Tiinat,

⁵⁷⁶ TS (11.4.2007) Puoluekokous. Kursivointi lisätty.

⁵⁷⁷ Koko edellinen: TS (27.4.2009) Oskari, Perussuomalainen.

⁵⁷⁸ TS (20.4.2010) Lihansyöjien lähtö.

⁵⁷⁹ TS (14.8.2008) Kroppa valittaa - mieli on kirkas.

⁵⁸⁰ TS (20.4.2008) SMP:ta on syytä muistaa. Kursivointi lisätty.

⁵⁸¹ TS (29.10.2008) Paluu arkeen.

⁵⁸² TS (23.3.2007) Vapaata-aikaa ja näkemys SDP:stä.

⁵⁸³ TS (18.8.2007) Kisoissa ja kokouksessa.

Katriinat, Hetat, Satut, Liisat, Ritvat ja Annelit” olivat sinut itsensä kanssa, ja tästä syystä heidän ei tarvinnut ”kiintioista kalkattaa”.⁵⁸⁴ Soinin mukaan he eivät myöskään tarvinneet ”höyhenikseen miesten mollaamista”⁵⁸⁵ toisin kuin miehiä sortavat punavihreät feministit.

Perussuomalaisten tasa-arvokäsitystä tutkinut Tuija Saresma on kirjoittanut, että PS:n retoriikassa sukupuolten välinen tasa-arvo nähtiin yleensä nollasummapelinä, jossa toiselle lisää oli toiselta pois. Perussuomalaisten piirissä puhuttiin myös ”liian pitkälle menneestä tasa-arvosta”. Saresma on nähnyt, että todellisuudessa perussuomalaisissa naisille oli tarjolla pikemminkin ”kahvinkeitäjän kuin päättäjän roolia”. Naisten tärkein tehtävä oli Saresman mukaan toimia miesten tukena hankkimassa puolueella kannatusta.⁵⁸⁶ Puhumalla itsevarmoista ja ihanista perussuomalaisista naisista Soini samaan aikaan viestitti, että perussuomalaisissa oli tilaa naisille mutta myös vahvasti konservatiivista sukupuolikäsitystä, jossa naisen ei tarvinnut olla *mitään enemmän*. Tämänkaltaisilla puhetavoilla Soini vetosi ensisijaisesti miesäänestäjiin ja toi helpotusta miesten kokemaan kulttuuriseen epävarmuuteen.

Sillä, että perussuomalaiset eivät kuuluneet eliittiin vaan olivat kansan jäseniä ja ajoivat kansan etua politiikassa, Soini viestitti muutosta. Perussuomalaiset oli Soinin mukaan todellinen vaihtoehto kansalle haitallisen status quon keskellä. ”Perussuomalaiset on vanhojen puolueiden ykköshaastaja; se *todellinen oppositio*”, Soini kirjoitti.⁵⁸⁷ Todellinen oppositio tarkoitti, että muut oppositiopuolueet ylläpitivät näennäistä oppositioasetelmaa eivätkä todellisuudessa olleet hallituspuolueille vaihtoehtoja - varsinkaan pääoppositiopuolue SDP, joka jo odotti valtaan pääsyä. Siispä ihmisten, jotka olivat tyytymättömiä hallituksen politiikkaan, kannatti äänestää perussuomalaisia. Soinin mukaan perussuomalaiset oli ”kansan kanava, joka osaa ja uskaltaa tarttua yhteiskuntamme epäkohtiin”. Perussuomalaiset olivat valmiita ajamaan kansan asiaa. Huhtikuussa 2008 Soini kirjoitti:

”Ihminen pitää asettaa etusijalle suureen rahaan ja järjestämyykseen nähden. Kansan syvät rivit ymmärtävät tämän, siksi perussuomalaisten kannatus nousee. Puolueen nousu ei ole itsetarkoitus. Tärkeää on, että suomalainen yhteiskunta herää ja tajuaa oman arvonsa ja löytää linjansa.”⁵⁸⁸

Tärkeää oli siis se, että ihmiset heräisivät ja ymmärtäisivät oman arvonsa. Tällä hetkellä liian monet nukkuivat eivätkä siksi osanneet vaatia sitä, mikä heille kuului. Heräämisen jälkeen ainoa ratkaisu oli äänestää perussuomalaisia. Soinin näkemys piti sisällään populismille tyypillisen edustavuusparadoksin. Jotta kansan todellinen tahto voisi toteutua, ainoa vaihtoehto oli äänestää yhtä tiettyä puoluetta. Todellisuudessa *yleistahto* ei edes voisi toteutua edustuksen kautta. Mutta koska PS toimi edustuksellisessa järjestelmässä, heidän oma poliittinen menestyksensä ja vaikutusvaltansa oli puolueen vaaleissa saamasta äänimäärästä

⁵⁸⁴ Molemmat edelliset: TS (18.5.2009) Puoluekokous.

⁵⁸⁵ TS (23.3.2007) Vapaata-aikaa ja näkemys SDP:stä.

⁵⁸⁶ Saresma (2017), 119-129.

⁵⁸⁷ TS (25.2.2010) Soini sisäministeriksi. Kursivointi lisätty.

⁵⁸⁸ TS (22.9.2008) Suuri raha ja sosialismi.

riippuvainen. Tästä syystä Soinille oli tärkeä voimistaa kuvaa, jonka mukaan ainoastaan PS:n äänestäminen oli oikea ratkaisu.

Jan-Werner Müller on sanonut, että todellisuudessa populistit eivät edes haluaisi ihmisten osallistuvan politiikkaan, sillä silloin he menettäisivät oman monopolinsa kansan puolestapuhujina. Populistit haluavat itse voida sanoa tuntevansa ja toteuttavansa kansan tahdon. Jos *kansa*⁵⁸⁹ osallistuisi itse politiikkaan, perussuomalaisia ei tarvittaisi. Poliittisille areenoille voisi silloin ilmaantua myös kilpailevia ja keskenään ristiriitaisia näkemyksiä kansan tahdosta, mikä tuottaisi populistiselle representaatiolle haasteita.⁵⁹⁰ Populistien ideaali on jonkinlainen politiikasta vapaa politiikka, jossa toteutettavasta politiikasta ei tarvitse kiistellä, sillä populistit tietävät, mitä kansa haluaa. Väittelylle ei ole tarvetta.

Soinin retoriikassa kansan pelastus oli kiinni enää siitä, että PS pääsisi valtaan. Mikäli näin kävisi, Suomen politiikan suunta kokisi todellisen muutoksen. Helmikuussa 2010 Soini pohti seuraavan vuoden eduskuntavaalien asetelmaa, kun hän sanoi: ”Suomessa muhii poliittinen mullistus. Perussuomalaiset on ainoa puolue, joka onnistuessaan murtaa padot. Helpolla ei vaalivoittoa saada.”⁵⁹¹

Yksi syy perussuomalaisten mahdollistamaan mullistukseen oli se, että perussuomalaisissa totuuden sai sanoa ääneen toisin kuin muissa puolueissa. Soini toisti moneen kertaan, että ”Perussuomalaisissa on aina tilaa itsenäiselle ajattelulle”.⁵⁹² Tämä tarkoitti myös sitä, ettei perussuomalaisessa eduskuntaryhmässä tai valtuustoryhmissä ollut puoluekuria, vaan jokainen sai toimia niin kuin parhaaksi näki. Ryhmäkurin puuttumattomuus ei kuitenkaan tuottanut ongelmia, sillä eduskuntaryhmässä oltiin Soinin mukaan ”90-95 prosenttisesti samaa mieltä”.⁵⁹³ Kansan tavoin myös PS oli joukkona yhtenäinen. ”Aattellisesti yhtenäinen seura piristi”, Soini kirjoitti kesäkuun 2007 puoluekokouksen jälkeen.⁵⁹⁴ Soinin mukaan PS:n tehtävä oli pitää huoli, että ”omalle ajattelulle, jota myös toisinajatteluksi voi kutsua on kanava”.⁵⁹⁵ Kansan ajattelua ei saanut tukahduttaa.

Perussuomalaisen puolueen hajoamisen jälkeen Jussi Halla-aho on esittänyt Soinin yllä olevia näkemyksiä kyseenalaistavia lausuntoja. Halla-ahon mukaan perussuomalaisten sisällä monia ahdisti Soinin vaatima ryhmäkuri etenkin tasa-arvoista avioliittolakia koskevissa kannanotoissa.⁵⁹⁶ Voi siis päätellä, että myös PS alkoi muuttua vapaasta liikkeestä institutionalisoituneeksi puolueeksi, jossa mikä tahansa mielipide ei enää ollut hyväksyttyä. Vihreillehän sama muutos oli käynyt jo aiemmin. Mielenkiintoista on, että myös Soini alkoi muuttaa näkemystään vaalikauden 2007-2011 edetessä. Ulkopuolinen voisi olettaa, että Soini

⁵⁸⁹ Todellisuudessa kaikki ne ihmiset, joiden mandaatilla populistit kokee puhuvansa.

⁵⁹⁰ Müller (2016), 29-31.

⁵⁹¹ TS (25.2.2010) Soini sisäministeriksi.

⁵⁹² Esim. TS (11.8.2008) Paljon tapahtuu.

⁵⁹³ TS (16.10.2008) Ryhmäkuri ja itse kuri.

⁵⁹⁴ TS (10.6.2007) Puoluekokous.

⁵⁹⁵ TS (20.12.2009) Vihreiltä meni vaalivaltti.

⁵⁹⁶ Nurmi (2017), 30. On kuitenkin syytä huomioda, että esimerkin sukupuolineutraali avioliittolaki käsiteltiin eduskunnassa oman tutkimukseni tarkastelujaksoa myöhemmin.

oppi joidenkin puolueen jäsenten tahdon poikenneen hänen esittämästään kansan tahdosta, mikä voisi tuottaa ongelmia populistiselle representaatiolle. Maaliskuussa 2010 Soini kirjoitti:

”Ehdokasasettelu tehdään rauhassa ja suunnitellusti. -- Puolueen maineen ja kaikkien ehdokkaiden oikeusturvan vuoksi puolue edellyttää, että ehdokkaamme ovat sitoutuneet Perussuomalaisten linjaan, arvomaailmaan, asiaan ja kertovat taustansa avoimesti ja rehellisesti. Miksi näin? Kuntavaaleissa kävi valitettavasti muutamilla paikkakunnilla niin, että Perussuomalaisia käytettiin ponnahduslautana vain omiin pyyteisiin ja jätettiin mm. omat ikävät asiat kertomatta. Jälki on ollut sen mukaista. Tämä peli ei jatkossa vetele. -- Jokainen ehdokas, minä mukaan lukien, täyttää yhteisesti sopimamme paperin, jossa hän sitoutuu kertomaan taustoistaan. Luottamus hyvä, kontrolli parempi.”⁵⁹⁷

Huomionarvoista yllä olevassa lainauksessa on se, että Soinin mukaan hänen linjastaan poikenneet perussuomalaiset käyttivät perussuomalaisia ainoastaan ponnahduslautana omien itsekäiden päämääriensä ajamiseksi. Koska itsekkyyks on kaukana kansalle ominaisista hyveistä ja arvoista, Soini pystyi kuittaamaan rikkurit pettureina, jotka eivät ajaneet kansan etua. He eivät siis kuuluneet *oikeisiin perussuomalaisiin*.

Soinin retoriikassa toinen keskeinen selittäjä sille, että PS voisi luoda lopun suomalaista politiikkaa vallitsevalle vaihtoehdottomuudelle, oli se, että PS oli muista puolueista poiketen taloudellisesti riippumaton. Etenkin vaalirahakohun aikoihin Soinin oli helppo rakentaa erottelua PS:n ja kolmen suurimman puolueen välille. Heinäkuussa 2009 Soini kirjoitti: ”Meillä ei ole rahoitusluurankoja kaapissa. Puolue on taloudellisesti riippumaton ja itsenäinen.”⁵⁹⁸ Kun muut puolueet olivat vaalirahoitusta vastaanottaneina velkaa suurelle rahalle ja tämän vuoksi joutuivat ajamaan suuren rahan edun mukaista politiikkaa, PS oli kahleista vapaa. Koska perussuomalaiset tuli puolueena kokonaan korruptoituneen järjestelmän ulkopuolelta, sillä ei myöskään ollut intressejä pelastaa sitä. ”Murtumaton peruslinjamme ei ole kaupan”, Soini kirjoitti vuonna 2010.⁵⁹⁹

PS ei ollut suuren rahan lisäksi velkaa muillekaan tahoille. Perussuomalaisten ei esimerkiksi tarvinnut kysyä vanhoilta puolueilta lupaa oman politiikkaansa ajamiseen⁶⁰⁰, vaan he pystyivät tekemään päätöksensä itsenäisesti⁶⁰¹. Perussuomalaiset erotti muista puolueista myös se, että he eivät vastanneet teoistaan Suomen tärkeilevälle ja hienostelevalle eliitille.

”Perussuomalaiset on ainutlaatuinen puolue, sillä sitä ei mikään muu puolue voi korvata. -- Perussuomalaiset puhuvat siitä, mistä muut vaikenevat. On oltava rohkea, tarpeen tullen yksin. Siksi meitä arvostetaan ja äänestetään. Me emme ole politiikassa omahyväisiä herroja ja seurapiirikanoja varten.”⁶⁰²

⁵⁹⁷ TS (8.3.2010) Perussuomalaiset voimistuvat.

⁵⁹⁸ TS (9.7.2009) Kesäisiä ajatuksia kotimaasta.

⁵⁹⁹ PS (25.2.2010) Soini sisäministeriksi.

⁶⁰⁰ TS (20.7.2009) Perussuomalaisten haasteet.

⁶⁰¹ ”Itsenäisen puolueen ei tarvitse kysyä lupaa omaan linjaansa kilpailijoilta.” TS (10.10.2010) Perussuomalaiset luupin alla.

⁶⁰² TS (6.4.2008) Kentällä oppii.

Mikäli PS pääsisi valtaan, loppu vaihtoehdottomuudelle näkyisi etenkin EU-politiikassa. Soini tuotti käsitystä, jonka mukaan Suomen EU-myönteistä linjaa ylläpiti ainoastaan itsekäs ja korruptoitunut eliitti. Kun kansan kanava pääsisi valtaan, PS:n olisi Soinin mukaan ”purskautettava *Suomen kansan EU-epäluulo* näkyväksi ja tuntuvaaksi protestiksi”.⁶⁰³ Soinin mukaan se, että PS lähti mukaan kesän 2009 europarlamenttivaaleihin, olikin ennen kaikkea palvelus demokratialle. PS:n osallistuminen vaaleihin tarkoitti sitä, että EU:sta oli nyt ensimmäisen kerran käytävä todellista keskustelua. Soini julkaisi helmikuussa 2009 tekstin, jossa hän lähetti terveiset vanhoille puolueille ja vihreille: ”*Aiomme kansan tuella vähentää saamatonta edustusta ja tuoda omamme tilalle. Perussuomalaiset haluavat EU-parlamenttiin palovaroittimeksi. Haaste on saapunut.*”⁶⁰⁴

Soini tiesi hyvin, että PS:n kapinallinen politiikka uhkasi monien suurten ja vaikutusvaltaisten tahojen intressejä, ja siksi he eivät tulisi selviämään ilman voimakasta vastarintaa. Soini kirjoitti: ”Kipeät asiat sattuvat eniten. Perussuomalaiset puhuvat todellisista asioista ja epäkohdista. Emme puhu niistä siksi, että saisimme kannatusta, vaan siksi, että mistä ei voi vaieta, siitä on puhuttava.”⁶⁰⁵ Se, että ”vanhat puolueet myötäjuoksijoineen” pistivät perussuomalaiset lujille, kertoi Soinin mukaan ainoastaan siitä, että asian täytyi olla oikea. Soini ja perussuomalaiset olivat valmiina taistoon.

4.2. Daavid vs. Goljat

Ernesto Laclau populismikäsityksessä olennaista on, että populistisessa konstruktiossa kansa nähdään historialliseksi toimijaksi, joka on ja on aina ollut altavastajan (*underdog*) asemassa.⁶⁰⁶ Myös Margaret Canovan näkee, että populistien rakentamaan tarinaan kuuluu, että altavastaja syökee valtaapitävät etuoikeutetuista asemistaan.⁶⁰⁷

Tämä ajatus kävi erittäin hyvin ilmi Plokista. *Underdogin* rooli oli vuoden 2011 vaalien alla Soinilla hyvin tiedossa: ”Perussuomalaiset ovat luupin alla. Altavastajan, underdogin, osa on sopiva.”⁶⁰⁸ Kertomus pienen hyvän ja suuren pahan välisestä kamppailusta on voimakas ja on innoittanut monia kirjojen ja elokuvien tekijöitä. Timo Soinille pienen ja suuren välinen kamppailu käytiin Raamatun kertomuksen tavoin Daavidin ja Goljatin välillä.

Daavidin ja Goljatin taistelu näkyi Soinin mukaan jo puolueiden taloudellisten tilanteiden eroista. Se, että perussuomalaisille ei ollut suurta rahaa takanaan, ei ainoastaan symboloinut puolueen riippumattomuutta vaan myös sitä, että PS:lla oli vastassaan huomattavasti itseään suurempia toimijoita. Rahoituspohja vahvasti kuvaa oikeutetusta taistelusta, jossa hyvä kohtasi pahan. Varojen puute ei kuitenkaan ollut este, sillä sydän ja äly olivat perussuomalaisten

⁶⁰³ TS (1.9.2007) Ryhmäkokous Rautavaaralla. Kursivointi lisätty.

⁶⁰⁴ Edelliseen viitteeseen asti: TS (7.2.2009) Haaste on saapunut. Kursivointi lisätty.

⁶⁰⁵ TS (31.12.2008) Ajatuksia ja opetuksia vuodelta 2008.

⁶⁰⁶ Näin sanoo Stanley (2008), 97.

⁶⁰⁷ Canovan (1984), 324-325.

⁶⁰⁸ TS (15.3.2011) Myllerrystä meillä ja muualla.

puolella. Jo vuonna 2007, kun Soini kommentoi silloista eduskuntavaalitulosta, hän totesi, että PS ei saavuttanut voittoa ”suurella rahalla vaan suurella idealla”.⁶⁰⁹

Suuri idea oli ratkaissut myös vuoden 2009 eurovaalituloksen. Soini lisäsi perusteluihinsa järjen lisäksi moraalisen aspektin. Hän kirjoitti: ”Perussuomalaiset ovat voittaneet vaaleissa hyvin pienellä rahalla, mutta hyvällä idealla. Missä on sinun sydämesi, siellä on sinun aarteesi. -- Totuus on suurin voima.”⁶¹⁰ Kun kesäkuussa 2009 Soini lähetti valtiontalouden tarkastusvirastoon eurovaalikampanjansa rahoitusilmoituksen, hän totesi PS:n taistelleen eurovaaleissa ”sanalla rahaa vastaan”. Vaalien tulos osoitti Soinin mukaan sen, että ”sydän tehoaa suurta rahaa paremmin”.⁶¹¹

Pieni Daavid koki kamppailussa paljon vastustusta. Soinin mukaan perussuomalaisten nousu aiheutti ”näristystä kilpailevissa puolueissa”.⁶¹² Monet kanssakilpailijat yrittivätkin sabotoida perussuomalaisten menestystä. Tämä oli Soinin mukaan todiste siitä, että eliitti ei ollut valmis luopumaan etuoikeuksistaan. Esimerkiksi blogikirjoituksessa *Sosialistit ja kommunistit hermostuvat* Soinin kimppuun käytiin ”vasemmiston ja äärivasemmiston lehdissä - eli Demarissa ja Kansan Uutisissa”. Soini vastasi lehtien esittämään kritiikkiin pohtimalla, montakohan perussuomalaista leimakirveen heiluttajat mahtoivat tuntea. Soini vastasi taas omaan kysymykseensä ja totesi: ”Epäilen, että eivät kovin montaa. Kannattaisi tutustua. Näkisi ja kohtaisi ihkaeläviä ja työssäkäyviä duunareitakin.”⁶¹³

Vaikka perussuomalaisia vastaan hyökättiin päivästä toiseen, Soini tiesi, että hyökkäysyrityksillä kilpailijat ainoastaan vauhdittivat PS:n menestystä. ”Vaalivankkureita” työnsivät milloin keskusta⁶¹⁴, milloin vasemmistoliitto⁶¹⁵, milloin vihreät⁶¹⁶ ja milloin RKP⁶¹⁷. Oikeastaan niitä työnsivät kaikki, joilla oli etuoikeuksia menetettävänä.

”Perussuomalaisten vaalivalmistelut ovat saaneet vanhat puolueet ja niiden myötäjuoksijat suunniltaan. Tällaista vaalivankkureiden työntöapua en osannut edes suunnitella. -- Perussuomalaiset on puolue, jolla on oma suunnitelma ja oma ohjelma. -- Eduskuntavaaleihin on vielä runsas vuosi aikaa ja vanhat puolueet myötäjuoksijoinaan ovat jo maitohapoilla. -- En ryhdy vanhojen puolueiden vaalivankkureita vetämään, vaikka he työntävät omiamme.”⁶¹⁸

Soinin mukaan yksi valtaeliitin vaimentamiskeino oli syyttää perussuomalaisia rasistiseksi. Vaikka näillä ”asiayhteyksistä irrotetuilla kommentaareilla” syyttely ”sattui”⁶¹⁹, Soini ymmärsi, että pää oli pidettävä kylmänä. Soini pystyi siihen koska tiesi, että rasismiväitteet ”katolista

⁶⁰⁹ TS (20.3.2007) Voiton avaimet ja gallupsaippua.

⁶¹⁰ TS (20.7.2009) Perussuomalaisten haasteet.

⁶¹¹ Molemmat edelliset: TS (4.6.2009) Sanalla rahaa vastaan.

⁶¹² TS (24.3.2008) Paluu politiikkaan.

⁶¹³ TS (1.10.2008) Sosialistit ja kommunistit hermostuvat.

⁶¹⁴ TS (12.5.2009) Kepun kuulat karkaavat.

⁶¹⁵ TS (11.2.2009) Vasemmistoliitto hermostuu.

⁶¹⁶ TS (30.11.2008) Ajatuksia adventtina.

⁶¹⁷ TS (19.10.2008) Thors työntää vankkureitamme.

⁶¹⁸ TS (21.3.2010) Ei pidä provosoitua.

⁶¹⁹ TS (24.10.2008) Raaka lyönti kalkkiviivoilla.

kristittyä kohtaan” olivat naurettavia ja kertoivat sanojasta enemmän kuin hänestä.⁶²⁰ Soini todisteli rasismiväitteiden naurettavuutta myös sillä, että hän sai myönteistä palautetta myös ”ulkomaalaistaustaisilta ihmisiltä”.⁶²¹ Soini turtui rasismisyytöksiin ja oppi ennakoimaan niitä. Etenkin vaaliväittelyissä valtaapitäviltä puolueilta oli hänen mukaansa odotettavissa halpamaisia temppuja.

”Toinen tentti oli Helsingin Sanomien järjestämänä ja tentaattorina toimi Leif Salmen. Takominen oli odotettua. Siinä oli kunnon iskujenvaihtoa -- Maahanmuuttoteema oli ennakoitu. Tässä Kinder-munassa ei ollut yllätystä.”⁶²²

Valtaeliitti pyrki vaientamaan kansan äänen ja estämään kansan todellisen edustajan nousemisen politiikkaan myös muilla syytöksillä. Rasismikortin lisäksi käytettiin *junttikorttia* eli puheita, joilla ”[d]emokratian ja kansallisen suvereniteetin puolustajasta yritetään väkisin leipoa impivaaralaista”. Soini jatkoi, että ”[m]ies kestää, kun asia on oikea”.⁶²³ Perussuomalaisista yritettiin luoda kuvaa myös yhden miehen⁶²⁴ ja yhden asian puolueena. Soinin mukaan perussuomalaisilla oli todellisuudessa ollut koko olemassa olonsa ajan ”Kihniönsä ja Kaustisensa”, jossa paikalliset toimijat olivat taanneet puolueen kannatuksen. Koko maan kattava edustus oli saatu viimeistään kunnallisvaaleissa 2008, joka oli Soinin mukaan ollut ratkaiseva loikka eteenpäin.⁶²⁵ Yhden asian liikkeen sijaan Soini kertoi peussuomalaisten olevan ”monikärkiohjus, multi-issue party”⁶²⁶. Kaikki puoluetta kohtaan esitetyt syytökset Soini kuittasi pyrkimyksinä estää kansan nousu.

Yksi kaikkein halpamaisimmista sabotointiyrityksistä oli käyttää Tony Halmetta keppihevosenä. Soinin mukaan sen - että puoluetta vaadittiin tilille Halmeen epäonnistumisista - tarkoituksena oli ainoastaan heikentää perussuomalaisia.⁶²⁷ Kun Soini käytti Paavo Väyrystä esimerkkinä kaikista kepulaisista, henkilön ja ryhmän rinnastaminen perussuomalaisten kohdalla ei ollut hyväksyttyä⁶²⁸. Soini oli lopulta niin tottunut Halmeen käyttämiseen leimakirveenä, että kuntavaalien alla hän jopa yllättyi, kun kilpapuolueet eivät ottaneet Halmetta esille.⁶²⁹

Tony Halme sai kansanedustajakaudellaan 2003-2007 ensin vuonna 2004 syytteet salakuljetuksesta, ampuma-aserikoksesta ja huumausaineen käyttörikoksesta, ja vuonna 2006 hän jäi lopullisesti pois eduskuntatyöstä sairastelun vuoksi. Tammikuussa 2010 Halme löytyi kotoaan kuolleenä. Soini kirjoitti Halmeen poismenon jälkeen muistikirjoituksen Perussuomalainen -lehden puheenjohtajan palstalle. Hän julkaisi saman tekstin Plokissa.⁶³⁰

⁶²⁰ TS (1.10.2008) Sosialistit ja kommunistit hermostuvat.

⁶²¹ TS (30.11.2008) Ajatuksia adventtina.

⁶²² TS (8.10.2008) Tentti päivässä, kaksi parhaassa.

⁶²³ TS (3.11.2009) Pirullista peliä.

⁶²⁴ TS (12.8.2008) Asialla ja linjalla pärjää.

⁶²⁵ TS (17.8.2010) Yhden miehen show?

⁶²⁶ TS (24.9.2010) Kovat lukemat.

⁶²⁷ TS (29.10.2008) Paluu arkeen.

⁶²⁸ On tosin syytä huomioda, että Halmeen terveystilanne oli tässä vaiheessa heikentynyt.

⁶²⁹ TS (8.10.2009) Tentti päivässä, kaksi parhaassa.

⁶³⁰ TS (14.1.2010) Puheenjohtajan palsta.

Perussuomalaisten menestystä yritettiin estää myös median toimesta. Soinin mukaan jo vuoden 2007 eduskuntavaaleissa "[g]allupsaippuaa hierottiin kansan silmiin", mutta harhautus ei ollut silloin toiminut.⁶³¹ Median suunnalta nähtiin ainakin kilpapuolueilta tuttuja syytöksiä rasismista ja siitä, että PS oli yhden miehen puolue.⁶³² Median toiminta oli Soinin mukaan tietoinen pyrkimys vahingoittaa perussuomalaisten uskottavuutta.

"Timo Soinia voi äänestää vain Uudellamaalla kirkuu taas Helsingin Sanomat. -- Rummutus siitä, että minua voi äänestää vain Uudellamaalla on paitsi totta myös tarkoitushakuinen. Piiloviestinä markkinoidaan, että Perussuomalaisilla ei ole tarpeeksi 'tunnettuja ehdokkaita'. Sama jankutus koettiin jo kaksi vuotta sitten kuntavaaleissa. Perussuomalaisten kuntavaalikannatus kuusinkertaistui ja saimme reilusti yli 400 valtuutettua kautta maan."⁶³³

Niko Pyrhönen on nähnyt, että median perussuomalaisiin kohdistunut kritiikki avasi populistiselle toimijuudelle strategisia keinoja. Yllä olevan kaltaisilla puhetavoilla populistit kykenivät luomaan kuvaa *eliittimedian* ajohadista ja esittämään itsensä rohkeina marttyyreina, jotka laittoivat itsensä likoon. Kun media voitiin tulkita vieraaksi ja viholliseksi, Pyrhösen mukaan "me"-ryhmän kokema yhteenkuuluvuus voimistui. Pyrhönen onkin sanonut, että kriittinen mediajulkisuus helpotti "uhriutuneen kollektiivi-identiteetin" luomista.⁶³⁴ Ainur Elmgren on kirjoittanut, että media on perussuomalaisten piirissä usein esitetty ulkopuoliseksi ja vieraaksi tahoksi, joka on huhujen ja tietoisien toiminnan avulla pyrkinyt hajottamaan perussuomalaisten muuten yhtenäisiä rivejä.⁶³⁵ Iskut kestettiin.

Soinin mukaan PS:n oli mahdollista voittaa taistelu suurempia ja vaikutusvaltaisia tahoja vastaan, mutta sen oli keskityttävä olennaiseen. Perussuomalaisten vaaliagenda oli Soinin mukaan oikea, joten sanoma oli vain saatava kansan kuuluville. Pään pitäminen kylmänä ja määrätietoinen ote ratkaisivat menestyksen. Soini kirjoitti: "Jos sinulla ei ole suunnitelmaa, olet osa toisten suunnitelmaa. Meillä on oma tie ja oma tahto. Oma suunnitelma."⁶³⁶ Soinille näytti olevan tärkeää se, ettei perussuomalaisia nähty vain protestipuolueena. Soini toisti, ettei kannatuksen kasvu ollut sattumaa tai puolueesta riippumatonta vaan tietoisien politiikan tulos. Hän kirjoitti, että olisi "lapsellista luulla, että toisten epäonnistuminen on oma onnistuminen. Oma työ ratkaisee. Perussuomalaisten kannatus nousee omalla työllä."⁶³⁷

Plokissa yksi erittäin mielenkiintoinen ristiriita on se, että Soini samanaikaisesti halveksi ammattimaisuutta ja loi kuvaa siitä, että perussuomalaiset oli spontaani kansan kanava, joka muuttaisi politiikan ammattilaisten pelistä vapaaksi foorumiksi, jossa kansan tahto olisi ainoa politiikan suuntaa ohjaava muutosvoima. Samalla Soini kuitenkin korosti sitä, miten suunnitelmallista ja strategista PS:n oma työ oli, ja miten amatöörejä kaikki perussuomalaisten

⁶³¹ TS (22.3.2007) Tunnelmia eduskunnasta.

⁶³² TS (1.11.2008) Perussuomalaisilla ei ole kiire mihinkään.

⁶³³ TS (23.12.2010) Hyvä ehdokas.

⁶³⁴ Englanniksi "facilitates a victimized understanding of collective identity". Pyrhönen (2015), 32 ja 162-163.

⁶³⁵ Elmgren (2014), 99.

⁶³⁶ TS (8.6.2008) Viiden prosentin puolue.

⁶³⁷ TS (6.6.2008) Oma työ ratkaisee.

vastustajat olivat. Soinin retoriikassa perussuomalaiset oli siis samaan aikaan luomassa politiikasta vapaata politiikkaa, mutta myös palauttamassa Suomeen *oikeanlaisen* politiikan, jossa totuuden sai sanoa ääneen ja kansan tahtoa kuunneltiin. Vuoden 2011 vaaleja analysoivasssa blogitekstissään Soini kirjoitti:

”Perussuomalaiset on näiden vaalien ainoa todellinen haastaja. Perussuomalaiset herättävät voimakkaita tunteita. Vanhat puolueet myötäjuoksijoinen varmasti pistävät meidät lujille. Se on oikein. *Politiikka palaa politiikkaan!*”⁶³⁸

Soinin teksteissä perussuomalaiset tuli kokonaan oikeisto-vasemmisto-jaottelun ulkopuolelta. Tämä viestitti sekä sitä, että PS ei ollut vanhaa politiikkaa että sitä, ettei PS edustanut ainoastaan yhteiskunnan osaintressejä. Kun asia oli oikea, yhtä puolta ei voinut valita. Vasemman tai oikean ääneen sanominen olisi myös rajannut sitä kansaa, joka PS:n oli mahdollista tavoittaa. Kun PS:n vastustajat nimittivät puoluetta oikeistolaiseksi tai äärioikeistolaiseksi, Soinin mukaan kyseessä oli jälleen pyrkimys vaientaa kansan asia.

”Tässä vaalitaistelun vaiheessa pitää keskittyä olennaiseen. Oma asialista, oma linja. Perussuomalaisiin taotaan kilpailijoiden toimesta milloin mitäkin leimaa. Me emme ole oikealla, *me olemme oikeassa.*”⁶³⁹

Koska PS oli hyvän asialla, sen oli kestävä ja jatkettava eteenpäin. PS ei myöskään saanut vajota eliitin tasolle. Soini muistutti moneen kertaan presidentti Mauno Koiviston opettamasta viisaudesta: ”Ei pidä provosoitua kun provosoidaan.”⁶⁴⁰ Soinin mukaan perussuomalaisten oli pidettävä ”ajatukset rehellisinä” - ”[s]atoi tai paistoi”.⁶⁴¹

Helmikussa 2010 Soini kirjoitti: ”Edessä on vaikeuksia. Niitä ei pidä pelätä. Ne on voitettava. Ja ne voitetaan.”⁶⁴² Tässä sodassa kansa tarvitsi kuitenkin johtajan, joka viitottaisi tien voittoon. Soini tiesi kertoa, että ”Timo Soinilla on politiikassa oma suunnitelma. Se takaa sen, etten ole osa toisten suunnitelmaa”.⁶⁴³ Kansalla oli jo johtaja.

4.3. Kansa tarvitsee johtajan

Paul Taggartin mukaan voimakas johtajuus on populismissa keino vastata Soinin teknokratiaksi kutsuman yhteiskuntajärjestelmän institutionaaliseen kasvottomuuteen. Taggart toteaaakin, että karismaattinen johtajuus voi parhaassa tapauksessa jopa korvata instituutiot kokonaan, koska johtaja voi yksin pitää huolen siitä, että toimeenpano yhteiskunnassa on tehokasta ja oikeudenmukaista. Voimakas johtajuus on keino ratkaista yhteiskunnan järjestelyyn liittyvä äärimmäinen monimutkaisuus ja tuottaa yksinkertaistettu näkemys politiikasta.⁶⁴⁴ Rainer Knopff on sanonut, että koska yleistähtoa ei todellisuudessa

⁶³⁸ TS (8.3.2010) Perussuomalaiset voimistuvat. Kursivointi lisätty.

⁶³⁹ TS (5.10.2008) Aikataulussa ollaan. Kursivointi lisätty.

⁶⁴⁰ Esim. TS (23.10.2008) Perussuomalaiset noteerataan.

⁶⁴¹ TS (18.9.2008) Voiko mennä liian hyvin?

⁶⁴² TS (27.2.2010) Kyllä kansa tietää!

⁶⁴³ TS (19.11.2008) Ei pidä provosoitua.

⁶⁴⁴ Taggart (2000), 100 ja 103.

voida löytää, parhaaksi osoitukseksi populistien konstruoiman yleistahdon toteutumisesta voidaan nähdä se, että populistisen liikkeen seuraajat hurravaat johtajiensa tekemille päätöksille.⁶⁴⁵

On tärkeä ymmärtää, että karismaattinen johtajuus ei ole populismin välttämätön piirre. Valtaan oikeutetun kansan tuottaminen ja delegitiimin eliitin asettaminen sen kanssa vastakkain eivät vaadi johtajuuden ulottuvuutta. Voimakas johtajuus on ainoastaan keino vahvistaa populistista demokratiakäsitystä ja antaa poliittiselle kansanidentiteetille kasvot. Dennis Westlind on todennut, että populistisen johtajan ja hänen seuraajiensa välinen suhde onkin keino artikuloida populistisen liikkeen seuraajien identiteetti.⁶⁴⁶

Timo Soinille johtajuus oli keskeinen osa politiikkaa. Koska politiikka oli hänen mukaansa kova laji, etulinjaan tarvittiin ”osaavia ihmisen puolustajia”.⁶⁴⁷ Poliitikassa olikin Soinin mukaan kyse aina sekä linjasta että henkilöstä. Tämä oli näkynyt jo PS:n edeltäjässä SMP:ssä. Helmikuussa 2009 Soini kirjoitti:

”Poliitikassa kaikki olennainen liittyy sekä harjoitettavan politiikan sisältöön että henkilöihin. Poliittikka on sekä asia- että henkilökysymys. Puolueet syntyvät aina tarpeesta; poliittisesta ja sosiaalisesta tilauksesta. Pelkkä otollinen tilanne ei riitä, tarvitaan ihmisiä ja vetäjä.”⁶⁴⁸

Soini oli tuottamassaan kansan kamppailussa taistelun yksiselitteinen johtaja. Hän ei kuitenkaan koskaan unohtanut, että johtajuus oli ihmisten antama, eikä hän siksi voinut pitää asemaansa itsestäänselvänä. Johtajan mandaatti oli olemassa ainoastaan niin kauan, kuin äänestävä kansa sen soi. ”Minut valittiin yksimielisesti puolueen puheenjohtajaksi. -- Jotkut voittivat, jotkut hävisivät, sellaista on demokratia”, Soini kirjoitti.⁶⁴⁹ Perussuomalaiset olikin Soinin teksteissä eräänlainen oma demokraattinen mikroyhteiskuntansa. Se oli tasa-arvoinen ja koostui jäsenistöstä. Jäsenistön muodostama kansa antoi johtajalleen mandaatin, mikä tapahtui äänestämällä. Johtaja voitiin tällöin nähdä suoraksi osoitukseksi kansan tahdosta.

Timo Soinin tuottama kuva johtajuudesta on kansanidentiteetin kannalta relevanttia, koska perussuomalaisen puolueen rakennekin oli osa kansanidentiteettiä rakentavaa diskurssia.⁶⁵⁰ Perussuomalaisissa johtajan ja alaisten välinen suhde oli sekin todiste siitä, että puolueessa kunnioitettiin äänestäjien tahtoa, ja äänestystulos ohjasi puolueen oimintaa. Paul Taggart on osuvasti todennut, että populistisissa puolueissa outo ristiriita on, että ne voivat samanaikaisesti ihannoida sekä tavallista ja yhtenäistä jäsenistöään että jäsenistön yläpuolelle asetettua ylivertaista johtajaa.⁶⁵¹

⁶⁴⁵ Knopff (2007), 416.

⁶⁴⁶ Westlind (1996), 92.

⁶⁴⁷ TS (27.11.2007) Torjuntavoitto ja poliittinen puhe.

⁶⁴⁸ TS (9.2.2009) Juhlapäivä.

⁶⁴⁹ TS (14.6.2007) Meiltä vaaditaan jatkossa yhä enemmän.

⁶⁵⁰ Puolueen rakenteesta kansanidentiteettiä rakentavana diskurssina on kirjoittanut Westlind (1996), 92.

⁶⁵¹ Taggart (2000), 102.

Plokissa kysymys johtajuudesta oli Soinille merkittävä kahdesta syystä. Ensiksi sen takia, että johtajuudella Soini voimisti kuvaa, että hän ja PS todella kunnioittivat kansan tahtoa. Toiseksi siksi, että koska hän itse toimi puolueensa puheenjohtajana, puhetavat, joilla hän vahvisti johtajuuden merkitystä, vahvistivat samalla hänen omaa asemaansa puolueen johdossa.

Vahvistaakseen johtajuuden mandaattia Soini käytti hyväkseen yhteiskunnassa käytyä keskustelua presidentin valtaoikeuksista. Presidenttiys oli Soinille ennen kaikkea asia, jonka avulla hän vahvisti suorilla vaaleilla valitun johtajuuden merkitystä.

Presidenttikysymys oli itse asiassa yksi kaikkein keskeisimmistä asiakysymyksistä, joista Soini valtapuolueita syytti. Tammikuussa 2008 Soini julkaisi tekstin *Näpit irti presidentistä*, jossa hän kirjoitti: ”Suomen kansa haluaa presidentin ja äänestää suorissa kansanvaalissa. *Miksi tämä pitää Suomen kansalta ottaa pois?*”⁶⁵² Soinin mukaan vanhat puolueet loivat presidentin valtaoikeuksista ongelman, jota ei todellisuudessa ollut olemassa. Syy eliitin haluun karsia presidentin valtaa oli tuttu:

”Syy on suomalaisten eliittierrojen alemmuuskompleksista Euroopan Unionissa. EU:ssa ulkopoliittikka on pääministerivetoista ja Suomen eliitti haluaa kaikessa olla mallioppilas. Kahdesta lautasesta EU-kokouksissa on tehty naurettava ongelma, jota ei käytännössä ole olemassa kuin teoriaherrojen omassa päässä.

Näpit irti presidentistä! Puolueeni presidenttiehdokkaana vuoden 2006 presidentinvaaleissa olleena tiedän käytännön kokemuksesta, että Suomen kansa haluaa presidentin, joka valitaan suorassa kansanvaalissa ja jolla on todellista valtaa. Kyllä kansa tietää!”⁶⁵³

Sen lisäksi, että presidenttikysymyksen kautta Soini pystyi oikeuttamaan omaa johtajuuttaan, hän myös varmasti tiesi, että vahvalle presidentille oli olemassa tilausta. Elinkeinoelämän valtuuskunnan vuonna 2011 toteuttaman asennetutkimuksen mukaan juuri perussuomalaisten kannattajat olivat kaikkein voimakkaimmin vahvan johtajuuden puolella. PS:n kannattajat olivat myös eniten sitä mieltä, että poliittiset puolueet olivat vieraantuneet ihmisten arjesta.⁶⁵⁴ Presidentti olikin perussuomalaisessa retoriikassa ikään kuin johtaja kansan puolella puolueita vastaan. Tämän Soini toi myös ilmi sanoessaan, että presidentillä piti olla valtaa, koska häntä tarvittiin ”vastapainoksi puoluevallalle”.⁶⁵⁵ Ahtiainen ja Tervonen ovat todenneet, että myös Topeliuksen yhteiskuntakäsityksessä kuninkaan ja kansan välillä nähtiin olevan mystinen yhteys. Kuningas oli kansan puolella aateliston feodaalisia pyrkimyksiä vastaan. Ahtiaisen ja Tervosen mukaan hallitsija oli Topeliukselle eräänlainen ”kokoava periaate, alamaisyhteisön ruumiillistuma”.⁶⁵⁶

Kiinnostavaa on, että niissä teksteissä, joissa Soini rakensi jatkuvuutta SMP:n aikaiselle taistelulle, Soini kritisoi kovin sanakääntein presidentti Kekkosen valtaa. Soini puhui Plokissa

⁶⁵² TS (7.1.2008) Näpit irti presidentistä. Kursivointi lisätty.

⁶⁵³ TS (7.1.2008) Näpit irti presidentistä.

⁶⁵⁴ Suhonen (2011), 72-73.

⁶⁵⁵ TS (21.5.2008) Presidentti on tarpeen.

⁶⁵⁶ Ahtiainen - Tervonen (1992), 320.

”Kekkos-diktatuurista”, jota oli häpeällisesti tuettu kaikkien poliittisten puolueiden toimesta.⁶⁵⁷ Koska Soinin mukaan Kekkonen itsevaltiaan otteet olivat olleet osoitus siitä, että suomalainen demokratia oli ollut ”happiteltassa”⁶⁵⁸, herää kysymys: Milloin vahva johtajuus on hyväksyttyä ja milloin ei? Plokista voi havaita, että Kekkos-kritiikissään Soini osasi painottaa vuoden 1974 valintaa, joka tehtiin poikkeuslailla, koska tätä ei voitu vaalituloksen olemattomuuden vuoksi nähdä kansan tahdon ilmauksena vaan sen ohittamisena.⁶⁵⁹

Kun Soini legitimoii omaa asemaansa kansan todellisena johtajana, hän rakensi johtajuudelleen merkityksiä. Hän teki sen kahdella - jossain määrin keskenään päinvastaisella - tavalla. Ensimmäisellä Soini korosti omaa fyysistä läheisyyttään kansaan ja toisella nosti itsensä kauas kansan yläpuolelle.

4.3.1. Lihansyöjä lähiöstä eli Timo tuntee kansan ja kansa Timon

Margaret Canovan kirjoitti jo 1980-luvulla *politiikon populismia* käsittelevässä artikkelissaan, että keskeistä poliittisen uskollisuuden luomisessa on, että johtajat vaikuttavat kaikin tavoin - sekä näkemyksiltään että mieltymyksiltään - seuraajiltaan.⁶⁶⁰ Jotta Timo Soini voitiin nähdä kansan oikeutetuksi johtajaksi, hänen oli mahdollista kansan rajojen sisäpuolelle. Kuten aikaisemmin nähtiin, vasemmiston keskuudessa johtajat ja seuraajat eivät enää muistuttaneet toisiaan. Dennis Westlind on sanonut, että tärkeää populistiselle johtajalle on se, että hän kykenee häivyttämään itsensä ja kansan välillä olevan sillan ja kuvaamaan nämä samaan joukkoon.⁶⁶¹

Timo Soini oli sanojensa mukaan aito kansanmies. Vaikka Soinilla oli maisterin oppiarvo, hän ei kuulunut kaiken tietäviin asiantuntijoihin, vaan oli omaksunut tietonsa ennen kaikkea arkijärjen ja kokemuksen kautta. Kuten Soinin vuonna 2008 julkaistu omaelämäkerrallinen teos osoitti, Soini ei ollut teorianherra vaan ”maisterisjätkä”⁶⁶². Kun Soini oli toukokuussa 2008 ollut Sloveniassa Euroopan unionin kansallisten parlamenttien konferenssissa (COSAC), hän kirjoitti: ”Täytyy kyllä sanoa, että junan ravintolavaunussa kotimaassa opin joka kerta elämästä enemmän kuin näitten Cosacien kokouksissa.”⁶⁶³ Myös poliittiset kannanmuodostukset Soini teki usein käytännön kokemuksen pohjalta. Elokuussa 2008 eduskunnassa tehtiin välikysymys hoitajien palkoista ja julkisten hyvinvointipalveluiden turvaamisesta. Soini kertoi lukijoilleen, mistä hänen oma asiaan liittyvä vakaumuksensa kumpusi.

”Potilasnäkökulma oli oma kokemukseni. Kun katsoin potilaani sängystä ylöspäin kohti hoitajan auttavia käsiä, ymmärsin kertalaakista, mitä ja ketä siinä tilanteessa tarvitsen. Näin sairaalassa etenkin yövuoron pienet resurssit. Yksi

⁶⁵⁷ TS (21.8.2009) Hän on täällä tänään.

⁶⁵⁸ TS (8.10.2007) Ruumiinavaus tulee.

⁶⁵⁹ Esim. TS (13.2.2008) Voihan Venäjä ja yksi kysymys.

⁶⁶⁰ Canovan (1984), 324-325.

⁶⁶¹ Westlind (1996), 104.

⁶⁶² Soini, Timo (2008) Maisterisjätkä. Tammi, Helsinki.

⁶⁶³ TS (8.5.2008) Timon päivää.

sairaanhoitaja ja yksi perushoitaja ja maksimissaan 28 potilasta, kuka missäkin kunnossa. En ihan äkkiä unohda sairaanhoitaja Minnaa. Hän antoi hoitajille kasvot... Ystävälliset, syvän inhimilliset kasvot. *Kaiken tietämäni ja kokemani jälkeen tein sen mikä oli tehtävä.*"⁶⁶⁴

Soini rakasti reissujaan kansan parissa. "Kentältä" hän oppi sanojensa mukaan kaikkein eniten. Siellä Soini sai myös kuulla kansalaisia, eli heitä, joita hän eduskunnassa ja Euroopan parlamentissa edusti. Soini oppi kansalta erityisen paljon vaalien alla - tuntuma ruohonjuuritason kansalaisiin oli Plokissa selkeimmin läsnä kunnallisvaalien alla kesällä ja syksyllä 2008. Tällöin Soini myös muisteli pari vuotta aiemmin käytyjä presidentinvaaleja, joka oli ollut aikana mahtavaa juuri siksi, että se oli ollut "samaa kiertämistä kansan syvien rivien keskuudessa kuin nyt".⁶⁶⁵ Soini myös tykkäsi kuulla eri kuntavaaliehdokkaiden tarinoita. Tämä johtui hänen mukaansa siitä, että hän piti ihmisistä.⁶⁶⁶ Sen lisäksi, että Soini tunsu ihmiset, ihmiset tunsivat myös hänet. "Timo tuntee kentän ja kenttä tuntee Timon", Soini kirjoitti lokakuussa 2008.⁶⁶⁷

Iso syy molemminpuoliseen ymmärrykseen oli se, että Soini oli kasvanut ja elänyt kansan parissa. Soini puhui usein livisniemestä eli siitä Espoon "betonilähiöstä", jossa oli varttunut. Soinin mukaan vanhat puolueet eivät ymmärtäneet lähiöissä asumisesta mitään ja sen vuoksi lähiöt olivat politiikassa unohdettu. Syyskuussa 2008 Soini kirjoitti: "Ei täällä asumisessa ole mitään hävettävää. Minusta tuli minä livisniemessä."⁶⁶⁸ Kun Soini puhui *täällä* asumisesta, hän osoitti kuulevansa lähiöiden "meihin" eli nykypäivän tavalliseen kansaan. Soini kertoi myös identiteettinsä perustuvan nimenomaan lähiöelämiseen. Soinin mukaan "[e]lämä kansan syvien rivien keskuudessa on antoisaa". Se oli muovannut hänestä "suoranraakan miehen. Sanon mielipiteeni suoraan samalla mitalla mitä minulle puhutaan."⁶⁶⁹ Tässä mielessä Soini muistutti Tony Halmetta. Molemmat olivat tuiki tavallisia suomalaisia miehiä, jotka eivät turhaa piitanneet poliittisesta korrektiudesta, vaan puhuivat asioista niiden oikealla nimillä. Olihan tämä myös keskeinen osa todellista kansanluonnetta.

Urpo Kovalan ja Jyrki Pöysän mukaan retoriikassa on aina kyse merkityksenannoista ja merkitysten perustamisesta. Heille retoriikka ei kuitenkaan typisty pelkkään kieleen tai sanoilla vaikuttamiseen, vaan myös visuaalinen performanssi on keskeinen osa sitä.⁶⁷⁰ Soini korostikin mielellään oman habituksensa erilaisuutta moniin muihin eturivin poliitikkoihin nähden. Soinin mukaan kasvaminen betonilähiössä sekä näkyi että kuului hänessä. Kansan johtajuudessa ei Soinin mukaan ollutkaan kyse pelkästään arvoista tai poliittisesta sisällöstä. Huhtikuussa 2009 Soini julkaisi tekstin *Kansan parissa oppii*, jossa hän kirjoitti:

"Tiedän millaisen elämän keski-ikäinen lähiön kasvatti on elänyt, koska olen saman kokenut. -- Tullakseen poliittiseksi johtajaksi täytyy elää sellainen elämä,

⁶⁶⁴ TS (3.10.2007) Välikysymys. Kursivointi lisätty.

⁶⁶⁵ TS (10.10.2008) Brio – pienen ihmisen ilo osata.

⁶⁶⁶ TS (29.8.2008) Ilta Helsingissä.

⁶⁶⁷ TS (29.10.2008) Paluu arkeen.

⁶⁶⁸ TS (28.9.2008) Lähiöissä muhii muutoksen siemen.

⁶⁶⁹ TS (7.9.2008) Ongelma ja ratkaisu.

⁶⁷⁰ Kovala - Pöysä (2017), 249.

että sinusta on johtajaksi. Siksi voi olla *kansan johtaja* mutta ei esim. kokoomuksen johtaja. Ei minusta olisi Kokoomuksen johtajaksi. Ymmärrät tämän, kun mietit hetken. En ole Kokoomuksen näköinen enkä oloinen, eivätkä mielipiteeni ole kokoomuslaisia.”⁶⁷¹

Soinin elämässä kaikki kuvasti tavallisuutta. Hänen isoisänsä oli ollut konduktööri, joten aina kun Soini matkusti junalla paikasta toiseen, hänellä oli kotoisa olo. ”Raiteet ovat jotenkin verissä”, Soini kertoi.⁶⁷² Ja kun Soinin luona kävi eduskunnassa vierailulla joukko espoolaisia työttömiä, hän ymmärsi tarkalleen, mistä nämä puhuivat. Hän oli sanojensa mukaan kokenut saman vuonna 1995, kun SMP oli ajautunut konkurssiin. Tällöin hän oli ollut ”lyöty” muttei loppu.⁶⁷³ Soini kertoi kokemuksestaan:

”Kerroin miten toimin ja miksi. Tiedän omasta kokemuksesta vuodelta 1995 SMP:n konkurssin ajalta, miltä tuntuu kun työt loppuvat. Se tuntuu siltä, ettei tarvita. Ja me kaikki olemme kuitenkin tarpeen. Ainutlaatuisia ihmisiä. Ei ole kahta samanlaista. Työttömyydestä voi selvitä.”⁶⁷⁴

Kansan ulkonäön ja kansan näköisen elämän lisäksi Soini jakoi ne arvot ja hyveet, jotka olivat tavalliselle kansalle ominaisia. Soini oli vaatimaton ja vierasti pinnallisuutta. Jopa vaatteiden ostaminen oli hankalaa. ”En yleensä viihdy kaupoissa. Kartan muodollisuuksia ja tärkeilyä. Olen myös sitä mieltä, että rumat ne vaatteilla koreilee.”⁶⁷⁵ Pinnallisuuden sijaan Soinin elämässä tärkeintä olivat ihmiset. Soinille ”[p]erhe ja ystävät eivät asu paperilla vaan sydämessä”⁶⁷⁶. Myös koko *Maisterisjätkä* -kirjan julkaiseminen vuonna 2008 oli osaltaan pyrkimys tuoda esille samaa kansanomaisuutta. Kirjan julkaisemisenkin voi siksi nähdä osaksi retorista performanssia. Soini avasi kirjan sisältöä Plokin lukijoille lokakuussa 2007:

”Kirja antaa mahdollisuudet tehdä tilit selväksi menneiden tapahtumien kanssa ja avaa näkökulmaa tulevaan. Olen uskon ja aatteen mies, heteromies, lihansyöjä, isä, aviomies ja ravimies. Olen näköistaiteen ystävä, sellainen tulee kirjastakin, Timo Soinin näköinen.”⁶⁷⁷

Kuten yllä olevasta voi jo havaita, Soini kertoi Plokissa myös ajanvieteistään, jotka olivat nekin kansanomaisia. Kun kaikkein kiireisin vaalikampanjointi oli päällä maaliskuussa 2011, Soini kertoi lukijoille päivästä: ”Tänään käyn Korsossa. Ja saunassa. Mitä muuta päivä tuo tullessaan jää nähtäväksi.”⁶⁷⁸ Soinia ei myöskään kiinnostanut juhlia herrojen kanssa EU:n 50-vuotista taivalta toukokuussa 2007 vaan kertoi mieluummin lähtevänsä raveihin.⁶⁷⁹ Ravien lisäksi toinen Soinille erittäin mielekäs ajanviete oli jalkapallo. Jalkapallossa Soinin suurin rakkaus oli lontoolainen Millwall, joka oli kannattajansa näköinen joukkue. Soinin mukaan

⁶⁷¹ TS (24.4.2009) Kansan parissa oppii. Kursivointi lisätty.

⁶⁷² TS (4.9.2008) Hyviä hetkiä.

⁶⁷³ TS (21.4.2007) Poliitikassa ei itku auta.

⁶⁷⁴ TS (28.5.2008) Työttömyys on ongelma.

⁶⁷⁵ TS (22.2.2007) Huonoa politiikkaa, hyvää palvelua.

⁶⁷⁶ TS (31.12.2008) Ajatuksia ja opetuksia vuodelta 2008.

⁶⁷⁷ TS (10.10.2007) Kirja.

⁶⁷⁸ TS (27.3.2011) Vaalivankkureiden vetäjät ja työntäjät.

⁶⁷⁹ TS (25.3.2007) EU 50-vuotta.

Millwall oli "[e]telä-lontoolainen, aito, brittiseura. Omanlaisensa omasta halustaan."⁶⁸⁰ Millwallia ei Soinin mukaan kiinnostanut pätäkääkään, mitä muut lontoolaisseurat tai muutkaan ajattelivat. Se keskittyi omaan toimintaansa ja teki asiat juuri niin kuin itse parhaaksi näki. Soini tiedosti, että suomalaisen miehen syvä rakkaus lontoolaista seuraa kohtaan oli järjetöntä. Mutta intohimo jo järjettömyys olivat osa elämää.

"Joku järki-ihminen varmaan tuumii, että miten ihmeessä jollakin Etelä-Lontoon pikkuseuralla on tekemistä perussuomalaisen miehen kanssa. Ei kaikkea voi selittää. Jos rakastaa aatetta, seuraa tai ihmistä ei se selittelyistä parane. – We are Millwall, super Millwall, We are Millwall from The Den. No one likes us, no one likes, no one likes us, We don't care!"⁶⁸¹

Eräs toinen Soinin käyttämä keino viestittää omaa kansanomaisuuttaan oli maskuliinisuuden korostaminen. Osaltaan koko *maisterisjätkyys* ja *ravimiehen identiteetti* liittyivät miehisyyden esiin tuomiseen, kuten Kovala ja Pöysä ovat todenneet. Heidän mukaansa Soinin "jätkytydessä" oli kyse "positiivisesta itsensä asemoimisesta".⁶⁸² Syyskuussa 2007 Soini kirjoitti Plokiin ajatuksiaan Elimäellä järjestetystä Miesten juttu -tapahtumasta, jossa hän oli ollut puhumassa. Soinin mukaan tapahtumassa oli "mukava puhua miehestä miehelle miesmäisesti".⁶⁸³ Soinille miehisyyks ei kuitenkaan merkinnyt samanlaista alfauros-machoilua kuin esimerkiksi Vladimir Putinin julkisuustempauksissa, vaan hänelle riitti pehmeämpi suomalainen *äijyys*. Soini kertoikin Plokissa siitä, millaisia "me miehet" olemme.

"Miehet eivät ole monimutkaisia. Me pidämme arkisista asioista. Työstä, naisestamme ja lapsistamme. Ystävistämme ja yhteisöistämme ja harrastuksistamme. Haluamme elää. Höyrähtämätön suomalainen nainen tietää kaiken tämän. Siksi hän rakastaa omaa lökäpöksyään. Omalla karhealla tavallaan rakastaa lökäpöksy naistaan, syvästi ja sydämellä, vaikka ei osaa sitä yleensä sanoiksi pukea."⁶⁸⁴

Aina Soini ei kuitenkaan ollut jörö ja pehmoinen lökäpöksy. Välillä Soini käytti huomattavasti voimakkaampaa retoriikkaa ja rakensi itsestään kuvaa kansan johtajana, jonka tehtävänä oli johdattaa joukkonsa pelastukseen.

4.3.2. Vänrikki Koskela vai Raamatun Daniel

Jälkimmäinen Soinin keinoista legitimoida omaa johtajuuttaan oli kaukana tavallisuudesta. Tällöin Soini ei ollut raveista ja jalkapallosta pitävä kansan parissa elänyt lähiöiden kasvatti vaan jotain paljon suurempaa. Jan-Werner Müller onkin sanonut, että tavallisuus ei yksin riitä legimitoimaan johtajuutta. Jos kaikki ihmiset olisivat tavallisia ja edustaisivat

⁶⁸⁰ TS (31.5.2010) Kuningas jalkapallo.

⁶⁸¹ TS (9.10.2007) Millwall mielessäni.

⁶⁸² Kovala - Pöysä (2017), 262-264.

⁶⁸³ TS (29.9.2007) Miesten juttu.

⁶⁸⁴ TS (31.1.2009) Duunarimiehen paluu.

keskivertokansan prototyyppiä, vaaleja ei hänen mukaansa edes tarvittaisi, koska kansan edustajat voitaisiin valita arvalla.⁶⁸⁵

Soinin retoriikkaa tutkinut Laura Parkkinen on verrannut Soinin puhetta maallikkosaarnojen puhetapoihin. Parkkinen mukaan maallikkosaarnoissa yhteisön johtaja pyrkii samalla olemaan yksi meistä mutta kuitenkin jotain enemmän.⁶⁸⁶ Tämä oli Soinin johtajuutta legitimoivien puhetapojen avain. On mielenkiintoista, miten kansa on Soinin retoriikassa yhtenäistä massaa, jonka joukkoon Soini luontevasti sulautuu. Samaan aikaan Soini kuitenkin nostaa itsensä kansan yläpuolelle, katselee tätä ylhäältä käsin ja kertoo, mitä tämä ajattelee ja tarvitsee. Tässä mielessä Soinikin osaltaan muistutti suomalaisuusliikkeen johtohahmoja, jotka sanelivat ylhäältä päin sen, mikä oli kansalle parasta.

Niissä puheissa, joissa Soini halusi osoittaa olevansa jotain *enemmän*, hän käytti apunaan sodan ja uskonnon retoriikkaa. Voimakkaalla pelastusretoriikallaan Soini asetti itsensä johtamaan kansan identiteettipoliittista taistelua ja vannoi vievänsä kansan vaikeuksien kautta voittoon.

Pauli Kettusen mukaan suomalaisessa yritysjohtamisessa ideaaliksi koettu johtajatyyppe on ollut tuntematon sotilas, jolla on nähty olevan menestykseen vaadittava kansanluonne. Sotaretoriikka on Kettusen mukaan ollut läsnä myös kansallisesta kilpailukyvyistä puhuttaessa, kun talouden kilpailuun liittyen on puhuttu selviämisestä talvisodan hengen avulla.⁶⁸⁷ Suomen taistelut toisessa maailmansodassa - erityisesti talvisodan ”105 kunnian päivää” - sisältävät voimakasta kansallista symboliikkaa. Tuntemattoman sotilaan merkitys kansallisen taistelun symbolina lienee voimistunut entisestään vuoden 2000 jälkeen, kun Yleisradio on näyttänyt *Tuntematon sotilas* -elokuvan (yleensä Edvin Laineen ohjaaman) vuosittain Suomen itsenäisyyspäivänä.

Sodan retoriikka oli läsnä myös Plokissa. Timo Soini kuvasi kansan kamppailua taisteluksi, jota hän itse johti etulinjasta. Esimerkiksi huhtikuussa 2008 Soini kävi Pohjanmaalla tutustumassa perussuomalaisten riveihin. Soini kirjoitti matkastaan ja kertoi, että ”[p]uheenjohtajan on tärkeä tuntea joukkonsa ja pysyä ajan tasalla”. Matkan johtopäätös oli hänen mukaansa se, että ”Pohjanmaa on iskussa”.⁶⁸⁸

Soinin mukaan tärkeä syy sille, miksi politiikolta kaivattiin sotajohtajan ominaisuuksia, oli se, että politiikan kenttä vertautui taistelutantereeseen. Kuten aiemmin tässä tutkimuksessa on nähty, suurin osa valtapuolueiden poliitikoista ei täyttänyt niitä ominaisuuksia, joita johtajalta kaivattiin. Poliitiikka oli niin kova laji, ettei siinä pärjännyt, mikäli otti ”pienestä nokkiinsa”. Soinin neuvo kaikille ”itkupilleille” olikin yksiselitteinen: ”lopeta ajoissa. Pääset itse vähemmällä ja säästät kanssaihmissesi ja läheistesi hermoja.”⁶⁸⁹

⁶⁸⁵ Müller (2016), 33.

⁶⁸⁶ Parkkinen (2017), 283.

⁶⁸⁷ Kettunen (2008), 172 ja 181.

⁶⁸⁸ Molemmat edelliset: TS (6.4.2008) Kentällä oppii.

⁶⁸⁹ TS (21.4.2007) Poliitikassa ei itku auta.

Soinin oma ”politiikan polvitie”⁶⁹⁰ oli ollut pitkä ja kivinen, ja sen myötä hän oli oppinut kestämaan kolhuja ja vastoinkäymisiä. Soinin osaaminen johtajana perustui sekin ennen kaikkea käytännön kokemukseen. Lokakuussa 2007 Soini kirjoitti puolueen puheenjohtajan elämästä.

”Olen ollut puheenjohtajana runsaat kymmenen vuotta se on pitkä aika, mutta perussuomalaisissa puheenjohtaja on vasta sisään ajettu, kun takana on rosoiset oppivuodet. Vuosista ja vastoinkäymisistä kasvaa karvaa rintaan. Puoluejohtaja vastaa viime kädessä kaikesta, vaikkei olisi kaikkeen vikapääkään. -- Moni ei selviä puheenjohtajana paria kautta pitempään. -- Peli on raakaa, eikä aina rehellistä. Puheenjohtajan takamuksen on kestettävä merivettä.”⁶⁹¹

Kokemuksen karaistamana Soini oli valmis tarttumaan johtajuuden mukana tuomiin haasteisiin. Toukokuussa 2010, kun gallupit lupasivat PS:lle merkittävää kannatuksen kasvua, hän sanoi: ”Sekä kannatus että vastustus lisääntyvät. Etulinjan miehelle se sopii.”⁶⁹²

Soinin valmius johtaa joukkoja kävi parhaiten ilmi puoluekokouksien alla. Soinille oli itsestäänselvää, että koska vaikeuksia oli edessä, hän ei voinut vielä jättää omiaan. ”Johtaja ei saa pettää joukkojaan -- Kapteeni on viimeisenä komentosillalla ja niin pitää olla”, Soini totesi.⁶⁹³ Siispä, kun maaliskuussa 2007 hän valmistautui jälleen astumaan puoluekokousväen eteen ja tämän tahdon armoille, Soini sanoi: ”Ilmoitin tänään puoluehallituksen kokouksessa, että haluan jatkaa Perussuomalaisten puheenjohtajana seuraavan kaksivuotiskauden. En ole siis ’käytettävissä’, kuten fraasi kuuluu, vaan haluan jatkaa, koska nostotyö on vielä kesken.”⁶⁹⁴ Kaksi vuotta myöhemmin sama nostotyö oli edelleen kesken, ja Soini ilmoitti jälleen jatkohaluistaan. ”Olen johtanut Perussuomalaisia 12 vuotta. Se on pitkä aika. Haluan jatkaa. Vuodet ovat jättäneet jälkensä. Helpommallakin pääsisi, mutta en halua. Haluan olla etulinjan mies, tiedän mitä se on.”⁶⁹⁵

Soinin haluun johtaa joukkoja vaikutti se, että hän tiesi olevansa oikealla asialla ja oikeiden ihmisten kanssa. Kuntavaalien aikaan Soini kampanjoi ”kotikentällään” Espoossa ja totesi olevansa ylpeä ”omistaan”.⁶⁹⁶ Vaikka päivät olivat pitkiä ja työ rankkaa, hänen mukaansa oli ”etuoikeus saada tehdä jotakin yhteiseksi hyväksi”.⁶⁹⁷ Soini tiesi, että työ söi miestä. Taistelutahto kuitenkin kumpusi sydäimestä, minkä vuoksi se oli murtumaton.

”Miksi vielä kierrän viikonloput pitkin kairaa, vaikka olen tehnyt sitä runsaat 15 vuotta? Rakkaudesta asiaan ja aatteeseen. SMP:tä on syytä muistaa ja Perussuomalaisten puolesta taistella. Ne ovat minua, omintani.”⁶⁹⁸

⁶⁹⁰ ”Politiikan polvitien” Soini mainitsi tarkastelujakson aikana kolmessa eri yhteydessä. Ks. esim. TS (27.2.2010) Kyllä kansa tietää!

⁶⁹¹ TS (14.10.2007) Puoluejohtajan arkea.

⁶⁹² TS (26.5.2010) Pari sanaa gallupista.

⁶⁹³ TS (16.10.2008) Ryhmäkuri ja itsekuuri.

⁶⁹⁴ TS (29.3.2007) Haluan jatkaa puheenjohtajana.

⁶⁹⁵ TS (18.5.2009) Puoluekokous.

⁶⁹⁶ TS (18.10.2008) Tunnelmia vaalikentiltä.

⁶⁹⁷ TS (9.3.2008) Kyllä kansa tietää ja Kemijärven yöjuna.

⁶⁹⁸ TS (20.4.2008) SMP:ta on syytä muistaa.

Soini oli myös vakuuttunut siitä, että juuri hänen tuli olla se, joka johti kansan taistelua ja perussuomalaiset vaalivoittoon.⁶⁹⁹ Soini toisti usein, että juuri hänellä oli voiton mahdollistava suunnitelma. Perussuomalaisilla ei siis ollut edes varaa ryhtyä taistoon ilman häntä.

Jo kesällä 2007 Soini kertoi tietävänsä, miten PS kasvatetaan seuraavissa vaaleissa 7-10 prosentin puolueeksi.⁷⁰⁰ Jos Soini tarkoitti tällä vuoden 2008 kunnallisvaaleja, hän jäi hieman tavoitteestaan, sillä PS sai vaaleissa 5,4 prosenttia annetuista äänistä. Soini luotti omaan strategiaansa täysin ja toivoi luottoa myös muilta. Joulukuussa 2008 hieman kunnallisvaalien jälkeen hän totesi, että oli muutamien muiden kanssa nostanut perussuomalaiset nolosta nousuun ja tietävänsä täsmälleen, miten se oli tehty.⁷⁰¹ ”Lepo vaan. Tiedän, mitä teen. Karaistunut kenttämme on valmis taisteluun, kun aika on. Ja se tulee”, Soini kirjoitti marraskuussa 2009.⁷⁰² Oppositioasemasta käsin Soini neuvoi myös hallitusta, joka oli nostamassa eläkeikää ja ymmärtänyt koko elvytyksen idean aivan väärin. Soini totesi Tuntemattomasta sotilaasta tuttuun tapaan: ”Ei pojat, ei taisteluja tällä lailla käydä.”⁷⁰³

Toinen puhetapa, jolla Soini nosti itsensä kansan johtajana muita ylemmäs, oli käyttämällä kristillistä retoriikkaa. Hartaana katolilaisena Soini käytti muutenkin Raamatusta tuttua symboliikkaa kuten jo Daavidin ja Goljatin taistelusta oli mahdollista päätellä. Usko vaikutti Soinin retoriikkaan ja poliittisiin kannanmuodostuksiin, minkä hän myös myönsi avoimesti: ”Olen roomalaiskatolinen kristitty. Se vaikuttaa arvoihini. Tunnustan sen.”⁷⁰⁴

Soinin puheissa uskonto ja politiikka liittyivät yhteen. Hänen mukaansa politiikassa voitti se osapuoli, ”joka pitää linjansa ja kantaa ristinsä”.⁷⁰⁵ Kristinuskossa ja politiikassa oli Soinin mukaan yhteistä myös se, että molemmissa oli pohjimmiltaan kysymys oikeasta ja väärästä ja näiden välillä tehtävästä valinnasta. Usko ja kokemus liittyivät valintaa koskeissa puhetavoissa yhteen:

”Olen pohtinut ihmistä, itseäni ja politiikkaa virallisesti 31 vuotta. Uskon lähde on meissä jokaisessa – uskallus ottaa tämä hieno maa haltuun isovanhemmiltamme, isiltä ja äideiltä. Ja viedä sitä ajassa eteenpäin. Minulla on edelleen runsaan 11 300 päivän jälkeen väkevä näkemys siitä, mikä on oikein ja mikä väärin.”⁷⁰⁶

Laura Parkkinen on todennut, että Soinin käyttämä kristillinen retoriikka on ollut lähellä amerikkalaista herätyskristillisyyttä. Parkkinen kutsuu Soinin uskonnollista retoriikkaa *Kaanaan kieleksi*. Parkkisen mukaan Kaanaan kieli voidaan ymmärtää kieleksi, jolla ”luodaan sanojen sisäpiiriä ja yhteisöllistä identiteettiä”.⁷⁰⁷ Sen voi siis nähdään yhdeksi tavaksi rakentaa ”me”-kollektiivia.

⁶⁹⁹ TS (29.10.2010) Kreikka ja Kanada.

⁷⁰⁰ TS (10.6.2007) Puoluekokous.

⁷⁰¹ TS (20.12.2008) Leimat lentelevät.

⁷⁰² TS (27.11.2009) Painava salkku.

⁷⁰³ TS (24.2.2009) Eläkeiän nosto.

⁷⁰⁴ TS (21.2.2010) Pidän ihmiselämää pyhänä.

⁷⁰⁵ TS (9.3.2011) Vihreitä viedään Euroopassa.

⁷⁰⁶ TS (27.3.2010) 11 323 päivää politiikkaa.

⁷⁰⁷ Parkkinen (2017), 274-276 ja 287.

Plokissa kristillinen retoriikka oli kaikkein selkeimmin läsnä johtajuutta legitimoivassa puheessa. Kun Soinin mukaan perussuomalaisten jäsenet olivat ”tavallisia ihmisiä, eivät enkeleitä, eivätkä demoneita”⁷⁰⁸, puolue sen sijaan oli riippuvainen puheenjohtajasta siinä missä ”[m]essua ei voi pitää ilman pappia”⁷⁰⁹. Soini kertoi, että jo Veikko Vennamo oli ollut hänelle eräänlainen poliittisen sanan saattaja. Helmikuussa 2009 Soini kirjoitti:

”SMP:n kannattajia kutsuttiin usein vennamolaisiksi Veikko Vennamon mukaan. Vennamolainen on Veikko Vennamon politiikan kannattaja. Olen vennamolainen. Minulle Veikko Vennamo, inhimillisistä puutteistaan huolimatta, joita meillä kaikilla on, oli *poliittinen profeetta*.”⁷¹⁰

Laura Parkkiselle uskonnollisessa retoriikassa tärkeä käsite on *minimointi*. Minimointi on hänen mukaansa tapa merkityksellistää johtajuutta. Kun Soini kirjoitti Veikko Vennamon poliittisesta profeetallisuudesta, hän minimoi eli nöyrysti Vennamon Jumalan edessä ja osoitti, että hän oli ollut ainoastaan jonkinlaisen sanan välikappale.⁷¹¹ Kuten aiemmin nähtiin, Chaïm Perelmanin mukaan ainoita kyseenalaistamattomia auktoriteetteja voivat olla jumalallista alkuperää olevat auktoriteetit.⁷¹² Soinin retoriikassa tällainen jumalallinen auktoriteetti oli kansa, mutta ajoittain myös jumalallisen auktoriteetin viestinviejä eli Veikko Vennamo ja tämän työn jatkaja eli Soini itse. Soinin saama mandaatti ei siis ollut mikään tavanomainen.

Soini oli itsekin eräänlainen poliittinen profeetta, joka levitti jumalallista lupasta pelastuksesta. Soinin levittämä ilosanoma oli se oikea totuus. Koska Soinin omat voimavarat olivat kuitenkin rajalliset, hän tarvitsi rinnalleen muitakin sanansaattajia. Kunnallisvaalien alla Soini kirjoitti:

”Perussuomalaiset on kasvava puolue, jonka poliittinen ohjelma on selkeä ja ymmärrettävä. Tätä linjaa olen vienyt eteepäin ja tarkoitus on saada rinnalle lisää *poliittisen evankeliumin* levittäjiä.”⁷¹³

Raa’an kiertämisen avulla Soini onnistui tehtävässään. Pari päivää ennen kunnallisvaalien varsinaista äänestyspäivää 24. lokakuuta 2008 Soinista huokui helpotus: ”Olen kiertänyt maata kuin Jerusalemin suutari ja sain yhdessä aktiivisen kenttäväen ja ehdokashankkijoiden kanssa kasaan 1 840 kuntavaaliehdokasta.”⁷¹⁴ Soinille kävi aivan kuin Raamatussa. ”[k]uten ei Jerusalemin suutarikaan kiertänyt turhaan, ei sitä Soinikaan kuluitta ja tuloksitta kulje”, hän kirjoitti.⁷¹⁵

Myös Soinin lyhyeksi jäänyt piipahdus Euroopan unionissa liittyi samaan messiaanisuuteen. Koska Brysseli oli pimeyden ydin, hyvän puolella taistelevan Soinin piti ymmärtää, minkälainen vastustaja tällä oli vastassa. Ymmärryksen tarve olikin suurin syy siihen, että Soini

⁷⁰⁸ TS (29.5.2009) Hyvä Apu ehdokasvalintaan.

⁷⁰⁹ TS (13.10.2008) Perussuomalaisten salaisuus.

⁷¹⁰ TS (9.2.2009) Juhlapäivä. Kursivointi lisätty.

⁷¹¹ Parkkinen (2017), 275 ja 283.

⁷¹² Ks. Perelman (2007), 108.

⁷¹³ TS (18.8.2008) Jankutus yhden miehen puolueesta. Kursivointi lisätty.

⁷¹⁴ TS (24.10.2008) Raaka lyönti kalkkiviivoilla.

⁷¹⁵ TS (14.8.2008) Varmista tappava osuma.

ylipäänsä lähti ehdolle Euroopan parlamenttiin. Kun keväällä 2009 Vasemmistoliiton silloinen puheenjohtaja Matti Korhonen aavisteli Soinin päätöksen johtuneen siitä, että tämä halusi käyttää vaaleja hyväksi puolueen mediajulkisuuden kasvattamiseksi, Soini ihmetteli kommenttia. ”Mitä ihmettä? Niinhän vaaleja kuuluukin käyttää, Suomen hyväksi. Nämä vaalit käydään nimeomaan siksi.”⁷¹⁶ Soini kertoi seuraajilleen avoimesti päätöksensä todellisista taustoista. Hän kirjoitti: ”Menen itse paikan päälle katsomaan onko Euroopan Unionista mihinkään ja miltä se käytännössä, sisältä päin nähtynä näyttää ja kuinka toimii.”⁷¹⁷ Kun Soini lopulta valittiin europarlamenttiin, ja hänen viimeinen päivänsä eduskunnassa koitti, hän oli valmis lähtöön. ”Mielenkiintoinen työ vaihtuu toiseen haastavaan työhön. Molempiin minulla on kansan kannatus”, Soini piti mielessä.⁷¹⁸

Laura Parkkisen mukaan Soinin uskonnollisessa kielenkäytössä populistinen johtajuus näyttäytyy tehtävänä, johon kansan valitsema henkilö vastentahtoisesti suostuu.⁷¹⁹ Tällainen puhetapa oli Plokissa havaittavissa Euroopan unionia koskevissa kirjoituksissa. Soini meni kansan lähettämänä Brysseliin mutta oli valmis tulemaan sieltä heti takaisin, mikäli tarve olisi. Soini oli aina valmis uhraamaan omat itsekkäät intressinsä yhteisen hyvän vuoksi. Kun vaalirahakohu hallitsi suomalaista politiikkaa koskevaa keskustelua Soinin ensimmäisinä Brysselin kuukausina, hän julkaisi Plokissa tekstin *Soinin paluu?* Siinä hän kirjoitti:

”Lähdin EU-parlamenttiin sillä mielellä, että hoidan hommaa siellä täysillä ja johdan Perussuomalaisten vuoden 2011 eduskuntavaalit. Kotimainen vaalirahaskandaali voi sotkea suunnitelmani. Nyt ei ole kysymys siitä mitä Timo Soini henkilökohtaisesti haluaa. Tiedän, että jos uudet ennenaikaiset vaalit tulevat, minun on ne johdettava ja oltava ehdokkaana. Puolueen johtamisessa henkilökohtaiset mieltymykset eivät ratkaise. Kun asia vaatii, on tehtävä ja mentävä. -- Onko Suomen kansalla todella sellaiset johtajat kuin se ansaitsee?”⁷²⁰

Vänrikki Koskelan kaltaisen sotajohtajan lisäksi Soini oli Raamatun Daniel. Vanhassa testamentissa Daniel nimitetään Dareioksen valtakunnassa satraappien ylivalvojaksi. Daniel osoittautuu pian huomattavasti etevämmäksi kuin muut satraapit ja valvojat, mikä aiheuttaa kateutta. Kilpailijat yrittävät löytää Danielista heikkouksia ja syntejä mutta eivät löydä mitään huomautettavaa, sillä Daniel on ahkera ja nuhteeton. Ainoa asia, mistä Danielia voidaan syyttää, on Jumalalle rukoulu ja uskollisuus Herraa kohtaan. Koska Dareioksen valtakunnassa ei saanut palvoa kuin kuningasta, Daniel heitetään rangaistukseksi leijonien luo. Jumala kuitenkin tukkii leijonan kidan, ja Daniel pääsee pois leijonan luolasta vahingoittumattomana. Timo Soini näki olevansa tarinan Daniel ja EU leijonan luola. Kiinnostavaa on, että Soini harvoin avasi Raamatun vertausten merkityksiä sen enempää, vaan ilmeisesti oletti, että ne oli lukijoille itsestäänselviä. 2000-luvun kontekstissa tämä tuskin enää piti paikkansa - ainakaan perussuomalaisten nuorimpien äänestäjien kohdalla.

⁷¹⁶ TS (30.3.2009) Elä rohkeasti.

⁷¹⁷ TS (28.3.2009) Ryhdyn EU-ehdokkaaksi.

⁷¹⁸ TS (18.6.2009) Haikea päivä.

⁷¹⁹ Parkkinen (2017), 294.

⁷²⁰ TS (24.9.2009) Soinin paluu?

Soinin mukaan hän meni leijonan luolaan kesällä 2009, kun hän lähti pimeään Brysseliin. Jo Soinin EU-parlamenttiaikana - eli silloin, kun Soini oli ”luolassa vankina” - hän oli vakuuttunut siitä, että pääsisi vielä jonain päivänä pois. Lopulta Soini kertoi, että paluu oli koittamassa vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Soini kertoi, että oli Danielin tavoin ollut leijonan luolassa mutta oli nyt tulossa ulos haastamaan ”vanhojen puolueiden virhepolitiikan”.⁷²¹ Maaliskuussa 2010 Soini kirjoitti:

”Kerroin EU-vaaleihin lähtiessäni, että vien Perussuomalaisuuden Euroopan Parlamenttiin. Nyt se on siellä ja myös jälkeeni jää. Johdan Perussuomalaisten 2011 eduskuntavaalikampanjan. Vanhassa testamentissa Daniel meni leijonan luolaan. Daniel myös palasi leijonan luolasta.”⁷²²

Maailma oli Soinin mukaan levoton paikka, mutta hän ei koskaan unohtanut taistoavansa ”hyvän puolesta”.⁷²³ Tämä oli tärkeä pitää mielessä, sillä edessä oli kivinen tie. Poliitiikka oli Soinin mukaan ”taistelutanner, jossa aita ja ihmistä kaatuu”. Taistelu oli kuitenkin kaikkien sen vaatimien uhrausten arvoinen, sillä parempi huominen oli edessä. Lokakuussa 2007 Soini kirjoitti: ”Minua tarvitaan Suomen politiikassa, se viesti on täysin yksiselitteinen. Isänmaa on pelastettava.”⁷²⁴

Soini ei kuitenkaan taistellut yksin, sillä hänellä oli puolue rinnallaan ja kansa takanaan. Soinin tehtävä oli johtaa joukkoja, kuuluttaa ilosanomaa ja pitää huoli siitä, että kansan tahto ohjaisi pian politiikan suuntaa. Soini oli kirjoitustensa mukaan onnistumassa, ja pelastus oli nurkan takana. Kunnallisvaalien alla lokakuussa 2008 Soini kirjoitti: ”Haluan raivata tietä ja olla antamassa tavalliselle ihmiselle väylän ja kanavan. Latu on nyt auki.”⁷²⁵ Kansan taistelu oli enää viimeistä silausta vaille valmis.

⁷²¹ TS (9.2.2010) EU-komissaarit hallitsevat meitä.

⁷²² TS (11.3.2010) Daniel meni leijonan luolaan.

⁷²³ Molemmat edelliset: TS (31.12.2008) Ajatuksia ja opetuksia vuodelta 2008.

⁷²⁴ TS (20.10.2007) En lähde EU-vaaliehdokkaaksi.

⁷²⁵ TS (24.10.2008) Raaka lyönti kalkkiviivoilla

5. Tuomiopäivä

Pasi Saukkosen mukaan poliittisen identiteetinrakennuksen aikaulottuvuus suuntautuu yleensä menneisyyteen.⁷²⁶ Menneisyydestä etsitään ne perinteet ja jatkuvuutta ilmaisevat todisteet, joilla haetaan oikeutusta ja todistusta yhteisön koossa pitämiseksi. Kuten tässä tutkimuksessa on nähty, Soinilla jatkuvuuden rakentaminen kävi parhaiten ilmi SMP:n taistelun kautta. Menneisyysulottuvuudessa parempaa todellisuutta kuvasti jonkinlainen sydänmaa, jossa ihmisistä oli vielä pidetty huolta. Plokista voi kuitenkin havaita, että Soinin kansanidentiteetin rakennusprosessi sisälsi myös tulevaisuuteen suuntautuvan ulottuvuuden. Soini tuotti kuvaa, jossa paha oli pian saamassa palkkansa ja hyvä saavuttamassa lopullisen voiton. Viimeinen tuomio oli Soinin mukaan lähellä.

Margaret Canovanin mukaan vallan rappion lisäksi populismissa keskeistä on ajatus vallan palauttamisesta.⁷²⁷ Todellinen mobilisaatio voikin onnistua vain, kun populistin kansan ja eliitin väliseen vastakkainasetteluun sisällytetään lupaus paremmasta. Oikeastaan juuri paremman vallanjaon ajatuksen takia populismin voi nähdä ideologiaksi. Populismin mukaan parempi todellisuus on mahdollinen, kunhan valta palautetaan sen oikeutetulle haltijalle.⁷²⁸ Ernesto Laclauin mukaan populistien mukaan kumouksen jälkeen seuraa uusi, entistä parempi vallanjako.⁷²⁹ Soinin retoriikassa kumousta oli seuraamassa paratiisi.

Oikeastaan kaikki ne kansan ilmaantumista edesauttaneet kriisit, joita vaalikaudella 2007-2011 oli, Soini näki merkkeinä siitä, että entinen järjestelmä oli tulossa tiensä päähän. Selkein todiste nykyisen aikakauden lopusta oli talouskriisi. Soinin mukaan talouskriisin paljastamien ”mätäpaiseiden” olikin annettava pursua, jotta viallinen järjestelmä voisi kaatua.⁷³⁰ Eikä pankkien kaatumisesta kannattanut Soinin mukaan liikaa huolehtia, sillä talouskriisin myötä romahtavat pankit olivat hänen mukaansa moraalittomia. Niiden tilalle nousisi ”moraalisesti kestävä pankkitoiminta”.⁷³¹

Tuomiopäivän retoriikka oli voimakkaan uskonnollista. Soinin mukaan talouskriisi pakotti ihmiskunnan takaisin perusasioiden pariin. Maaliskuussa 2009 hän kirjoitti: ”Perusasiat palaavat myös talouteen. Joosefin talousoppi lihavista ja laihoista vuosista tulee arvoonsa.”⁷³² Soinin tuomiopäivän retoriikka vertautui vedenpaisumukseen - siitä saivat kärsiä vääräuskoiset, jotta parempi todellisuus voisi olla mahdollinen.

Perusasioihin ja -arvoihin palaamisessa oli kyse sydänmaan paluusta. Ne elämäntavat, joita tavallinen kansa oli eliitin hegemonian aikakaudella pitänyt elinvoimaisina, olisivat pian taas arvossa. Soini kritisoi vallalla ollutta näkemystä ”kehityksestä”, jonka suunnan eliitti oli liian pitkään saanut määrittää. Jopa vuoden 2007 Jokelan kouluammuskelut Soini näki merkinä

⁷²⁶ Saukkonen (1999), 49.

⁷²⁷ Canovan (2005), 5-6.

⁷²⁸ Näin todennut esim. Canovan (2002), 31.

⁷²⁹ Laclau (2005), 177.

⁷³⁰ TS (24.3.2009) Ajatuksia hallituksesta ja taloudesta.

⁷³¹ TS (20.12.2010) Jakovara, Kestävyyssvaje ja Poliittinen lukutaito.

⁷³² TS (24.3.2009) Ajatuksia hallituksesta ja taloudesta.

siitä, että vallalla ollut näkemys kehityksestä alkoi kostautua. Hän kysyi: ”Joko nyt suomalaisina näemme, että niin kutsuttua ’kehitystä’ on hidastettava?”⁷³³

Soinin mukaan saman näennäiskehityksen myötä moni muukin perusasia oli unohtunut. Väärän kehityssuunnan takia avioliitto oli menettänyt merkityksensä eikä harkintakaan ollut enää arvossa, vaan päätöksenteko pohjautui typerään impulsiivisuuteen. Myös ”harkinta-aika” oli pian tekemässä paluun.⁷³⁴ Koska yhteiskunnassa oli menetetty kosketus siihen, millä oikeasti oli väliä, ihminen joutuisi pian heräämään todellisuuteen. ”Ihminen ei ole palannut perusasioihin ja perusarvoihin. Nyt hänet palautetaan niihin”.⁷³⁵

Tuomiopäivä oli koittamassa myös Euroopan unionille. Syksyllä 2009 Soini kirjoitti: ”Otan EU-jäsenyyden tällä hetkenä ikävänä tosiasiana, mutta luvattu maa siintää silmien edessä.”⁷³⁶ Soinin mukaan siinä, missä Neuvostoliittokaan ei ollut ollut ikuinen, sitä ei voinut myöskään olla Euroopan unioni.⁷³⁷ Kirves olikin jo puun juurella. Europarlamenttivaalien alla huhtikuussa 2009 Soini kirjoitti: ”Euroopan Unioni rakentuu hiekalle. Siksi se ei tule kestävänsä. -- Nykymuotoista EU:ta emme kannata. Brysselille käy aikanaan kuten Baabelille. Kuka kuuseen kurkottaa, se katajaan kapsahtaa.”⁷³⁸

Tärkeä välietappi EU:n kaatumiselle olivat olleet kesän 2009 eurovaalit. Päivä ennen vaaleja Soini kirjoitti: ”Pysähtyneisyyden aika Suomen EU-politiikassa loppuu huomenna. Yhden totuuden aika tulee tiensä päähän.”⁷³⁹ Vaalipäivänä tapahtunut muutos ei kuitenkaan ollut ollut lopullinen, sillä vuosi myöhemmin Soini kirjoitti ”totuuden esiinmarssin” vihdoin alkaneen.⁷⁴⁰ Syksyllä 2010 Soini lopulta ilmoitti, että EU oli alkanut hajota. Tulevaisuuden Eurooppa olisi hänen mukaansa itsenäisten kansallisvaltioiden Eurooppa. EU:n hajoamisen käynnistyminen tarkoittikin, että itsenäisyys oli ”päivän lähempänä.”⁷⁴¹

Kaikki vuosina 2007-2011 olleet vaalit olivat Plokin perusteella vieneet kansan askeleen lähemmäs lopullista voittoa. Todellinen muutos oli tapahtumassa vuonna 2011, minkä Soini tiesi jo kauan ennen vaaleja. Jo toukokuussa 2010 Soini osasi kertoa, että seuraavissa vaaleissa vanhat puolueet saisivat kunnon tuuletuksen, ja että suuria muutoksia olisi luvassa.⁷⁴² Vanhoista puolueista ei enää ollut perussuomalaisten ”nousun patojaksi”.⁷⁴³

Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa oli Soinin mukaan kyse totuuden paljastumisesta. Tähän asti eliitti oli onnistunut piilottamaan totuuden verhojen taakse, mutta enää se ei pystynyt kannattelemaan sortuvia kulisseja. Marraskuussa 2010 Soini kirjoitti: ”Totuuden esiinmarssi

⁷³³ TS (8.11.2007) Jokela.

⁷³⁴ TS (17.4.2010) Kuin tuhka tuuleen.

⁷³⁵ TS (13.3.2009) Koneet seisovat - suut käyvät.

⁷³⁶ TS (19.11.2009) Pujopäätili.

⁷³⁷ TS (30.12.2009) Uusi vuosi tuo isoja muutoksia.

⁷³⁸ TS (16.4.2009) EU rakentuu hiekalle.

⁷³⁹ TS (6.6.2009) Poliittisen ilmaston muutos.

⁷⁴⁰ TS (25.5.2010) MEP Soinin puhe tänään eduskunnassa.

⁷⁴¹ TS (23.11.2010) Hyviä uutisia.

⁷⁴² TS (16.5.2010) Vanhojen puolueiden anatomia.

⁷⁴³ TS (20.7.2009) Perussuomalaisten haasteet.

on alkanut. Totuus on ovela asia, vaikka hautaisit sen kuinka syvälle, se murtautuu ajan kanssa esiin. Ja totuus tekee vapaaksi.”⁷⁴⁴

Yksi todiste totuuden lopullisesta paljastumisesta oli se, että muut puolueet olivat alkaneet muokata poliittisia kannanottojaan lähemmäs perussuomalaisten näkemyksiä. Vaikka eliitti hyökkäsi jatkuvasti perussuomalaisten kimppuun, Soini ihmetteli, että ”Perussuomalaisten ideat ja keskustelunavaukset kuitenkin kelpaavat. Maahanmuutosta, sen haasteista, mahdollisuuksista ja ongelmista puhuvat kaikki.”⁷⁴⁵ Soini oli osittain myös oikeassa. Paul Taggartin mukaan populismiin keskeisesti kuuluva poliittisen keskustelun kaksinapaistaminen vaatii muiltakin puolueilta vastaavanlaisen puhettavan omaksumisen. Kun asiat esittää kysymyksenä hyvästä ja pahasta, kaikkien muidenkin on valittava hyvä. Kompleksiset, laskelmalliseen rationaalisuuteen perustuvat argumentit eivät näiden vaihtoehtojen välillä kelpaa.⁷⁴⁶ Niko Pyrhönen näkee, että myös sillä, että perussuomalaiset ovat painottaneet kansallisen identiteetin merkitystä, on ollut samanlainen vaikutus. Perussuomalaisten syytösten keskellä yksikään muu puolue ei ole halunnut vaikuttaa epäisänmaalliselta, minkä vuoksi nekin ovat joutuneet omaksumaan perussuomalaisille tyypillisiä puhetapoja.⁷⁴⁷

Plokin kirjoituksissa vuoden 2011 vaalit olisivat kansan taistelun viimeinen ponnistus. Soinin mukaan vuoden 2011 vaaleissa esiin nousisivat ”isot asiat” ja ”inttämiset jäävät”. Soinin mukaan vaaleissa ”otetaan puolueista, miehistä ja naisista mittaa. Meillä ja muualla.”⁷⁴⁸ Vuoden 2011 vaalit olivat viimeinen tarvittava taisto. Kymmenen päivää ennen vaaleja Soini kirjoitti: ”Onneksi on internet ja sosiaalinen media. Kyllä kansa tietää. Ja Sana leviää.”⁷⁴⁹

Ja kansahan tiesi. Perussuomalaiset sai vaaleissa puoli miljoonaa uutta ääntä ja 34 uutta kansanedustajapaikkaa. Vaalien jälkeisenä päivänä Soini julkaisi Plokissa kirjoituksen *Tuli iso jytky*, jossa hän kertoi olevansa onnellinen mies.⁷⁵⁰

⁷⁴⁴ TS (23.11.2010) Hyviä uutisia.

⁷⁴⁵ TS (9.9.2010) Perussuomalaiset - aikaansa edellä.

⁷⁴⁶ Taggart (2000), 112.

⁷⁴⁷ Pyrhönen (2015), 29-30.

⁷⁴⁸ Molemmat edelliset: TS (15.3.2011) Myllerrystä meillä ja muualla.

⁷⁴⁹ TS (7.4.2011) Pelkoa ja piirikierrosta.

⁷⁵⁰ TS (18.4.2011) Tuli iso jytky.

6. Pöätelmät

Timo Soinin konstruoima kansa oli erittäin monenkirjava sen näennäisestä yhtenäisyydestä huolimatta. Margaret Canovanin johdannossa esitetyn toteamuksen mukaisesti kansan rajat osoittautuivat joustaviksi myös Soinin puheessa. Kansa ja sen viholliset taipuivat poliittisen ympäristön ja perussuomalaisten sekä Soinin silloisten tarpeiden vaatimalla tavalla.

Koska kielellä muokataan todellisuutta, Soini voimisti todellisuuskuvaa, jonka mukaan kansa oli pyhä auktoriteetti ja sen kuului ohjata kaikkea poliittista päätöksentekoa. Tällaisen ajattelutavan juuret pohjautuvat ennen kaikkea Yhdysvaltain ja Ranskan vallankumouksiin ja niiden perintöön. Viimeistään valistusajalla vakiintui näkemys, jonka mukaan kansa oli vallan ultimaattinen lähde, ja valta oli legitiimiä ainoastaan, kun se pohjautui kansaan.

Soinin retoriikassa oli itsestäänselvää, että kansa oli kaikkietävä toimija, joka kykeni oman tietonsa ja hyveellisyytensä vuoksi toteuttamaan täydellistä politiikkaa maan päällä. Koska kansa - ja vain ja ainoastaan kansa - voisi taata pelastuksen yhteiskunnassa, Soini oli vihamielinen kaikkia muita vallanlähteitä kohtaan. Vääriä vallankäyttäjiä olivat etenkin teorianherrat ja byrokraatit, jotka eivät mahtuneet Soinin populistiseen demokratianäkemykseen. Soinin suhtautuminen instituutioihin - kaikkein eniten kansainvälisiin - oli muutenkin problemaattinen. Instituutiot oli vaikea nähdä kansan tahdon ilmauksina. Oikeita vallankäyttäjiä sen sijaan olivat suorilla vaaleilla valitut henkilöt - etenkin tasavallan presidentti.

Todellisuudessa Soinin painottama demokratiakäsitys oli mielivaltainen. Oikeasti mitään kansan tahtoa ei sellaisenaan voida löytää. Koska kansan tahto on väistämättä epäselvä, myös kansan käsitteen kuuluu pysyä tyhjänä. Claude Lefortin mukaan demokratiassa kaikkien politiikkaan osallistuvien toimijoiden tulee ainoastaan kilpailla siitä, kenen näkemys saa eniten kannatusta äänestävien ihmisten keskuudessa. Koska yhtä kansaa ei ole olemassa, ei ole myöskään olemassa yhtä oikeaa politiikkaa. Poliittista sisältöä tuleekin aina voida kyseenalaistaa. Kilpaileviin intresseihin pohjautuva demokratiakäsitys ei kuitenkaan mahdu populismin logiikkaan.

Lefortin mukaan kansan käsitteen täyttäminen ykseyden esittämisen kautta kuuluu demokratian sijaan totalitaristisille yhteiskunnille.⁷⁵¹ Silloin, kun poliitikko väittää puhuvansa koko kansan mandaatilla, kaikki kilpailevat näkemykset luetaan väistämättä vääriksi eikä eriäviä (hyväksyttäviä sellaisia) mielipiteitä ole. Etenkin Jan-Werner Müller on painottanut, että tästä syystä populismin logiikkaan kuuluva ykseysajattelu on demokratialle uhka.⁷⁵²

Timo Soini pyrki täyttämään kansan käsitteen omilla merkityssisällöillään ja rakentamaan kuvaa siitä ainoasta oikeasta yhteisöstä, jolle valta kuului. Vaikka kansan määritelmä on usein

⁷⁵¹ Lefortia siteerannut Canovan (2002), 41.

⁷⁵² Müller (2016), 6.

epäselvä myös populistien puheessa - koska poliittisten pyrkimyksen vuoksi kansaa ei kannata rajata tarkasti - jotain Soinin kansasta pystytään sanomaan.

Kansa oli Soinin puheessa ainakin poliittinen tuomari, joka seurasi politiikkaa tarkasti ja teki sen perusteella päivitettyjä ratkaisujaan. Soinin mukaan kaikki muut poliittiset toimijat olivat unohtaneet, että kansa seurasi näiden toimintaa. Toinen kansalle annettu merkitys oli tavallinen kansa. Tavallista kansaa löytyi maaseudulta ja kaupunkien lähiöistä. Siihen kuuluivat sekä SMP:n entiset kannattajat että uusia kannattajia kaupungeista. Soinille tavallisen kansan ideaali oli henkinen pienviljelijä, joka oli itsenäinen, ahkera ja suoraselkäinen. Tämä oli hyvin lähellä sekä Veikko Vennamon että Zacharias Topeliuksen kansankuvia.

Plokista voidaan päätellä, että Soinin tavalliseen kansaan eivät kuuluneet Helsingin kantakaupungin asukkaat tai korkeasti koulutettu väestö⁷⁵³. Soinille tavallinen ja hyveellinen kansa oli usein myös sorrettu. Vaikka sorrettuun kansaan kuuluivat ahkerat ja kunnolliset massat, joiden herääminen aiheuttaisi yhteiskunnassa suuria mullistuksia, Soini kuvasi sorretun kansan usein pienen ihmiseksi ja korosti tällä sen voimattomuutta suurempien ja vaikutusvaltaisempien edessä. Sorrettuun kansaan kuuluivat ainakin työläisväestö - ennen kaikkea ”duunarmiehet” - lähiöiden ihmiset ja muu köyhälistö.

Viimeinen Soinin kansalle antama merkitys oli suomalainen kansa. Epäselvää on, ketkä kaikki kuuluivat suomalaiseen kansaan, mutta se sai Soinin puheessa sekä kansakunnan merkityksen - jolloin se asetettiin ulkomaisiin voimoihin vasten - että poliittisen Suomen kansan merkityksen, jolloin sitä vasten voitiin asettaa myös kotimainen eliitti. Jälkimmäinen käytötapa oli tyypillistä myös Veikko Vennamon retoriikassa.

Kansaa vasten Soini asetti eliitin, joka sai Plokissa tilanteesta riippuen erilaisia kasvoja. Eliitin keskeisin määrittäjä olikin vain se, että se oli aina kansaan nähden vastakkainen. Koska eliitin intressit eivät olleet ”meidän intressejä”, Soini kuvasi eliitin yhdeksi, yhtenäiseksi valtablokiksi, joka muodosti uhan kansan tahdon toteutumiselle. Soinin rakentamaan eliittiin kuuluivat ainakin EU (ja Brysselin herrat), kaikki vanhat puolueet - yleensä keskusta, kokoomus ja SDP - sekä perussuomalaisten antiteesi eli vihreät.

Vihreiden kanssa Soini ei kilpaillut samoista äänestäjistä, mutta se kelpasi vastinpariksi siksi, että se oli monella tavalla perussuomalaisten vastakohta. Vihreiden ja perussuomalaisten edustajat ja äänestäjät olivat harvoista asioista samaa mieltä, joten vihreitä oli helppo käyttää toiseuden rakentamisen työkaluna. Soinin identiteettipoliittisessa konstruktiossa vihreät ajoivat ”vihreää agenda” eli ilmastomuutoksen nimeen verhottuja intressejä. Todellisuudessa kyseessä oli globaalin ilmastomafian salajuoni.

Viimeinen ja muita epämääräisempi viholliskuva olivat salaiset intressit, jotka pyrkivät ajamaan kansan vastaisia toimia vaikuttamalla kansainväliseen ja kansalliseen politiikkaan. Nämä intressit olivat erityisen uhkaava vihollinen siksi, että niiden toimintaa ei voinut nähdä.

⁷⁵³ Mikä on selkeässä ristiriidassa Soinin oman koulutustason (VTM) kanssa.

Soinin mukaan salaisiin intresseihin kuuluivat ainakin suuri raha ja poliittisen eliitin myötäjuoksijat. Molempien etujen mukaista oli, että vääristynyt status quo jatkuisi niin pitkään kuin suinkin vain mahdollista.

Tärkeä huomio tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta on, että Soini kuvasi eliittiin oikeastaan kaikki ne, joita vastaan perussuomalaiset taisteli politiikan kentällä. Kansan rakennukseen liittyvä ekluusio - eli kansan ja eliitin käsitteiden täyttäminen - oli ennen kaikkea keino mustamaalata ja delegitimoida perussuomalaisten kilpailijat. Koska eliitti on käsitteenä yhtä taipuva kuin kansa, Soini kykeni lukemaan siihen sekä asioita että toimijoita. Soini haastoi poliittisia vastustajiaan demokratian nimissä ja päätti itse, kenellä oli oikeus osallistua demokraattiseen päätöksentekoon ja kenellä ei. Samalla hän muovasi ihmisten käsityksiä todellisuudesta ja siten todellisuutta itseään.

Todisteiksi eliitin harjoittamasta politiikasta Soini tarjosi monenlaisia vaalikaudella 2007-2011 palstatilaa saaneita ilmiöitä. Soinin mukaan eliitin moraalittoman toiminnan seurauksena koko suomalainen politiikka oli korruptoitunut - minkä todisti parhaiten vaalirahakohu - ja maailma joutui kärsimään globaalista talouskriisistä, jonka maksajaksi joutui tavallinen ja nuhteeton kansa.

Kiinnostavaa on, että esimerkiksi Suomen Kristillisdemokraatit (KD) ei kuulunut Plokissa eliitin joukkoon eikä siksi sitä ole eliittiä koskevassa luvussa mainittu. Syy tähän ei voinut pelkästään olla puolueen koko, sillä suunnilleen saman kokoinen RKP sai Plokissa jonkin verran palstatilaa, kun Soini puhui ankkalammikon kyseenalaisesta rahoituspohjasta ja puolueen ikuisesta halusta pysyä hallituksessa. Syy löytyy pikemminkin jaetusta arvomaailmasta ja siitä, minkälaisilla vastakkainasetteluilla Soini halusi identiteettipolitiikkaansa luoda. Soinin oma arvomaailma pohjautuu vahvasti kristillisiin arvoihin. KD oli muutenkin perussuomalaisille muista puolueista poiketen otollinen kumppani. Pertti Suhonen on osoittanut, että esimerkiksi kansainvälisyyskysymyksissä juuri KD:n ja PS:n kannattajat olivat kaikkein lähimpänä toisiaan. Tämä päti sekä maahanmuuttokysymyksissä että kannattajien suhtautumisessa Euroopan unioniin.⁷⁵⁴

Vuoden 2009 europarlamenttivaaleihin PS lähtikin vaaliliitossa kristillisten kanssa. Soini kommentoi vaaliliittoa näin: ”Tämä vaaliliitto on haaste vanhoille puolueille ja vihreille. *Haastamme teidät* keskusteluun ja puolustamaan politiikkaanne ja paikkojanne.”⁷⁵⁵ Kristillisdemokraatit kuuluivat siis ainakin Euroopan unionia koskevassa kontekstissa ”meihin”, kun vanhat puolueet ja vihreät muodostivat ”heidät”. Muuten KD ei Plokissa juurikaan esiintynyt.

Kansa on toimiva käsite etenkin kilpailussa vasemmistopuolueita vastaan, koska se sisältää tavalliseen ja sorrettiin kansaan liittyvän ulottuvuuden. Kun Soini sisällytti PS:n edustamaan kansaan - eli puolueen potentiaaliin äänestäjiin - työläisväestöön identifioituvia ihmisiä, Soini sekä lähensi perussuomalaisia työläisiin että etäännytti vasemmistopuolueita heistä. Soini luki

⁷⁵⁴ Suhonen (2011), 70-76.

⁷⁵⁵ TS (7.2.2009) Haaste on saapunut. Kursivointi lisätty.

vasemmistopuolueet osaksi eliittiä, millä hän viestitti petturuutta. Vasemmisto oli vielä joskus ollut kansan asialla mutta ei ollut enää. Nykyään ainoa työväen asiaa ajanut puolue oli perussuomalaiset.

Myös maaseudun kansaa joskus edustanut keskusta oli kääntänyt takkinsa. Tosin Soinin mukaan keskusta oli tehnyt näin jo 1960-luvulta eli SMP:n ajoista lähtien. Tällä Soini rakensi politiikalleen jatkuvuutta. Soinin mukaan Vennamo oli ymmärtänyt totuuden jo 60-70-luvulla, minkä takia hän olikin eräänlainen poliittinen profeetta. Keskustaa Soini delegitimoi maaseudun västön unohtamisen lisäksi myös sellaisilla argumenteilla, jotka liittyivät Euroopan unioniin. Keskustan äänestäjien joukossa oli paljon EU-kriittisiä mielipiteitä, jotka eivät olleet koskaan päässeet puolueen virallisiin linjauksiin saakka. Soini käytti tätä hyväkseen.

Kokoomus oli kokoomus. Koko vuonna 2008 alkanut talouskriisi oli Soinin mukaan ”kansainvälisen kokoomuspolitiikan tulos”. Vaalirahakohun paljastama kokoomuksen rahoituspohja ei sekään tarjonnut yllätyksiä. Kokoomusta Soini delegitimoi sillä, että se oli puolueena moraaliton eikä sitä kiinnostanut mikään muu kuin raha ja globaalin pääoman tukeminen. Kokoomus olikin unohtanut kaikki kansat: poliittisen ja tavallisen lisäksi myös suomalaisen. Soini rakensi eksluusiota myös lukemalla kokoomuksen arvoliberalin vihreän kaveriksi. Molemmat olivat Soinin mukaan boheemeja kaupunkilaisporvareita, jotka joivat punaviiniä raitiovaunukiskojen äärellä. Kokoomusta koskevilla puhetavoilla Soinin oli mahdollista saada puolelleen kokoomuksen perinteiset konservatiiviset kannattajat, joille taloudellinen uusliberalismi, arvoliberalismi ja kansainvälisyys eivät olleet osa poliittista identiteettiä.

Esittämällä kaikki merkittävät poliittiset kilpakumppanit vaihtoehtottomuutta ja itsekkäitä intressejä peräänkuuluttavan eliitin jäseniksi Soini vahvasti kuvaa, jonka mukaan vallalla oleva status quo johtui ainoastaan sitä ylläpitävästä valtablokista. Mikäli poliitikot vaihdettaisiin, suunnanmuutos olisi mahdollinen. Hyvä voittaisi pahan, mikäli kansan *todelliset edustajat* pääsisivät vallankahvaan.

Soini halusi vastata kansan kutsuun ja tarjosi tälle sekä oman puoleensa että itsensä. Perussuomalaisia legitimoivassa retoriikassaan Soini rakensi monenlaista erottelua PS:n ja muiden puolueiden välille. Jo pelkkä perussuomalaisten puoluerakenne toimi Soinin mukaan todisteena siitä, että PS todella oli vaihtoehto. Perussuomalaisissa myös johtajuus oli demokraattista, sillä se oli peräisin jäsenistöltä ja sen tahdosta riippuvainen.

Perussuomalaiset oli perinteisen puolueen sijaan spontaani kansanliike, jonka kautta kaikki turhautumiset ja pettymykset voisivat saada äänensä kuuluviin. Tässä mielessä perussuomalaiset muistutti Ernesto Laclau’n vuonna 2005 hahmottelemaa näkemystä, jonka mukaan populismissa on kyse liikkeestä, joka pyrkii erottelua ja samuutta yhdistelemällä ottamaan suojiinsa erilaisia ja keskenään ristiriidassa olevia toteutumattomia vaatimuksia.

Laclau mukaan populistien seuraajia ei välttämättä yhdistä mikään, ja sen vuoksi populistin tärkein tehtävä onkin tasapainotella hatarassa ja heterogeenisessä todellisuudessa.⁷⁵⁶

Soinin kansan tuottamisessa ei ollut täysin kyse Margaret Canovanin mainitsemasta *catch-all* -strategiasta, sillä osan väestöstä Soini jätti kansansa ulkopuolelle. Tämä johtui siitä, että kansaa rakentaessaan Soini tarvitsi tietynlaisia pisteitä, joista käsin rakentaa erottelua. "Meitä" ei olisi ollut olemassa ilman "heitä". Kansan ulkopuolisiin kuuluivat poliittisen establismentin lisäksi ainakin EU:n kannattajat (paitsi ne, jotka oli eliitin toimesta aivopesty), feministit, vihreän ajatussuunnan kannattajat, kasvissyöjät, epäisänmaalliset, koulutetut kaupunkiliberaalit ja suureen rahaan tai globaaliin markkinatalouteen itsensä samastavat henkilöt. Nämä Soini oli valmis jättämään kansansa ulkopuolelle - todennäköisesti siitä syystä, että hän osasi odottaa, ettei kansaan pohjautunut identiteettipoliittinen rakennus olisi poikinut heiltä kannatusta.

Perussuomalaisten kansanliikkeen kaltaisuus tarkoitti myös sitä, että PS tuli kokonaan läpeensä korruptoituneen järjestelmän ulkopuolelta, eikä se siksi ollut kenellekään velkaa. Tämä erotti perussuomalaiset kaikista muista puolueista, jotka olivat tässä vaiheessa jo menettäneet itsenäisyytensä. Edes SMP:n 1990-luvun konkurssi ei enää kummitellut perussuomalaisten keskuudessa. Soini valotti, että "SMP kaatui seteliselkärankaisten petturuuteen, ei mihinkään muuhun."⁷⁵⁷ Vaikka SMP oli puolueena ollut kansan puolella, sen sisälle oli päässyt moraalittomia petteureita. Nykyisten perussuomalaisten joukot olivat kuitenkin yhtenäiset, ja he kuuluivat kaikki hyveelliseen ja vaatimattomaan kansaan, joten he pystyisivät välttämään seteliselkärankaisuuteen liittyvät houkutukset. Tärkeintä oli vain keskittyä omaan työhön ja pitää ajatukset rehellisinä.

Koska PS ei ollut kaupan, Soini tiesi, että se tulisi kokemaan vastarintaa niiltä, jotka pelkäsivät valta-asemansa menettämistä. PS oli sorretun kansan tavoin pieni toimija suurten ja mahtavien keskellä. Käyttämällä Daavidin ja Goljatin symboliikkaa Soini osoitti, että PS oli altavastaajan asemassa taistelussa suurta ja pahaa vastaan. Kansan ja PS:n kohtalot liittyivät yhteen - kummallakaan ei ollut muuta hävittävää kuin kahleensa.

Vaikeuksista voitiin selvitä voittoon, mutta siihen kansa tarvitsi johtajan. Sopiva johtaja oli kansan oma poika - Soini itse - eli maisterisjätkä ja lihansyöjä lähiöstä. Soini oli sanojensa mukaan elänyt kansan näköisen elämän ja tiesi tämän takia täsmälleen, ketä edusti. Kuuluminen kansaan erottikin Soinin kaikista hänen kilpailijoistaan. Soini oli myös halukas johtamaan taistelua, sillä hän koki, että hänet oli kouluttu tätä koitosta varten.

Soini oli sekä tavallinen suomalainen mies että strateginen johtaja, joka tiesi, mitä teki. Soinin omaa johtajuutta legitimoivissa puheissa hän osoitti olevansa yksi "meistä" mutta samalla jotain enemmän. Tässä mielessä Soinin johtajuutta koskevat puheet muistuttivat maallikkosaarnaa. Soini oli puheittensa mukaan eräänlainen pyhän auktoriteetin sanansaattaja - hän oli Raamatun Daniel, joka oli nähnyt leijonan luolan ja päässyt sieltä ulos.

⁷⁵⁶ Oikeastaan koko teoksen pääargumentti. Ks. Laclau (2005).

⁷⁵⁷ TS (26.3.2007) Vuosipäivä.

Kun kansan taistelu oli piirretty kartalle ja Soini oli puheaktien avulla rakentanut kansan identiteettipoliittisen kamppailun kokonaiskuvan, lopullinen muutos oli enää viimeistä mobilisaatiota vaille valmis. Koska PS toimi samassa edustuksellisessa järjestelmässä kuin muut puolueet, se tarvitsi ääniä saadakseen valtaa ja vaikuttamismahdollisuuksia. Onkin tärkeä ymmärtää, että kansan identiteettipoliittinen taistelu rakennettiin puoluepoliittisella kentällä, jossa tavoitteena on saada enemmän ääniä kuin muut.

Soinille taistelun mobilisaatio tapahtui vaalien alla. Tällöin Soini osoitti, että äänestämisen kautta paha voisi saada palkkansa ja ansaitsemansa tuomion. Plokissa vuoden 2008 kunnallisvaalit ja 2009 eurovaalit olivat välietappeja, ja todellinen tuomiopäivä olivat vuoden 2011 eduskuntavaalit, joista on myöhemmin puhuttu *lytkeyvaaleina*.

Jos - ja oman argumenttini mukaan *kun* - Soini käytti kansan käsitettä hyväkseen mobilisoidessaan äänestäjiä perussuomalaisten taakse, vuoden 2011 vaalituloksen syvempi tarkastelu voi kertoa meille jotain siitä, minkälaiset ihmiset lopulta identifioituivat Soinin konstruoimaan kansaan. Kuten alun johdannossa nähtiin, vuoden 2011 vaalit olivat poikkeukselliset erityisesti kasvaneen äänestysinnostuksen vuoksi. Aiempaa useammat ihmiset lähtivät silloin äänestämään.

Vuoden 2011 vaaleissa PS sai huomattavasti enemmän ääniä miehiltä kuin naisilta. Miesten äänestysinnon nousu edellisiin vaaleihin nähden oli merkittävä: 3,8 prosenttiyksikköä.⁷⁵⁸ Jos vain miehet olisivat äänestäneet, perussuomalaisista olisi tullut eduskunnan suurin puolue.⁷⁵⁹ Miesten kasvaneeseen äänestysintoon vaikutti varmasti perussuomalaisten esittämät vaateet ja näiden artikuloima vaihtoehto. Ehkä taustalla oli Soinin kritisoiman ”nykykehityksen” myötä lisääntynyt miesten kulttuurinen epävarmuus.

Se, että miesten äänestysinnon kasvu kanavoitui juuri perussuomalaisiin, voi osaltaan selittyä myös sillä, että vuonna 2008 alkanut talouskriisi, jota vastaan Soini voimakkaasti hyökkäsi, vaikutti kaikkein eniten nuorten miesten työllisyystilanteeseen. Sami Borgin mukaan 20-29-vuotiaiden työttömyys kaksinkertaistui vuosien 2007 ja 2009 välisenä aikana.⁷⁶⁰ Miesten lisäksi äänestysinto kasvoikin nuorten - erityisesti 18-24-vuotiaiden - keskuudessa.⁷⁶¹

Työllisyysaspekti ja talouskriisi ovat mielenkiintoinen yhdistelmä, kun tarkastellaan perussuomalaisia vuonna 2011 äänestäneitä. Timo Toivonen on osoittanut, että työttömyydellä oli voimakas korrelaatio PS:n kannatuksen kanssa. Toivosen mukaan perussuomalaisten saaman ääniosuuden kasvu oli voimakkainta juuri niissä kunnissa, joissa keskimääräinen työttömyysaste oli ollut korkein. PS:n kannatus kasvoi erityisesti paikkakunnilla, joissa oli perinteisesti ollut paljon teollisuutta, mikä oli mahdollistanut

⁷⁵⁸ Borg - Wass (2012), 100.

⁷⁵⁹ Niemi (2012), 8.

⁷⁶⁰ Borg (2012c), 17.

⁷⁶¹ Borg - Wass (2012), 107.

matalasta koulutusasteesta huolimatta suhteellisen korkean tulotason.⁷⁶² Tämän takia korkeaa koulutusta vastaan oli helppo hyökätä mutta taloudellista keskiluokkaa ei niinkään.

Toivonen on nähnyt, että sekä SMP:n vuoden 1970 että PS:n vuoden 2011 voittoja oli edeltänyt merkittävä yhteiskunnan rakenteiden muutos. Kun SMP:llä taustalla oli ollut peltojen paketointi ja maatalouden murros, PS:llä taustalla oli työllisyyden ja teollisuuden murros. Mielenkiintoista on myös, että Toivosen mukaan PS sai ääniä entisten teollisuuspaikkakuntien lisäksi juuri siellä, missä SMP:n kannatus oli perinteisesti ollut vahvaa. Timo Soinin jatkuvuutta rakentanut retoriikka vanhoine puolueineen, unohdettuine kansoineen ja henkisine pienviljelijöineen ilmeisesti vetosi Vennamon entisiin kannattajiin.⁷⁶³ Se, että Soinin tavalliseen kansaan kuuluivat voimakkaimmin työläiset ja maaseudun väestö, näyttää realisoituneen myös vaalikannatuksena.

Olennaista oman tutkimukseni kannalta ei ole se, mikä rakenteellinen tekijä painoi vaakakupissa eniten. Olennaista sen sijaan on, että kysyntää perussuomalaisen mobilisoimalle protestille olisi ollut aikaisemmin. Poliittisen identifioitumisen puute oli johtanut siihen, että eduskuntapuolueiden yhteisjäsenmäärä oli puolittunut vuoden 1980 ja 2011 välisenä aikana. Sami Borg on sanonut, että ”korvaavia sidoksia” ei ollut ilmaantunut ennen perussuomalaisia eikä siksi protesti mobilisoitunut ennen 2010-lukua.⁷⁶⁴ Kysyntää oli siis ollut mutta tarjontaa ei. Lopullinen mobilisaatio olikin enää poliittisista toimijoista kiinni.

Kysynnän sijaan onkin hedelmällisempää tarkastella mobilisaation taustalla ollutta tarjontapuolta. Vuonna 2011 PS tarjoutui olemaan vaihtoehto niille, jotka eivät sitoutuneet voimakkaasti mihinkään tiettyyn puolueeseen. Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa erittäin moni äänestäjä vaihtoikin puoluetta, minkä vuoksi Sami Borg on kutsunut vaaleja ”muutosvaaleiksi”.⁷⁶⁵ Vuoden 2011 vaaleissa puolueuskollisia äänestäjiä oli vähemmän (39%) ja liikkuvia äänestäjiä enemmän kuin koskaan aikaisemmin.⁷⁶⁶ Enemmistö äänestäjistä vaihtoi puoluetta vuoden 2007 vaalien ja 2011 vaalien välillä. Perussuomalaisiin siirtyi äänestäjiä eniten keskustasta, SDP:stä, kokoomuksesta ja vasemmistoliitosta.⁷⁶⁷ Pertti Suhosen mukaan joitain myös kristillisdemokraateista. Kaikkein voimakkainta siirtymä oli keskustasta ja SDP:stä⁷⁶⁸ - ja maantieteellisesti suurinta keskustan entisillä tukialueilla.⁷⁶⁹ Vihreistä ja RKP:sta ei näiden tilastojen valossa siirtynyt äänestäjiä lainkaan.

Soinin kansalle rakentamat rajat näyttävät noudattavan melko tarkasti myös vuoden 2011 äänestäjärakennetta. Soinin omaan väkeen, eli hänen rakentamaansa todelliseen kansaan, kuului juuri perinteisesti keskustaa, SDP:ta tai vasemmistoliittoa äänestäneitä. Vanhoja

⁷⁶² Toivonen (2011) 88-90.

⁷⁶³ Toivonen (2011).

⁷⁶⁴ Borg (2012b), 193.

⁷⁶⁵ Borg (2012b), 191.

⁷⁶⁶ Huom. Sami Borgin tarkastelujakso ulottui vuoteen 1975, joten ajasta ennen sitä ei ole tietoa. Borg, Sami (2012d) Valitsijoiden liikkuvuus eduskuntavaaleissa 2007-2011. Teoksessa Borg (2012a), 126-138.

⁷⁶⁷ Borg (2012b) 197.

⁷⁶⁸ Suhonen (2011), 62.

⁷⁶⁹ Grönlund - Westinen (2012), 164.

puolueita äänestäneissä ei ollutkaan mitään vikaa - vika oli puolueissa, jotka olivat pettäneet kansan ja muuttuneet osaksi eliittiä.

Kun katseen siirtää myöhempiin vuosiin ja perussuomalaisten kesällä 2017 tapahtuneeseen kahtiajakoon, voidaan päätellä, että Timo Soinin kansanidentiteetin rakennus ajautui jossain vaiheessa vaikeuksiin. Puolueen jäsenten lähtemistä kahdelle eri tielle onkin syytä tarkastella tässä tutkimuksessa esitellyn populismin logiikan kautta.

Populistinen logiikka, kuten Jan-Werner Müller on kirjoittanut, perustuu ennen kaikkea siihen, että yhtenäistä kansaa ja yksinkertaistettua demokratiakäsitystä hyväksi käyttämällä legitimoidaan ja delegitimoidaan poliittista toimijuutta. Jotkut tutkijat näkevät, että populistipuolueet ovat luonteeltaan protestipuolueita⁷⁷⁰, mutta pelkkä ajatus protestista on yksinkertaistettu, sillä oman politiikan oikeuttaminen ei perustu ainoastaan vallitsevan järjestelmän kritisoimiseen. Mikäli näin olisi, kaikki hallituspolitiikkaa tai status quota kritisoivat oppositiopuolueet olisivat populistisia. Populismin logiikalle ominaista on sen sijaan se, että populistit oikeuttavat politiikkansa sillä, että he edustavat koko todellista kansaa yksinoikeudella. Kansanidentiteetin rakennuksella luodaan kuvaa, että vain populistipuolue on legitiimi vallankäyttäjä ja muut valheellisia. Tällöin ne, jotka vastustavat todellisen kansan edustajan eli perussuomalaisten poliittista agenda, ovat kansan vihollisia.

Paul Taggart on nähnyt, että populistisen mobilisaation ongelma syntyy yleensä silloin, kun populistit joutuvat toimimaan samassa järjestelmässä, jota ovat aiemmin kritisoineet. Kun populistit pääsevät vallankahvaan, hankalaksi muodostuu vakuuttavan erottelun rakentaminen itsensä ja korruptoituneen järjestelmän välille. Taggartin mukaan populismin anti-institutionaalisuus onkin itserajoittavaa, ja pitkällä tähtäimellä populistiset liikkeet joutuvat vähentämään rakentamaansa vastakkainasettelua, hajoavat sisäisen konfliktin johdosta tai lakkaavat kokonaan olemasta.⁷⁷¹ Timo Soinin johtamien perussuomalaisten lopullinen kohtalo on tässä vaiheessa jo kaikilla tiedossa. Taggartin mukaan populismi voikin onnistua ainoastaan altavastajaan asetelmasta ja osoittautuu valtaan pääsynsä jälkeen mahdottomaksi.

Müller on Taggartin kanssa eri mieltä ja näkee, että populistien kohtalon ei tarvitse olla jokin yllä esitetystä kolmesta vaihtoehdoista. Müllerin mukaan populistisen logiikan onnistumisen vaatii ainoastaan sen, että legitiimin ja delegitiimin - kansan ja sen vihollisten - kamppailua pidetään yllä. Ja tämä on mahdollista myös valtaan pääsyn jälkeen. Müllerin mukaan vallassa oleva populisti voi edelleen esittää itsensä eliitin uhrina ja syyttää omaa politiikkaa kritisoivista toimista erinäköisiä salassa toimivia intressejä. Tärkeää vallassa olevalle populistille onkin vain se, ettei tämä tunnusta oikeutetun ja perustellun opposition olemassa oloa. Kaikki kansan tahdon toteuttajia kyseenalaistavat voimat täytyy jatkossakin esittää kansan vastustajina, tai muuten yksi ja yhtenäinen valtaan oikeutettu kansa lakkaa olemasta.⁷⁷²

⁷⁷⁰ Esim. Wiberg (2011b), 16.

⁷⁷¹ Taggart (2000), 98-100.

⁷⁷² Müller (2016), 20, 27 ja 41-42.

Esimerkiksi Donald Trump on pyrkinyt ylläpitämään populistista todellisuuskäsitystä syyttämällä nykyistä republikaanihallintoa kritisoivia tiedotusvälineitä ”eliitin valtamediaksi”, joka levittää ”vääää tietoa” (*fake news*). Turkissa Recep Tayyip Erdoğan on syyttänyt hallituksen kokemasta vastarinnasta maanpaossa elävää maanpetturia ja Victor Orbán Unkarissa sekä PiS -puolue Puolassa korruptoituneita entisiä kommunisteja ja läntisiä ultraliberaaleja voimia. Yksikään edellä mainituista viholliskuvista ei mahdu kyseisten populistien konstruoimaan todelliseen kansaan, vaan ne on jätetty sen ulkopuolelle.

Vuoden 2011 vaalivoiton jälkeen perussuomalaiset jatkoi seuraavan nelivuotiskauden oppositiossa, joten valtablokkia delegitimoivaa vastakkainasettelua oli mahdollista jatkaa. Ongelmat populistisen logiikan ylläpitämisessä syntyivät vuonna 2015, kun PS liittyi itse ”porvarien” johtamaan hallitusrintamaan eli teki juuri sen, mistä Soini oli syyttänyt vihreitä vuoden 2007 vaalien jälkeen. Soinin mukaan vihreät oli silloin myynyt sielunsa, unohtanut omat äänestäjänsä ja paljastunut todellisen porvarin luontonsa.

Jussi Halla-aho oli jo vuonna 2014 - eli vuosi ennen vaaleja - varoittanut, että hallitukseen meneminen olisi perussuomalaisille poliittinen itsemurha, mikäli heillä ei olisi todellista vaikutusvaltaa hallitusohjelman sisältöön. Halla-ahon mukaan tällainen neuvotteluasema olisi vaatinut vähintään toiseksi suurimman puolueen statuksen.⁷⁷³ Ääniosuutensa perusteella PS jäi kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi keskustan ja kokoomuksen - eli molempien sen hallituskumppanien - jälkeen.

Vaikka Soini onnistui neuvottelemaan itselleen ulkoasiainministerin paikan eikä hänen tarvinnut kantaa leikkauksista vastaavan valtiovarainministerin salkkua, kansan todelliset edustajat eli perussuomalaiset ja Soini itse toimivat joka tapauksessa sulassa sovussa niiden vanhojen puolueiden kanssa, jotka olivat Soinin aiempien kirjoitusten mukaan pettäneet kansan ja kääntäneet sille selkänsä. Vaikka Timo Soini oli vannonut, että perussuomalaiset ajoi kansan etua suurta rahaa ja salaisia intressejä vastaan, pian hallitukseen menon jälkeen Jari Lindström - eli Sipilän hallituksen oikeus- ja työministeri - nähtiin suorassa televisiolähetyksessä tekemässä kokoomuksen ja keskustan puheenjohtajien kanssa *fist bump* -nyrkkitervehdyksen sen kunniaksi, että kilpailukyvyn nostamiseen tähdännyt yhteiskuntasopimus⁷⁷⁴ saatiin valmiiksi. Tämä oli helppo nähdä merkiksi siitä, että nyt myös PS oli pettänyt kansan. Todellinen poliittinen itsemurha perustuikin siihen, että kansan ja eliitin välinen raja katosi, eikä ”kansa” taaskaan tunnistanut omiaan.

Ennen perussuomalaisten kahtiajakoa tapahtunutta kannatuksen laskua pohdittiin monesti Juha Sipilän hallituksen toteuttaman politiikan kautta. Pohdinnoissa pyrittiin löytämään niitä hallituksen päätöksiä, joita perussuomalaisten äänestäjät eivät voineet hyväksyä. Tulkinnat keskittyivät haukkumaan vääää puuta, sillä perussuomalaisten populistisessa retoriikassa poliittinen asiasisältö ei ollut tärkeimmässä roolissa. Tärkeämpää oli ollut demokratia-ajatuksen sisältyneen kansan ja vallan välisen suhteen hyväksikäyttö. Kun hallitukseen

⁷⁷³ Nurmi (2017), 57.

⁷⁷⁴ Tunnetaan paremmin KiKy (kilpailukyky) -sopimuksen nimellä.

menon jälkeen poliittista toimijuutta ei enää legitimoitu kansan mandaatilla, kansa alkoi menettää merkityksensä ja perussuomalaiset yksinoikeutensa hallita.

PS olisi mahdollisesti voinut pysyä suurena puolueena, mikäli se olisi jatkossakin esittänyt muut puolueet toimijoina, joilla ei olisi ollut oikeutta valtaan. Suomen kaltaisessa konsensusdemokratiassa tämä on kuitenkin vaikeaa - ellei mahdotonta - sillä hallituksessa on aina useampi puolue kerrallaan ja muiden puolueiden kanssa on tehtävä yhteistyötä, mikäli suomalaisittain todella harvinaista absoluuttista enemmistöä ei ole.

Koalitiopolitiikka vaatii muutenkin retoriikan maltillistamisen, sillä muuten yhteistyön edellytyksiä muiden ajatussuuntien kanssa ei ole. Koalitioon perustuvalla hallitusmallilla on tästä syystä nähty olevan koko politiikkaa itsestään rajoittava vaikutus. Kaikkien puolueiden on lopulta tavoiteltava konsensusta, jotta ne voivat hyväksyä toisensa hallituskumppaneiksi.⁷⁷⁵

Vaalikauden 2011-2015 aikana perussuomalaiset muuttui myös sisältä. Lauri Nurmi on todennut, että vielä ennen jytkyä Soini oli kuvitellut hallitsevansa perussuomalaisten sisällä vaikuttavia maahanmuuttovastaisia voimia.⁷⁷⁶ Tutkielman loppupuolella käsitelty Soinin tarve legitimoida omaa johtajuuttaan liittyi osaltaan puolueen sisäiseen hallitsemispyrkimykseen. Emilia Palonen on todennut, että Soinin ehdoton valta-asema kirvoitti kritiikkiä ja voimistui jatkuvasti hänen valtakautensa loppua kohden.⁷⁷⁷ Jo vuonna 2008, kun Perussuomalaisia oli syytetty rasismien lietsomisesta, Soini oli kirjoittanut:

”En anna ääri-ilmiöille tuulensuojaa. Ne, jotka miekkaan tarttuvat, ne miekkaan hukkuvat, ihan ilman Timo Soinia. Jos sanoma ja sanoja eivät kestä, ne sortuvat. -
- Minun johdollani Perussuomalaisista ei tule ääripuoluetta.”⁷⁷⁸

Jytkyn saattelemana perussuomalaisiin alkoi nopeasti liittyä uusia jäseniä, eikä Soini enää kyennyt hallitsemaan puolueensa sisällä vaikuttavia fraktioita. PS ei enää ollut niin yhtenäinen, kuin Soini halusi uskotella. Soinin oli yhä vaikeampi ylläpitää perussuomalaisuudesta sitä kuvaa, mitä hän olisi halunnut - ja ehkä vielä osittain uskoikin - puolueensa edustavan.

Lauri Nurmen mukaan Soini levitti Jussi Halla-aholle punaisen maton viimeistään siinä vaiheessa, kun Soini jäi sivuun toukokuun 2014 europarlamenttivaaleista. Kun vuonna 2009 Soini oli ollut eurovaalien äänimagneetti, viisi vuotta myöhemmin viitan sai yllleen Soinin linjaa kritisoinut Halla-aho, jonka *Scripta* -blogista koko maahanmuuttovastainen hommafoorumi oli lähtenyt liikkeelle. Nurmi on nähnyt, että Halla-ahon massiiviset 81 tuhatta ääntä takasivat hänelle perussuomalaisten piirissä lopullisen koskemattomuuden. Mikäli Soini olisi halunnut pysäyttää hänelle epämieluisan kehityssuunnan, hänen olisi pitänyt päästä Halla-ahosta eroon tätä aiemmin. Ja olihan Halla-aho saanut syytteen uskonrauhan rikkomisesta ja kiihotuksesta kansanryhmää vastaan jo vuonna 2009, mistä Soini oli myös kirjoittanut Plokiin.⁷⁷⁹

⁷⁷⁵ Näin asian on nähnyt mm. USA:n konstitutionalismia luomassa ollut James Madison. Ks. Knopff (1998), 691.

⁷⁷⁶ Nurmi (2017), 25.

⁷⁷⁷ Palonen (2017a), 221.

⁷⁷⁸ TS (20.12.2008) Leimat lentelevät.

⁷⁷⁹ TS (27.3.2009) Halla-aho sai syytteen.

Nurmi on arvellut, että *halla-aholaisia* liittyi Perussuomalaisiin joukolla juuri vuosina 2011-2015, jolloin puolueen jäsenmäärä kaksinkertaistui.⁷⁸⁰ Tuija Sareman mukaan samalla aikavälillä PS:n retoriikka muuttui Perussuomalainen -lehdessä, kun taloudellista ja sosiaalista eriarvoisuutta koskevat puhetavat alkoivat väistyä nationalismin ja maahanmuuttovastaisten argumenttien tieltä.⁷⁸¹

Perussuomalaisten muutos ja puolueen kasvaneet sisäiset ristiriidat luovat valtavasti tilaa aihetta koskevalle lisätutkimukselle. Omaa tutkielmaani olisi hedelmällistä laajentaa koskemaan myös vuoden 2011 jälkeistä aikaa. Kun Soini käytti vuosina 2007-2011 kansan käsitettä ensisijaisesti suomalaiselle poliittiselle perinteelle tyypilliseen tyyliin haastamaan valtarakenteita kansan nimissä, olisi kiinnostavaa nähdä, millaisia merkityssisältöjä kansa sai PS:n retoriikassa myöhemmin. Voisi olettaa, että Plokissa suurta muutosta ei tapahtunut, sillä Soini yritti pitkään esittää oman linjansa puolueen ainoana linjana. Todellisuus oli kuitenkin jo monella tapaa toinen. Kun vuonna 2014 Soini kertoi, että maahanmuutto ei häntä juurikaan poliittisena asiakysymyksenä kiinnostanut, Jussi Halla-aho antoi lehdistölle haastattelun, jossa hän kyseenalaisti Soinin näkemyksen ja totesi perussuomalaisten kentän olevan asiasta Soinin kanssa vahvasti eri mieltä.⁷⁸²

Kiinnostavampaa voisikin olla vertailla kansalle annettuja merkityksiä perussuomalaisten sisällä. Timo Soinin, Jussi Halla-ahon, Sampo Terhon, Teuvo Hakkaraisen ja PS:n vuoden 2018 presidentinvaalien ehdokkaan Laura Huhtasaaren kansakäsitykset olisivat todennäköisesti kaikki erilaisia. Voi myös olla, ettei kansa edes kuulu keskeiseen poliittiseen käsitteistöön muilla kuin populismia tutkineella Soinilla. Urpo Kovala ja Jyrki Pöysä ovat todenneet Soinin ”jätkeyttä” tarkastelleessa artikkelissaan, että laihan, etelä-Helsingissä asuvan intellektuellin ja filosofian tohtori Jussi Halla-ahon eleet ovat sellaisia, ettei Halla-ahon edes voisi nähdä edustavan kansaa.

Jussi Halla-aho todennäköisesti kokeekin ajavansa eri asiaa kuin Soini. Tavallinen ja sorrettu kansa eivät kuulu Halla-ahon repertuaariin Soinin tarkoittamassa merkityksessä. Halla-aholle tavallista kansaa mielekkäämpi yhteisö voisi olla esimerkiksi etnokulttuurinen kansakunta. Kansa *Suomen kansan* merkityksessä voikin tarkoittaa näille kahdelle hyvinkin erilaisia asioita. Minkälainen on nykyisten perussuomalaisten kansa?

Kiinnostavaa olisi tutkia myös sitä, miten Soini pyrki ylläpitämään kansanidentiteettiä luovaa, muokkaavaa ja ylläpitävää retoriikkaa vuoden 2015 jälkeen. Jättikö Soini keskeisimmän poliittisen käsitteensä retoriikastaan kokonaan vai tapahtuiko kansan käsitteen käytössä jonkinlaisia muutoksia? Vai tapahtuiko yhtään mitään? Kiinnostavaa olisi nähdä myös, miten PS legitimoii omaa hallitusasemaansa kansan käsitteellä tilanteessa, jossa puolue toimi yhteistyössä kansan vihollisten keskustan ja kokoomuksen kanssa. Siirtyivätkö kansan rajat uuteen paikkaan siten, että hallituskumppanit mahtuivat nyt niiden sisäpuolelle? Jos taas

⁷⁸⁰ Koko edellinen Nurmi (2017), 25-29.

⁷⁸¹ Saresma (2017), 116.

⁷⁸² Ks. Nurmi (2017), 27.

kansaa ja eliittiä tuottava vastakkainasettelu katosi kokonaan PS:n kielenkäytöstä, perussuomalaiset ei olisi enää ollut populistinen puolue.

Jälkikäteen voidaan nähdä, että Soinin kansanidentiteetin rakennus toimi hyvin puolueen omien päämäärien ajamisessa vuosina 2007-2011, mutta ajautui myöhemmin vaikeuksiin, kun puolueen itsemäärittelyssä tapahtui muutoksia. Lopullisiin ongelmiin Soinin ylläpitämä populistinen logiikka ajautui vuoden 2015 jälkeen. Kansan käsitteen käyttö on hankalaa, sillä sen määritelmä on äärimmäisen kompleksinen. Se, minkälaisella kansalla on oikeus valtaan, riippuu täysin siitä, keneltä kysyy. Soinilla oli tästä oma näkemyksensä - muilla omansa.

Viikko ennen 10.-11. kesäkuuta 2017 järjestettyä puoluekokousta Soini kirjoitti Plokiin tekstin, jossa hän sanoi: ”Se oli Juudas, en minä, joka meni ja hirtti itsensä. Kolmellakymmenellä hopearahalla, jotka kavaltaja sai, ostettiin savenvalajan pelto muukalaisten hautausmaaksi.”⁷⁸³ Todellisuudessa hirttosolmun taisi solmia Soini itse.

Ainakin yhdessä asiassa Soini oli oikeassa. Lokakuussa 2008 hän kirjoitti: ”Pian joku pääsee maisteriksi tai peräti tohtoriksi tutkimalla Perussuomalaisia ja Timo Soinia. Me pidämme huolen siitä, että tutkittavaa riittää”.⁷⁸⁴ Ja tutkittavaa totisesti riittää myös tämän pro gradun jälkeen.

⁷⁸³ TS (3.6.2017) Juudas meni ja hirtti itsensä. Soini oli kirjoittanut samankaltaisesti ”Juudas sai hopearahansa, meni ja hirtti itsensä” jo vuonna 2009 puhuessaan täysin eri asiasta. TS (4.11.2009) Taivaan mannaa Irlantiin.

⁷⁸⁴ TS (13.10.2008) Perussuomalaisten salaisuus.

Lähteet

Alkuperäislähteet

Perussuomalaiset (2011) Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma 2011.

Soini, Timo (1988) Populismi - politiikkaa ja poltinmerkki: SMP:n roolinmuutos. Valtio-opin pro gradu - tutkielma, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

Soini, Timo (2008) Maisterisjätkä. Tammi, Helsinki.

Soini, Timo (3.6.2017) Juudas meni ja hirtti itsensä. Ploki.

Soini, Timo (TS) Ploki. Kirjoitukset ajalta 17.3.2007-18.4.2011. Osoitteessa <http://timosoini.fi/category/ploki/>. Kaikkiin alaviitteisiin on merkitty kyseisen blogikirjoituksen julkaisupäivämäärä ja otsikko.

Muut lähteet

Tutkimuskirjallisuus

Abts, Koen - Rummens, Stefan (2007) Populism versus Democracy. Political Studies 55, 404-424.

Ahtiainen, Pekka - Tervonen, Jukka (1992) Muokattavia alamaisia vai ajattelevia kansalaisia? Historiallinen aikakauskirja 4. Kansakunnan muisti ja menneisyys, 318-330.

Aidan, McGarry - Bucken-Knapp, Gregg - Hinnfors, Jonas - Korkut, Umut (toim.) (2013) The Discourses and Politics of Migration in Europe. Palgrave MacMillan, New York.

Alasuutari, Pertti (1994) Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.

Anderson, Benedict (1991) Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. Revised edition. Verso, Lontoo & New York.

Arendt, Hannah (2002) Vita activa: ihmisenä olemisen ehdot. Alkuperäisteos ilmestyi vuonna 1958. Vastapaino, Tampere.

Aronowitz, Stanley (1996) The Politics of Identity. Class, Culture, Social Movements. Routledge, New York & London.

Arter, David (2012) 'Big bang' elections and party system change in Scandinavia. Farewell to the 'enduring party system'? Parliamentary Affairs 65, 822-844.

Arter, David (2010) The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns. Government and Opposition 45 (4), 484-504.

Austin, William G. - Worchel, Stephen (toim.) (1979) The Social Psychology of Intergroup Relations. Brooks/Cole, Monterey.

Bitza, Renate - Köttig, Michaela - Petö, Andrea (toim.) (2017) Gender and Far Right Politics in Europe. Palgrave Macmillan, New York.

Borg, Sami (2012b) Perussuomalaiset. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 191-210.

Borg, Sami (2012c) Johdanto. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 17-25.

Borg, Sami (2012d) Valitsijoiden liikkuvuus eduskuntavaaleissa 2007-2011. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 126-138.

- Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki.
- Borg, Sami - Wass, Hanna (2012) Äänestysaktiivisuus. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 97-115.
- Calhoun, Craig (1997) Nationalism. Open University Press, Buckingham.
- Calhoun, Craig (1994) Social Theory and the Politics of Identity. Johdantoluku teoksessa Calhoun, Craig (toim.) Social Theory and the Politics of Identity. Blackwell, Oxford, 9-36.
- Calhoun, Craig (toim.) (1994) Social Theory and the Politics of Identity. Blackwell, Oxford.
- Canovan, Margaret (1981) Populism. Harcourt Brace Jovanovich, Lontoo & New York.
- Canovan, Margaret (1984) 'People', Politicians and Populism. Government and Opposition 19 (3), 312-327.
- Canovan, Margaret (1999) Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. Political Studies XLVII, 2-16.
- Canovan, Margaret (2002) Taking politics to the people: Populism as the ideology of democracy. Teoksessa Mény Yves – Surel Yves (toim.) (2002a) Democracies and the populist challenge. Palgrave Macmillan, Lontoo, 25-44.
- Canovan, Margaret (2005) The People. Key Concepts. Polity Press, Cambridge.
- de Vos, Patrick (2005) Right-wing Populism and the Radical Centre. Explaining the Electoral Growth of the Vlaams Blok in Belgium. Teoksessa Howarth, David - Torfing, Jacob (toim.) Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance. Palgrave Macmillan, Lontoo, 190-210.
- Elmgren, Ainur (2014) The Nordic Ideal: Openness and Populism According to the Finns Party. Teoksessa Götz, Norbert - Marklund, Carl (toim.) The Paradox of Openness. Transparency and Participation in Nordic Cultures of Consensus. International Studies in Sociology and Social Anthropology 126, 91-119.
- Freedman, Michael (1996) Ideologies and Political Theory. Oxford University Press, Oxford.
- Fukuyama, Francis (1992) Historian loppu ja viimeinen ihminen. WSOY, Helsinki.
- Gellner, Ernest - Ionescu, Ghita (toim.) (1969) Populism. Its Meanings and National Characteristics. Weidenfeld and Nicolson, London.
- Gellner, Ernest (1983) Nations and Nationalism. Blackwell, Lontoo.
- Grönlund, Kimmo - Wass, Hanna (toim.) (2016) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriö, Helsinki.
- Grönlund, Kimmo - Westinen, Jussi (2012) Puoluevalinta. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 156-189.
- Götz, Norbert - Marklund, Carl (toim.) (2014) The Paradox of Openness. Transparency and Participation in Nordic Cultures of Consensus. International Studies in Sociology and Social Anthropology 126.
- Hatakka, Niko - Niemi, Mari K. - Välimäki, Matti (2017) Confrontational yet submissive. Calculated ambivalence and populist parties' strategies in responding to racism accusations in the media. Discourse & Society 28 (3), 262-280.
- Helander, Voitto (toim.) (1971) Vennamolaisuus populistisena joukkoliikkeenä. Karisto, Hämeenlinna.
- Herkman, Juha (2015) Pelkkää retoriikkaa? Populismien kehitykset Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä. Media & viestintä 38 (2), 74-89.
- Heywood, Andrew (2012) Political Ideologies. An introduction. 5th Edition. Palgrave MacMillan, Hampshire & New York.
- Hobsbawm, Eric - Ranger, Terence (toim.) (1983) The Invention of Tradition. Cambridge University Press, Cambridge.
- Howarth, David - Torfing, Jacob (toim.) (2005) Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance. Palgrave Macmillan, Lontoo.

- Huddy, Leonie (2001) From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory. *Political Psychology* 22 (1), 127-156.
- Huntington, Samuel P. (2003) Kulttuurien kamppailu ja uusi maailmanjärjestys. Terra Cognita, Helsinki.
- Hyrrkänen, Markku (2002) Aatehistorian mieli. Vastapaino, Tampere.
- Hyvärinen, Matti (2003) 'The People's Power' (Democracy) as an Argument in Finnish Party Manifestos. *Finnish Yearbook of Political Thought* 7. SoPhi 79. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 36-67.
- Hyvärinen Matti - Kiurunmäki, Jussi - Palonen, Kari - Pulkkinen Tuija, Stenius Henrik (toim.) (2003a) Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria. Vastapaino, Tampere.
- Hyvärinen Matti - Kiurunmäki, Jussi - Palonen, Kari - Pulkkinen Tuija, Stenius Henrik (2003b) Johdanto. Teoksessa Hyvärinen Matti - Kiurunmäki, Jussi - Palonen, Kari - Pulkkinen Tuija, Stenius Henrik (toim.) (2003a) Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria. Vastapaino, Tampere, 1-17.
- Keskinen, Suvi (2013) Antifeminism and White Identity Politics. Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland. *Nordic Journal of Migration Research* 3 (4), 225-232.
- Kestilä, Elina (2005) Onko Suomen puoluekentässä tilaa radikaalioikeistolle? *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (4), 357-374.
- Kestilä, Elina (2006) Is There Demand for Radical Right Populism in the Finnish Electorate? *Scandinavian Political Studies* 29 (3), 169-191.
- Kettunen, Pauli (2008) Globalisaatio ja kansallinen me. Kansallisen katseen historiallinen kritiikki. Vastapaino, Tampere.
- Knopff, Rainer (1998) Populism and the Politics of Rights: The Dual Attack on Representative Democracy. *Canadian Journal of Political Science/Revue Canadienne de science politique* 31 (4), 683-705.
- Kovala, Urpo - Pöysä, Jyrki (2017) Jätkä ja jytky populistisena retoriikkana ja performanssina. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jytkyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 249-271.
- Kuisma, Mikko (2013) "Good" and "Bad" Immigrants. The Economic Nationalism of the True Finns' Immigration Discourse. Teoksessa Aidan, McGarry - Bucken-Knapp, Gregg - Hinnfors, Jonas - Korkut, Umut (toim.) *The Discourses and Politics of Migration in Europe*. Palgrave MacMillan, New York, 93-108.
- Kuisma, Mikko - Ryner, Magnus (2012) Third Way decomposition and the rightward shift in Finnish and Swedish politics. *Contemporary Politics* 18 (3), 325-342.
- Laclau, Ernesto (2005) *On Populist Reason*. Verso, Lontoo & New York.
- Laclau, Ernesto (2012) [1977] *Politics and ideology in Marxist theory: capitalism, fascism, populism*. Verso, Lontoo.
- Laclau, Ernesto - Mouffe, Chantal (2001) [1985] *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd Edition. Verso, Lontoo & New York.
- Laitinen, Joonas (2011) Vaalirahoituskohu Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Keski-suomalaisen pääkirjoituksissa. *Journalistiikan pro gradu -tutkielma*, viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Lefort, Claude (1988) *Democracy and Political Theory*. Polity, Cambridge.
- Lehtonen, Mikko (2006) 'What's going on?' in Finland. Employing Stuart Hall for a conjunctural analysis. *International Journal of Cultural Studies* 19 (1), 71-84.
- Liikanen, Ilkka (2003) Kansa. Teoksessa Hyvärinen Matti - Kiurunmäki, Jussi - Palonen, Kari - Pulkkinen Tuija, Stenius Henrik (toim.) (2003a) Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria. Vastapaino, Tampere, 257-258.
- Luhtakallio, Eeva - Ylä-Anttila, Tuukka (2017) Contesting Gender Equality Politics in Finland. The Finns Party Effect. Teoksessa Bitza, Renate - Köttig, Michaela - Petö, Andrea (toim.) *Gender and Far Right Politics in Europe*. Palgrave Macmillan, New York, 29-48.
- Mair, Peter (2002) *Populist Democracy vs. Party Democracy*. Teoksessa Mény Yves - Surel Yves (toim.) (2002a) *Democracies and the populist challenge*. Palgrave Macmillan, Lontoo, 81-98.

- Makkonen, Kimmo (2012) Populismimittari. Vuosien 2003, 2007 ja 2011 eduskuntavaalien vaaliohjelmien populistisuuden arviointi kvantitatiivisella sanastopohjaisella tekstianalyysimenetelmällä. Valtio-opin pro gradu -tutkielma, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.
- Mattila, Mikko - Sundberg, Jan (2012) Vaalirahoitus ja vaalirahakohu. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 227-239.
- Mény Yves - Surel Yves (2002b) The Constitutive ambiguity of Populism. Teoksessa Mény Yves – Surel Yves (toim.) (2002a) Democracies and the populist challenge. Palgrave Macmillan, Lontoo, 1-21.
- Mény Yves - Surel Yves (toim.) (2002a) Democracies and the populist challenge. Palgrave Macmillan, Lontoo.
- Mickelsson, Rauli (2011) Suomalaisten nationalistipopulistien ideologiat. Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 147-173.
- Mouffe, Chantal (2005) The 'End of Politics' and the Challenge of Right-wing Populism. Teoksessa Panizza, Francisco (toim.) Populism and the Mirror of Democracy. Verso, Lontoo & New York, 50-71.
- Mudde, Cas (2004) The Populist Zeitgeist. Government and Opposition. Vol. 39 (4), 541-563.
- Müller, Jan-Werner (2016) What is Populism? University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Niemi, Mari K. (2012) Messenger or defender. Timo Soini's populist leadership and media strategies in winning the elections of 2011. Research on Finnish Society 5, 7-17.
- Nurmi, Lauri (2017) Perussuomalaisten hajoamisen historia. Into Kustannus, Helsinki.
- Ojanperä, Heta (2000) Kyllä kansa tietää! Veikko Vennamon käsitys kansasta. Valtio-opin pro gradu -tutkielma, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto.
- Paloheimo, Heikki (2012) Populismi puoluejärjestelmän vedenjakajana. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 324-346.
- Palonen, Emilia (2017a) Perussuomalaiset *Helsingin Sanomien* peilissä. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 71-105.
- Palonen, Emilia (2017b) Timo Soinin populismin perusta 1988-2017. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 221-247.
- Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (2017b) Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 13-43.
- Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere.
- Palonen, Kari - Summa, Hilka (toim.) (1996) Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere.
- Palonen, Kari (1988) Tekstistä politiikkaan. Johdatus tulkintataitoon. Vastapaino, Hämeenlinna.
- Panizza, Francisco (toim.) (2005) Populism and the Mirror of Democracy. Verso, Lontoo & New York.
- Parkkinen, Laura (2015) "Kyllä kansa tietää" – Veikko Vennamon poliittinen retoriikka. Kielikello 1/2015. Kotimaisten kielten keskus. Osoitteessa <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1555> [viitattu 29.12.2017].
- Parkkinen, Laura (2017) Kaanaan kieli - pelastuksen politiikkaa ja saarnapuhetta. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 273-298.
- Perelman, Chaïm (2007) [1996] Retoriikan valtakunta. Toinen painos. Vastapaino, Tampere.
- Pernaa, Ville - Railo, Erkki (toim.) (2012) Jytty. Eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus. Kirja-Aurora. Turun yliopisto, Turku.

- Puustinen, Petteri (2011) Verkkokauppaa politiikan mielikuvilla - blogit parlamentaarikkojen imagonrakennuksen työkaluina. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Pyrhönen, Niko (2015) The True Colors of Finnish Welfare Nationalism. Consolidation of Neo-Populist Advocacy as a Resonant Collective Identity through Mobilization of Exclusionary Narratives of Blue-and-White Solidarity. Väitöskirja, svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingin yliopisto.
- Rahkonen, Juho (2010) Satumaan tango soi taas. Mikä selittää perussuomalaisten rakettimaista nousua? Yhteiskuntapolitiikka 75 (5), 547–553.
- Rahkonen, Juho (2011) Perussuomalaisten ruumiinavaus. Onko työväen protestipuolueen kannatus saavuttanut vielä ylärajaansa? Yhteiskuntapolitiikka 76 (4), 425–435.
- Raunio, Tapio (2011) Missä EU, siellä ongelma. Populistinen Eurooppa-vastaisuus Suomessa. Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 197-220.
- Rosanvallon, Pierre (2011) Democratic Legitimacy. Impartiality, Reflexivity, Proximity. Princeton University Press, Princeton & Oxford.
- Ruostetsaari, Ilkka (2011) Populistiset piirteet vennamolais-soinilaisen puolueen ohjelmissa. Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 94-146.
- Ruotsalainen, Maria - Saresma Tuija (2017). Monikulttuurisuuskeskustelu Suvivirrestä maahanmuuttajamyytisiin. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 151-180.
- Ruotsalainen, Maria (2017) ”Vihapuheen” nousu julkisessa keskustelussa. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 181-198.
- Rupnik, Jacques (2007) From democracy fatigue to populist backlash. Journal of Democracy 18 (4), 17-25.
- Rydgren, Jens (2007) The sociology of the radical right. Annual Review of Sociology 33, 241–262.
- Salmi, Susanne - Wiberg, Matti (2014) Kansanedustajat bloggaajina. Kaikki läsnä - kuka hyötyy? Poliitiikka. Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu 56 (3), 244-253.
- Saresma, Tuija (2017) Populismen tasa-arvo. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jyttyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 109-132.
- Saukkonen, Pasi (1999) Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipoliitiikka. Tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta. Empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin teksteihin. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Setälä, Maija (1998) Referendum, Agenda-Setting and Models of Democracy. Finnish Yearbook of Political Thought 2. SoPhi 22. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 147-174.
- Skinner, Quentin (1999) Rhetoric and Conceptual Change. Finnish Yearbook of Political Thought 3. SoPhi 35. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 60-73.
- Skinner, Quentin (2010) Visions of politics. Volume 1: Regarding method. Cambridge University Press, Cambridge & New York.
- Smith, Anthony D. (1986) The Ethnic Origins of Nations. Blackwell, Lontoo.
- Soininen, Suvi - Vaarakallio, Tuula (toim.) (2015) Challenges to Parliamentary Politics. Nomos, Baden-Baden.
- Stanley, Ben (2008) The thin ideology of populism. Journal of Political Ideologies 13 (1), 95-110.
- Stenius, Henrik (2003) Kansalainen. Teoksessa Hyvärinen Matti - Kiurunmäki, Jussi - Palonen, Kari - Pulkkinen Tuija, Stenius Henrik (toim.) (2003a) Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria. Vastapaino, Tampere, 312-360.
- Strandberg, Kim (2012) Ehdokkaat, valitsijat ja sosiaalinen media vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Borg, Sami (toim.) (2012a) Muutosvaalit 2011. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita, 16/2012. Oikeusministeriö, Helsinki, 79-93.

- Suhonen, Pertti (2011) Mistä perussuomalaiset tulevat? Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 61-81.
- Summa, Hilka (1996) Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Palonen, Kari - Summa, Hilka (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere, 51-84.
- Taggart, Paul (2000) Populism. Concepts in Social Sciences. Open University Press, Philadelphia.
- Tajfel, Henri (1981) Human groups and social categories. Cambridge University Press, Cambridge.
- Tajfel, Henri - Turner, John (1979) An integrative theory of intergroup conflict. Teoksessa Austin, William - Worchel, Stephen (toim.) The Social Psychology of Intergroup Relations. Brooks/Cole, Monterey, 33-48.
- Toivonen, Timo (2011) Perussuomalaisten nousun taustoista. Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 82-93.
- Vaarakallio, Tuula (2015) The Borderline between Parliamentary and Extra-Parliamentary Rhetoric. The Case of the Populist (True) Finns Party. Teoksessa Soininen, Suvi - Vaarakallio, Tuula (toim.) Challenges to Parliamentary Politics. Nomos, Baden-Baden.
- Vaarakallio, Tuula (2017) Perussuomalaisten kaksoispuhe. Teoksessa Palonen, Emilia - Saresma, Tuija (toim.) (2017a) Jätkät & Jytkyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Vastapaino, Tampere, 199-217.
- Vainikkala, Erkki (2015) Jako kahteen: Populismi kansan tekijänä ja demokratian peilinä. Ernesto Laclau populismiteorian tarkastelua. Kulttuurintutkimus 32 (1), 3-17.
- Vuorinen, Marja (2011) Kuviteltu aatelismies: aateluus viholliskuvana ja itseymmärryksenä 1800-luvun Suomessa. Väitöskirja, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Wess, Robert (1996) Kenneth Burke. Rhetoric, subjectivity, postmodernism. Cambridge University Press, Cambridge.
- Westinen, Jussi (2016) Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla. Teoksessa Grönlund, Kimmo - Wass, Hanna (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriö, Helsinki, 249-272.
- Westinen, Jussi (2014) True Finns. A shock for stability? Testing the persistence of electoral geography in volatile elections. Scandinavian Political Studies 37 (2), 123-148.
- Westlund, Dennis (1996) Politics of Popular Identity. Understanding Recent Populist Movements in Sweden and the United States. Lundin yliopisto, Lund.
- Wiberg, Matti (2011b) Saatteeksi. Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 1-9.
- Wiberg, Matti (2011c) Mitä populismi on? Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 11-21.
- Wiberg, Matti (2011d) Mitä vikaa kansan tahdossa? Julkisen valinnan teoria ja kollektiivipreferenssin sykliisyys. Teoksessa Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki, 22-60.
- Wiberg, Matti (toim.) (2011a) Populismi. Kriittinen arvio. Edita, Helsinki.
- Wiles, Peter (1969) A Syndrome Not a Doctrine. Some Elementary Theses on Populism. Teoksessa Gellner, Ernest - Ionescu, Ghita (toim.) (1969) Populism. Its Meanings and National Characteristics. Weidenfeld and Nicolson, London, 166-179.
- Ylä-Anttila, Tuukka (2014) Perussuomalaisten sisäiset poliittiset suuntaukset. Julkisen oikeuttamisen analyysi. Poliittikka 56 (3), 191-209.

Tilastot

Eurobarometri 71 (2009) Kansalaismielipide Euroopan unionissa. Kansallinen raportti, Suomi. 3. Osoitteessa http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb71/eb71_fi_fi_exec.pdf [viitattu 9.2.2018].

Tilastokeskus (2007a) Eduskuntavaalit. Ääniharava - eduskuntavaaleissa 2003 eniten ääniä saaneet valitut ehdokkaat. Päivitetty 20.2.2007. Suomen virallinen tilasto. Osoitteessa http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_2007-02-20_tau_001.html [viitattu 19.12.2017].

Tilastokeskus (2007b) Väestönkehitys itsenäisessä Suomessa - kasvun vuosikymmenistä kohti harmaantuvaa Suomea. Päivitetty 5.12.2007. Osoitteessa <https://www.stat.fi/tup/suomi90/joulukuu.html> [viitattu 29.12.2017].

Muut

Kaarto Hanna - Laitinen, Joonas - Muukka, Anter - Pietiläinen, Tuomo - Pohjanpalo, Olli (22.6.2009) Pääministeri tapasi vaalirahoittajat toistamiseen virka-asunnossaan. Helsingin sanomat (HS), Kotimaa. Osoitteessa <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004661052.html> [viitattu 2.12.2017].

Pohjanpalo, Olli (19.11.2017) Sdp:n kannatus lähestyy kokoomuksen suosiota – keskusta ja vihreät loivassa alamäessä. Helsingin Sanomat (HS), Poliitiikka. Osoitteessa <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005455466.html> [viitattu 20.1.2018].

Rahkonen, Juho (2017) Populismi, tule takaisin! Talouselämä. Julkaistu 11.12.2017. Osoitteessa <https://www.talouselama.fi/kumppaniblogit/taloustutkimus/populismi-tule-takaisin/d9e8bf25-9c29-3ed5-a997-06f592db5dee> [viitattu 20.1.2018].

Sullström, Heidi (9.2.2012) Vaalirahaskandaalien äiti Kehittyvien maakuntien Suomi nyt käräjillä. YLE uutiset, Kotimaa. Osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-5054862> [viitattu 2.12.2017].

Trump, Donald (20.1.2017) Virkaanastujaispuhe. The White House. The Inaugural Address. Osoitteessa <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/> [viitattu 31.12.2017].

Uusi Suomi (US) (5.6.2009) Vennamon poika Perussuomalaisista: ”Veikko pyörisi haudassaan.” Osoitteessa <https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/62560-vennamon-poika-perussuomalaisista-%E2%80%9Dveikko-pyorisi-haudassaan%E2%80%9D> [viitattu 1.1.2018].

Walls, Jeannette (2014) Lasilinna. Bazar, Helsinki.

YLE (18.2.2009) Perussuomalaiset on Suomen todellinen työväenpuolue. Yle uutiset. Osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-5724908> [viitattu 1.1.2018].